

SZABADSÁG, EGYENLŐSÉG, TESTVÉRISÉG,

MI A SZABADKÖMŰVESSÉG ALAPELVE,

CZÉLJA, KIVITELI ESZKÖZEI,

EREDMÉNYE ÉS VESZÉLYE AZ ÁLLAMRA ÉS
EGYHÁZRA?

PÁLYANYERTES MUNKA.

NEGYEDIK OLCSÓ KIADÁS.

ÍRTA

SULLAY ISTVÁN.

EGER

ÉRSEK-LYCEUMI KÖNYVNYOMDA

1882.

„Non est nobis colluctatio adversus oarnem et sanguinem: sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum.“

Ephes. *VI. 12.*

MÉLTÓSÁGOS ÉS FŐTISZTELENDŐ

SZAKÁLLOSFALVI

DR. LENGYEL MIKLÓS

ÚRNAK,

DULCINÓI V. PÜSPÖKNEK,

AZ EGRI FŐEGYHÁZ NAGYPRÉPOSTJA- ÉS KANONOKÁNAK, SZ. MÁRTONRÓL CZ. ORODI PRÉPOSTNAK, ÉRSÉKI HELYETTESNEK, ÁLTALÁNOS ÜGYHALLGATÓNAK, A ZSINATI VIZSGÁK ELNÖKÉNEK, HITTUDORNAK, A BUDAPESTI KIR. KATH. EGYETEMNÉL A HITTANI KAR BEKEBELEZETT TAGJÁNAK, BUDAPEST FŐVÁROS DÍSZPOLGÁRÁNAK, FÉLSZÁZADOS ÁLDOZÁRNAK,

AZ EGYHÁZI IRODALOM

NAGYLELKŰ MAECENÁSÁNAK

MÉLY TISZTELETE ZÁLOGÁUL

AJÁNLJA

A SZERZŐ.

ELŐSZÓ.

Napjainkban, midőn a tudvágy és kíváncsiság, a társadalom minden rétegeiben, nyilvános és magán összejöveteleknél, házi és családi körben felszínre hozza, beszéd tárgyává teszi a szabadkőművességet; midőn az oly élesen nyilvánuló ellentétes vélemények, nézetek és Ítéletek még a gondolkozó főt is nem ritkán tévedésbe, gyakran a semlegesség terére hozzák, vagy legalább határozatlanságba és zavarba ejtik: azokkal tartson-e, kik épen nem megvetendő, sőt igenis nagy horderejű intézménynek állítják? azok véleményéhez csatlakozzék-e, kik arról biztosítják, hogy a titok leple, melybe a szabadkőművesség rejtőzik, — egészen veszélytelen s ártatlan célokat takar? azok ítéletét fogadja-e el, kik megvetéssel nyilatkoznak e társulatról, azt semmire nézik, s az egészben nem látnak egyebet, pusztá bohózatnál? azok nézetében osztozzék-e, kik kárhoztatják? vagy azokéban, kik magasztalva dicsőítik? — napjainkban, midőn hazánkban az alkotmányos kormány engedélyével évről-évre — az ország minden részeiben, — új és új szabadkőműves páholyok nyitvatnak:

alig lehet érdekesebb és fontosabb társadalmi kérdés, mint melyet méltóságos és főtisztelendő szakállofalvi Lengyel Miklós dulcinói vál. püspök, egri nagyprépost és kanonok úr nagylelkű pályadíjára kitűzött: mi a szabadkőművesség alapelve, célja, kiviteli eszközei, eredménye és veszélye az egyházra és államra, melyek ezek ellen a gyógy-szerek s alkalmazási módok kath. tan szerint?

VI

Ezen életbe vágó kérdést, a legjobb szándékkal, elfogulatlanul és tárgyilagosan, és pedig hiteles kútfők ¹⁾ nyomán megfejteni, czélja ezen pályanyertes füzetnek, melynek jelen kiadása a magyar szabadkőművesség rövid történetét és a legjobb (1881-ki) statisztikai adatokat tartalmazza.

Júniushó 24-én 1881.

Szerző.

¹⁾ A használt kútfők ezek:

Eckert Emil Ede „Magazin der Beweisführung für Verurteilung des Freimaurer-Ordens“ Sehauffhausen, 1855.

Deschamps V. méchlini érsek „La Franc-Maçonnerie“ német fordítása. Dr. Verrisch plébánostól. Münster 1868.

Dr. Bartha Tamás „A szabadkőművesség.“ Eger, 1873.

Segur M. „La Franc-Maçonnerie“ német fordítása. Mainz, 1870.

Dupanloup F. orleansi érsek hasonezímű munkájának német fordítása Sickingertől, Mainz, 1875.

Stolez Albán „Akazien-Zweig“ Freiburg, 1863.

Eschweiler A. „Die Freimaurerei im Staate“ nach d. französischen. Aachen, 1863.

Bausenwein „Das Pestübel der modernen Gesellschaft.“ Pozsony 1874.

Ketteler V. M. mainzi püspök „Kann ein gläubiger Christ Freimaurer sein?“ Mainz, 1865.

Pachtler Gr. M. S. J. „Der Stille Krieg der Freimaurerei.“ Freiburg im Br. 1873.

Pachtler Gr. M. S. J. „Der Götze der Humanität.“ 1875. Freiburg.

B. W. „Beiträge zur Geschichte der Freimaurerei.“ Regensburg, 1868.

Osseg A. „Der Hammer der Freimaurerei“ Amberg, 1880.

* „Der Signatstern.“ Stuttgart, 1866.

* „Adhuc Stat.“ St. Gallen, 1870.

* „Christenthum und Maurerthum.“ Sondershausen.

* Hesper Ármin „Was thun und treiben die Freimaurer?“ Chemnitz, 1867.

* Dr. Kühn „Entwickelungs-Geschichte der Freimaurerei.“ Neuwied et Leipzig.

A *-gal jelöltek szabadkőműves írók művei.

TARTALOM.

	<i>Lap</i>
E l ő s z ó	V
Bevezetés	1
A szabadkőművesség alapelve	3
A szabadkőművesség célja	21
A szabadkőművesség kiviteli eszközei	45
A) Csele:	
I. A sajtóban	48
II. A társadalmi téren	52
III. Az államban	57
IV. Az egyház iránt	80
V. Páholyaiban	133
B) Erőszakoskodása:	
VI. Az egyed ellen	142
VII. A trón ellen	148
VIII. Az egyház ellen	162
A szabadkőművesség eredménye	175
I. Kiterjedése	176
II. Az osztrák-magyar páholyok története	186
III. Vívmányai az egyház ellen	200
IV. Vívmányai az államban	210
A szabadkőművesség veszélyes volta	
I. Az államra	219
II. Az egyházra	233
Gyógyszerek	243

BEVEZETÉS.

A szabadkőmívesség titkos társulat, oly titkos, melyhez hasonlót hiába keresünk az emberiség-történetében.

De bár sűrű, áthatatlan homályba rejtőzik is titkaival; bár tervei fölött az emberi leleményesség, körmönfont ravaszság és féltékenység netovábbja viraszt; bár tanai és elvei mellett rémitő boszúval fegyverzett szörnyű eskü áll őrt az egész föld kerekéségén, és mindazt, ki sötét titkainak fátyolát föllebenteni merészelné, kikerülhetetlen halállal fenyegeti; bár a liberalismus és felvilágosodás álfényével s a jótékonyság hamis csillámával kápráztatja a világ szemeit; mindamellett, részint a túlbuzgó szabadkőművesek hevesebb pillanatai, a gyengébb belátásuak meggondolatlan figyelmetlensége, a vakmerők merész elbizakodása; részint a megdőbbent lelkek aggodalmai, a kiábrándult szívek erkölcsi- és jogérzete, a felzaklatott lelkiismeret viharai; részint a kivívott eredmények szülte diadal kábító mámora, vagy a tehetetlenség fékvesztett, gyűlölettől táplált dühe; részint végre hivatalos nyomozások és itt-ott fölfedezett benső titkos levelezések s okiratok — leránták titkait

fedő megközelíthetetlen leplét, egy-egy mélyebb pillantást engedtek terveibe, napfényre hozták egyes tanait, céljait, elveit és tényeit, megvilágították alaplényét, és kétségbevonhatatlan tanúbizonyságok kíséretében egész mivoltában a józan ész ítélőszéke elé állították.

E sorok írójának azért nincs más teendője, mint a páholyok éji homályából a világ füleibe hangozó nyilatkozatokat, a sötét barlangokból napfényre kijött jellemző adatokat, és az emberiség történetének csarnokába a szabadkőművesség által kiállított tényeket akként rendezni, úgy összeállítani, hogy az olvasó egész nagyságában lássa: a szabadkőművesség alapelvét, célját, kiviteli eszközeit, eredményét és veszélyességét.

A SZABADKÖMŰVESSÉG ALAPELVE.

I.

Hogy az elfogultság, egyoldalúság, vagy részrehajlás vádja ne érjen, kiindulási pontul vegyük a szabadkőművesség öndicsőítését, mely a nagy közönségnek van szánva, és hódításra számít.

„Mi a szabadkőművesség, — írja ‚Adhuc stat‘ szerzője, — azt bajos meghatározni, mert ezt bizonyos tanok és elvek rendszerébe foglalni nem lehet, szabadkőműves hitágazatok (dogmák) nem léteznek, sem oly szabatos meghatározás, mely a szabadkőművesség fogalmát egész terjedelmében kifejezné. Mi a szabadkőművesség, azt szóval tökéletesen kifejezni nem lehet, hanem csak érezni, s az csupán a szabadkőműves egyelet kebelében, érdemes és szellemes szabadkőművesek társalgásából tanulható meg.“

„Mindazonáltal kísérletképen így határozzuk meg:

„A szabadkőművesség ama törekvés, mely köz vetetlenül az egyes embert, s általa az egész emberi családot az igazság-szeretet, jogérzet és emberbecsülés azon fokára akarja nevelni, melyen tehetségeihez s állásához képest úgy önmagában, mint a családban, a községben, az államban és az emberiségben, a szellemi, erkölcsi és anyagi jó áldásos kifejlődésének akadályait legyőzni képes legyen.“

„E czélból, az emberi társadalom minden rétegeiből egyesíteni óhajtja a mély belátású egyéniségeket, kik ezen egyesület körében egymást egy család tagjainak ismerni tanulják és a viszonos becsülés alapjául elfogadván az erkölcsi törvényt, a nélkül, hogy egymást a társadalmi, politikai és vallási ügyek kérdéseiben személyes nézeteik gyakorlatában gátolnák, köte-

lezik magukat, hogy e kisebb körből azon ellentétek kiegyenlítésének útját fogják egyengetni, melyek merevsége az emberi társadalmat osztja.“

„A szabadkőművesség tehát azon semleges tér, melyen minden rendű, vallású és nemzetiségű gondolkozók a végre találkoznak, hogy testvéri viszonyukból eredő bizalmasságuk gondolat-cserét szüljön, hogy az erkölcsan segélyével, minden személyes kívánságaikat az isteni törvénnyel összhangzásba hozzák, és önmagukat tökéletesítsék, hogy embertársaikat a közöttük uralgó társadalmi, politikai és vallási nézetkülömbőségeknek viszonos igazságosság, engedékenységek és emberszeretet által valószínűsíthető kiegyenlítésére, vagy legalább háborítatlan követésére vezéreljék; mert ezt az elvet vallják: tedd embertársadnak azt, a mit másoktól magadnak kívánsz.“¹⁾

Mily szép, mily vonzó szavak! A kath. egyház egész morálja látszik visszatükrödni bennök. Majdnem azt hinné az ember, hogy valamely jámbor, istenes társulatról van itt szó.

De hát lehetséges-e, hogy a szabadkőművesség ily jámbor társulat jellegével bírjon? hihető-e, hogy ez volna alapelve: a mit magadnak kívánsz, azt tedd másnak?

És ha igen, honnét van az elválás, az elpártolás épen azon egyháztól, melynek életereje és lénye ezen elv? honnét az ellenséges indulat épen azon intézmény iránt, melynek egyik főfeladata, ezen elvet a mindennapi életbe átültetni? mely évezredek folytán ezen elv valószínűsítéséért fárad, küzd, áldoz, él és hal? Mi igazolja amaz ellenszenvet a kath. egyház iránt, mely a népeknek és fejedelmeknek, a világ gazdagainak és szegényeinek, a hatalmasnak és erőtlennek folytonosan ez elvet köti szívére: „szeressed felebarátodat mint tenmagadat, s ne felejtssd soha, hogy felebarátod minden ember, kivétel nélkül, hogy minden ember a mennyei Atya gyermeke és testvéred“?

Ha a szabadkőművesség elve: kölcsönös jótekonyság és tökéletesítés; miért követ el minden tőle telhetőt, minden kigondolható a nép erkölcsének megromlására? miért lázítja a népeket fejedelmek ellen, országot ország ellen, testvért testvér ellen? miért igyekszik minden áron megghiúsítani, vagy legalább megbénítani a kath. egyház amaz áldásos tevékenységét,

¹⁾ Adhuc stat, 1. lap.

mely egyes emberek, egyes nemzetek s az egész emberiség javát, boldogságát, üdvét czélozza? miért nem látjuk vállvetve a jobbérzésűek soraiban a szeretet és valódi tökély egyházával, a kath. egyházzal, az igazi erkölcs mezején fáradozni; kivált ott az emberiség azon osztályában, melyet magához vonz, s mely-nél oly ritka a keresztény szeretet és belbecscsel bíró erkölcs?

Ha a szabadkőművesség elve: „a mit magadnak akarsz, azt tedd másnak“ mi alapra támaszkodik, mi hitben gyökerezik ezen elve? micsoda meggyőződés szentesíti azt? vagy mi ok indítja ezen elve felállítását- és valósítására? Az-e, a mi a catholicismust, a hit, az eleven hit? De a szabadkőművesség, saját vallomása szerint, nem ismer semmi hitet, nem tanít semmi hitelvet, nem állít fel egy dogmát sem. Elve, erkölcsi elve tehát mire támaszkodik? s mi az alapja? és ha nincs alapja, sem hit, sem meggyőződési alapja: van-e értelme és lehet-e bármínemű nyilvánulása a társadalmi téren? Végre ha nem nyilvánul az életben, elv-e igazán?

Keressük ez elvet bármily jóakarattal a szabadkőművesség történetében, kutassuk pártatlan részrehajlatlansággal valóulásának nyomait a páholyok küléletében: és sehol, sehol egy vonást, egy pontot sem fogunk fölfedezni, mely ez állítólagos elvére csak távolról is némi vonatkozással lenne; hacsak azon látszólagos jótéteményeket, illetőleg önérdékű segélyzéseket nem tekinthetjük ezen elv kifolyásának, melyek mindig vagy öncéljaik előmozdítására szolgálnak, vagy nagyon is jól ismert rendtestvéreiknek kezei közé jutnak, tehát azoknak, kik szabad akaratukat, hitöket, jobb meggyőződésöket, lelkiismeretöket, sőt veröket és életöket borzalmas esküvel a páholy szolgálátára lekötötték.

Vagy más szeretetet, más jótékonyt, más tökéletesítést fejez ki a szabadkőművesség elve? — Mást?! S ez esetben mi értelme lehet a szabadkőműves szájában? — Rémes világosságba helyezik ezt ama hajmeresztő tények, melyeket a szabadkőművesség nemzett, s melyek embervérrel vannak a kétségbevonhatatlan történet gyászlapjaira írva; világosságba helyezi a kőművesség szellemi, erkölcsi és anyagi gyilka, mely oldalán ékeskedik, mely minden beszédei, iratai, tervei és céljai közül mindenütt, leplezve vagy nyíltan villog; világosságba helyezi a szabadkőműves páholyok dögleletes szaga, és

az azokból kitódult pusztító petróleumlángok. — Ezen történeti jelenségek, a szabadkőművesség e jelszavának: „szabadság, egyenlőség, testvériség“ rémületes magyarázói, valamint a szabadkőműves testvérek és főnökök őszinte vallomásai, reánk erőszakolják ama meggyőződést, hogy a szabadkőművesség elve nem más, mint: engesztelhetetlen, sátáni vak gyűlölet a mindenható Isten, minden isteni intézmény és Istentől eredő hatalom s tekintély iránt.

E vád hallatára a telivér szent-János-páholy-testvérnek vére talán fel is háborodnék, sértett érzete rágalomnak bélyegezné ez állításunkat, ha az füleihez jutna; mert hiszen a páholy istentisztelete kétségen kívüli, hiszen a mester, a segéd, a tanoncz egyaránt emeli fel imáját a mindenség nagy építőmesteréhez stb.

Ha ebbeli felháborodása csakugyan őszinte, vaksága csak sajnálkozásunkra tarthat igényt; mert áldozat ő, a leggyalázatosabb árulás áldozata, rabja, kinek sejtelve sincsen azon iszonyú szellemi rablánczról, mely öntudtán kívül tehetlenné teszi elméjét, értelmét és ítélőtehetségét.

De esküdjék bár a világ minden alsóbb rendű és jóhiszemű szabadkőművese arra, hogy a szabadkőművesség elve nem az, a mit neki tulajdonítunk, hogy rendük főnökei erre soha sem tanították, ezt előtök soha nem említették, még csak homályos jelképekben sem gyanították velök: még akkor sem vonhatjuk vissza szavunkat, mert esküjök minden erejét megsemmisíti azon biztos tudat, hogy ezek mind el vannak ámítva, fennidézett szép, vonzó de üres és álnok szólamokkal, hogy ők a valódi szabadkőművesség külső testőrizetét képezik csupán, és annak szemfényvesztő előcsarnokában állanak, hol egyletüknek sem elvét, sem célját nem ismerik és nem ismerhetik, és csak vak eszközök gyanánt szerepelnek; nem vonhatjuk vissza állításunkat, mert szent igaz, hogy: „azon isten, kit ők az összes világ építőmesterének csodaneve alatt tisztelni látszanak, nem az élő egyedül igaz Isten, Atya, Fiú és Szentlélek, kit mi imádunk, nem a mi Teremtőnk, Urunk és Üdvözítőnk Jézus Krisztus; Voltaire istene ez, Rousseau, a Convent és Robespierre legfőbb lényé, a theophilanthropok, a könnyelműek is-

tene, kit Beranger is megénekelt, Renán és Garibaldi istene, a tisztességes ember vallásnak istene, — az isten, ki nem létezik.“¹⁾

És ezt megczáfolhatatlanul bebizonyítani is áll hatalmunkban, még pedig oly megdönthetetlen érvekkel, melyeket maga a szabadkőművesség szolgáltat, mondjuk: maga a szabadkőművesség, és nem Bgyes szabadkőművesek; mert nyílt titok az, hogy midőn valamely testvér bármily csekély, szabadkőműveséget tárgyaló cikket, beszédet vagy munkát ír, azt mindaddig elmondania vagy kinyomatnia nem szabad, míg a társulat bírálata és javítása át nem esik és jóvá nem hagyatik.²⁾ A ki pedig e rendszabály alól magát kivonná, a páholyból kizáratik³⁾. Minden szabadkőműves munka tehát, nem egyes „testvér,“ hanem az összes szabadkőművesség művének tekintendő. S e jellegű munkák nem hirdetnek-e egyhangúlag nyílt atheismust Némethonban úgy mint Franciaországban, Európában ép oly szabadon, mint Amerikában?

Üssük fel „Latomia“ szabadkőműves folyóirat 1868-ik évfolyamát, s a 272-ik lapon ezt találjuk: „Ha a lélek halhatatlanságának elve szerkönyveinkben, vagy formuláreinkben olvasható, ha isten eszméje a világok legfőbb építőmesterének neve alatt figurái, ezek csak a rend hagyományai; de a nagy-Oriens soha sem hirdetett e pontok közül egyet sem dogmágyanánt.“⁴⁾ Ennek méltó vetély-társa a leipzigzi „Freimaurer-

¹⁾ Segur, Die Freiuaaurerei 89. 1.

²⁾ Bizonyítja Bekért dresdai nagymester és szász királyi ügyész. Magazin I. köt. 1 füz. 44 és 103 1. Bizonyítja a belga nagy-Oriens 1848-ik évkönyvében olvasható e szabályrendelet:

„-V nagy-Oriens:

„Tekintetbe véve, miszerint a szabadkőműves rend méltósága és szervezeti elvei tekintetéből nagyfontosságú a nagy-Oriens vagy a páholyt megkímélni azon kellemetlen helyzettől, hogy kénytelen legyen a rend elveivel ellenkező elveket meghazudtolni; határozza:

„1-ör. Minden, a sajtó útján nyilvánosságra hozni szándékolt mii, minden a nagy-Oriens nevében a testvérekhez intézendő beszéd — előlegesen a nagy-comité bírálata és jóváhagyásának alávetendő.

„2-or. Az alattas páholyok felhivának, vessék alá jóváhagyásuknak kebelbéli testvéreik minden beszédét és sajtótermékét.“ L. Pachtler, Grötze. 694. 1.

³⁾ A „Bauhütte“ szerkesztője, Findel is, ezen okból záratott ki a leipzigzi páholyokból. L. Bauhütte 1873. 303. 1.

⁴⁾ Bartha 117. 1,

Zeitung“, melynek (1874. márc. 21-iki számában) szerkesztője, Züle, ki egyszermind protestáns pap és gymnasiumi igazgató, ezeket írja: „A rationalisták, vagyis azok, kik liitöket nem az előirt dogmából, hanem az észből merítik, régóta képezik a szabadkőművesség többségét; és ez jövőre is így lesz. Az elvi atheisták, azaz olyanok, kik tudományos érvekre támaszkodva, a természet létokát magában a természetben, és nem azon kívül keresik, szintén a legtiszteletreméltóbb emberek és legérdemesebb szabadkőművesek lehetnek.“¹⁾ „Der Zirkel“ bécsi páholylap pedig ily értekezést hozott 1874. febr. 1. számában: „Napjaink szellemi mentő viharaiiban, melyek a vatikán kapuin, valamint legtöbb hitközség merev tanain erélyesen zörgetnek, mi szabadkőművesek minden színezetű papoktól többet vádoltatunk istentelenségről, mint valaha; mi, mint a vallási téren jelentkező reformátori áradat hajtói és hangadói a legocsmányabb módon gyaláztatunk. — Talán mégis van valami igaz ebben? Valóban oly gonoszak vagyunk?

„E kérdésre nem lehet gyors választ adnunk. Ha igent mondunk, csak nem igaz; ha nemmel felelünk, az sem igaz. E szó: isten, és e fogalom: isten, nem fedik el egymást. Az, a mi a monotheisták sötét, erős, buzgó világura, ugyanaz a Kongó-Négerrek veresre mázolt fatuskója; a mi a dogma-keresztények és a pogányok háromfelé hasított egysége, az a szabadszellemnek a természet. Játszanak az Istennel, mint a gyermek bábujával; majd pompával és hatalommal diszitik fel, majd ismét szegény és gyarló előttök. Ugyanazon mindenható szellemtől, ki az egész emberiséget, az igazakat és igaztalanokat vízáradással, földrengéssel, háborúval és döghalállal látogatja, ugyanattól, egy gonosz parasztocska néhány nyomorult bucsukrajczárért kegyelmet és irgalmat csereberél. A hires „isten-újját“ majd egy nép csodálatos sorsában, majd az éj tényeket keltő álmában lelik föl.

„Micsoda nekünk szabadkőműveseknek az Isten? Kézzel fogható dolog-e ő előttünk? Szellemünknek egy, minden kigondolható tökéletességgel felruházott hasonmása-e? Egy megfoghatatlan és kifejezhetetlen lénye-e? egy logikai alak-e ő? Nyugodtan lakhatik-e a „minden világ építömesterének“ sza-

¹⁾ Pachtler, Götze 245. 1.

badkőművesi dogmája alatt minden testvér, legyen az ó vagy új katolikus, luteránus vagy puritánus, török vagy zsidó, sok vagy hamis istenimádó? — Igen, mert a ki kőműves, az be-tanult bitét már ledörgölte magáról s logikai következetesség-gel többé nem tartozik egy hitközséghez sem, dogmatikai igaz-ságok alapján. — A szabadkőműves nem tartja Istennek, sem. ama hiú szellemet, ki a mindenséget öndicsőségére teremtette; sem azon jószívű mennyei királyt, ki magát az emberek kérése, ajándéka és varázs-szava által szíves cselekvésre hatá-rozza; sem a látható elemek amaz összegét, mely mindent képez, mi testnek mondatik; sem azon erőket, nagyokat és kicsinye-ket, mely az anyagot folytonosan teremtik és változtatják, épí-tik és rombolják. Neki istene a világ mathematicus, rendező eleme, mely, mint az emberi szellem fogalma, az anyag és erő felett áll; neki istene a mindenség ama mérték- és erőviszonya, melynek alakját a világok épületében, a földgömb történetében, a növények és állatok sejtszöveti életében, valamint az emberi kebel fájdalmában keresi a gondolkozó.

„A ki ezt az alakot fölleli, vagy a ki csak sejti, annak üdv és lelki béke, mint ki önmagát ismét feltalálta az istenség eszményében.“¹⁾

A legkatolikusabb ország páholyai talán mégsem beszél-nek ily nyíltan?! Hivatalos lapjukban, a „Monde magannique“ 1866-ik évi szeptemberi füzetében e sorokat találjuk: „A sza-badkőművestől nem kívánunk egyebet, mint azt, hogy tisztessé-ges ember legyen. És ha elveti az egy Isten eszméjét? — ter-jeszszétek eléje azt, mely elméjét kielégíti. Kétkelkedik a túlvilági életről? — bizonyítsátok be neki, hogy a semmi önmagá-ban hordja az ellenmondást. Félreérti a morál alapelveit? mit határoz ez?“²⁾ A Monde maconnique ezen nyilatkozata teljesen egyezik az 1863-ik évi francia általános szabadkőműves-gyű-lés e határozatával: „A szabadkőművesség oly egyesület, mely magát nemcsak a kinyilatkoztatott hitigazságoktól, hanem még azon hitágazattól is függetlenné tette, mely Isten létét hirdeti,³⁾ mert a francia szabadkőművesség Zille protestáns pappal azt

¹⁾ 1. Pachtler, Götze 678. 1.

²⁾ v. ö. Segur. 91. 1.

³⁾ Dupanloup, Freimaurerei 27. 1,

tartja „hogy Istenről és halhatatlanságról már csak a bolondok, a tudatlanok és a gyenge szellemek álmodoznak.“¹⁾

Hajózzunk át a szabadság eldoradojába, Amerikába, s halljuk, mit hisz ott Istenről a fehér és néger szabadkőműves. — „A libertairnek (szabadkőművesnek) nincsen vallása, ő minden vallás ellen tör; az ő vallása: Isten létének és a halhatatlanságnak tagadása. Ő atheista és materialista.“²⁾ így dicsekszenek ott a páholytestvérek, kiknek egyike, Gangéra Károly, az 1866-iki amerikai-német szabadkőműves gyűlésen június hó 28-án ezeket mondta: „Erősen meg vagyok győződve, hogy jönni fog és jönni kell azon időnek, midőn az összes emberiség közvéleménye az atheismusban fog összpontosulni, mert nekünk, szabadkőműveseknek, kik mint deisták³⁾ fölül állunk minden vallási párton: nem csak a különböző vallások fölé kell emelkednünk, hanem az egy Istenben való hit fölé is, bármilyen neve legyen is annak.“⁴⁾

És ha még ezek után is feljogosítva érezné magát valamely páholytag kétségbe vonni azt: vájjon igazán az Isten, a személyes Isten létének és minden tőle eredő tekintélynek vakmerő tagadása képezi-e a szabadkőművesség alapelvét; lapozza át a szabadkőművesrend nagy pátriárkájának Voltaire-nek műveit, tanulmányozza a páholy fő coryphaeusainak egy Proudhon, Börne, Büchner, Vogt, Maleschott, Helvetius, Raynal, d'Argens, La Mettrie, Lalande, Buffon, Volney, Dupuis, Edelman, Raimarus, Renán, Strauss stb. munkáit, és megdöbbenve fogja tapasztalni, hogy a szabadkőműves tudósok hite szerint: „Isten egy nulla, kinek létében hinni, az előítéletek legnagyobbika s leggonoszabbja;“⁵⁾ hogy tanaik ez elvben pontosulnak össze: „E szót ‚Isten‘ minden nyelvből ki kell törölni, mert az atheismus azon egyetlen rendszer, mely az embert szabadságra és boldogságra képes vezérelni;“⁶⁾ hogy azt tartják, a mit a

1) Ugyanott 40. 1.

2) Libertair uew-yorki lap. 1. Eschweiler Frenuaurer. 102. I.

3) Ebből meggyőződhetünk, hogy a „deismus“ a szabadkőművesek ép úgy magyarázzák, mint Segur, ki így jellemzi: „Gyakorlatban a deismus mindenben egyenlő az atheismussal.“ ^Freimaurerei 90. 1.)

4) Freim.-Zeitung. 1866 decz. 15. sz. v. ö. Pachtler, Götze 246. 1.

5) Bauseuweiü Pestübel 11. 1.

6) Ugyanott.

socialis páholyok nagymestere, Proudhon, már felvétele alkal-mával így mondott ki: „Az embernek Isten iránt nincs más kötelessége, mint neki hadat üzeni.“¹⁾ Mit értett e szavak alatt, magyarázza meg önmaga: „Én azt mondom — írja e Szabadkőműves főnök — hogy az értelmes szabad embernek (leg-első kötelessége az Isten eszméjét szelleméből, lelkiisme^ rétéből örökre száműzni, mert Isten, ha létezik, természetünk lényeges ellensége, és mi legkevésbé sem függünk az ő tekin-télyétől. Mi joggal is mondhatja nekem az Isten: légy szent, mert én szent vagyok? — Hazug szellem, felelném neki, erőt-len Isten! a te országodnak vége, keress magadnak az eszte-len állatok (érti a nem szabadkőműveseket) között más áldozatokat. . . A te neved, Isten, mely annyi ideig, a tudós utolsó szava, a bíró szentesítése, a fejedelmek erőssége, a szegények reménye, a bűnnel terhelt bűnbánók menedéke volt, — e ki-mondhatatlan név az újabb szellemtől megvetésnek és átoknak átadva, ki fog füttyülni az ember által, mert Isten ostobaság és gyávaság! Isten kétszínűség és hazugság! Isten zsarnokság és nyomor! Isten maga a rősz!“²⁾

S hogy ez nem csupán Proudhonnak és társainak, hanem az összes valódi szabadkőművességnek egyik alapelve, melyet természetesen csak bizalmas körében mindig magáénak vallott és mai nap is vall, ³⁾ bizonyítja egyrészt Börne ezen örömittas felkiáltása: „Ha az emberiség ez úton tovább halad, akkor az isteni kép utolsó nyomának is, mely talán eddig fentartotta magát, el kell enyésznie;“⁴⁾ bizonyítja másrészt az összes kő-művesség párizsi és nápolyi gyűléseinek határozata. Az elsőben, Bausenwein szerint (Pestübel 60. 1.) 1872-ben, a párizsi nagy-Oriens páholyában az egész világról összegyűlt mesterek és

1) Dupanloup. 30. 1.

2) Bausenwein „Pestübel“ 60. 1.

3) Voltaire, mint Eckerttől tudjuk (Magazin I. köt. 1. füz. 96. 1.), An-giországban már ifjú korában szabadkőműves lett, de Heivetius halála után 1788-ban másodsor is beavattatott ünnepélyesen a francia szabadkőművességbe, és pedig „60 évi nagy érdemei elismerésül“ (Segur 86. 1. jegyz.) tehát azért, mert atheus volt. — És 1875-ik évi július hó 11-én miért vétettek be olj nagy ünnepélylyel a „Clemente Amitie“ párizsi páholyba Littré, Chavaé és Perry? „E háromnak főlvétele bevallottan azon érdemek miatt történt, melyeket az a-theismus körül szereztek.“ Egri egyhm. Közlöny 1875. aug. 1. sz.

4) Bausenwein „Pestübel“ 50. 1.

nagymesterek általános szavazattöbbséggel elvetették az Isten hitét ¹⁾; a másikban az 1869-ik évi decemberhó 8-án Kómában megnyitott általános egyházi zsinat elleni tüntetésre minden országból Nápolyban ²⁾ összesereglett szabadkőművesek, a következő félremagyarázhatatlan, ünnepélyes határozatot hozták: „Mi alulírott, amerikai, francia, mexikói, német, osztrák és magyar ³⁾ küldöttei a szabadgondolkozásuk nápolyi gyülekezetének, a következő alapelveket valljuk és hirdetjük: Tekintve, hogy az Isten létezéséről szóló tan minden zsarnokság (törvényes fejedelemség) és gonoszság (vallás) kútforrása, tekintve; hogy a katolikus egyház Isten létét leghatályosabban tanítja: ennél fogva alulírottak kötelességüknek tartják a katolikus egyházat minden eszközzel gyökerestül és mennél előbb kirtani.“ ⁴⁾

Ennél már csak nem lehet világosabban és határozottabban igazolni azon állításunkat, hogy a szabadkőművesség alapelve ez: „Nincs Isten.“

¹⁾ Már az 1863-ik, 1865-ik és 1867-ik évi párizsi szabadkőműves nagygyűlések tárgya is ez volt; akkor azonban még nem mentek ennyire, mert habár Palietán így szólott a congressushoz: „Ki tudná nekem önök közül értelmezni e szót ‚isten‘. — Istenről vannak legkülönbözőbb fogalmaink és eszméink; ha mindenki istenét le lehetne fényképezni, nem ismernők meg egymást kölcsönösen, s azt hinnők, hogy különböző emberfajokhoz tartozunk. . . És nem vettük-e fel a szabadkőművességbe jelen századunk legnagyobb szellemét, Proudhont? nem vettük-e fel a lüttichi fiatal embereket, és pedig minden aggodalom nélkül;“ — mind a mellett Ducarre testvér azon megjegyzése után, miszerint a szabadkőművesség megtűrheti zászlaja alatt az isteni tisztelet 2800 módját, a nőnem és a profán világ iránti figyelemből még azon alkalommal megkegyelmezték legalább e szabadkőműves szólamnak: „A mindenség építőmestere“ (1. bővebben Dupanloup, Die Freim. 27—32. lap. és Pachtler, Grötze 241. 1.)

²⁾ Hasonczélú gyűléseket tartottak ugyanazon időben Brüsszelben és Párizsban. A francia szabadkőművesség nagymestere, Mellinet tábornok és a nemzeti gárda kapitánya, ily körlevelet bocsátott ki:

„Igen drága Testvérek! A francia nagy-Oriens utolsó általános gyűlése alkalmával következő határozatot hozott: — Alulírottak, tekintetbe véve, hogy a jelenlegi viszonyok között, kiváóian a legközelebb összehívott egyetemes zsinat ellenében a szabadkőművességre nézve nagyfontosságú dolog, elveit a legünnepélyesebben megerősíteni; . . . ezennel felhívjuk a rend tiszteletre méltó nagymesterét és tanácsát, hogy december 8-ára valamennyi páholyok képviselőit, hasonlóképen a többi rítusok és a külföldi Oriensek követeit az ‚Engedelmeség‘-hez (de T Obedience) címzett páholyban tartandó rendkívüli conventbe meghívják, egy olyan manifestum kidolgozására és megvitatására, mely a gyülekezet elveinek hő kifejezője legyen.“

³⁾ A magyar szabadkőművesség képviselője Óváry volt.

⁴⁾ Öszinte szózat. Pest 1872. 12. 1. v. ö. Bartha 143. 1.

II.

Mivel azonban az eddig vitatott elv tisztán nemleges és tagadó, szükségkép feltételez igenlő és tevőleges elvet; haladjunk azért tovább ama biztos nyomon, melyről immár meggyőződünk, hogy félreismerhetetlenül a szabadkőművesség titkaihoz vezet, és keressük ennek tevőleges alapelvét.

A szabadkőművesség mindenütt fenhangon hirdeti a világnak, hogy alaplénye (Grundwesen) „a tisztán emberit kölcsönös befolyással fejleszteni.“¹⁾ Hogyan érti ezt? erkölcsileg tökéletes embert akar nevelni? De hogyan, ha a legfőbb szellemi és erkölcsi örök-őselemet, az Istent, tehát minden erkölcs egyedüli alapját határozottan tagadja!? — Az ember legbensőbb természetét és lényegét akarja megragadni és mindennemű tehetségeit a tökély magas fokára emelni? — De miképen, ha az emberi szellem leglényegesebb tökélyét, a halhatatlanságot is tagadja?²⁾ ha Spir A. szabadkőműves bölcsészszel azt tartja, hogy okos ember nem is beszélhet a halhatatlanságról, sőt hogy a földi életet követő, habár csak ideiglenes egyéni létnek kívánása, az ész előtt nem igazolható?³⁾ vagy ha szerinte „a halhatatlanság nem egyéb azon hírnévnél, mely halálunk után fenmarad?“⁴⁾ Miért s mi okból fogja tökélyre vezetni az embert? Istenért nem, örökkévalóságért sem, tehát miért? önmagáért?

¹⁾ Christenthum u. Maurerthum 5. és 8. 1. — Különben ez annyira elfogadott elve, hogy alig van olyan „testvér“, ki ezt szajkó módra folyton ne kiabálná.

²⁾ Ez logikai következménye az isten tagadásnak; atheus nem hiheti a lélek halhatatlanságát, mint ezt eléggé bizonyítják a felhozott szabadkőműves idézetek. — Csak egy történeti eseményre hivatkozunk. Lipót belga király halála alkalmából a brüsseli nagy-Oriens 1866-ban nagyszerű gyászünnepélyt tartott A rendezők a szabadkőműves templom (páholy) ajtaja felé e felírást alkalmazták: „A lélek, mely Istentől jött ki, halhatatlan.“ De bezzeg meggyült a bajok. — A testvérek között ez iszonyú botrányt szült. A nagy-Oriens hiába mentette a rendezőket: hogy e mondatot nem kell komolyan venni, hogy senki sem köteles azt elfogadni; a belga szabadkőművesség elve meggyalázását siratta s a löweni „Állhatatosság“ (La Constance) ezimű páholyból a legerélyesebben tiltakozott e felírás ellen, mely tiltakozást még a francia és angol szabadkőművesség is sietett aláírni. V. ö. Dupanloup. Freim. 32 1.

³⁾ Spir A. Moralitát u. Religion 180-185. lap.

⁴⁾ Trentowszki testvér „Wesen und Unwesen der Freimaurerei“ 141. 1. v. ö. Pachtler, Götze 303. 1.

Igaz a szabadkőművesség azt mondja, hogy „nem kivan semmi lehetetlent, mert ama művészetet tanítja, hogyan lehet az ember jó a remény és félelem rugói nélkül, függetlenül a pokoltól, és a mennyországtól, és a kőműves nem is várja jutalmát a jövőtől.“¹⁾ — De ha az érzékiség, az anyagosság makacsul ellenmond tervének, mivel győzi azt meg? honnét önt erőt és kitartást a gyarló, rossz hajlammal, szenvedélylyel és indulattal teljes emberi természetbe az erkölcsi jó gyakorlatára? vagy miféle eszmékkal lelkesíti és édesgeti az erkölcs kényelmetlen, rögzös, nehéz útjára azt, ki e földi életen, kívül nem ismer semmit, kinek meggyőződése csak a sirig terjed, kinek lelke nem reméli örök jutalmat, és nem fél vég nélküli büntetéstől? kinek temetője kapuján e felirat áll: „Jó és szép életet teremts magadnak; örök élet nincs, halottak fel nem támadnak.“²⁾

Mi pótolhatja a szabadkőművesség erkölcsstanában az Istent, és az örök élet hitére támaszkodó vallást? — A becsület? S ez esetben mi szüli, mi élteti a becsületet az emberben?

Midőn így tépelődünk, midőn ezen, s ezekhez hasonló kérdések és kételyek mindig sűrűbb homályba vezetnek; hirtelen világot dérit értelmünkben a szabadkőművesség lényegére, és fényt vet a már-már elveszett nyomra Guizot eme classikus mondása: „A pogányságnak, mindennemű pogányságnak, legyen az koszmologikus, mystikus, vagy költői, általános és lényeges jellege az ember, a mennyiben ez önmagát, vagy más valamit istenévé tesz ... de a ki semmi egyéb, mint az emberi képzeledés alkotmánya, csodaszülötte, bálvány. Az ember a világgal összezavarva Isten gyanánt állíttatik fel ... a kereszténység elvettetik, s ennek helyére tétetik a pantheismus, és az úgynevezett felvilágosodás összes zűrzavara.“³⁾

Guizot szabadkőműves' volt. ⁴⁾ E helyen ugyan nem beszél egyenesen a szabadkőművességről, idézett szavaival azonban

¹⁾ ‚Die Freimaurerei in ihrer Stellung zur Glegenwart' ezimíi Eckert eleni hivatalos szabadkőműves vádiratból idézi e szavakat Pachtler, Der stille Krieg 186. 1.

²⁾ E felírás a berlini szabadkőzség temetőjén pompázik 1773. dec. 15-ike óta V. ö. Pachtler, Götze 306. 1. jegyz.

³⁾ L. Eglise et la societé ehrétienne. e. 5.

⁴⁾ L. Eckert, Magazin I. köt. 3. fűz, 69. 1.

helyesen és tökéletesen jellemzi azt, és felfedezi annak ezen szavaiban: „tisztán emberit fejleszteni“ rejtett tevőleges alapelvét, melyet így formulázunk:

Istennek tulajdonított minden jogok az emberiséget illetik, az embernek tehát meg kell adni énje istenségét.

Majdnem hihetetlen, hogy az emberi ész, minden korlátolt-sága mellett, ennyire tévedhetne; de miután a szabadkőműves-ség maga bizonyítja ezt, hitelt kell neki adnunk.

„Mi az a tisztán és általában emberi“? kérdi Trentowszki testvér, s azután így felel: „Mindenekelőtt az isten és az isteni az emberben. — A test ugyanis nem tisztán emberi, hanem természeti, s a közanyaghoz tartozik. Az emberi lélek sem tisztán emberi, mert minden állat és minden élő lény bir lélekkel. . . . Egyedül az öntudat és a szabadakarát, egyedül az ember titokteljes énje, mely istent és minden emberit magában rejt, képezi a tisztán és általános emberit“¹⁾ s ezért, mint Revue Magonnique mondja, „azon testvérek, kik rendünk elvei szerint cselekszenek, méltók arra, hogy a föld isteneinek neveztesenek.“²⁾

A „Zeitschrift für Freimaurerei“ 1823-ban ugyan még így ír: „Miután a vallás közvetve megragadja az embert: miután a műveltség bizonyos foka kívántatik ahhoz, hogy valaki az emberiség magas eszméjéhez fölemelkedjék, és miután a műveitek között is sokkal nagyobb az egoismus, hogysen ezt megérteni képesek volnának: azért az emberiség tiszteletére szentelt templomaik (azaz: a felsőbb titkos páholyok) napjainkban csak kevesek előtt nyithatók meg. Bizonyynyal bálványozásról vádoltatnánk, ha az emberiségnek, mint morális személynek eszméjét ép úgy akarnók személyesíteni, mint személyesítik az Istent. Ez az oka, miért vonjuk el a profán világ szemei elől az emberiség cultusát mindaddig, míg el nem jön azon idő, melyben napkelettől napnyugatig, déltől északig az emberiség magas esz-

¹⁾ Trentowszki „Wesen u. Unwesen“ 186. 1. v. ö. Pachtler, Götze 250 lap.

²⁾ Pachtler ugyanott.

méje megszívleltetvén, cultusa általánosan elterjed, és az egész emberiséget egy nyájja egyesítendi.“¹⁾)

De ma már feleslegesnek látja a páholy ezen elővigyázati rendszabálya alkalmazását. — A breisgau-freiburgi páholy rituáléja a tanonc felvételekor így szól ehhez. „A legmélyebb ó-korban e felírás állott Apolló delphii templomán „,ismerd meg tenmagadat.““ Ezen felírás pompázik a mi templomunkban is. Mint egykor Socrates s később Ágoston az egyházatya, úgy ma mindenikünk, ki önmagát megismerni igyekszik és énje mélyébe tekint, feltalálhatja önmagában az igaz Istent és minden istenit, mit mindenütt hiába keresett.“²⁾ Ma már nyilvános lapjaiban is leplezetlenül kimondja ezt. A „Latomia“ 1868-iki évfolyama például ezt írja: „A legtisztább emberi, ez a magas isteni?“³⁾ Mouthaan N. J. hollandi testvér pedig az 1872-iki németalföldi szabadkőműves évkönyv 187-ik lapján ily hallatlan őszinteséggel fejtegeti a szabadkőműves elvet: „Úgy kell élnünk, mint Isten. Talán magasröptű, csupán költői színezetű kifejezés ez, igazság nélkül? . . . A szellem, mely bennünk él, az örökkévalóság szelleme, ez nem ismer pillanatokot, el nem ismer semmi egyéni állapotot. — Egy szent egység ez, mely a széles égboltozaton uralkodik és parancsol, egy a hivatás, egy a kötelesség, egy az Isten. Egy az Isten, azért mi vagyunk Isten! Jól értjük-e ezt? Az ember isteni nem, az emberi szellem isteni szellem, és e szellem osztatlan. — Mi emberek együtt véve — szellemileg szólva — a nagy lényvel egy egészet képezünk. A mythusok, a mesék, a sötét néphit, ezek mind elesnek azon öntudat előtt: mi isten vagyunk . . . A ki istennek érzi magát lenni, nem lélezhet ezen alacsony fojtó légkörben, mely megöli a szellemet. A ki istennek érzi magát lenni, oly életben él, mely nem ismer semmi meghalást.“⁴⁾

Még nyomatékosabban találjuk ezt Trentowszki már idézett művének 160. lapján kifejezve e szavakkal: „A szabadkőművesség, mely az emberben felkölti az istenit, és ezt, amennyire csak lehet, az ethikai, aesthetikus és humanisztikus eszmény

¹⁾ Zeitschrift f. Freimaur. I. köt. J. füz 95. 1. Altenburg. v. ö. Pachtler, Götze 255. 1. ós St. Krieg. 199. 1.

²⁾ Trentowszki i. h. 158. 1. v. ö. Pachtler, Götze 211. 1.

³⁾ P. Götze 348. 1.

⁴⁾ Pachtler, Götze 248. 1.

legmagasabb fokára emeli, még pedig isteni parancsok, szentírás és a lélekre nézve minden idegen külsőségek alkalmazása nélkül, megneemesíti az embert könnyen, gyorsan és biztosan, nem követ el az ember gondolkozásmódján semmi erőszakot s mégis jó és szabad embereket nevel, sőt ha tanítványai derék férfiak, képes csupa krisztusokat nevelni belőlök. Ti (katholikusok) keresztényeket akartok, mi krisztusokat akarunk, kiknek mindenike egy-egy ‚Ecce Homo‘ legyen. Ti keresztényeket akartok, mi világüdvözítőket.“¹⁾

Mindezen hivatalos nyilatkozatokból kétségtelen bizonyosságot merítünk arra, hogy a berlini „Kreuzzeitung“ igen jól jellemzi a jelenkori szabadkőműves liberalismust, midőn így határozza meg: „A liberalismus lényege ez: emancipatio az élő Istentől, ennek szavatól és uralmától a történetben, és inthronisatiója a természetes embernek, a testnek. S mily kevesen óvják meg magukat e ragálytól.“²⁾ Ezekből meggyőződünk arról, hogy a szabadkőművesség, mely elvének vallja „a tisztán emberi fejlesztését,“ e kifejezése alatt nem ért kevesebbet, mint az ember istenítését, hogy alapelve tökéletesen egyezik Lacroix testvér elvével, ki a hírhedt Verhaégen belga nagymester és solidaire temetésén mondott szónoklatában, miután „lelkiismerete egész hatalmával, esze minden erejével ellene mondott az örök élet tanának,“ így kiáltott a gyászgyülekezethez: „cselekedeteinkért csak minmagunknak vagyunk felelősek, mi vagyunk minmagunk papjai, minmagunk istenei.“³⁾

Midőn ezen positiv alapelvet, mint a fennebbi nemleges elv elmaradhatatlan következményét, a szabadkőművesség édes gyermekének felismerjük, lehetetlen, hogy figyelmünket kikerülje azon tagadhatatlan tény, miszerint ezen szabadkőműves alapelv nem pusztán elméleti, hanem a szó teljes értelmében gyakorlati is, mely úgy az egyes páholyok, mint az összes szabadkőművesség szervezetében, életében és történetében tényleges megoldást nyer.

„A páholy — mondja minden tanoncznak beavatása alkalmával a mester — jelképe a világnak, tetőzete a

1) Pachtler, Götze 253. lap.

2) Kreuzzeitung 1873. nov. 1. Pachtler, Götze 313. 1.

3) Amand Neut. la Fr. M. soumise II. k. 202.1. v. ö. Pachtler, Götze 305.1.

a csillagos ég, határai a világ négy sarkpontja.“¹⁾ „A páholy tehát symboluma azon világegyetemnek, melyhez a szabadkőműves tartozik; ez az ő hazája, ez az ő birodalma, ő lemondott szülő-földéről. A világegyetem ezen symbolumában azurkék szín és aranyba, vagyis a csillagos ég színeibe öltözve uralkodik a páholy-mester. Ez tehát a világegyetem uralkodója,“²⁾ — kinek ugyan nem trónja, hanem ruhája az ég és lábainak zsámolya a föld, azaz a páholyban ő az isten!

A felsőbb fokozatoknál ez még feltűnőbben jelképeztetik; például: a VI-ik fokozatú mester „fején arannyal hímzett, és homloka fölött arannyal kivarrott nap képével díszített főveget (koronát), jobbujában kormánypálczát, balujában világ-almát visel.“³⁾

Mellőzzük azonban e kis istenségeket, s keressük fel a szabadkőművesség legfőbb fejét.

Titkolják ugyan előttünk, sőt körömszakadtig tagadják egyletök ezen általános főnökének létét; de tagadásuk semmis, minthogy hiteles okirataik bizonyítják, hogy a szabadkőművességnek van egy személyes központja és feje.

A berlini manifestumban ide vonatkozólag ez áll: „Egyetlen egy láncz öleli az egész, most már iszonyú kiterjedésű szövetség minden titkos fokozatait és rendszereit az egész földkerekségén. Mindezek a mindentudóság egy központjában folynak össze.“⁴⁾ Hasonló vallomást tesz Eagon testvér, ki ezt írja: „A szabadkőművesség nem lehet Stocholmban svéd, Berlinben porosz, Konstantinápolyban török, ... a szabadkőművesség egyetlen egy társaság, egyetlen egységi központtal;“⁵⁾ de legvilágosabban kimondja a kölni szabadkőműves gyűlés 21. tagja által aláírt tiltakozási okirat, melynek sem hitelességét, sem eredetiségét a szabadkőműves soha sem vonta kétségbe, és melyet Redarez testvér hozott napfényre; ez így szól: „Társulatunk immár az egész földön elterjedve, egy általános főnöke egy világpatriárka által kormányoztatik.“⁶⁾

¹⁾Eckert, Magazin I. köt. 1. füz. 84. 1.

²⁾Ugyanott.

³⁾Signatstern. 224. 1. I. köt.

⁴⁾Eckert, Magazin I. köt. 1. f. 83. 1.

⁵⁾Deschamps. Die Freim. 18. 1. I. köt.

⁶⁾Ugyanott. 29. 1.

Van tehát a szabadkőművességnek egy legfőbb — általános világfőnöke,¹⁾ kit — Eckert szerint — csak öt, legfeljebb kilencz, neki közvetlenül alávetett, illetőleg titkos tanácsát²⁾ képező, legfelsőbb fokú testvér ismer, kinek létét is minden kigondolható elővigyázati szabályok még a beavatottak elől is elfedik.

És a világpatriárka mi nevet visel? Bausenwein egy kölni szabadkőműves okiratot idéz, mely e kérdésre megfelel így: „A szabadkőművesség titkos társulatának gépezete egy személyben éri tetőpontját, és ennek neve: isten-ember.“³⁾

Végül még egy történeti jelenetre utalunk, mely arról tesz tanúságot, hogy a szabadkőművesség már megkísértette ezen tevőleges alapelvét nyíltan, az egész világ szemeláttára, a própán életben is érvényesíteni.

Emlékezzünk vissza a nagy francia forradalom ama rém-íapjaira, midőn a szabadkőművesség XVI. Lajos király és a papság negyilkolt holttetemei fölött diadalünnepet ült;⁴⁾ midőn alkotmányos törvényhozói hatalommal kimondotta, hogy „nincs Isten,“ § ott látni fogjuk az új szabadkőműves istent, látni fogjuk az egytiáz megszensteltentitett oltárán: egy szabadszemély alakjában; és látni fogjuk az oltár előtt egy Robespierre⁵⁾ személyében. — Ezek a szabadkőművesség eszményi istenei! Méltók hozzá! 'me, a paradicsomi jelenet óriási kiterjedésben lépett világunk színpadára! — Ott egyetlen egy sátán öltözött a kígyó képéje, hogy első szülőinket elcsábítsa; itt milliók — kikről el-

1) Ki is hívná össze az általános szabadkőműves gyűléseket, minő a fennmlített nápolyi és párizsi? Ki hozná egy és ugyanazon időben hasontermézetű és hasonczélú mozgalomba a világ minden páholyait?

2) E legfőbb tanácsnak neve „Firmament“, melynek egy okiratát Witt János után idézi Eckert Magazin I. köt. 1. fiz. 36. lapján. — Ezen okirattal „Firmament“ a Malet tábornok-féle Adelfia és Filadelfia név alatt működő öszszesküvést; miután az már fölfedetett, eloszlatja, és tagjait a páholyokba Viisszaparancsolja. Kelt, az aequator alatt, 7-ik hó 22-ikén 5812, az 1812-ben.

3) Pestübel 49. 1.

4) Alább ki fogjuk mutatni, hogy e forradalom a szabadkőművesség nűve volt.

5) Papon „Vollständige Geschichte d. Fr. Revolution“ (1841.) Pest, Hart-3ben. 52. lapján bizonyítja, hogy ez új istennőt diesőitő Robespierret, a jelen olt tömeg között többen „Isteni embernek“ mondották, valószínű, hogy akkor sakngyan ő volt a szabadkőművesség pátriárkája, „legfőbb istene.“

mondhatjuk Jézussal, hogy atyjok az ördög ¹⁾ — a világosság angyalának ²⁾ a felvilágosodás hírnökének alakjában ámitják az emberiséget. Ott így a szólt a sátán: „olyanok lesztek mint az Isten“ ³⁾ itt az újkori sátánflak, a sötétség fejedelmei azt mondják az emberiségnek: „ti vagytok az isten.“

A szabadkőművesség, mely „csak emberben hisz, Isten és a láthatatlan jövő kizárásával:“ ⁴⁾ számúzi a mindenható örök Istent saját világából, neki nincs Istene, és Istennek előtte nincsen semmi joga; Isten legszentebb jogait is saját főnökei, saját tagjai között osztja szét. — A nagy világnak pedig azt kiáltja: „Nincs Isten, Isten a szabadkőműves ember; nincs isteni hatalom és tekintély, isteni hatalom és tekintély a szabadkőművesség.“

¹⁾ „Vos ex patre diabolo estis.“ Joann. c. VIII. v. 44.

²⁾ „Ipse enim satanas trausfiguratur se in angeluui lucis. II. Cor. c. XI. v. 14.

³⁾ Genesis e. III. v. 5.

⁴⁾ Desehamps, Freimaurerei I. köt. 50. 1.

A SZABADKÖMŰVESSÉG CZÉLJA.

I.

Nem tudjuk, ártatlan ámitásnak (ez szabadkőműves hivatalos szólam), roszakaratnak, vagy annyira fortélyos fogásnak, — milyet a profán (nem szabadkőművesség) világ véleményök szerint átlátni nem képes — tekintsük-e még a fennebbiek után is amaz erkölcsi tételeket, melyekkel a páholy emberei oly igéző színben tüntetik elő a szabadkőművesség titkos czélját.

A józan ész határozottan ellenemond minden oly természetű feltevésnek, mely távolról is azt akarná jelezni: mintha az atheus erkölcsi céljt ismerhetne, mintha az atheismus erkölcsért lelkesülhetne, vagy igazi erkölcs valósításán és terjesztésén fáradozhatnék; és azok a hamis szabadkőműves brúderek, az ész és felvilágosodás eme hírhedt képviselői, mégis elég vakmerők ilyesmit komolyan vitatni; midőn a szabadkőművességnek erkölcsi czélotat tulajdonítanak.

Hogy ez nem rágalom, hanem való igaz, tanúsítsa maga a szabadkőművesség.

Fennidézett „Adhuc stat“ című páholy-iratban a következőket olvassuk:

„A szabadkőművesség oly eszme, melynek kezdete nem volt, és vége nem lesz (!), mely akkor is léteznék, ha nem volna oly egyesület, mely azt gyakorolja: csupán azon különbséggel, hogy ez esetben nevet nem viselne.“

„De van egy társulat, egyesülete azon embereknek, kiknek feladatuk a szabadkőművességet megtanulni és gyakorolni, ez a szabadkőműves egylet. Ezen egylet tehát oly viszonyban áll a szabadkőművességhez, mint alak a lényeghez, mint például

az egyház a valláshoz, az állam a politikához. Alak ez, melyben a szabadkőművesség él. . . .“

„A vallási őserzet, a jóság és az isteni élet legtisztább és legtökéletesebb jelensége nem lehet egyes lény, hanem csak oly lényekből álló egylet, kik abban egyek, hogy nem önmagukat akarják, hanem a közjót. Ezen akarat a szeretet, mely szűkebb körű és terjedelmesebb egyletek egész sorát hozza létre, pl. a barátság, a házasság, a család, a község, az állam és egyház egyesületeit.“

„De a legkiterjedtebb egylet, az egyletek egylete szükségkép az, mely az egyesülési váagnak csupán csak egy korlátot szab, melyet kell is szabnia: az emberi érzés és gondolkodás korlátát. Ezen egyletből nincsen kizárva az, a ki mást hisz, hanem csak az, a ki másként akar, a ki (lényegében) más.“

„Az egyletek ezen egyleté, a férfiak ezen közössége — kik egynek érzik magukat a magasb utáni igyekezetben, kik mindnyájan a jót és szépet akarják, és a jót önmagáért, azért mert jó, szeretik s gyakorolni is igyekeznek: — a szabadkőművesség.“

„Ez az emberiség körében a legszélesebb egyesület, a legszélsőbb kör, mely a többi kisebbeket mind magában foglalja, ez tehát az emberi, társasági élet lefőbb és legtisztább alakja. — Ezen kívül nincs más egylet, melynek alapja minden jó ember általános java volna. Egyesülnek ebben az emberiség és az emberi történet minden ellentétei, összegyűjti ez a szétszórt jókat egy templomba, . . . hogy a szeretetteljes közösségében kiegyenlített ellentétek egykor előteremtsék a boldog összhangzatot.“

„Ez a szabadkőművesség végcélja; mivel pedig e cél csak valódi emberség (Humanitát) által lehet elérni, azért ez (a humanitás) van a szabadkőművesség céljául általánosan elismerve.“^{x)}

Általánosan elismerve?! Mit mondjunk e merészségre? — Elismerve?! Mily értelemben? — Mióta? — Kik által?! Kész a felelettel a bécsi „Freimaurer Journal.“ Szavai ezek: „A rend orákulumai a wilhelmsbadi szabadkőműves conventben fel-

¹⁾ Adhuc stat 3. lap.

szóoltattak ama különös kérdés eldöntésére: mi hát tulajdonképpen a szabadkőművesség célja? Ezek végre elhatározták, hogy rendünk célja: a legkiterjedtebb értelemben vett jótékonyság, vagy helyesebben kifejezve: az emberi jólét előmozdítása jótékonyság által.“¹⁾

Ezen rövid magyarázat után már meg is érthetünk valamicskét a fennebbi idézésből; ez ugyan nem szállítja le kellő értékére azt a nagyhangú öndicsőítést, de azért feljogosít legalább e hármas lehozásra:

a) Minthogy lehetetlen, miszerint oly nagy eszű és anynyira felvilágosodott tagokkal dicsekvő és oly jól szervezett és fegyelmezett társaság, minő a szabadkőművesség, már kezdetétől fogva nem bírt volna célja tudatával; ezen kifejezésből: „a rend orákulumai .... végre elhatározták,“ azt kell következtetnünk, hogy nem magok részére határozták meg e nemes célt; s mert azt csak végre tették, hosszasan kellé tanácskozniuk: mivel hinsenek port a nagy közönség szemébe.

b) Hogy tehát az a „humanitás“ csakis czéggül és nem czélul van, és pedig csupán a szabadkőművességtől elismerve, vagy helyesebben csalétek gyanánt és a közvélemény tévútra vezetése céljából fortélyosan kitalálva, és

c) Mivel a kérdéses wilhelmsbadi szabadkőműves congressus 1782-ik évben tartott, világos: hogy csak ezen év óta ámtíják ily szép czéggel a profán világot, hogy csak ezen évtől toborzanak a humanitás fénylő nimbusa alatt.

Mondjon azonban a szabadkőművesség bármit, vitassa bár magának a legszentebb célt, a józan kritika még eddig sem 1782 előtt, sem utána, nem talált seholy adatot sem arra nézve: hogy a szabadkőművesség célja emberboldogító humanitás, jótékonyság volna. Az ellenkezőre igenis találunk mindenütt, találunk halmozva oly bizonylatokat, melyek fennebbi következtetéseinket nemcsak igazolják, hanem messze-messze túlszárnyalják.

Csak néhányat emeljünk ki a sok közül. — Mellőzve Helvetiust, álljunk meg először egy kissé Voltairenél és legbensőbb négy kebelbarátjánál.

¹⁾ I. évfoly. 2. füz. 163. 1. v. ö. Segur. 14. 1.

Voltaire köztudomásúlag, a hitetlen bölcsészet alapítója és pátriárkája, ifjúságától fogva nevezetes új angol ritusu szabadkőműves főnök volt, ¹⁾ sőt élete utolsó napjaiban²⁾ benső buzgóságától indítatva, vagy talán azért, mert elérte a jubiláris évet, másodszor is beavattatta magát 1778-ik évi február hó 7-én s ez úttal reformált szabadkőművességre. ³⁾ E szerencse a „Kilencz nővér“-hez címzett párizsi páholyt érte, mely tekintve korát és beteges voltát, fölmentette a szertartások legnagyobb részétől; azonnal a felső páholyba beiktatta, s őt tökéletes szabadkőművesnek nyilvánítván, formasierint megkoronázta; „mert — így szólt a testvérek tapsvihara között a nagymester La Lande — az erénynek és lángelmének szentelt hatvan év alatt eléggé megmutatta, kicsoda ő.“ ⁴⁾

Voltaire tehát a „non plus ultra“ szabadkőműves, azért teljesen meg vagyunk győződve, hogy azon erény, melynek egész élete volt szentelve, a szabadkőműves erények legtisztább és legmagasabb példányképe, hogy a cél, melynek lángelméjével szolgált, a legfenségesebb szabadkőműves cél, melyre büszke a szabadkőművesség, és melyet soha-soha sem tagad meg.

És ugyan mi az igazi neve ezen, egekig magasztalt erénynek? Szeretetnek, szívjóságnak, jótékonyságnak, vagy humanitásnak nevezi-e a szabadkőművesség? Kitelik tőle; de mi tudjuk, tudja az egész világ, hogy ezen voltaire-i erénynek igazi neve: gyűlölet, engesztelhetetlen gyűlölet Isten és minden isteni iránt; sátáni gyűlölet, mely lángelmével párosulva, 60 évi életpályája egész folyamában a szabadkőművesi humanitás zászlaja alatt, ezen jelszó alatt küzdött: „Zúzd szét a gyalázatot.“

Ki az a gyalázatos? Voltaire királyi barátja, II. porosz

¹⁾ Condorcet, a voltaire-i bölcsészet egyik előharczosa — tehát e tekintben a legmegbízhatóbb kútfő, az „Emberi értelem Tervezete“ ezimű műve 9-ik korszakában bizonyítja, hogy Voltaire fiatal korában Angolhonba menekülvén, ott szabadkőműves lett, és arra esküdött, hogy az egyház megsemmisítésén fog dolgozni. Eckert pedig a/i állítja, hogy Angolországból azon küldetéssel jött vissza hazájába, hogy itt fényes szellemi tehetségeivel, a különböző rutusu szabadkőművesség fejeit az új angol rendszer alapján egyesítse.

²⁾ Meghalt 1778. máj. 30-án.

³⁾ La Lande ez alkalommal Helvetius kötetnyét nyújtotta át neki, és a nagy Voltaire kegyeletteljes csókot nyomott e szabadkőműves reliquiára.

⁴⁾ Segur. Freim. 86. 1. Jegyzet.

Frigyes;¹⁾ az akkori szabadkőművesség koronás protectora, a katolikus egyházat értette, maga Voltaire és a három főczinkosa, d' Alembert,²⁾ Damilaville³⁾ és Diderot⁴⁾ pedig mint tökéletes szabadkőművesek ezen felül még a monarchiát is értették e szép szó alatt.

Az 1782-ik év előtti szabadkőművesség ezen legfőbb mesterei tehát egészen más célú tűztek ki maguk elé, mint az emberiség általános javát vagy a humanitást, egészen mást! életfeladatuk volt: minden, Isten létén alapuló tekintélyt és hatalmat lerontani, s mivel ily tekintélyt főleg a katolikus egyházban, ily hatalmat a monarchikus államban találtak érvényesülve, ezek ellen fordultak tajtékzó dühvel, ezeket megsemmisíteni volt minden vágyaik és szenvedélyeik, minden fáradozásaik és erőködéseik utolsó célja.

II. Frigyesnek Voltáire-rel folytatott sűrű levelezése, melynek tárgya mindig ugyanaz volt, t. i. a kath. egyház kiirtása, egyrészt a mily világosan mutatja, hogy ezen protestáns fejedelem e pontban egyetértett Voltaire-rel, másrészt minden kétségen fölül helyezi, hogy a másik célú szorgosan eltitkolták előtte; de hogy e gonosz banda nem csupán az egyházra, hanem egyszersmind az államra is kimondotta a vészítéletet, nem én, hanem ők maguk bizonyítsák.

D' Alembert ily vallomást tesz: „Pusztítsuk el a társadalomra annyira veszélyes barbár vallást, zabolázzuk meg a királyi hatalmat ... a királyok ministerei csak akkor nagyok igazán, midőn hatalmukat arra használják, hogy uraik hatalmát gyengítsék, és csak azok köztök a lángelmék, kik a trón lépcsőit bátor és biztos kézzel aláássák, . . . ezek a haza istenei. A legkisebb, minek előbb-utóbb be kell következni: az oltárok és trónok felforgatása.“⁵⁾

Diderot röviden de velősen beszél, szavai ezek: „Mikor

¹⁾ II. Frigyes Braunschweigban nyerte el egy hamburgi szabadkőműves küldöttségtől 1738. aug. 15. éjjel a mesteri címet.

²⁾ Egy lelencz, ki a papok alamizsnáin neveltetett.

³⁾ Egy boltoslegény, szerzője „Le Christianisme dévoilé“-nak

⁴⁾ Egy kőműves fia, kit Katalin, orosz czárnő, tett híressé.

⁵⁾ Lajos württembergi herczeggel folytatott beszédéből, melyet Crillou abbé őrzött meg számukra „A bölcsészet emlékiratai című, 1777-ben kiadott művében.

élvezhetem azt az örömet, hogy az utolsó királyt az utolsó pap bélével megfojtva láthassam.“¹⁾

Hogy pedig Damilaville-n egy sem tett túl, hiteles bizonyítványt állít ki neki Voltaire ily szerkezetben: „Rajta, hős Diderot, rettenthetetlen d' Alembert! Csatlakozzatok az én kedves Damilavillémhez, rohanjatok a rajongókra. Vádoljátok Pascal Balázst, utáljátok, vessétek meg Huttville-t és Abadie-t, mintha csak szentatyák volnának.“²⁾

Lássuk továbbá, mily őszinteség vezérelte a wilhelmsbadi conventet, midőn azt hirdette a nagy világnak, hogy a legkiterjedtebb értelemben vett jótékonytságot tűzte ki a szabadkőművesség végcéljául. — Felvilágosít erre nézve Barruel „L' Histoire du Jacobinisme“ című műve 334. lapján, hol ezeket találjuk följegyezve.

„A párizsi szabadkőművességet a wilhelmsbadi conventben gróf Vivieu képviselte. Midőn onnét hazzajött Párizsba, Gilliers gróf gúnyosan szerencsét kívánt neki azon csodatitkokhoz, melyeket ezen küldetése alkalmával tapasztalt. Mire Vivieu így válaszolt: „Én nem fogom önnek e titkokat kimondani; de annyit mégis mondhatok: hogy a vallásnak és a kormányoknak majdnem szükségkép el kell veszniök.“ És ezen idő óta Vivieu visszavonult a páholyból.“³⁾

Ezzel nem tagadjuk azt, nem is tagadhatjuk, hogy a szabadkőművesség 1782-ik évben látszólag megváltoztatta jel-szavát. De ez sem volt egyéb, jól kiszámított fortélynál. „Zúzd szét a gyalázatost“ igen szembeszökőleg fejezte ki a célt, azért sem társulatuk titkos természetével összeegyeztethetőnek, sem hódításra alkalmasnak nem találtatott. Ezt egyedül a választottak részére lehetett fentartani, a kül, a profánvilág részére ellenben, oly csábító, igéző, lelkesítő jelszót kellé keresni, mely könnyen és biztosan felvillanyozza e kedélyeket. Ilyet fel is találtak eme szép hangzású, nagy jelentőségű s minden ízlésnek és igénynek megfelelő három szóban: „Szabadság, egyenlőség, testvériség.“

¹⁾ Eckert, Magazin I. 1. füz. 110 1.

²⁾ Ugyanott, 106, 1.

³⁾ Ugyanott I. k. 1. f. 134. 1.

Azonban e sokat mondó három szó is, mihelyt fogalmikba öltöztetve, eszméikkel eltorzítva, szabadkőművesi szentésztést nyert: a józan világ, a polgári és egyházi rend, a politikai és vallás átka, réme, szörnye lett.

A közjelszó változott; ez a frankfurti titkos páholy érdeme, legalább ez kürtölte ki legelőször azt, de változott-e Frankfurtban, változott-e a világ bármely részében a szabadkőművesség célja is? Nem! ezerszer nem! A cél e jelszó alatt is ugyanaz maradt, sőt miután ez időben Voltaire bölcsészei mellett a hasonszőrű Weiszhaupt Ádám ¹⁾ ingolstadti jogtanár „illuminatusai“²⁾ s a bölcsészekből alakult, de gyakorlati téren működő „oconomisták“ nyertek tért a páholyokban: a szabadkőművesség célja szigorú következetességgel szélesbítettet a legvégső határig.

A wilhelmsbadi convent után a szabadkőművesség már szabadságért lelkesül, oly szabadságért, mely kizár minden tekintélyt, minden alárendeltséget, minden engedelmisséget, mely kárhoztat minden tant, minden eszmét, melyben a felsőség támaszt nyerhetne, még az élő, személyes Isten eszméjét is. — Egyenlőségét lelkesül, oly egyenlőségért, mely nem tűr semmi korlátot, mely halálos ellensége minden határnak, az ország, a vallás, a család és a magántulajdon határainak; ellensége a fejedelmi és egyházi, apai és papi, bírói és tanítói tekintélynek; ellensége mindennek, mi a társadalmi, politikai és vallási téren embert embertől megkülönböztet. — Egyenlőségért lelkesül, mely Istent, mint olyat, ki az egyenlőség ezen keretébe be nem szorítható, letaszítja páholyaiban mindenhatósága trónjáról, s helyére az embert emeli. — Lelkesül végre testvériségért, mely ezen absurd szabadság és egyenlőség alapján — „Adhuc stat“ szerint — előteremtse a boldog összhangzatot. Vagy

¹⁾ Weiszhaupt 1776-ban alapította az „Illuminatusok“ egyletét. Első tagjai voltak: Massenhausen, Mery és Zwakli, tanítványai. Ezeket mesterök kiküldötte a nagy világba, tagokat toborzani. Zwakh e missiójában csakhamar bizonyos Marotti által a szabadkőművesség némely titkaiba Augsburgban beavattatván, sietett vissza mesteréhez, kinek a felfedezett titkok annyira megnyerték tetszését, hogy elhatározta magát, átkos tervei kivitelére a szabadkőművességet felhasználni, v. ö. Bausenwein, Pestübel. 30. l.

²⁾ Már a wilhelmsbadi conventben megjelent illuminatusok azzal dicsekedtek, hogy a szabályszerűen felállított német szabadkőműves páholyok között egy sincs, mely velők egyesülve ne volna. Pachtler, Stiller Krieg. 25. l.

kimondva az igazat egész mezítelenségében: oly testvériségért lelkesül, mely a szívekből gyökerestül kitépje ama szent érzelmeket, és az elme legbensőbb mélyéből kitörölje és örök feledésnek adja mindazon isteni eszméket, melyek eddig az emberi nem java, üdve valának; oly testvériség, mely romba döntse, porrá égesse mindazt, mi a leírt szabadságnak és egyenlőségnek útjában áll.

„Egyenlőséget akarunk, vagy halált, — így szól a szabadkőművesség egykori fővezérének, Robespierre-nek egy kiáltványa, — kinek rovására? az legkevésbé sem határoz. — Jaj annak, a kit közötté és közöttünk találunk! Jaj azoknak, kik határozott szándékunknak ellenállani merészkednének.“¹⁾

Ki az, kérdjük, a ki e vésznek útjában áll, a ki azzal még daczolni is bátorkodik? kicsoda más, mint a kath. egyház, és a monarchiák? Ezeket éri tehát első sorban a fenyegetés. E jelszó „szabadság, egyenlőség, testvériség“ nem is jelez mást a szabadkőművesek között, mint: „nem kell Isten, nem kell egyház, nem kell állam; pusztítsuk el tehát ezeket, a papokkal, királyokkal, államhivatalnokokkal, nagy-birtokosokkal, szóval, minden oly emberrel, ki állásánál fogva ellentmond az egyenlőségnek.“

Valóban ezek ellen tör 1782. után is a szabadkőművesség fekete lelkének s embertelen szívének egész a böszültségig fokozott szenvedélyével, mint ezt egynél több s részben jóakarátú szabadkőműves okirat is őszintén bevallja, milyen Nándor, braunschweigi herceg és nagymester manifestuma és Haugvitz báró, porosz államminister s szintén magasb rangú nagymester, memorandumja.

Az „első átlátván a szabadkőművesség gonosz célját, képzelt nagymesteri hatalmát e rendnek végleges felosztatására akarta felhasználni, mely célból 1794-ben egy terjedelmes manifestumot intézett az összes német páholyokhoz, melyben a többi között ezeket is mondja: „Korunkban, a politikai és erkölcsi forradalmak ez időszakában, az emberiség és az igazság elleni bűn volna, oly dolgokat a titok fátyola alá tovább is rejtegetni, melyek egyedül képesek megfejtetni mindazt, a mi eddig történt és ezután történni fog. A sötétség szárnyai alatt építettünk,

¹⁾ Eckert, Magazin I. köt. 1. f. 70. 1.

hogy felérjünk ama tetőre, honnét végre szabadon tekinthesünk a világ minden tájaira; de íme, a sötétség tovarepül, s oly világosság üti meg szemeinket, mely rettenetesebb magánál a sötétségnél. Épületünket ezer és ezer romban látjuk szétzúzva. Oly rombolást szemlélünk, melyet rendezni kezeink többé nem képesek. Ezért elbocsátjuk kőműveseinket a munkából. Az utolsó kalapács-ütéssel ledöntjük templomunk oszlopait. . . Engedetlen gyermekek, lázongó tanulók és segédek, makacs mesterek mellett az egylet előjárói elvonták magukat a munkától: tehetetlenek valának ugyanis arra, hogy a szennyes kívánságok árjának útját állják. . . Egy nagy felekezet támadt közöttünk, mely, míg üzelmei czégeül a jótékonyságot, az emberboldogítást tűzte ki, addig az egyletben azon dolgozott, hogy prédájává tegyen minden emberi boldogságot. Ezen felekezetet ismeri mindenki. Ez az, mely egyletünk alapjait teljes beomlásig aláásta. Ez mérgezte meg, ez ámította el az összes emberiséget egész nemzedékekre. A népek mozgalmi az ő művei. Gyalázás és gúny voltak ezen felekezet fegyverei, először a vallás, azután ennek szolgálói ellen. . . A féktelenség elvei a háztetőkről hirdették, s e féktelenség szabadságnak neveztetett. Oly emberi jogok találtattak fel, melyek még a természet törvénykönyvében sem lelhetők fel sehol, és a nemzetek felszólítottak, hogy ezen jogaikat a fejedelmektől erőszakolják ki. . . Minden beszédeiben és cselekedeteiben egy általános rombolásnak, minden társadalmi kötelék és rend rombolásának terve nyilvánult. Számtalan könyvvel árasztotta el a világot; magasrangú, hatalmas társakat toborzott, és nemes szándék feltűntetésével megcsalta a legélesebb elméket is. Az ifjúság szívébe a rossz kívánságok magvait szórta, azokat a kielégíthetetlen szenvedélyek gyutacsával felgyulasztotta. Határt nem ismerő kevélység és szultáni uralomvágy volt e párt egyetlen rugója, mert mestereink célpontja nem volt egyéb, mint a föld trónjai, hogy a népek kormányait éjféli sötétségének körébe vezérelhesse.“

„Mindez megtörtént, és történik most is. De észre lehet venni, hogy a fejedelmek és a népek nem tudják, hogyan és minemű eszközök által történik.“

„Mi tehát szabadon kimondjuk nekik: Mindazon politikai és erkölcsi zavarokat, melyek most a földet elárasztják, egyletünk visszaélése, és tit-

kainak félremagyarázása szülte. ... A legnagyobb veszély hangos vallomást követel tőlünk, mi igazolással tartozunk az emberiségnek, a mint joga is van ezt tőlünk követelni. Mi visszalépünk. Mi szétromboljuk ez épületet . . . az-utolsó kalapács-ütés ez, melyet itt teszünk. Ezzel az építmény falai és oszlopai összeomlanak. Áthatatlan sötétség boruljon e romokra, és takarja el azokat az avatatlan kutató szemei s a roszakaratú csalók előtt késő nemzedékig.“¹⁾

De a herceg ezen ténye korántsem volt a szabadkőművesség utolsó kalapács-ütése, neki nem állott hatalmában a szabadkőművesség épületét lerombolni; ellenkezőleg, visszalépése után az egylet évről évre úgy számban, mint terjedelemben nyert, s tovább is hű maradt mindig önmagához, tevékenységének főrugója ezután is hercegi nagymestere által kárhozott cél volt. — Biztosít erről báró Haugvitz, porosz királyi államminister, ki az 1822-iki veronai fejedelmi congressushoz benyújtott emlékiratában a szabadkőművesség veszélyességére következőleg figyelmeztette a kormányokat: „Ama titkos bítangságokat, ezen lappangó mérget, melynek kigyócsipése most jobban fenyegeti az emberiséget mint valaha, életpályám végén még egyszer szemügyre venni érzem magamat hivatva. Ennek története oly szorosán összefügg az én életemmel, hogy nem tartóztathatom magamat, miszerint még egyszer ki ne emeljem és kiválóan itt ne tárgyaljam. . . . Alig voltam nagykorú, és már nemcsak az alsóbb, hanem a magas fokú szabadkőművesség élén találtam magamat. A porosz, lengyel és orosz páholyok vezetése részben reám volt bízva. Ekkor világosan átláttam, hogy ezek szűkebb és tágasb köreik egységében az államok rombolásán fáradoztak . . . céljok volt a világalom, s hatalmukba keríteni a trónokat.

„Ezen időben azon meggyőződésre jöttem, hogy mindaz, mi 1788-ban kezdődött, minden rémségeivel együtt, nemcsak előre elhatározva, hanem összeköttetés és esküvel ezen egylet által bevezetve is volt.“²⁾

E congressus egy második tagja, Chateaubriand francia államminister pedig így írja le az akkori állapotokat „A ki-

¹⁾ Eschweiler, Freiraaurerei 61. lap.

²⁾ Eschwmler, Freimaaurerei 66. 1. és Eckert I. k. 1, f. XVM.].

rályság és aristocrazia feledésnek fog átadatni, ... az aknászok a trónok alatt dolgoznak. Ha készen lesz az akna s a gyutacs a löporon, akkor léggeröpülnek a sánczok, s a szétrombolt falak résein kitörnek a népek.“¹⁾

Megczáfolta-e a szabadkőművesség, mikor és hogyan, ezen hivatalos jellegű nyilatkozatokat? Volna-e bátorsága e kérdésre „igen“-nel felelni? Volna-e bátorsága saját történetére hivatkozni? Történeti tényei, igaz, nagyszerűek, de nagyszerűségök a rémület és borzalom nagyszerűsége; világrendítők, tagadhatatlan, de világrendítő erejük iszonyúbb, mint a Vezúv kitörése, félelmesebb, mint az egekig hullámzó tenger; ezer halállal fenyegető zivatara pusztítóbb, mint országokat romboló földrengés.

Ezeket alább fogjuk saját nevökön megnevezni és tüzetesebben megvizsgálni, itt csupán elismert jó nevű testvérek valomásai meghallgatására, és azután néhány páholy-symbolum értelmezésére szorítkozunk.

Lépünk azért kissé közelebb a sötétség e titkos barlangjához, hogy ott hitelesen megtudjuk, mit terveznek bizalmas körökben e felvilágosodás lovagjai.

Figyeljünk! — Jüastelain, a lille-i páholy szónoka, beszél: „Egyenlőség, testvériség! egyenlőség, szabadság! mily hatalmas emeltyű!!! vegyük hát bátran kezünkbe és bizonynyal nagyobb szerencsével fogjuk szétrombolni a világegyetemet, mint Archimedes.“²⁾ Beszédét általános tetszés kíséri. S ugyan lesz-e valaki, lesz-e csak egy is a testvérek között, ki ellenemond a világegyetem szétrombolásának?

Halljuk! Faider, a genfi páholy mestere szónokol — „A gyalázatos újra feltámadt. . . e klerikális uralom ellen, melynek feje Rómában székel, ezen fanatikusok ellen minekünk harczolunk, biztosított győzelemmel vívnunk kell. Hogy a célát elérhessük (a világrombolás célját), oltárt oltár ellen, iskolát iskola ellen kell emelnünk. A természet és józan ész vallása azért alapított, hogy a lerontott papság helyére mi lépünk.“³⁾ Szavait tapsal fogadja a páholy, mi közben a „Franc magon“ 1848-ki szerkesztője lép a szószékre.

¹⁾ Histoire du Congrès de Verone című művében. v. ö. Esfihweiler. 1. lap.

²⁾ Globe 1830. évfoly. v. ö. Esehweiler i. h. 21. 1.

³⁾ Faider 1846-iki székfoglaló beszédéből. 1. Bartha. 126. 1.

„Elmúlt azon idő — így kezdi — midőn az indifferentismus köpenyébe burkolóztunk. . . A vándor immár nem ismeri fel ösvényét, a föld inog lábai alatt, s napjainkban már senki sem állíthatja, hogy felzavartatás félelme nélkül hajtja le fejét nyugalomra-, itt vagy amott hirtelen följeszti a rémes vészharang, rémülettől kitágult szempilláit homályos fáklya világ komor visszfénye üti meg; hallja, miként emelik a torlaszokat; az ágyúk bömbölnek, a fegyver ropog, a fejedelmi trónok iszonyú recsegése kábít. A királyi palota és a szegény gunyhója egyaránt megrendül ez orkán dühétől, a gerendázat inog, s előbbutóbb porba omolnak a trónok. . . . A feldühödött nép, melynek nem kellene többé a bíboros urak, zúzza a múlt emlékeit, semmisíti az okiratokat, széttöri mint gyenge nádszálat a királyi jogart. Az idő tovarepül, az emberi haladás szelleme előre hajtja a világot, és a szabadság így kiált hozzánk: fel! fel! fel! ide! velünk tartsatok minden országok kőművesei, ti, kiket ugyanazon eskü köt össze! Minden ember testvér, minden embert egyesíteni akarunk ama nagy és dicső gondolatban, melyet zászlóinkon mindig olvasunk: „Szabadság, egyenlőség testvériség.“¹⁾

A páholytestvérek keble lelkesedéssel telik meg, a mi tagjainkat pedig borzalom futja végig, melyet még fokoz Lammenais ezen előadása: „Az ember, méltóságánál fogva felkel Isten ellen, szabadnak és hozzá hasonlónak nyilvánítja magát. A szabadság nevében felforgat minden politikai és vallási intézményt, az egyenlőség nevében eltörli a hierarchiát és minden vallási, valamint politikai rangkülönbséget. . . . Azután a papok és fejedelmek holttetemei fölött kezdetét veszi az erőszak, gyűlölet és rémület uralma. Az egész nép önmaga ellen rohan, ember ember ellen, szomszéd szomszéd ellen, iszonyú lázadással feltámad a gyermek öreg ellen, a lakosság nagyai ellen.“²⁾

Most Bataille, a „Clemente Amitie“ tekintélyes és nagybefolyású párizsi páholy szónoka veszi át a szót, s figyelmet keltő hangon így rivall: „Halljátok-e a jövő fátyola alól a szellemek rendkívüli mozgalmának tompa moráját!? Úgy látszik, új színészek egész világa akar lépni a történet színpadára, hal-

1) Prang-macon 1848. jun. füzete v. Eschweiler. i. h. 22. 1.

2) Eeforme 1849. v. ö. Eschweiler 103,

latlan gépezetek támadnak, iszonyú ékítmények keletkeznek; egy megnevezhetlen zúgás jelzi, hogy közel van az óra, mely felemeli a függőnyt, hogy az emberiségnek új s dicső újjászületését láttassa. A lázas állapot általános, a népek mozgalomba jöttek, a jövődölések egymást érik ... a társadalmi átalakulás e nagy művénél a legerősebb és leghatalmasabb emeltyű a szabadkőművesség; nekünk e rémes munkánál abban kell keresnünk dicsőségünket, hogy egy akarattal első sorban előre sietünk azokkal, kik a gondolat mezején küzdenek.“)

Leírhatatlan már a páholytestvérek lelkesedése, de tetőpontját csak akkor éri, midőn Fichte e vészkiáltása: „a fejedelmek, a bigottok (a papok), a nemesség, az emberinem ezen kiengesztelhetetlen ellenségei, megsemmisítendőek; “²⁾ midőn egy másik felbőszült testvér ezen ordítása: „Végcélünk az, a mi Voltaire-é és a francia forradalomé: a katholicismusnak és az egész kereszténységnek megsemmisítése,“ ³⁾ midőn e két felkiáltás elhangzik és százszorosan viszhangzik a szabadkőműves templomban.

E vérlázító beszédek hatása alatt nézzünk még végig két páholy-szertartást.

Egy kadosch⁴⁾ lovagot avatnak be. A szerencsétlen már kiáltotta a nagy próbákat, s most egy háromfejű kígyó vagy sárkány előtt áll, mely egyik fején hármaskoronát s két kulcsot, a másik fején egyszerű fejedelmi koronát, a harmadik koronátlan fő pedig kardot visel. Mit jelent e szörny? A rituálé világosan kimondja az új kadoschnak, hogy a gonoszság ezen eleme, Molay Jakab ⁵⁾ utolsó templárius nagymester elítélőit jelenti, kit neki az illetők személyesítőin megbőszülni leendő életfeladata.

S kiken kelljen boszút állania, csakhamar meg is nevezi nekünk azon párbeszéd, mely a mester és az új tag között a rituálé szerint így folyik:

Mester: Kit ismer ön?

¹⁾ 1856. júl. 3-án tartott beszédéből idézi Eschweiler. 3. I.

²⁾ Segur. Freim. 76. 1.

³⁾ „Egri Egyházm. Közlöny“ 1873. márcz. 16. száma.

⁴⁾ Kadosch héber szó, magyarul—szent.

⁵⁾ Megégettetett 1314. márcz. 11. én.

Beavatandó: Két gyalázatost.

M. Nevezze meg őket.

B. Szép Fülöp és Goth Bertrand. ¹⁾

Ezek tehát azok, kiken boszut kell állania minden kadosch lovagnak, azaz minden tökéletes szabadkőművesnek — (mert Bagón testvér tanúsága szerint a kadosch-fok az, mely a valódi szabadkőművesség tökéletes lényegét képezi,²⁾ — ezek: a pápa, a királyok és fejedelmek, és még egy harmadik rész elem, t. i. mindazon egyházi, politikai és katonai hatalom, mely a két első mellett küzd; ezt jelezi a harmadik kardos kigyó.

E párbeszéd után, melyből a mester meggyőződik arról, hogy tanulékony emberrel és vállalkozó szellemmel van dolga, következik a borzalmas titok- és boszu-eskü, melylyel az újdonsült tökéletes szabadkőműves magát már nemcsak titoktartásra, hanem e boszú alkalomszerű végrehajtására halálbüntetés alatt kötelezi.³⁾

Fordítsuk még egy másik jelenetre figyelmünket. A skót mesterek egy jól kipróbált szabadelvű egyént vesznek fel maguk közé; mielőtt letenné az esküt, egy bitófa elé vezetik, mely a páholy keleti és nyugati oldala között délre van felállítva ⁴⁾ — Mit akarnak ezzel? — Talán csak ijesztgetik az ujonczot? Nem. — Ez egy nagy jelentőségű symbolum, melynek értelmét Daumer így fejtí meg: „Kinek számára állítatik a bitófa? nekünk kelet és nyugat között fekszik délen Róma, azért nincs szükség bővebb magyarázatra.“ ⁵⁾

Tehát való, iszonyú való, hogy a szabadkőművesség jótékonyága meggyilkolt papok és fejedelmek holttesteivel van illusztrával! Tehát igaz, hogy az ő humanitása minden vallási és politikai, minden isteni intézmény felforgatásában áll!! Tehát kétségtelen igazság, hogy a szabadkőműves „szabadsága, egyenlősége és testvérisége“ az egyház és állam embervérben úszó romjain nyerhet csak életet!!!

A világ ugyan még nem jutott Carthago sorsára, és hi-

1) Tulajdonképen d' Agoust Bertrand orleansi érsek, később V. Kelemen pápa.

2) Dupanloup, Freimaurerei. 92 l.

3) V. ö. Segur. Freim. 55. 1. — Dupanloup. 91. lap és Paxhtler Stiller Krieg. 118. lap.

4) Sarsena, vagy a „Tökéletes építőmester“ című szabadkőműves könyv 192. lapján. E mű, szerzője halála után nyomtatott.

5) Bausenwein, Pestülbel 60. 1.

tünk biztosít arról, hogy az imádandó isteni gondviselés kegyelméből a szabadkőművesség nem fog célt érni; még tehát képzeletben sem ülünk Marius kétségbeejtő érzelmeivel a világegyetem romjain; de azért nem veheti senki rász néven, ha a hallott lelketrázó beszédek és a látott hajmeresztő páholyjele-
netek által szívünkben feltámasztott gyötrő szorongás, ha keblünket tépő mély fájdalom nyomása alatt, e gondolat tolakodik elménkbe: mi lenne e világból az egyház és állam végleges szétrombolása, megsemmisítése után? mily alak, milyen rendszer s minemű viszony kötné az embert emberhez és Istenhez? mi lenne az emberi társadalom alapja, szervezete és nyilvánulása?

II.

Midőn a szabadkőművesség a mindenható, személyes, örök Istent saját körében megfosztja trónjától; midőn tagadja annak létét, ki teremtette, fentartja és kormányozza a világot, ki megnyitja kezét és betölt minden élő lényt áldásaival, ki egykor mint szigorú és kérlelhetetlen ítélőbíró, számadásra vonand minden gondolataink, szavaink, cselekedeteink és mulasztásainkért: ezt azért teszi, hogy isteníthesse az embert, hogy az emberiséget a mindenség teljesjogú urává, souverain, tehát minden tekintélyen fölülálló istenséggé emelhesse — kikiálthassa. Ezen alapdogmája elvéhez híven természetesen nem tűrhet meg semmi hatalmat, semmi felsőbbiséget, mely távolról is bármilyen befolyást gyakorolhatna Isten nevében vagy isteni felhatalmazással az emberiségre.

Igen, de az állam, kiválóan pedig az egyház oly intézmények, melyek létüket és minden hatalmukat Istentől származtatják, melyek rendszabályaikat, parancsaikat és tilalmaikat, törvényeiket és büntetéseiket, valamint ezek alapját képező felsőségi és felségi jogukat Isten szavával szentesítik, és Isten akaratára támaszkodva, visszautasíthatatlan tekintélyt gyakorolnák az emberre, a keresztyénre és polgárra.

Ezeket kell tehát — mint alapelvvel homlokegyenest el-
lentétben állókat, mint Isten és minden tekintély erődjeit — mindenekelőtt láb alól eltenni, hogy célt érhessen.

Ebből, s mert világrombolás okosan nem is lehet végcélja, önként következik: hogy az állam és egyház mint isteni intézmények végmegsemmisítése csak nemleges célja a szabadkő-

művességnek, mely megfelel nemleges elvének, és hogy kell lenni pozitív elvével összhangzó, ebből szigorú következetességgel levont, s a kérdéses rombolás után érvényesítendő, valószínűleg tevőleges céljának is.

Positív elve: isten az ember. Positív célja tehát nem lehet más, mint ezen embert általában, vagyis egyetemlegesen az emberiséget isteni jogokkal felruházni, az egyes embert pedig ezen emberistenség azaz szabadkőművesség egyenjogú tagjává tenni: a föltétlen és korlátlan szabadság, a független egyenlőség, a tekintélyt nem ismerő testvériség alapján; vagy más szóval, tevőleges célja nem lehet más, mint az istenített szabadkőművesség világuralmát elvei szerint megalapítani.

S valóban nem más, hanem épen ez a szabadkőművesség utolsó célja, melynek elérhetéseért akarja lerombolni a monarchiát és egyházat, a vallást és államot, minden anyagi és szellemi hatalmat, felsőséget és tekintélyt kivétel nélkül. Bizonyítják ezt rituáléja, tekintélyes tagjai és belső symbolumai.

A breisgau-freiburgi páholy rituáléjában a következő kérdéseket és feleleteket találjuk (III. 19. lap):

„Mi a szabadkőművesség célja? — Ez egylet az emberiség benső hatalmával akarja az emberi nemet, felemelni s így végcéljához vezérelni.

„Miképen szól jelszava? — Önnönmagának és közvetetten környezetének felemelése által felemelni az emberiséget.
 „Minemű küldetése van egyletünknek? Küldetése legmagasb és legkiterjedtebb, t. i. a föld kerekiségének minden pontján modern értelemben a világ megváltásán közérővel dolgozni.

„Nem haladja-e ez túl a halandó erejét általán, valamint a köznséges emberét is, milyenek rendszerint a szabadkőművesek? — Az istenség és az emberség hatalmas mi bennünk, a köznséges embernek mindig nagyobb akaraterije van és bátorsága, mint a magas műveltségűnek.

„Mi újat és fontosat hozunk a világnak? — Szolgáltatunk neki:

„a vallási téren: 1) mystica helyett humanitást; 2) vakhit helyett szentjános világot; 3) lealázó tekintély helyett

felmagasztaló üres (beíratlan) könyvet¹⁾ (azaz a vizsgálódás korlátlan szabadságát); 4) kedves énünk túlvilági boldogsága utáni törekvése helyett az emberi nem földi javáérti igyekezetet; 5) a különböző, egymást kárhóztató egyházak helyett minden vallási iránynak egy templomot, hol többé a türelmetlenség és a fanatizmus nem talál helyet;

„a morál terén: 6) e még önző parancs helyett: szeressed felebarátodat mint tenmagadat, ezen humanistikus parancsot: szeressed mindenkiben és tenmagadban az emberiséget;

„a társadalom és politika terén: 7) a különböző és egymást kevésre becsülő osztályok, és az általános elnyomás helyett a szabadságot, egyenlőséget és testvériséget; 8) a háború helyett minden népfajt és nemzetet egyesítő békeegyletet; 9) az egyletek elleni egyletek helyett az egész emberiséget átkaroló egyetleneg társulatot, vagyis az egyletek egyletét humanistikus alapon.

„Mire kell célozni az egyletnek? — Hogy egyetleneg világvallás, egy világmorál, egy világpolitika legyen.“²⁾

Állításunk igazolására nem hivatkozhatunk fényesebb bizonyosságra, mint milyet az idézett rituálé szolgáltat; mindamellett az itt-ott homályos feleletek megvilágítására nem lesz fölösleges egy pár hírneves szabadkőműves ide vonatkozó nyilatkozatait kissé hosszasan idézni:

Carpentier Altling A. S. testvér, a leenwardeni páholy nyári napfordulati ünnepén 1872. jún. 24. (ker. János napján)

¹⁾ Legújban ily üres, tiszta könyvvel kezdik pótolni a páholyok a szentírást, mely eddig oltáraikon figuráit, melyre esküdtek is.

²⁾ Trentowszky „Wesen u. Unwesen der Freimaurerei“ v. ö. Pachtler, Götze 130. lap.

Megjegyzendő: hogy miután Trentowszky testvér és páholszónok ezen művében, melyet özvegye 1868-ban kiadott — igen gyakran idézi páholya e rituáléját, a breisgau-freiburgi szabadkőművesek — természetesen nem kis bosszúság nélkül — jönnek látták azt Ficke páholy-mesterök által átdolgoztatni, hogy majd egy kis hamissággal tagadhassák Trentowszky idézeteinek hitelességét. S csakugyan alig erősített meg az állítólagos új rituálé 1872-ben a beyreuthi „Naphoz“ címzett nagypáholy által, már 1873-ban Ficke uram e lipcsei „Freimaurer Zeitung“-ban felszólal, s azt hirdeti, hogy a Trentowszky által idézett rituálé nincsen használatban. Ezen felszólalása által azonban csak azt bizonyítja hogy 1873-ig használatban volt; de nem bizonyítja egyszersmind azt is, hogy az új lény egészen különbözik ettől. — Lehet, hogy még gonoszabb, mint az ó!

a többi között így szónokolt: Micsoda a mi rendünk szelleme és alapja? nem az emberi szellem megszabadítása-e idegen tekintélytől? Nem az örök és elidegeníthetetlen emberi jogok védelme-e? Nem a kötelékeknek eltávolítása-e? — Tanúbizony-ságul hívlak benneteket, ti, nagy férfiai a múltnak; először téged, nagy védnökünk (kereszt. János). Te egy világot láttál idegen tekintély alatt nyögni és világosság után sóhajtozni; ekkor felemelted szavadat, feltartottad a fáklyát, elűzted a papokat; mert te egyedül a szív követelményeinek akartál szolgálni. Felhívlak téged is, nagy názáreti, mert benned is egy szabadkőművest, mindenkinél legnagyobbat ismerek fel, (mily istenkáromlás!), ki minden idegenszerűt kiküszöböltél, ki kereszteden a szabadság diadalát megpecsételted, és az örök emberit jogához felségítetted. . . Tévedtem-e, midőn azt állítottam, hogy a szabadkőművesség tevékenysége és alaphivatása a valódi emberit minden tekintélytől felszabadítani és jogaihoz felségíteni? Azért kell a szabadkőművességnek küzdeni, mert a papok és zsarnokok (fejedelmek) ezt nem akarják, hanem szeretnék fentartani a bilincseket,“ mivel nekik félelemtelen kellene menekülniök, ha szemeik elé kerülne a tisztán emberi. — A profán világ azért féli és gyűlöli rendünket minden időben, mivel a tisztán emberi nagyon is egyszerű és nagyon is szép neki. De éppen ezért szent és soha be nem végzett feladata marad testvérületünknek: a valódi emberinek megszabadítását kikiáltani. Ezt tette is rendünk mindenkor. Ezt tette, midőn a múlt század elején (1717.) mint a humanitás egylete Angolhon fővárosában nyilvánosan fellépett, és innét az egész világon keresztül folytatta menetét; midőn királyi művészetünk igazi napszamosai új gondolatukat áthozták a szárazföldre, és innét vonulásukat csendesesen, de föltartóztatlanul végrehajtották az egész földön. Valamint az eke lassan, de rendszeresen hasítja a barázdát, úgy vonja az emberek világán keresztül fénysugarait a szabadkőművesség. — Éppen azért, mert rendünk az igaz-emberit akarja megszabadítani, nem ismer semmi honi, állapoti, rang, egyház vagy vallási különbséget, hanem mindenekben és minden alakban csak az emberit.“¹⁾

¹⁾ Pachtler, *Götze* 204. 1.

A Lipszében megjelenő „BauMtte“ szerkesztője Findel J. G. „Die Freimaurei im Lichte der Zeit“ című művének 14-ik lapján ezt írja: „Nincs oly viszony, nincs állapot, melyet az állani körén kívül eső ügyekben nem volna kész az egyház gyakorlatilag felkarolni; de minden enyhítő szereji narcoticumok, mérgek, melyek azt, a ki ezeket használja, megromtják, mert a mit a misében, a szószéken, a gyóntatószékben, a betegágynál, a testvérület imaházában, az iskolaház tantermében, a keresztségtől a temetésig tesz és gondol, az ugyan igen alkalmas arra, hogy az embert mély álomba ringassa, s ez ne lássa azt, a mi egészen tisztán áll szemei előtt, vagy hogy extaticus álomba szédítse, hogy lábai alatt elveszítse a biztos talajt és felhők után kapkodjon; de soha sem engedi az élet nyugodt szemléletéhez és harmonikus kifejlődéséhez jutni. Mivel azonban a valódi szükségeket megragadta, és most is, midőn ezek kielégítésére látszólag semminemű intézmény nem létezik, magát még mindig az üdv egyetlen forrásának lenni hirdeti: itt az ideje megvizsgálni, nem találkozik-e jelenben oly intézmény, mely nem ellensége a korszellemnek, mint a hierarchikus egyház és az orthodox kereszténység, mely a korszellemmel nemcsak kibékülve, hanem általa szülve is alkalmas arra, hogy az egyed erkölcsi kifejlődésének szükségét kielégítse. Ha csakugyan léteznék ily intézmény, azon esetben ennek, az egyház ellenében, melynek immár nincs semmi értéke, sőt, mely határozottan károsnak és akadályozónak tekintendő, ama legmagasb elismerésünket kell kimutatnunk, milyent csak egy culturtörténeti jelenség érdemelhet. Továbbá, azon következtetésre kell jutnunk, hogy minél helyesebb kifejezése ezen intézmény egész öntudatunknak, azaz minél több oldalról érvényesül ebben korunk gazdag világossága, annak annál gyümölcsözőbbnek kell lennie a jövőben, s annál alkalmasabb arra, hogy az ó-egyház helyére lépjen, és az emberiséget, vagy a nemzetet keblébe befogadja. Ezen intézmény valóban létezik és oly alapokra van fektetve, hogy minden szükségét, mely az ember erkölcsi életében felmerül, fedez, azt kielégíti és előmozdítja. — Ezen intézmény nem más, hanem a szabadkőművesség, ez van hivatva betölteni azon hézagot, melyet az állam nyitva hagyott;“¹⁾ azaz: pótolni az egyházat,

¹⁾ Pachtler, Götze 338. 1.

nemcsak, hanem az államot is, mert Fichte testvér határozot-
tan kimondja-, „a fejedelmek, a bigottok, a nemesség, az em-
beri-nem ezen kiegesztelhetetlen ellenségei, megsemmisítendők,
és javaik azoknak utalványozandók, kik talentomaikban, tudomá-
nyukban és erkölcsaikben bírnak egyedül kormányzati jogot
és kötelességet mások felett.“¹⁾ Ilyenek pedig természetesen a
páholy tana szerint egyedül a szabadkőművesek, kiknek fejeik
— hogy Stolcz Albán szavaival éljünk — „oly világosak, mint
azon üveggömbök, melyek mellett gyertya ég“²⁾.

Tekintsünk be most egy pillanatra a páholyba, s lássuk, -
mivel foglalkoznak ott, a világegyetem ezen symbolumában, ün-
nepélyes összejöveteleik alkalmával, a mulatságot oly rendkí-
vül kedvelő testvérek, s nagyszerű jelenet tárul fel előttünk.

A páholy-mester sok hókusz-pókusz után hirtelen bűvész-
tűzet gyújt, az egész páholy fellobanó lángban úszik, ezzel
egyidejűleg mintegy varázsütésre megzendül a ,testvérek éne-
ke, melynek rövid szövege ez: „sic transit gloria mundi“. (így
enyészik el a világ dicsősége). Alig hangzott el az ének, már
kialszik a tűzláng és a páholy mintegy újraszületve teljes pom-
pafényben áll. Szép mulatság; de ugyan nincs-e ennek valami
komoly oldala és mély értelme? Nekünk úgy látszik, hogy e
jelenet itt, a világegyetem symbolumában arra figyelmezteti a
páholy-tagokat, hogy a szabadkőművesség feladata az egész
világot lángba borítani; Eckert³⁾ pedig azt mondja, hogy e
bűvész előadás jelzi a szabadkőművesség ama viláгурalmát,
mely a jelenlegi társadalmi életrend teljes lerombolása után
egész dicsőségében előáll mint phónix a hamuból, s az egész
emberiséget egy istenséggé, egy páholylyá átvarázsolandja.

*

Még az a nagy kérdés merül itt fel, miféle szervezetet,
micsoda alakot kivan adni a szabadkőművesség a célba vett,
tisztán emberi jogokra, és emberistenség elvére alapítandó köz-
társasági világ-uralomnak, melylyel az egyházat úgy, mint az
államot pótolni akarja?

¹⁾ Segur. i. h. 76. 1.

²⁾ Akazien-Zweig. 18. 1.

³⁾ Eckert, Magazin. I. füz. XXIII. 1.

Maradjunk még egy percze a páholyban, s ezen kérdésre is nyerünk azonnal falvilágosítást.

Egy profán férfiú kivan fölvetetni a szabadkőműves templomba. A testvérek, mielőtt bekötött szemmel a világegyetem symbolumába bevezetnék, megfosztják minden pénzétől, elszednek tőle minden értékes erezet, levetkőztetik egész a nadrágig, s ekkor födetlen fővel, mezítelen baloldallal és kitakart baltérdel, ferdesarkú lábbeliben bebotorkáztatják az egyenlőség, testvériség boldog hazájába, hol a páholy testvérek egyforma öltözetben foglalnak helyet, hol a munkában és élvezetben személykülönbséget nem ismerő igazságossággal osztoznak, hol az apa saját fiát, a fiú édes atyját, a tanár tanítványát, a tanuló tanárát, az úr cselédjét, a cseléd urát testvérnek szólítja; hol a társadalmi, egyházi és politikai válaszfalak leomlanak;¹⁾ hol minden különbség, tekintély és rangfokozat megszűnik.²⁾

Ki nem látja a páholy illetén szervezetében a legszélsőbb communismus elvét megtestesülve? s ha úgy van, ki hiszi, hogy a szabadkőművesség másként akarná boldogítani az emberiséget, mint rendtestvéreit? ki hiszi, hogy e példányképnek — mert a páholyt mint a világegyetem symbolumát másnak nem is tekinthetjük — hogy a példányképnek ellenkezőjét szándékoznék világuralmában életbe léptetni?

E communistikus célját nem is titkolja a szabadkőművesség. A new-yorki „Libertaire“ például ezt írja 1858-ban: „A libertaire (szabadkőműves) hazája a föld kerekége, ő gyűlöli a korlátot, ellensége az országok, szántóföldek, beltelkek, műhelyek határainak, ellensége végre a család határainak, mert előtte az emberiség csak egy és ugyanazon test, melynek minden egyes tagja tökéletesen egyenlő joggal bír.”³⁾

Hasonlót jelez Defacqs, belga nagymester, e kiáltása: (1848. nov. 26.) „A szabadkőművesség céltalan? Hogyan! hát minden ember immár egyetlenegy boldog, feloszolhatatlan és testvéri családot képez?”⁴⁾

Ugyanezt vallja „Astráa“ szabadkőműves zsebkönyv, (1849. évfoly. 271. 1.) e nevezetes szavakkal: „Internatio

¹⁾ Hesper Ármin, Was thu u. treiben die Freim. 30. 1.

²⁾ Eekert Magazin. I. köt. 1. f. 86. 1.

³⁾ Esehweiler i. h. 102. 1.

⁴⁾ Pachtler, Götze 549. 1.

nalis¹⁾ szándékunk és tevékenységünk azon igazság valósítására van irányozva, mely szerint minden ember testvér és az egész emberiség csak egy család.“²⁾

Legvilágosabban kimondja egy genti szabadkőműves a „Grlobe“ hasábjain, midőn azt állítja, hogy „a szabadkőműveség a socialismust, melynek eszméi már azon időszakban lőnek a páholyokba átültetve, midőn gyümölcsöt kezdte teremni a liberalismus, tovább vitte Fouriernál, kinek követője azon gondolatra kénytelen jönni, hogy itt az idő, mikor a mi templomainkban kell mendéket keresnie, és itt meg is pillantja, talán megindulással is ama helyet, hol bölcsője őriztetik.“³⁾

Saint-Simon gróf (1760—1825.) az egyenlőséget földfelosztás által akarta elérni; Fourier (1772—1837.) munkaintézetek segélyével hitte az emberiséget egyenlőségre vezethetni; de a szabadkőműveség nem vesztegeti ily együgyű kísérletekre idejét, „ez sokkal dicsőbb és méltányosabb rendet akar, t. i. a vagyon és élvezet egyenlőségét. Magántulajdon ne is említettessék többé; a föld nem tulajdona senkinek. A gazdagok és szegények, a nagyok és kicsinyek, az urak és szolgák, a fejedelmek és alattvalók közti észellenes különbségnek meg kell szűnni. Ne legyen ezután az emberek között semmi más, mint nem- és kor-különbség.“⁴⁾

Ez a szabadkőműveség utolsó és legvégső célja, melynek mindent képes feláldozni „és ha a félvilágot kellene is légtörpíteni, és ha vértengert kellene is kiontania.“⁵⁾

Ezen elvnek egyik legrettenetesebb szülőtte a múlt század utolsó tizedében valódi szabadkőműves dühvel és gyűlölettel pusztító forradalom, mely rövid időre ugyan, de mégis diadalra segítette a szabadkőműveséget, s ennek módjában állott célját valósítani. Hogyan tette ezt? Törvény által életbeléptette a legszélsőbb communismust, mely szerint Párizsban senki másképp nem juthatott egy harapás kenyérhez sem, mint hatósági utalvány mellett, mely csakis napi adagokra állíttatott ki. Mily gyönyörérettel nézhette akkor a hatalmas szabadkő-

¹⁾ Jó tudni, hogy a „comaiune“ ezen neve szabadkőműves célelokat rejt.

²⁾ Deschamps. Freini. I. k. 18. 1. 3. jegyz.

³⁾ Eshweiler. 97. 1.

⁴⁾ Robespierre kiáltványából idézi Eckert Magazin I. k. 1. f. 71. lap.

⁵⁾ Heizen Károly, „Evolution“ folyóiratban, v. ö. Bausenwein, Pestübel.

művesség, hogyan várja a herceg a koldus mellett ama boldog pillanatot, melyben napi átvételére szólíttatik. De ne gondoljuk, hogy az emberistenek ezzel meg lettek volna elégedve, nem! hisz már készen állott Robespierre-nél egy másik törvényjavaslat is, mély az egyenlőséget és testvériséget a spártaiak módjára valósítandó, elrendelte, hogy minden gyermek két éves korában vétessék el szülőitől és távol eső departamentben álnév alatt neveltessék igazi szabadkőműves világpolgárnak, ki sem szülőit, sem testvéreit, sem családi nevét, sem születése helyét soha föl ne fedezhesse, és majdan a páholy főnökeinek vak eszköze, akaratnélküli szolgája, rabja legyen.

Ez az, mit a szabadkőművesség a jövő történetének lapjaira írni szándékozik, ez az, mit jólelkű és vagyonos tagja előtt a legsötétebb titok éjébe rejt, nehogy az égnek álljon haja szála, ha meggyőződnek arról, hogy saját vagyona megrablását, családi élete szétdőlését maga segítette elő; ez azon világboldogító „szabadság, egyenlőség, testvériség“ végkövetkezménye, melyről Blumenhagen, hannoveri páholymeister, így álmodozik: „A szabadkőművesség betöltötte gyermekségét és ifjú éveit; férfivá lett, s mielőtt harmadik százada végét érné, meg fogja tudni a világ, hogy él és hogyan lett. Erről a kor- és a világszellemet megelőzőleg gondoskodik a szabadkőműves szellem; ez építkezik a föld minden zugában és letelepül az országok szívében. És ha majdan az egész világ a szabadkőművesség temploma leend, melynek tetőzete az ég azúrja, falai a föld sarkok, oszlopai a trónok és egyházak, akkor a föld hatalmasai majd önként meghajolnak, átengedik nekünk a világuralmat, a népeknek pedig ama szabadságot, melyet neki készítettünk. ¹⁾

Ez az, a miért a zsidóság, a keresztény civilisáció ezen esküdt ellensége, tömegesen tódul a páholyokba és ott a vezérszerepet, az intéző hatalmat magához ragadni igyekszik, hogy a keresztény világ iránt táplált 19 százados boszuját kielégíthesse és romjai felett még e boszujánál is régibb álmát valósíthassa: hogy mindazon népeket, melyeket Jézus

¹⁾ Zeitschrift für Freimawer 1828. foly. v. ö. Pachtler, Götze 550. 1.

Krisztus az Istenfia szabadokká tett és a valódi műveltség, haladás és felvilágosodás magas fokára emelt, anyagilag és erkölcsileg tönkre tegye, azután Gambetták által szolgátságába hajtsa és végre Israel országát a talmud elvei szerint az egész földkerekségére kiterjessze és állandósítsa.

Míndezeke Trentowszki páholytag azt mondja ugyan, hogy „a szabadkőműves testvérek nagy része atheista és materialista, tehát tisztátalan szellemek és elég ostobák, ha azt hiszik, hogy ők fogják az emberiséget végczéljához vezérelni;“ ²⁾ mindamellet ha ezen titkos egylet kiviteli eszközeit tekintjük és azt a zsidó vakmerőséget, melylyel ezeket alkalmazza: lehetetlen, hogy egykedvűen nézzük istentelen és vesztünk-re irányzott pokoli munkáit.

¹⁾ Trentowszki i. m. 356. 1.

A SZABADKÖMŰVESSÉG KIVITELI ESZKÖZEI.

A szabadkőművesség alapelvében és céljában eléggé felismertük az állami intézmény, az egyházi élet és minden társadalmi rend teljes ellentétét. Sem állam, sem egyház, sem család, sem magán-vagyon nem illik be a leirt alapelv és cél rendszerébe. Kizárja ez Istent, és kizár a szabadkőművesség határán kívül minden társulati és személyes jogot; nem tűr semmi tekintélyt, semmi hatalmat, de még csak akaratot sem, mely az ő szolgálatára nincsen esküvel lekötvé, mozdulatlanságig lelánczolva.

Tekintve a szabadkőművesség ezen természetét, teljes joga volna a világnak azt kívánni tőle, hogy elve és célja valóstására alkalmas tért ne keressen az évezredek óta consolidált s vele ellentétes természetű társadalomban, nem az egyház, állam és család kötelekeiben élő s boldogságát egyedül ezektől feltételező népek között; hanem elvének érvényesítését egy, céljainak megfelelő minta-intézményben, a nagy világ oly részében kísértse létesíteni, hol szabad kifejlődésének semmi sem áll útjában, hol a társadalmi élet még meg nem gyökeresedett, hová a polgárosult emberek és Jézus zászlaja alatt halandó népeknek hire-neve sem jutott el; hol tehát az ellentét vagy fejletlen még, vagy egészen hiányzik; hol pusztítás, a meglevő világrend pusztítása nélkül, könnyebben juthatna céljához.

E kívánságra — hogy mást ne említsünk — feljogosít a méltányosság, az emberbecsülés és a becsületézés annál is inkább, hogy már az 1872-iki statistika kimutatása szerint Ő a szabadkőművesség 11,100 páholyba osztott 17 millió testvérrel dicsekszik,²⁾ tehát oly számmal, mely épen elegendő arra, hogy akár Ázsia, akár Afrika, akár Ausztrália, vagy a világ bármely lakatlan helyein egész valóját egy rendszerbe öntve, elvei-

¹⁾ Pachtler, Stiller Krieg 1. lap.

²⁾ Ezek között egy millió küzdő kultúrharcos.

ben és céljaiban, rejlő képzelt boldogságát önmaga számára megalapítsa.

De fájdalom, a szabadkőművesség nem így gondolkozik! Ezen erkölcsi antipodeseink milliói, bár a civilisált népek világának jelenlegi rendé kifejezhetetlen gyűlöletök égő szenvedélyétől ápolt határtalan megvetésöknek és utálatuknak tárgya, bár a fennálló állami, egyházi és családi élet minden gonosz indulataikat felzaklatja s egész a tajtékzó dühösségig fokozza: ezen erkölcsi antipodeseink még sem fordítanak hátat a nekik kiállhatatlan világnak, még sem akarják az őket megillető helyet a föld néptelen részein elfoglalni; nem, mert elég istenteleneknek tartják magukat arra, hogy a művelt keresztény nemzetek békéjét felforgassák, hogy a kultúrállamokat s ezekkel a világegyházat szétrombolják, megsemmisítsék, hogy ezek romjain ne csak önmaguknak állítsanak elveikkel egyező világrendet, hanem ezt egyidejűleg minden népre és egyházra ráerőszakolják.

Óriási s egyszerismind rettentő feladat! Óriási és rettenetes eszközök kívántatnak tehát kivitelére!

S rendelkezik-e ily eszközökkel a szabadkőművesség?

Ha a nagyközönséghez szól a páholy, vagy attól tart, hogy szavai avatatlanként füleit érhetnék, akkor alázatos, béketűrő, békeszerető, ártatlan bárány alakjában áll elő, egyszerű emberbaráti céloknak megfelelő eszközökkel dicsekszik, akkor nincs más segédeszköze, mint a jóakarat, jótékonyág és emberszeretet; de midőn kebelbéli és felsőbb fokozatok titkaiba avatott tagjaihoz intézi szavát, midőn csak ezektől akar hallatni, ilyenkor ő a vitéz, ez esetben nyelve egészen más: körében csak rajongó papok, átkos népbabona, a világámitó istentisztelet, emberi méltóságot lealacsonyító zsarnokság kegyetlen kiirtásáról, s e kiirtás végrehajtására alkalmas, nagy szabású tervek és eszközökről beszél, ily stílusban: „K ö t e l e s s é g mindaz, mi a rendnek előnyére szolgál; ennek ellentéte bűn és fekete árulás. A cél szentesíti az eszközöket; meg van engedve minden gyalázatosság, rágalom, méregkeverés, gyilkolás, árulás stb. ha a célhoz vezetnek.“¹⁾ A megbízható testvérekhez így szól: „A fejedelmek, a bigottok, a nemesség az em-

¹⁾ Cosandry „testvér“ hivatalos vallomása, V. ö. Pachtler, Götze, III, 1.,

beri-nem ezen kiengesztelhetlek ellenségei, megsemmisítendőök ... ezekkel szemben van minden jogunk, kötelességünk egy sem. — Igen, minden meg van engedve, hogy őket megsemmisítsük: erőszak és csel, tűz és vas, méreg és gyilok; a cél szentesíti az eszközöket.“¹⁾

Valóban hatalmas eszközök! Igazi csodatalálmányai a páholyok „eszményi, istenteljes isteni-emberiség“-ének. Ezekre méltán büszke lehet, mint kizárólagos tulajdonaira, a szabadkőműves humanitás, jótékonyság és emberszeretet; büszke lehet mint a sátán amaz álnok ravaszágára, melylyel első szülőinkel oly csúfosan rászedte; büszke lehet, mint Júdás azon harmincz ezüstpénzre, melyért urát, mesterét, Krisztusát elárulta; büszke lehet, mint Herokrat a tüzes üszökre, melylyel Diana evezusi templomát felgyújtotta; büszke lehet, mint Nero, Caligula és társaik ama vérpatakokra, melyeket kiontottak! Ezek csalhatatlanul ki fogják vívni a célba vett „boldog összhangzatot,“ mely a rémület és irtózat iszonyú összhangzata leend, mely vérkönyeket és véráradásokat facsar a kétségbeeséssel küzdő népekből, és melynek lelketrázó, világot rendítő jaja oly szörnyű akar lenni, hogy a pokolt is bámulatra ragadja s nagyobb összhangzat kedvéért kárörvendő kaczajra fakaszsa!

Hogyan írjuk le ezen eszközeit? „A pokol nyelvére volna szükségünk, mondja a Journal de Bruxelles (1849. 3. sz.), — hogy ezeket helyesen ecsetelhessük;“¹⁾ ezzel pedig ki rendelkezik e földön a páholy magasfokú férfiai kivül?

Mindazonáltal, a mennyire az emberi nyelv és tehetségünk képesít, kellő távolból szemügyre véve a szabadkőművesség kezében már évszázadok óta villogó fortélyos eszközöket és borzalmas fegyvereket, azokat kissé bővebben megismertetni szándékozunk. És pedig:

Először a csel, mely a páholyok részéről I. a sajtó, II. a társadalom, III. az állam, IV. az egyház terén, és V. páholyaiban nyilvánul. Azután az erőszakot, mely a szabadkőművesség belserveszetében és fortélyaiban rejlő titkos hatalomra támaszkodva, vakmerően tiporja VI. az egyedet, VII. a trónt, VIII. az oltárt.

¹⁾ Fichte „testvér“ szavai I. Segur. i. m. 76. 1.

²⁾ Eshweiler, „Freimaurerei“ 104. 1.

A) CSEL.

I.

A sajtó nagyhatalommá nőtte ki magát, átöleli szellemileg az egész emberiséget; jog-alapot vívott ki magának a társadalmi élet minden mozzanatai és nyilvánulásai megbíráására; tanítói, bírói, vezéri szerepet visz az egyház, állam és család körében; beleszól a politika, vallási, társulati és magánügyekbe; éber szemmel kíséri a kormány, a megyék, a községek ügy, mint a hierarchia és egyházközségek minden rendeleteit, tényeit és intézményeit, és pedig mint Őre az igaznak, a méltányosság és jognak, a becsület és lelkiismeretességnek, a rendnek és törvénynek!

E szellemi nagyhatalomtól azért, miután ily nagyszerű jogok gyakorlására érzi magát hivatva, sokat, igen sokat vár az emberiség.

De megfelel-e ezen várakozásnak a sajtó? működését, tevékenységét a jóakarát és lelkiismeretes pártatlanság vezérli-e? az igazság, méltányosság és emberszeretet lelkesíti-e munkáiban? Sajnos, e kérdésekre nem felelhetünk „igen”-nel!

Mióta a nagy pátriárka, Voltaire, oly gyalázatosan elárulta, azóta folytonosan, kivált újabb időben, a sajtó legnagyobb része, mindenek felett pedig a zsidó sajtó, a szabadság czéje alatt határtalanul visszaél jogaival, művei épen ellenkező jelleget kölcsönöznek neki, mint melyet az igaz és jó nyújt. A hazudság és istentelenség, a liberalismus csábító, álnok sallangjai között nyíltan, szabadon lép fel a sajtó ama részében, melynek kedvencz foglalkozása a kath. egyházat gyalázni, a politikai hatóságot rágalmazva pellengérré állítani, a hitet, a vallási és politikai jobb meggyőződést nevetségessé, az erkölcsöt és jámborságot gúnytárgyává tenni. E sajtóban majdnem naponkint gyűlöletes megtámadásnak van kitéve a papság, a pápától kezdve le az utolsó szerzetesig, s nincs oly józanság és jómagaviselet, nincs oly erény, lelkiismeretesség és önfeláldozás, mely a tekintélyt, kivált a kath. tekintélyt e sajtó aljas pszizkolódásaitól,

nemtelen gyanúsításaitól megóvhatná, mert e sajtó előtt nincs semmi érdem, semmi igaz, semmi törvényes, nincs semmi szent, mit elvetemedett szenvedélye hitvány rágalmakkal, nyomorult szidalmazással sárba rántani ne irtóznék.¹⁾ E szenvedélye ott hág tetőpontra és kivetkőzik minden emberi érzésből, hol katolikus ügyről van szó.

Miért mindez? Azért-e, mivel ez ma liberális dolog? azért-e, mert ily piszkos eljárás minden férczműnek és minden zugirónak „szabadelvű“ melléknevet biztosít?

Nem! — Tudjuk ugyan, hogy a sajtónak e természetelene magatartását még a jobb érzésű szív, még a gondolkozó fő is, bár lelke mélyében megütözik és megbotránkozik is ez aljasságon, egyszerűen liberális áramlatnak tartja, és az emberi szellem ferde, téves kifejlődésének tekinti; de csalatkozik, ki így gondolkozik.

Hasonlítsuk csak kissé össze e liberális sajtót a fennebb mutatott szabadkőművesi alapelvvel és céllal, s észre fogjuk venni, hogy ezen szellemi nagyhatalom szoros összeköttetésben áll a szabadkőművességgel, annak szolgál, annak bókol és udvarol, azt imádja, és pedig egy része öntudatlanul, más része subventióért, végül a zsidók lapjai és a nyílt szabadkőműves irodalom elvből.

Voltaire ezen utasítása d'Alemberthez: „Ezer láthatatlan kézre van szükségünk, melyek a csodaszülöttet átfúrják; ennek ezer ismételt csupásaink alatt el kell esnie. — Szégyenítések meg tehát a gyalázatost, mondjatok ki bátran mindent, a mi csak szíveteken fekszik. Üssétek, de rejtsetek el kezeiteket, s győzhetetlenek lesztek. .... lőjétek a nyilat, de ne mutassátok ki karjaitokat.“²⁾ Voltaire ezen utasítása egész terjedelmében alkalmazásba jön a liberális sajtóban. Ezer láthatatlan kéz üti ott a jelenlegi világrendet, ezer csapást mér az egyházi és állami intézményekre, halálos dőféseket oszt az emberi és isteni tekintélynek a liberalismus és felvilágosodás nevében a szabadkőművesség kezeivel, mely ezek alá rejti sújtó karjait,

¹⁾ Ezen igazságra [tolvajlámpa-világot vetnek nálunk: „A pápák bűnei“ „A zsarnokok titkai“ „Jezsuita naptár“ „Független polgár“ s több hasonszórú művek és lapok, melyek „Ludas Matyi“ stylusában zsidó inhumanitással írvák.

²⁾ 1763. sept. 28-án kelt levelében. V. ö. Eckert, Magazin 1. köt. 1. f. 121. 1.

hogy ne lássa az emberiség, mi hozta szívébe, mi plántálta lelkébe a visszas, „hamis, hazug, istentelen elveket; ne lássa, hogy az a hírhedt „humanitás“ rombolja boldogságának alapeleméit, melynek igazi neve: szabadkőművesség.

Igaz ugyan, hogy a liberális sajtó saját nevében ír és íté, lesújt és felemel, kárhoztat és dicsóít; de igaz az is: „hogy az egész világon egyedül a szabadkőművesség foglal el csodálatra-méltó kivételes állapotot tényleg, és vesz igénybe elvileg; csak egymaga nem jön vitatás alá, kevés kivétellel, a sajtóban, és nem akar az alá jutni. Míg a sajtó az embereket érdeklő minden más viszonyról beszél és íté, míg a kereszténység minden tana s elrendezése, az állam minden joga és szerkezete vitatkozási tárgy; míg az embereknek még legbensőbb személyes viszonyai is felfödöztetnek: Európa általános megegyezése szerint egyedül a szabadkőművesség „ne nyúlj hozzám,“ senki sem mer róla beszélni, mintha kísértet volna. E tünemény először is bizonyítéka azon mérhetetlen hatalomnak, melyet a szabadkőművesség a világra gyakorol. Egyedül ez bír még uralkodó befolyással a sajtóra.“¹⁾

Ezen állapotnak magyarázata egyrészt azon tény „hogy a liberalismus karöltve jár a szabadkőművességgel, vagy helyesebben, hogy a liberalismus nem egyéb palástolt szabadkőművességnél, mint ezt nyíltan bevallja Grisar Emil testvér Antwerpenben,²⁾ 1845-ben mondott páholy-beszédében ezen félremagyarázhatatlan szavakkal: „Mi leszünk a liberalismus -. mi leszünk az ő gondolata, lelke, élete; szóval, ő maga mi leszünk;“³⁾ másrészt megfejtje ezt az állapotot azon igazság, hogy a szabadkőművesség a liberális sajtót anyagi subventióval és szellemi segélylyel titkon, de hatalmasan támogatja, mire nézve kétségbevonhatatlan bizonyosságot szolgáltat nekünk a belga nagy-Oriens és Hauser testvér.

A brüsseli nagy-Orienshez 1854-ik évi június hó 24-én ily javaslat nyújtatott be: „Alapitassék nyolczvan darab ezer frankos részvénynyel egy szabadkőműves lap, mely ugyan ne viseljen szabadkőműves czimet, de szabadkőműves elvet valljon.“

¹⁾ Ketteler .Szabadság, tekintély és egyház' magyar, ford. Katinszky Gyulától 145. l.

²⁾ „Perseverance“ páholyban.

³⁾ Bartha, „A szabadkőművesség“ 131. és Pachtler, Grötze 693. l.

És a nagy-Oriens elvetette e javaslatot azon indokolással: „hogy ennél nagyobb szolgálatoakat tesz a szabadkőművességnek azon számos lap, mely általa segélyeztetvén, az adott in-teszre mindjé kész a rend érdekei mellett síkra szállani.“¹⁾

Hauser testvér pedig az ‚Union magonnique‘ hasábjain (1874. foly. 41. lapján) ezt írja: „Ha valamely nyilvános lap szabadkőműves szellemben szerkeszteni szándékoztatik, hogy ne legyen a szabadkőművesség ártalmára, és használjon az emberiségnek, úgy kell azt feltűntetni, mintha a páholytól és szabadkőművességtől egészen független volna.“²⁾

Mindez már csak feljogosít arra, hogy bármely liberális és zsidó sajtóterméket, mely akár titkon ölé édes méreggel oltja az emberiségbe a szabadkőműves eszméket és elveket, s „esztelenségnek tartván nyílt harczot kezdeni, szabadgondolkozás és függetlenség terjesztése által igyekszik lassan-lassan aláásni amaz óriás emléket (a katholicismust és a monarchiát), melyet a dicsvágyók építettek;“³⁾ akár pedig szemtelen vakmerőséggel és őrzöngő szenvedélylyel hurczolja meg a gyalázat sarában ezen isteni intézményeket és azok személyesítőit: — szabadkőművesi fortélyos csel szülöttének tekintsük, mely a divatossá vált hiú liberalismus tetszetős pólyáiba takarva azon rendeltetéssel bír, hogy szemfényvesztő ügyességgel elvonja a világ figyelmét istentelen — de saját neve alatt megjelenő műveiben és lapjaiban⁴⁾ gyakran mérsékletet tettető — édes anyjától: a páholytól.

Mennyire sikerült e jól kiszámított csel, s mily gazdag aratást biztosít a szabadkőművesi alsóbb gondolkozásmódnak, mindenki tapasztalhatja, ki a művelt körök liberális szellemét csak futólag is figyelemre méltatja.

És ne gondoljuk, hogy a szabadkőművesség e liberális

¹⁾ Pachtler, Götze 345 lap.

²⁾ Ugyanott 387. 1. — Hasonló csel alkalmaz a páholy az irodalom más ágaira is; különös előszeretettel az encyklopaedikus művekre. Így pl. Broekhaus Conversations-Lexikon-ja, és a Piererféle, most új kiadás (VI-ik) alatt levő Universal-Lexikon részben szabadkőműves írók által, részben befolyásuk alatt írtak. Ez utóbbinak történeti részét vezeti Dr. Henne-Am-Ehyn, a lipcsei „Freimaurer Zeitung“ szerkesztője, 1. ‚Bauhütte‘ 1874. máj. 9. sz. v. ö. Pachtler, Götze 608. 1.

³⁾ Eckert „Magazin I. k. 1. f. 56. 1. Astráa 1828. folyamból.

⁴⁾ Ilyenek nálunk, ‚A hajnal‘ és ‚Der Bund.‘

áramlatot csak a sajtó útján idézi elő; leleményes kigyói okossága előtérbe tolja ezt a műveltség álczája alatt, még pedig kettőztetett erélyvel s változatos, de hasontermészetű fortélylyal a társadalmi körökben is.

II.

Nehogy unalmas ismétlésekbe bocsátkozzunk, eltekintve a sajtóval üzőtt gonosz játéka hasonmásától, vizsgáljuk a társadalmi téren alkalmazott cselét más oldalról.

A társadalom alapeleme a család. Ez a jövő nemzedék termékeny földje; ez egyszersmind a becsületes rend, a tekintély és istenesség védbástyája, ez az emberi érzetek, a tisztelget, részvét, alázat stb. szülőanyja, ez az emberi jogok és kötelességek, ez az élet és a világ, az állam és egyház természetes alanya.

A kié a család, azé a jelen és a jövő.

Érzi, tudja ezt a szabadkőművesség, azért mindenképp oda irányozza tevékenységét, hogy a családot eszméinek, elvének és céljának megnyerje, hogy gondolatát és érzelmét, szívét és lelkét, sőt indulatait, hajlamait és szenvedélyeit, hogy egész valóját magának meghódítsa.

De mivel sem elveiben, sem céljában s egyáltalában egész rendszerében nem talál oly vonzó köteléket, melylyel a családot magához fűzhetné: a legravaszabb cselhez folyamodik, mely így szól: „divide et impera“ s melynek segítségével elosztja a családot, azután az elosztott család egyes tagjait titkos hatalmával fortélyosan lebilincseli. Mindenekelőtt elválasztja a családtól az apát, a férjet, a családfőt, és lekötelezi önmagának.

Miképp? Beszélje el maga a szabadkőművesség.

„Fődolog az, mondja a „kis tigris“ név alatt ismeretes szabadkőműves főnök — hogy a férfit a családtól elválaszszuk, és erkölcsi érzését eltompítsuk. Ő jelleme irányánál fogva igen hajlandó a háztartás gondjaitól irtózni, tilos örömeiket és könnyen elérhető élvezeteket hajhászni. Szereti a korcsmai mulatságot, szereti óráit mindennemű látványosságoknál henyén eltölteni. Csalogassátok őt erre, szerezzetek neki valami feltűnést, tanítsátok ügyesen arra, hogyan unatkozzék napi munkájában, és ha őt így nejtől és gyermekeitől elválasztottátok, ha kimutattátok neki, mily terhes minden kötelmeinek teljesítése,

akkor más állapot iránti vágyat támaszszatok benne. Az ember mint lázadó születik, fokozzátok benne e lázadási vágyat egész lángolásig, de ne hagyjátok mégsem kitörni a tüzet. Ez az előkészület a nagy munkához,¹⁾ — melyet czélul tűzött ki magának a szabadkőművesség. Az előkészítők pedig többnyire zsidó korcsmárosok.

A férj, az apa ily elaljasítása, önmagával, kötelmeivel és ezek teljesítésétől függő eddigi boldogságával eszközölt meghasonlása, hogy nem maradhat a legkellemetlenebb és visszás hatás nélkül, az természetes. Visszavonása, elégedetlensége, felköltött emésztő vágyai és szenvedélyei nem szülhetnek mást neki, de családjának sem, mint külső és belső nyugtalanságot, zavart, békétlenséget, vizzályt, titkos vagy nyílt zúgolódást, szemrehányásokat, féltékenységet és elkeseredést; és végre minden családi egyetértés, öröm, szerencse és boldogság végromlását.

Észrevette ezt egy értelmes francia nő, ki különben rokonszenvezett a kőművesekkel, és ily levelet intézett a „Monde magannique“-hez: „Én úgy látom, hogy nem jó és nem elég erkölcsös dolog az, miszerint a férj mindig elhagyja nejét, hogy jótékonyágot gyakoroljon (a páholyban.) Talán nem is vagyunk méltók arra, hogy a ti egyenlőségtek és testvériségtekben osztozzunk? . . . Én ismerek állítólagosan becsületes férfiakat, kik gyermekeik anyját elűzték és kicsinyeiket egy alkalmi és kalandos anyára bízta; én ismerek férfiakat, kik nőiket tönkre teszik, mert vagyonukat eleszik, eliszszak. De ezek tudtommal mégsem tiltatnak ki a páholyból. Ti soha sem törödtök a családdal! Bukott kereskedőket kizártok a páholyból, oly férfiút pedig, ki sokkal fontosabb társadalmi kötelezettségeiben bukott, nem zártok ki. Ha ti csupán arra szorítkoztok, hogy oly elméleti jóról álmodoztok, mely egyedül a férfiakat érdekli; ha elveszitek tőlünk férjeinket, hogy minket illető gondjainkat elűzzétek, és távol tőlünk szórakoztassátok, akkor elhidedgülést csempésztek a családba, emésztitek a vagyont, megakadályozzátok haszontalan foglalkozással a komoly kötelességet: akkor rosztat tesztek.“²⁾

¹⁾ L. Segur. i. m. 17. 1.

²⁾ Moude mac-onnique t. II. p. 183. v. ö. Pachtler, Götze 468. 1.

E felszólalás nem hangzott el minden nyom nélkül, a jobb érzésű „testvérek“ belátták, hogy igaza van ezen nőnek, és az általa támasztott ügy lassan-lassan oda fejlődött, hogy nagyobb mérvű páholy-mozgalom tárgya lőn, míg végre vitát támasztott e kérdés fölött: kell-e a férjnek, ha a szabadkőművességbe akar lépni, neje beleegyezését kikérni? Számos páholy-tag azon véleményben volt, hogy igenis kell, míg Rouselle közjök nem csapott ily rendreutasítással: „Hogy a férj neje tanácsát az élet különféle körülményeiben meghallgatja, azt értjük ... mert egy társulatnál minden tag meghallgatandó. De hogy egy férfi lelkiismeretét neje szeszélyeinek és akaratának alávesse, azt el nem fogadhatjuk. Hát elfeledtük-e, hogy az asszony gyermekségétől fogva kőművesellenes befolyásnak van kitéve, és hogyha még előbb tőle kellene kérdeznünk: beléphetünk-e a páholyba, csak annyi volna, mintha gyóntató-atyjának beleegyezését kérnők? Alávetheti-e magát e lealázásnak egy férfiú, ki érdemes e névre? Attól félték, hogy vizsályt támasztandotok a családban? A házastársak közötti egyetértés bizonynyal igen kívánatos; de ki merné állítani, hogy az ember békeség kedvéért még becsületét, méltóságát és személyiségét is köteles feláldozni? Vagy megszűntünk férfiak lenni, midőn házasságra léptünk“? ¹⁾

És ezzel minden a régiben maradt; a ‚kis tigris‘ elve tovább is irányadó a páholyban.

* * *

Nem kell nagyobb átok a családra a rász férjnél s lelketlen apánál, de még ez nem elég a szabadkőművességnek. Kiterjeszti hálóját a családi élet tűzhelyére, szívére, a házi nevelés első irányadójára és legfőbb tényezőjére: a nőre, az anyára is.

Mert ismeri azon előnyöket, melyeket a felizgatott nőnem túlnyomó hevesebb érzelmei nyújtanak, mert tapasztalja, hogy a nő, ha egyszer letért a jó útról, visszatartatlanul, legyőzhetetlen makacs megátalkodással rohanva siet a gonoszság ösvényén oly lángoló szenvedélylyel, milyenre nem képes a férfi: nyíltan bevallja azt is, „hogy női páholyok alakítása óri-

¹⁾ Monde maconnique t. VII. v. ö. Pachtler, Grötze 469. 1.

ási lépés a szabadkőműves előhaladás útján,¹⁾ és szabály gyanánt kikiáltja Ragon testvér által, hogy. „A szabadkőműves munkába be kell vonni a nőket, ha a rend ellenállhatatlan csábját, a kétszínűségtől ment nyilvános erkölcs tiszta igazságát, ha az előítéletektől hemzsegő házi nevelésnek emberképző fényét vissza akarjuk adni“;²⁾ mert mint a brüsseli Oriens mondja: „A nő meghódítása egyszersmind meghódítása a tűzhelynek, a katholicismus és keresztény hagyományok ezen utolsó menhelyének; a nő meghódítása egyszersmind meghódítása a gyermeknek azaz a jövőnek; örüljünk tehát ezen eredménynek és propagandának, s legyünk rajta, hogy mindinkább terjedjen. Így a küzdelmet a családban is megnyitjuk;³⁾ mivel mint Marhbach testvér megjegyzi: „A nőnek a családban nagy és dicső hivatása van, mely hivatása áldásos működését a család szűk körén messze tülterjeszti. A nő hasonlíthatatlan, legfőbb befolyást gyakorol a népek sorsára, és az egész emberi társadalom alakulására.“⁴⁾ Szívére is köti e hivatása betöltését a páholy⁵⁾ kebelébe lépő nőnek a páholy-mester, szívére köti különösen a „tökéletes mesternő fokban“ hol ezen esküje után: „esküszöm és ígérem, hogy a szabadkőművesek és szabadkőművesség titkait híven megőrzöm szívemben; kötelezem magamat erre a pusztító angyal pálosa általi szétdaraboltatás büntetésének terhe alatt“ — a beavatott hölgyhöz ezen szavakat intézi: „Most, midőn kegyedet a symbolicus szabadkőművesség titkaiba beavattuk, most, midőn az igazság fénye világít szemei előtt: eltűntek azon tévelyek, babonák és előítéletek, melyeket feje valamely zugában talán még őrzött. Terhes, de magasztos feladatot nyert itt. Legelső kötelessége leend a népet a papok és a királyok ellen elkészeríteni. Dolgozzék e legszentebb szándékkal mindeütt: a kávéházban, a színházban, a társaságokban.“⁶⁾

Kétséget nem szenved, hogy e kettős vívmány által, hat. i. a férj és a nő, az atya és anya meg van nyerve a szabad-

¹⁾ Monde maconnique 1866. okt. 1. Segur. 120. I.

²⁾ Segur, Freimaurerei 111. lap.

³⁾ Magyar Állam 1872. apr. 16. sz. ö. Bartha, i. h. 155. 1.

⁴⁾ Aدهuc stat. 7. 1.

⁵⁾ Ebből tudomásul vesszük, hogy női páholys is léteznek.

⁶⁾ Segur, Freimaurerei 101. lap.

kőműves czélnak: már a gyermek is le van kötve a páholy-szolgálatra, és ezzel a család, a társadalom minden eleme. — Mivel azonban a szabadkőművesség fősúlyt fektet a jövőre s a jövő nemzedékre, azért kiválóan a gyermeket akarja szorosán magához fűzni, magának biztosítani. E cél elérése tekintetéből kötelezi a szabadkőműves szülőket, újonszülött gyermekeiket a pholynak bemutatni, hol ezen alkalommal, miután a gyermek atyja ünnepélyes fogadást tett volna, hogy jelenlevő gyermekének oly nevelést fog adni, mely kellő időben a rend méltó tagjává teendi, bizonyos borkeresztségi szertartások között,¹⁾ melyek folyama alatt a körülállók, a többi között arra is tesznek esküt, miszerint semmi fáradságot nem fog kímélni, hogy e gyermek elméje és lelkiismerete az előítéletektől és tévelytől (vallástól) megóvassék. Mire az újonszülött a szabadkőművesség anyakönyvébe beíratik és nyakába kék csikós szalagról függő kis ezüst vakoló-kanál akasztatik.

Az így megkeresztelt neve „luwton“, ki azután 17 éves korában meg is béráltatik, azaz, a páholyba ünnepélyesen beiktattatván, a szabadkőművességben megerősítetik és jogot nyer a szabadkőműves lakomán részt venni.²⁾ Milyen igaza van Tertuliának, midőn ezt írja: „Az Ördög még az isteni szentségeket is utánozza bálvány-titkaiban, kereszтели hívőit . . . homlokaikon megjelöli harczosait, ünnepli a kenyér felajánlását.“³⁾

Igen ám, de a gyermek, valamint maga a család kiválóan

¹⁾ Eschweiler, Freimaurerei 28—31. 1. hol ez részletesen le van írva.

²⁾ A szabadkőművesek, úgy a férfi, mint a női páholyokban gyakran lakmároznak. A tisztán férfi „lakomapáholy“-ban rágnak és kérődznek ^esznek, ágyáznak—isznak, betteriákat állítanak fel ^.toasztíroznak; büntetik a hibázókat gyenge löporral—vizivással. stb. — A női páholy-lakomák rendesen vegyesek; „a nok szabályaik értelmében soha sem jönnek össze maguk, hanem mindig támogattnak férfi testvéreiktől.“ Itt már a pohár lámpa, a bor vörös olaj, a víz fehér olaj, a pohár-töltés lámpagyújtás, a pohárürítés lámpaoltás neve alatt szerepel. Míg a férfiak rendesen hét hivatalos ágyúlövést tesznek, addig a nők csak ötször oltják el a lámpát. Mindez vezényszóra rendszeresen megy végbe. (Lásd bővebben Pachtler Stiller Krieg. 240—242. 1. és Segur „Die Freimaurerei 115. lap.)

³⁾ Diabolus ipsas quoque res divinatorum sacramentorum in idolorum mysteriis aemulatur. Tingit et ipse quosdam utique credentes . . . Signat illic in frontibus milites suos. Celebrat panis oblationem. Tertull. de Praes. c. XL.

az egyházé, az egyed úgy mint a család, tagja egyik vagy másik hitközségnek. — E viszony sem kerülte ki a páholsötéttség figyelmét, belátta, hogy tagjait és ezek által a családot okvetetlen el kell szakítania az egyháztól, ha czélt akar érni, és gondoskodott e viszony megsemmisítésére alkalmas eszközről is, milyenek a polgári házasság, a közös iskola stb.

Mielőtt azonban ezen eszközeit bemutatnék, kísérjük vizsga szemmel e fortélyos egyletet politikai működésében, lássuk az állam ellen alkalmazott cselét.

III.

Daczára annak, hogy a páholyok ünnepélyes nyilatkozatai szerint — „a szabadkőművesnek, ha politikai ügyekkel nem foglalkoznék, nem maradna egyéb hátra, mint lemondani az emberi élet legszentebb és legfőbb érdekeiről“³⁾ (Hottinger); daczára annak, hogy a szabadkőmvesi „öskötelmek ama tilalma, mely szerint a páholyoknak politikai ügyekbe avatkozni nem szabad, épen nem jelenti azt, mintha a páholyoknak részvétlenül kellene nézni mindent, mi a politikai élet terén történik; mert hiszen a politika határozottan a páholyba való“²⁾ és az „öskötelmekben foglalt tilalomnak nem lehet más értelme mint az, hogy a részvételnél csupán a módra és alakra kell szorgalmasan vigyázni, és nehogy a testvérek közötti belső béke megzavartassék, a páholyoknak mint ilyeneknek ovazkodniok kell a külharczbalépéstől, hanem a külső tényeket bizzák egyes testvérekre;“³⁾ daczára annak, hogy „Verhaegen, belga nagymester, a ultramontán párt gyűlöletes megtámadásai által kényszerítve, 1854-ben a páholyok tanácskozási tárgyai közé felvette a politikai ügyeket is“;⁴⁾ daczára annak, hogy „a szabadkőművesség nemzeti tevékenysége az egyes nemzet külön életét, szabadságát és függetlenségét czélozza; míg internationalis viszonya és tevékenysége amaz igazság valósítására van irányozva, hogy minden ember testvér és az egész

1) Adhuc stat. 9. 1.

2) Bluntschli berlini beszédéből idézi „Adhuc stat“, 56, 1.

3) Bluntschli „Modestia“ páholyhoz intézett leveléből v. ö. Bartha. i. műve. 63. 1.

4) Adhuc stat. 49. 1.

emberiség csak egy család;“¹⁾ daczára a páholy ezen hivatalos nyilatkozatainak: a szabadkőművesség egész határozottan azt meri állítani, azt hindent nagy szóval a profán világnak, hogy templomából, a páholyból, egészen ki van zárva a politika, hogy ott politikai kérdések soha sem tárgyaltnak; és ha valamely páholy e szigorú tilalom ellenére, bármily ürügy alatt, ezt mégis megkísérlené, azzal rögtön szakít az összes szabadkőművesség.

E szerint meggyűlik a bajunk, ha még e határozott biztosítás mellett is, fennidézett többrendbeli nyilatkozatnak adva hitelt, a szabadkőművességet a politika mezején keresni és követni akarjuk. Mivel azonban a politikát illető rendszabályai, és politikai tevékenységét körvonalozó és kötelező törvényei még ezeknél is hangosabban beszélnek; mivel a politikai elvek, mozgalmak és események magukon viselik a szabadkőművesség félreismerhetetlen kezeszenyét: nem hunyhatunk szemet, és ha épen nem akarjuk roszakaratú hazugságnak bélyegezni a szabadkőművesség ezen bármennyire határozott tagadását, mégis kénytelenek vagyunk legalább is világámitó fortélynak nyilvánítani, melynek teljes mély homályára és egész titkosságára, ha valahol, úgy bizonyynyal az állam, a földi hatalom irányában és ellenében van legnagyobb szüksége; mert tegye bár 17 millióra tagjainak számát, becsülje bár mily magasra erejét: be kell ismernie, hogy sem számra, sem hatalomra nem mérkőzhet az államokkal; hogy nyílt harczot okosan nem is üzenhet a politikai világrendnek; hogy e téren másként nem árthat, mint alattomos eszélyességgel és kitartással folytatott guerilla-harczczal.

A páholynak, mint páholynak, igaz, nem szabad avatkozni államügyekbe, nem szabad fellépni a politika mezejére, nehogy valamikép compromittálja a szabadkőművességet; de annál elengedhetlenebb kötelességévé teszi a szabadkőművességet minden páholya egyes tagjainak részt venni a politikai küzdelmekben és a társulati elveket azon irányban, melyet elüljárói a politikai téren kijelölnek, meggyőződése mellőzésével és ellenére is, azonban saját személyes felelősségére és veszélyére minden kitelhető erélylyel előmozdítani és pedig számadás terhe alatt.

¹⁾ Asträa szabadkőműves zsebkönyv 1849. 271. 1. v. ö. Deschamps. i. h. 18. 1.

Kötelezi erre, mert mint Humbeek testvér 1862-ben írja: „a politika azon tudomány, melynek elveit az emberi természetből, ennek jogai és kötelmei mély megfigyeléséből kell származtatni ... és ki merné állítani, hogy az emberi természet vizsgálása, az emberi jogok és kötelmek tanulmányozása, nem kötelessége a szabadkőművességnek;“¹⁾ kötelezi, mivel a belga nagy-Oriens 1856-ik évi márcz. 1-én Verthaegeen aláírásával kiadott szabályrendelete szerint „a páholyok a racionalistikus férfiak képző iskolái, kik a profán világban, különösen a politika színterén arra hivatvák, hogy az emberiség erkölcsi és anyagi jobblétéért tetterővel küzdjenek.¹⁾

És pedig számadás terhe alatt kötelezi. Ugyanezen szabályrendelet azon kérdésre: „Szabad-e a páholyoknak valamely tagjától, ki a politikai küzdőterre kilépett, politikai élete cselekményeiről felvilágosítást követelni?“ ezt a félremagyarázhatatlan választ adja: „Nem szabad eltitkolnunk azt, hogy a kőműves a szabadkőműves családba való belépése által feláldozza ama szabadságát, melylyel előbb bírt. . . A szabadkőművességnek a tévely elleni küzdelmében ismernie kell katonáit, hogy a bátrakat megdicsérje, a gyengéket bátorítsa, a gyávákat és szökevényeket megbélyegezze és elítélje. A szabadkőművesség ezen, az állami életben tevékeny tagjai fölötti föltigyelet nélkül, terméketlen maradna; a szabadkőműves munka hiábavaló, testvéreink önfeláldozása bolondság lenne, a jövőre épített reményeink pedig légvárákká változnának. Ezen főindokokra támaszkodva, a nagy-Oriens minden habozás és aggály nélkül megoldja a felterjesztett kérdést és határozza: Nem csupán joguk, hanem kötelességök is a páholyoknak éber szemmel kísérni ama tagjaik nyilvános életének cselekményeit, kik szabadkőműves segélylyel államhivatalokra jutottak; kötelességök a páholyoknak felvilágosítást követelni, ha egy vagy több tény nem alkalmas arra, hogy az emberi társadalmat az igazság fáklyájával megvilágosítsa; kötelességök az adott felvilágosítást, ha az kielégítő, jóakarattal elfogadni, ha kívánni valót hagy hátra, rosztalásukat kimondani, sőt a kőműves testü-

¹⁾ Pachtler, Götze, 488. 1.

²⁾ Pachtler, Götze 690. 1.

jetből is kizárni-oly tagot, ki tudva és akarva eleget nem tesz ama kötelességének, kivált a nyilvános életben, melyet neki mint kőművesnek jellege kiszab.“¹⁾

Csalatkoznánk, ha azt hinnők, hogy ezen őszintén hamis testvéreket eme nagyszerűen bizonyító okirat előmutatása által leszorítottuk a tagadás teréről. Ők még egy kibúvó ajtót keresnek, melyen a nagy közönség szemei előtt ki akarnak osonni a politika köréből; bűnbakká teszik az olasz és belga Orienseket, midőn így mentegetőznek: „igaz, való igaz, hogy a belga és olasz szabadkőművesség foglalkozott politikával, de éppen ezen okból szakított velők az egész világ minden páholya.“

Csakhogy kötve higyük a komának. A kérdéses szakítás csak látszólagos volt és színeskedésből állott, mert tudjuk, hogy valamint az olasz, úgy a belga szabadkőművesség kölcsönös képviselők vagy állandó követek által szoros összeköttetésben állott a német nagypáholyokkal; tudjuk például, hogy 1871-ben Laute Fülöp, 1873-ban Albrecht és Flohr voltak az olasz szabadkőművesség képviselői a berlini Orienseknél; tudjuk, hogy a belga „Suprême conseil“ részéről ugyanott Elsholz, Poselger és Bouché működtek hasonminőségében; de tudjuk azt is, hogy bár a belga és olasz szabadkőművesség csak annyiban változott, hogy a legközelebb múlt években kettőztetett erélylyel küzd a politikai téren: a német szabadkőművesség általános nagygyűlése, mely 1874-ik évi máj. 24. a berlini „Royal-York“ nagy páholyban Herring nagymester elnöklete alatt tartott, viharos köztetszés között elhatározta, hogy a belga és olasz, tehát a politikával foglalkozó szabadkőművességgel összeköttetésbe lép.²⁾ Ezen tényről a magyar és német szabadkőművesek mélységesen hallgattak, de nyilvánosságra hozta a párisi „Chaîne d'union“ páholylap, melyben ezek olvashatók: „A belga nagy-oriens közzétette, hogy a belga és német páholyok közötti jóviszony, mely 1852-ben megszakadt, most ismét helyreállott, minthogy a visszavonás oka a német nagypáholyok abbeli határozata folytán, hogy a politikai és vallási kérdések tárgyalását a páholyokban többé akadályozni nem fogják, immár elenyészett.“³⁾ Végre tudjuk még azt is,

¹⁾ Pachtler, Grötze 686. 1.

²⁾ Pachtler, Götze 189. 1.

³⁾ Cbaine d'union. Juillet 1874. p. 494 V. ö. Osseg. Der Hammer 51 1.

hogyan az olasz általános szabadkőműves gyűlés egy nappal előbb, azaz 1874. máj. 23-án Kómában tartotta egyesülése ünnepét,¹⁾ melyről a bécsi „Zirkel“ ezt írja: „sikerült a félszigeti kőműves családnak egységet a szabadság által biztosítani. — Mostantól fogva a római páholy vezetése alatt minden rítusnak, úgy a skótnak, mint a symbolicusnak kötelessége a kulturérdek előmozdítása tekintetéből belépni a nagy világharcba, s nem a formák és hagyományok megtartása által, hanem erélyes egyleti munka vívmányaival megmutatni, ki ragadja meg legjobban a kort és mérhetetlen feladatát ki tölti be legegőbb.“²⁾ Ezen fátyolozott szavakkal mit akar mondani és minemű világharczról beszél a „Zirkel“, mutatják nálunk Irányi Dánielnek és clubbjának szabadelvű, jog-, igazság-, erkölcs- és vallásellenes törvényjavaslatokat sürgető parlamenti beszédei.“

Ezen hiteles“ adatok, valamint dr. Künn testvér eme történeti bizonyossága: „1792-ben a londoni „Clarence“ páholy hivatkozva a szabadkőművesség alaptörvényére, gyűléseiben betiltotta a politikai lázító beszédeket, és ezen tilalma miatt valamennyi angol páholy megszakított vele minden összeköttetést,“³⁾ kétségtelenné teszi, hogy a szabadkőművesség mindig és ex professo foglalkozott politikával, úgyszinte meggyőző arról is, hogy Bluntschli ezen tana: „Az öskötelmek ama rendeletének, mely tiltja a politikát, csak ez lehet értelme:

„1. hogy a módban és alakban, a mint t. i. a részvét történik, szorgosan vigyázni kell arra, hogy a benső béke a testvérek között a páholyban meg ne zavartassék;“

„2. hogy a páholyok a külső tényeket az egyes testvérekre bizzák, s ennél fogva óvakodjanak, mint páholyok, a külharcba lépni“;⁴⁾ — hogy Bluntschli ezen tana, a páholy elvi fortélya, melylyel oly mérhetetlen befolyást gyakorol a politikára, melynek segélyével s alattomos harczi által a bemutatott alap-

¹⁾ A magyar oriens Klapka György és Haan Antal testvérek által volt itt képviselve. — Ezen ünnepély nem is tartatott volna meg a magyar vakoléhősök nélkül, hisz mint a lipcei „Bauhütte“ 1866. márc. 17-iki számában olvasható, „ezen pillanatban olasz szabadkőművesek Pesten egy nagypáholyt és minden vármegyében egyegy páholyt alapítottak Magyarországon.“ Ebből megérthetjük azt is, hogy a magyar kőművesek született politikusok.

²⁾ Pachtler, Götze 192. 1.

³⁾ Kuhn, Freimaurerei. 141. 1.

⁴⁾ Bartha, A szabadkőművesség 65. 1.

elvével egyező, s ismertetett céljához vezető alakot ad az alkotmánynak és irányt a törvényhozásnak, melynek titkos erejével hálójába keríti a fejedelmi és a végrehajtó hatalmat, melylyel többé-kevésbé uralkodik minden államban.

Ha a páholyok szerint az állam a korlátlan szabadság, független egyenlőség és minden tekintélyen fölül álló testvériség jogaival felruházott emberistenek társasága, ki adhat ezeknek lelkiismeretben kötelező törvényeket? ki szentesítheti velök szemben az államhatalom intézkedéseit? ki kívánhat tőlük engedelmességet, alárendeltséget és tiszteletet? A földi istenek ezen országában ki érzendi magát kötelezve a rendet megtartani, a törvényt tisztelni, a felsőbbség akaratának hódolni? Mi leend ily lények állama? vagy ezen államban mi leend jog, igazság és törvény, s mi leend polgári becsület és honfi erény?

Szóval, mily irányt adhat a politikának és milyen alakot az alkotmánynak oly egylet, mely Istent nem hisz, sem örökkévalóságot; mely kizár minden tekintélyt egyaránt, és istenít minden embert?

Alig volt a szabadkőművesség félszázados, máris gyakorlatilag kezdé e kérdéseket megoldani 1776-ban, az északamerikai angol gyarmatok függetlenségi harczában, melyben nem a legutolsó szerepet játszotta. ¹⁾

Azonban fordítsuk figyelmünket a túlnyomóan szabadkőműves 1789-iki francia nemzetgyűlésre, mely azon év augusztus havában a következő alkotmányelveket szentesítette:

„Tekintetbe véve, hogy az emberi jognak nem tudása, elfeledése vagy megvetése egyetlen oka a nyilvános nyomornak és a kormányok romlottságának: a francia nemzet képviselői elhatározzák, hogy egy ünnepélyes nyilatkozatban meghatározzák az emberi természetes, elidegeníthetetlen és megszentelt jogokat, . . . minek következtében a legfőbb lény színe előtt és nevében elismerik az ember, a polgár következő jogait:

„1. Az ember szabadnak születik, s jogilag szabad és egyenlő marad. A társadalmi különbséget csak a közjó igazolhatja.

„2. Minden politikai egyesülés célját csak a természetes és elévülhetetlen emberi jogok fentartása képezheti. Ezen jogok a szabadság, tulajdon, biztonság és ellenállás az elnyomás ellen.

¹⁾ Pachtler, Götze 137. lap.

„3. Minden souverainitás elve lényegesen csak a nemzetben alapszik. Semmi testület, semmi egyed nem gyakorolhat más tekintélyt, mint mely határozottan a nemzetből ered.

„4. A szabadság abban áll, hogy mindent lehet tenni, mi másnak nem káros. Így a természetes jogok gyakorlásának minden embernél csak azon határai vannak, melyek a társulat többi tagjának biztosítják ezen jogai élvezhetését. Ezen határokat csak a törvény jelölheti ki.

„5. A törvény csak a társadalomra ártalmas cselekményeket tilthatja el.

„6. A törvény az általános akarat kifejezése, melynek alkotásánál személyesen vagy képviselő által közreműködni fel van jogosítva minden polgár. Ennek mindenki számára egyenlőnek kell lenni. Egyenlő is előtte minden polgár; hasonlóan mindenkinek egyformán hozzáférhetőnek kell lenni minden államhivatalnak a nélkül, hogy a tehetség és erény kivételével más különbség tétetnék.

„7. Senki vád alá nem helyezhető, el nem fogható, be nem börtönözhető, egyedül a törvény által meghatározott esetekben. De mindenki, a ki törvényesen idéztetik, vagy elfogatik, haladéktalanul köteles engedelmeskedni.

„8. A törvény csak elkerülhetetlenül szükséges büntetéseket szabhat.

„9. Senki sem büntethető másképp, mint előlegesen kihirdetett törvény erejénél fogva.

„10. Senkit sem szabad véleménye miatt — ha az vallási lenne is — háborgatni, ha ez a törvényesen meghatározott nyilvános rendet nem zavarja.

„11. A gondolat és vélemény szabad nyilvánítása egyike a legdrágább emberi jogoknak; tehát minden polgár beszélhet, írhat és nyomathat szabadon, mindamelllett felelősség terhe alatt, ha netalán a törvény által meghatározott esetekben ezen szabadságával visszaélne.

„12. Az emberi jogok biztosítására szükséges a nyilvános hatalom.

„13. A nyilvános hatalom díjazására és az igazgatási költségek fedezésére elengedhetetlen a közadó. — Ez vagyón-arány szerint minden polgárra egyenlően kivetendő.

„14. Minden polgárnak joga van személyesen vagy képvi-

selő által, az adószükségletet megállapítani, azt szabadon megszavazni, hováfordítására felügyelni és mennyiségét meghatározni.

„15. A társadalomnak joga van minden nyilvános szolgáját, hivatala mikénti kezeléséről számadásra vonni.

„16. Oly társulat, melynél a jogok garantiája nincsen biztosítva és a hatalom elosztása nincs megállapítva, nem bír alkotmánygyal.

„17. Miután a tulajdonjog sérthetetlen és szent, azért vagyonszerzésnek nem nyilvánítható senki, hacsak a törvényesen constatált közszükség ezt nem kívánja; akkor is csak igazságos kártalanítás előleges biztosítása mellett“¹⁾).

¹⁾ „Egy nagy olasz bölcsész igen fontos észrevételeket tesz e nyilatkozatra:

Az ember szabadnak születik. Nem úgy áll; az ember családban születik, tehát alá van vetve az atyai hatalomnak. A nyilatkozat egészen mellőzi a családi jogot.

Az emberek mint jogokban egyenlők születnek. Csak azon jogokra nézve igaz, melyek őket mint embereket illetik; de családban születvén, a fiú nem egyénid szülőivel. Továbbá szerzett jogaiknál fogva a családok is különböznek egymástól; s következésképpen egy család szülöttje szintén nem egyenlő minden más család szülöttjeivel.

Az emberek jogokra nézve szabadok és egyenlők maradnak. A velők született jogokra nézve igen; a szerettekben nem.

A társadalmi megkülönböztetések csak a közhasznosságon alapulhatnak. De a közhasznosság nincs meghatározva. S ki fogja megítélni, vajjon valamely adott különbség a közhasznosságon alapszik e? Továbbá a társadalomban nem mindnyájan tesznek szert egyenlő részre, s következtésképpen nem lehet egyenlő a hányad; miért is a társadalmi különbség az egyedi és családi jogokon fog alapulni. A társadalomban senki sem mond le saját joghatósági úri jogairól, milyen az atyaság.

A II. cikkelyben bizonyára egyedül a polgári társulásról van szó; azt tehát minden más egyéb társulás helyébe állítják, vagyis a legvadabb zsarnok-sághoz jutnak.

A természeti és elévülhetetlen jogokon kívül nem kell-e megőrizni a szeretteket is? az elévülés miért talál tehát helyet a törvénykönyvben? a külső tulajdon nem elévülhetetlen; nem természeti jog: meg akarják-e hát attól vonni a védelmet?

A III-ik cikkelyt illetőleg, mi az a nemzet? Mindenekelőtt szükséges lesz meghatározni, vajjon az alatt a francziák többségét, vagy az összes család-főket, vagy ezek többségét, vagy a népszámba vetteket, vagy más valamit értenek-e? ha ezt nem teszik, minden pártnak önkényétől fog függeni, nemzetnek e' vagy amaz' épen uralkodó részt nyilvánítani. Továbbá azt mondani, hogy a souverainesség a nemzettől ered, nem egyéb, mint petitio principii, mert egy né-

E 17. törvénycikkben, mely a legfőbb lény, azaz a szabadkőműves ember-istenség nevében és az emberi jogok ürügye alatt hozott, már egészen megtestesülve áll előttünk nemcsak a vitatott szabadkőműves alapelv, hanem ezen elvből önként kifolyó nyílt forradalom Isten és minden isteni vagy Istentől származott tekintély és hatalom ellen.

S nem ugyanezen elvek képezik-e a mai kultur-államok alkotmányának jogi alapját? nem ugyanezen Isten elleni forradalom nyilvánul-e Európa és Amerika nemzetgyűléseinek törvényeiben? nem ugyanezen elvek szerint kormányoztatnak-e és pedig immár „teremtő“ „legfőbb lény“ és „Isten“ említése nélkül a keresztény nemzetek?

Íme az irány, melyet a szabadkőművesség adott a politikának, mint ezt a felhozott okiratokon kívül még azon történeti tény is igazolja, hogy az 1789-iki eleveket a szabadkőművesség coryphaeusai¹⁾ csempészték be az államok kebelébe.

pet tételez fel, mely már nemzetté szervezkedett, vagyis, melyben a souverain-ség már meg van alkotva.

Midőn pedig azt mondják, hogy semmiféle testület vagy egyén nem gyakorolhat hatalmat, mely nem a nemzetből folya ki, ezzel egyszerre az emberek minden uralmát, társulatait és jogait eltörlik; mert minden jog hatalmat von maga után, s mindent elnyel a polgári társadalom; így akart tenni a rémuralom; de a törvényhozók előre látták nyilatkozatuk e következményét?

A IV-ik ezikkelyben is úgy beszélnek a szabadságról, mintha a polgárin kívül más nem léteznék; a polgári társadalom tehát az erkölcsstan és az Isten helyébe lép.

Aztán az itt jelzett határokon kívül, vannak erkülesiek is. Ámde e nyilatkozat nemcsak a polgár, hanem az ember jogait is magában foglalja: az ember tehát abban meg van semmisítve.

Az V-ik cikkelyben törvényt állítanak a törvény fölé. Ám ki fogja azt rá alkalmazni? A megelőző cikkely egyedüli határu a törvényt tűzte. Tehát az ártalmas cselekmények, melyek a szabadságot korlátozzák, a törvény által határozatnak meg; s a törvény csak az ártalmas cselekményeket sújthatja: mily tövkör.

Midőn pedig azt mondják, hogy a mi a törvény által nem tiltatik, nem akadályozható, sem parancsolni nem lehet, mit az nem rendel, ezzel az atyák és urak tekintélyét tönkre teszik, végkép megsemmisítik a családi és úri jogot.

Hasonló észrevételeket lehetne tenni e híres nyilatkozat egyéb részeire is. Cantú, Világtörténelem, XVIII. könyv. 1030. lap.

¹⁾ Kossuth szinte szabadkőműves volt, sőt tiszteletére 1848-ban páholy is alapított ily czim alatt Pesten „Kossuth, a felkelő naphoz.“

Ha tovább menve vizsgáljuk, mily alakban és milyen rendszerrel akarja a kérdéses emberi jogokat biztosítani: míg egyrészt szükségkép azon meggyőződésre jövünk, hogy oly alkotmányos formát választott a szabadkőművesség, mely neki nyílt, tágas, sőt mérhetetlen tért nyit titkos harczainak a törvény oltalma alatti folytatására; addig másrészt ezen új divatú alkotmány akaratunk ellenére is eszünkbe juttatja a szemfényvesztést, mert a szabadkőműves alapokra fektetett „parlamentáris absolutismusban“ nem látunk mást, mint a legszentebb emberi jogok kijátszását.

Hogy mást ne említsünk, mily óriási gúnyja a népakaratnak, íiépfelségnek vagy népképviseletnek egy független s pedig épen a nép akaratától független parlament, mely egy egész nemzetet, mint kiskorú, gyámoltalan árvát képvisel, annak vagyónával, életével és vérével saját belátása vagy tetszése szerint és szoros értelemben vett felelősség nélkül önkényüleg rendelkezik, mely legkevésbé sem törődik gyámoltjainak, a választók millióinak érdekeivel, hanem saját, gyakran vészthozó nézeteit és eleveit a haza nevében s a törvény szigorával ráerőszakolja a benne központosított absolut hatalommal az egész nemzetre, a nélkül hogy ennek csak veto-jogot engedne. — Ezt nevezik ma a szabadkőműves elvekkel saturált liberálisok a világ minden részeiben népképviseletnek, ezt, ha egypár száz ember a nemzet és az emberi jogok nevében ugyan, de attól és azoktól függetlenül s korlátlan államomnipotentia zsarnokságával kormányoz, s törvényt gyárt a nép legszentebb érdekeinek számbavétele nélkül, sőt gyakran a néppel, melyet képvisel és melynek nincs és nem lehet szava, homlokegyenesen ellentétbe helyezve. Ezt mondja a szabadkőműves szellem népboldogításnak, mely a nemzetnek csupán azt a keserű vigasztalást hagyja, hogy önmaga választotta, — szabadkőműves titkos, de hatalmas befolyás nyomása alatt, — ezen mindenható s ellene, testi és lelki java, földi és örök boldogsága ellen törő, hitetlen és vallástalan gyámjait. ¹⁾

Nincs itt szó sem a francia vagy olasz, sem angol vagy amerikai, sem német vagy magyar alkotmányról, hanem a sza-

¹⁾ Utaljuk az olvasót a francia forradalom idejében tartott népképviselői országgyűlésekre: a« azokban hozott határozatok és rögtönzött alkotmányok vájjon a francia nép akaratának voltak-e kifolyása? stb.

badkőművesség szája-íze szerinti alkotmány lebeg szemeink előtt, melyet tagadhatatlan itt is, ott is többé kevésbé látunk megtestesülve, a mint tudniillik kisebb vagy nagyobb befolyást gyakorol e vagy ama nemzet politikai életére, illetőleg parlamentjére, mert hiszen ha egyszer sikerült e titkos egyletnek valamely nemzet nyakába varrni a népképviselői államrendszert, mi áll még útjában, hogy egyes tagjait, kikre „a külső tényeket bízza,“ a törvényhozó testületbe, sőt a kormánypadra be ne csempészhesse, és ezek által minden állam-hatalmat magához ragadva, ne legyen a szó legszorosabb értelmében „állam az államban“? Mi akadályozhatja ennek tényleges valószínűségét? Talán a páholy ama hamis törvénye, mely szerint a páholyban, mint páholyban, nem szabad részt venni a politikai küzdelmekben?

De a nagy-Oriensek bölcsesége nem gondoskodott-e oly módról, melylyel éppen ezen tilalmat politikai agitációkra egészen kizsákmányolhatja?

Halljuk csak, hogyan hangzik ide vonatkozó titkos szabályrendelete:

A belga nagy-Oriens a következőképen rendelkezik:

„Először a páholy, melynek kerületében választás történik, szabadkőműves jelöltet fog ajánlani a nagy-Oriens jóváhagyására, hogy az alárendelt testvérekre rá lehessen parancsolni.

„A választásoknál akár nemzeti, akár tartományi, akár pedig községi választásról legyen szó, a nagy-Oriens beleegyezése hasonlóképen szükséges, szintén föl van tartva.

„Minden kőművesnek meg kell esküdnie, hogy minden befolyását ráfordítja, miszerint a jóváhagyott jelöltségét keresztül vigye.

„A megválasztott szabadkőműves köteles a páholyban hitvallást letenni, mit könyvbe vezetnek.

„Értésére adják majd neki, hogy fontos események alkalmával, mik mandátuma tartama alatt történhetnének, ezen páholy vagy a nagy-Oriens világosságához járuljon.

„A ki vállalt kötelességeit meg nem tartja, terhes büntetéseknél, még a rendből való kizáratásnak is kiteszi magát; e szigorú rendszabályok végrehajtása a nagy-Oriens ildomosságára van bízva.“¹⁾

¹⁾ Dr. Bartha. A szabadkőművesség. 164. 1.

A páholyok ezen alattomos korteskedésének miképen veszik elejét a kormányok? Van-e innen és túl az óceánon ország, mely országgyűléséből a titkos társulatok tagjait kizárná? mely a képviselői összeférhetlenség elvét a szabadkőműves testvérekre kiterjesztené? A szerzetest, mert erkölcsi tökéletesítése céljából alá van vetve rendje szabályainak és főnökeinek, minden állam megfosztja e polgári jogától; de hogy a titkos társulatok tagjait, kik borzalmas esküvel vannak a páholy szolgaságára lekötelezve, kik magának az államnak esküdt ellenségei, hogy ezeket kitaltsa törvényhozó terméből, ez eszébe sem jut egy államnak sem. Azt, ki adóját le nem fizeti, kitörli a választó polgárok sorából; de azt, ki élete ellen titkon összeesküdött, azt tárt karokkal fogadja országházába minden állam.

Ez a kétségbeejtő való! mely méltó aggodalommal tölthet el minden becsületes honpolgárt, minden jó hazafit; mert ha a jelenlegi világrend ezen engesztelhetetlen ellenségei helyet foglalnak az országház törvényhozó padjain, hol a törvény őtalma alatt, sőt némely tekintetben a törvény fölött állanak, hol minden szabad nekik, hol szabadságukat csak önmaguk korlátozzák: ki állhat nekik ellent, hogy a szabadkőművesség kitűzött célja felé az állam és egyház rombolása által bátran és biztosan ne haladjanak; hogy kettőztetett léptekkel ne siessenek jogtalan és igazságtalan törvények, különösen pedig államadóságok végtelen szaporítása és a nép elkeserítése által a social-democra-
rata forradalom zászlaja alá?

Ki állhat nekik ellent? A végrehajtó hatalom? — Megengedjük, de csak azon feltétel alatt, ha a szabadkőművesség búvós varázsereje nem tette ezt is tehetetlenné.

Még ez is megtörténhetnék? Még azt is feltételezhetjük, hogy az éleslátású politikusok, a bölcs kormány férfiak, hogy a fejedelem is e vakoló hősökkel tartson? Képzeltető-e oly rettenetes absurdum, hogy egy állam, vagy csak egy államférfi is szövetkezzen az államok halálos ellenségeivel? hogy őket céljaik valósításában hatalmával elősegítse.

A szabadkőművesség oly igéző színben tudja magát feltüntetni, fortélyos oly csillámló, oly kápráztató fényvel övezi? hogy még a világ nagyjait is elszedíti, hogy még a koronás

fők is a páholy árnyékában keresik nyugalmukat, és a nagymesteri vagy protectori széken dicsőséget.

Már Voltaire jött ama meggyőződésre, hogy az általa nagyra nevelt szabadkőművesség irodalmi és társadalmi erőlködései mellett sem képes túlsúlyra vergődni a világnézet és világtrend ellenében: azért, habár piszkos irodalmi termékeit potom áron, 10 sous-ért, árultatá, hogy mint monda „a szakácsnők is olvashassák;“ bár czinkostársaival egyetértve fáradhatatlan istentelenséggel vetette a társadalmi téren is átkos tanait: legfőbb súlyt mégis a tekintélyre helyezte és a hatalomra; ettől várta gonosz elvei és tervei gyakorlati megoldását. Nem is mulasztott el semmi alkalmat, nem rettent vissza semmi nehézségtől, nem kímélt semmi fortélyt, csakhogy a hangadó osztályt céljainak megnyerhesse. „Egylete — mint d'Alemberthez írt egyik levelében őszintén bevallja — az emberiség átka, ha tisztességes emberek vele nem tartanak;“ egyúttal kötelezi társait „hogy ilyeneket toborzani igyekezzenek, bár mibe kerülne is.“¹⁾

Meg volt-e elégedve Voltaire e munkájával, mely éppen azon elem megnyerését célozta, melyet megsemmisíteni szándékozott; meg volt-e elégedve ezen csele gonosz eredményével, — nem tudjuk; annyit mégis tudunk a történet könyvéből, hogy Voltaire e tekintetben is sokra vitte úgy Franciaországban, mint királyi barátja, II. Frigyes, porosz államában.

Mindaz azonban, a mit Voltaire e téren kivivott, csak egy színezett tervrajz, mely szerint elvbarátai, az 1789-iki francia nemzetgyűlés tagjai, a fentközlött 17. tcikkben lerakták a korlátlan szabadság, minden emberistenre kiterjedő egyenlőség és tekintélytől független testvériség rendszerének alapját; és melyre a monarchiából köztársaságot alakítani, ezt népurallommá, vagy éppen internationalis commune-é változtatni s így az istenített emberiség népfelségi világpáholyát felállítani a jelenkori szabadkőművesség feladata lón.

E feladatához hatalom nélkül természetesen nem is közelíthet. — De hát hol keressen hatalmat, hol másutt, mint a hatalmasoknál? és hogyan juthat másképp hatalomhoz, mintha a hatalom személyesítőit magának megnyeri?

¹⁾ Eckert, Magazin I. k. 1. f. 122. 1,

Erre törekedett azért mindenkor.

Az új angol constitutio ide vonatkozólag ily rendszabályt tartalmaz: „Ha magas állású férfiak a társulatba lépni akarnak, legmélyebb tisztelettel kell őket fogadni, mert ilyenek gyakran jó építő urakká lesznek, kik nem karolnak fel idegeneket (azaz olyanokat, kik nem tagjai a páholynak,) ha igazi kőműveseket alkalmazhatnak. — Ezek által emelkednek a tulajdonképeni rendtagok; elnyerik a legmagasb állásokat, méltóságokat, kapnak fontos megbízásokat, s ily úton módon mindent keresztül visznek, a mit csak akarnak. Ily magas állású férfiak a páholy legjobb hivatalnokai is szoktak lenni, és a páholy hatalmának és tiszteletének legjobb vivői.“¹⁾ S hogy a constitutio ezen szabályzata gyakorlati megoldást is nyer, nyíltan és büszkén hirdeti a szabadkőművesség. A páholyok nagybirtokosokkal, állami hivatalnokokkal, fel egész a miniszterekig, dicsekszenek. És dicsekvésök, fájdalom, nem üres szó.

„Legjobb és legőszintébb meggyőződésünk szerint hiszszük, mondja Ketteler, hogy a polgári és állami életben ilyenmű befolyást már gyakran tapasztaltunk. Észrevettük, hogy egynémely országban sok fontosabb hivatal minden tekintet nélkül a képességre, tulnyomólag szabadkőművesek között van elosztva, sőt, hogy nem ritkán nyilvánul azon törekvés: a szabadkőművesség kezeibe játszani a vidéki nyilvános hivatalokat, és jelentéktelen férfiakat rendkívüli képesség és becsületesség látogatásával övezni. . . . Nagyon is el van terjedve azon meggyőződés, miszerint arra nézve, hogy valaki fontos hivatalt elnyerhessen s egyáltalában bárminemű előmozdításnak örvendhessen ez életben, igen kitűnő eszközül szolgál az, ha tagja a szabadkőművességnek.“²⁾

Ugyanezt tanúsítja Pichlerné, Greiner Karolin, kinek atyja nagy tekintélyű páholy tag volt, ki tehát saját vallomása szerint a szabadkőművesek viselt dolgaiba be volt avatva, midőn Mária Terézia és II. József császár korát ismertető emlékirataiban az osztrák-magyar páholyférfiakról ezeket írja: „A szabadkőművesek rendje tüntetőleg folytatta üzelmeit. . . Ezen testvérületbe való belépés nem járt haszon nélkül, mert ez minden testület-

¹⁾ Bausenwein Pestübel. 55. 1.

²⁾ Kann ein gl Christ *Freimw* sein. 81. kp.

nél birt tagokkal s mindenütt bele tudta vonni kebelébe a főnököket, elnököket és kormányzókat. E társulat mindenütt pártfogolta tagjait; a ki pedig nem tartozott hozzá, az gyakran ütközött akadályokba, mi sokakat ezen egyletbe csábított.“¹⁾

Ezekkel egyezik Marvitz, porosz tábornok következő nyilatkozata: „Mily veszélyes a szabadkőművesség, kitűnik onnét, hogy még legártatlanabb tagjai is a közjó kárára vannak azért, mert a közéletben egymást viszonyosan előre tolják és hivatalokra segítik, a becsületes embereket pedig kiszorítják. Valóban bámulandó, mennyi hitvány és hasznavehetetlen ficzko (Kerle) jut ily móddal állomáshoz, jövedelemhez és mily elnézők a feljebbvalók azon alattvalók iránt, kikkel a páholyokban barátkoznak.“²⁾

Hasonló bizonylatokat állít ki e körülmény igazolására maga a szabadkőművesség.

Ily bizonyítványt állít ki a belga nagy-Oriens már idézett 1856-iki márcz. i -én kelt határozatának ezen passusával: „Annál szükségesebb tudni a szabadkőművességnek: mely tagjai működnek őszintén vele és kik ellene, mert gyakran épen azok legveszélyesebb ellenségei, kik segélye által a legbefolyásosabb hivatalokra emelkedtek. ... Nem kell-e olyanok ellen fellépünk, kik a szabadkőművességgel ily árulá s által visszaélnék? Lehet-e eléggé megbélyegeznünk azokat, kiket, bizva előbbi életökben és letett vallomásaikban, nyilvános hivatalokra emeltünk és kik azután a faképnél hagytak? Ezt ők azért teszik, hogy elleneik oppositioját meggyengítsék, hogy mindkét táborban támaszt szerezvén maguknak, fentarthassák magukat azon állásban, melyet kizárólag a szabadkőművességnek kell köszönniök.“³⁾

Ily bizonyítványt állít ki nekünk az olasz szabadkőműveségnek, XII. Leo pápa idejében elfogott, e szövegű okirata:

„Jó a közönséges polgár, de még jobb a fejedelem. — A magas venta kívánja, hogy e, vagy amaz ürügy alatt, a menynyire lehet, fejedelmek és gazdagok vezettessenek a páholyba. — Olaszthonban és külföldön nem hiányzanak olyanok, kik a symbolicus bőrkötő és kőműveskanál elég szerény kitüntetésére áhítoznak. Hízelegjetek mindezeknek, kiket a népszerűség becs-

¹⁾ Denkwürdigkeiten aus meinem Lebeu. V. ö. B. W. Beitrage-47. 1.

²⁾ Aus dem Nachlass des Generals Marvitz 2. Bd. Berlin 1837.

³⁾ Pachtler, Götze. 689. 1.

vágya lelkesít, hozzátok őket a páholyba, a magas venta majd meglátja, mit képezhet belőlök a haladás ügyének. Egy herczeg, kinek trónra nincsen kilátása, részünkre szerencsés egy bánya. Van ilyen sok. Csináljatok belőlök szabadkőműveseket, ők a hülyék, az intriguansok és phílisterek lépvevesszői lesznek; ezen szegény fejedelmek előmozdítandják ügyünket, midőn azt vélik, hogy saját érdekekben fáradoznak. Ok pompás czégtábláink lesznek.“¹⁾

S hogy mást ne említsünk, ily bizonyítványt állit ki nekünk dr. Lewis Lajos,²⁾ budapesti egyetemi tanár, ki mint skót ritusu mester, Pozsonyban egy páholy alapításán fáradozván, ugyanott 1869-iki september hó 19-én tartott beszédében a többi között ezeket is mondotta: „Oly férfiak, kik hivatalt keresnek, vagy bármi ügyben nagy urakhoz fordulnak, közönségesen sokáig állanak a váróteremben, míg kérelmüket a nagy urnák előadhatják; de ha szabadkőművesek, ez esetben e nagy urakkal, mint testvérekkel találkoznak a páholyban, hol ügyöket és kérelmököt nemcsak benyujhatják, hanem meghallgatásra és kérésük teljesítésére is bizton számíthatnak.“³⁾

És a szabadkőművesség nagyurasága még a trón közvetlen közelében, a herczegi czimer alatt sem culminál. Nem! az országok trónjain is ül, királyi és császári koronák alatt trónol, hatalmas fejedelmi jogarral kezében. Ország-világ tudja, hogy II. Frigyes óta sok fejedelem, király és császár névleg és tényleg szabadkőműves volt, s hogy most is vannak ily uralkodók.⁴⁾

Mily nagy horderejű vívmány ez! Ki volna képes ennek minden következményeit az utolsó határig felkutatni és végeredményeit számba venni?

¹⁾ Segur, Freimaurei. 72. 1.

²⁾ Ezen úr Hamburgból jött Bécsbe, ott 1848-ban nagy buzgalmat fejtett ki a szabadkőművesség terjesztésében, a miért a bécsi „sz. József“ páholy mestere lön s egyszersmind a cs. kir. műegyetem tanára. 1869-ben Magyarországon keresett hálásabb hazát, minthogy 1848 után a bécsi páholyok ismét bezáratlak. Itt is buzgón terjesztette a szabadkőművességet, s ezen államveszélyes érdeme jutalmául a budapesti kir. kath. egyetemhez az újkori nyelvek tanárává lett kinevezve.

³⁾ Bausenwein, Pestübel 55. 1.

⁴⁾ Például: A Napóleonnok, I. Ferencz és II. Lipót osztrák, Sándor orosz császárok. A porosz uralkodó család minden tagja s a legtöbb német fejedelem, a sardiniai királyi család stb.

Elég legyen azért ezeket csupán szabadkőműves szavakkal jeleznünk:

Venturini testvér e részben így nyilatkozik: „A fejedelmek belépése (a szabadkőművességbe) jó előjel. Hamindjárt nem működnek is mint munkások az építkezésnél és megelegsenek azzal, hogy fényes jelvényeinket a gomblyukban viselhetik; mégis igen drágák ők nekünk részint gazdagságuk miatt, melylyel testvéreink feladatát elősegítik, részint az egész államra kiható befolyásukért. . . . Hol a fejedelem boszankodik, ott veszélyben vagyunk, ha magasra lépni akarunk; míg ha ellenkező eset áll be, kifeszített vitorlával hajózhatunk előre, mihelyt kedvező szellő lengedez az udvartól.“¹⁾

„Spartacus és Philo“ szabadkőműves könyv 158-ik lapján pedig ezen érdekes vallomásra akadunk: „A kor igényei változnak. Egyszer a csodálatos iránti érdekelttség, másszor a hatalmas összeköttetés vonzó-erejével működünk. Azért szükséges néha sejtetni az alattvalókkal, hogy a legnagyobb fejedelmek a szabadkőművesség által kormányoztatnak. A mi itt-ott valósággal úgy is van“²⁾

De hát mit akarunk itt ezzel? A szabadkőműves czél tárgyalásánál azt bizonyígtattuk, hogy a szabadkőművesség a fejedelmek, az aristocratia, a végrehajtó hatalom, szóval az állam halálos ellensége; s most arról igyekeztünk meggyőzni az olvasót, hogy épen az állam képviselőit, a magas állású államhivatalnokokat, a nagybirtokosok osztályát és a koronás főket óhajtja leginkább magához vonzani, hogy ezeket fogadja a legbensőbb örömmel páholyaiba, s ott kényelmet és hódoló tiszteletet nyújt nekik, ott tömjénezi őket.

¹⁾ Eschweiler i. h. 46. 1. és Segur i. műve 73 l.

²⁾ Bausenwein, Pestiibel 55. 1. Erre nézve a belga „Patrie“ 1867. ápril 11-iki száma a következő adattal szolgál: „Érdekes tudni azt, hogyan nyerték meg a páholynak V. György hannoveri királyt. 1857-ik évben Borries miüsteriuma ismét rendezni akarván a király finansziáit, új törvényjavaslatot szándékozott a királyi civillista ügyében az országgyűlés elé terjeszteni. Új választásoknak kellé történni, hogy a törvényjavaslat elfogadtassék. — Mit tettek V. A királynak, ministere tanácsára, arra kellett magát lekötelezni, hogy szabadkőműves lesz; egy óra alatt áthaladt az alsó fokozatokon és mester lett; minden haláleset alkalmával, pálmaágakat küldött a testvér koporsójára. A választások kívánsága szerint ütöttek ki. A kamara szentesítette a törvényjavaslatot, és megszavazta a civillistát“ v. ö. Pachtler, Götze 156. 1. Jegyz.

Nem szembeszökő ellenmondás-e ez?

Első tekintetre úgy látszik, mintha egyik a másikat ki-zárná, úgy látszik, mintha azon körülmény, hogy a páholyok nagy contingensét a birtokos és hatalmas osztály képezi s hogy itt-ott fejedelmek állanak élén: előbbi állításunkat, s ahhoz csatolt nyomós bizonylatainkat ellensúlyozná, vagy épen sem-misnek tüntetné fel; s mert a szabadkőművesség nem is mu-laszt el egy alkalmat sem e látszatot, mely mellett a fölületes valószínűség is kardot ránt, önigazolására felhasználni: azt még a művelt körök is jó-hiszemmel való gyanánt fogadják, s a világ nyugodtan tovább halad, nem is sejtve az örvényt melyet útjában a sötétség eme lovagjai készítettek.

Örvényt?! — Igen és pedig az egész államnak? — Meg-állj, megállj tehát hazafi, ha kebledben még nem aludt ki a honszerelem, megállj, nézz szét komolyan, és győződjél meg, hogy a szabadkőművesség, midőn a hatalmasok személyeiben hatalmat keres, és e célból a fejedelmet és minden államha-talmi közeget oly vonzó mosolylyal vezet páholyaiba: roszban törí a fejét; győződjél meg, hogy a világ nagyjait azért édes-geti, azért ölelgeti magához, hogy ellenökben Dalila szerepét játszhassa, hogy a tőlök kölcsönzött hatalmat titkos céljai előmozdítására folyton felhasználva, egy végzeteljes órában, midőn a hon e Sámsonjai baráti érzelmekkel telt szívvel nyu-godtan alusznak kebelén, őket annál biztosabban orozva meg-semmisíthesse, és velök együtt az államot, a hazát.

Talán nagyon is sötét színekkel rajzolom e papírra a sá-tánt? hiszen köztudomású dolog, hogy a páholyban épen ezek a nagyurak fel egész a fejedelemig viselik a legfőbb hivatalo-kat; ők ülnek a mesteri és nagymesteri trónokon, ők protek-torai a szabadkőműves rendnek.

Mind igaz, de bizonyos az is, hogy a vakoló-hősök ezt csak azért intézik így, mert a páholy csalárd elve szerint „esz-telenség lett volna nyílt harczot kezdeni; lassan-lassan kell a szabadgondolkodás és függetlenség terjesztése által aláásni amaz óriási emléket (az államot), melyet a dicsvágyók építettek,“ hogy a hon nagyjai távolról se gyanítsák, hogy önmaguk segí-tik aláásni a trónt és oltárt, s ne vegyék észre legalább addig, míg ezeket fel nem robbantják.

A szabadkőművesség — írja Luis Blanc testvér — szer-

vezete egyes mechanizmusának köszöni, hogy a fejedelmekben és a nemességben kevesebb ellenségre talált, mint védőre. A fejedelmek, mint pl. II. porosz Frigyes kegyeskedtek kezökbe venni a vakoló-kanalat és felkötni a bőrkötőt.“¹⁾ Nem is kell kérdeznünk, mit ért Luis Blanc „a szabadkőművesség szervezetének ügyes mechanizmusa“ alatt; kimondja azonnal, midőn így folytatja szavait: „miért is nem? hiszem, mivel a magas fokozatok léte előttük gondosan eltitkoltatott, ők a szabadkőművességből épen csak annyit tudtak, a mennyi veszély nélkül nekik felfedezhető volt. Alsó fokokban marasztalva, mint ők valának (és vannak), nem foglalkozhattak vele; itt nem láttak egyebet, mint alkalmat a mulatság, vig lakmározásra, mint oly elveket, melyek a páholy küszöbén hagyattak, vagy újra felkaroltattak, csak formákat, melyek a közéletben nem alkalmaztatnak, egy szóval, nem láttak mást, mint a szabadság és egyenlőség komédiáját.“²⁾ — De mi — mondja Sch. testvér — kik ismerjük a felsőbb fokozatokat, mi tudjuk: hogy ezek oly elveket rejtenek, miket a kormányok sehogysen tárhatnének meg.“³⁾

A szabadkőművesség fencicsért mechanizmusa tehát abbeli csalfaságon alapszik, hogy a tulajdonképeni titkok a meszteri és nagymesteri koronához kötvék, hogy a nagymester nem a legfelsőbb fokú testvérekből választatik, mint ezt azon teljes névsorból is látjuk, mely a „Journal historique et litteraire“ hasábjain 1839-ben megjelent, s melyből tudomásul vette a profán világ is, hogy a belga szabadkőművesség akkori nagymestere csak 18-ad fokú lovag volt, míg a neki látszólag alárendelt testvérek között 33-ad fokú tagok is valának.⁴⁾ A lényeges titkok a legbensőbb, a legtitkosabb fokozatokhoz csatolva, melyekbe még akkor sem avatják be az aristokratát, annál kevésbé a fejedelmet, ha mindjárt mind a 33 fokon átmaszíroztatnák, sőt, melyekről az ily nagyuraknak még csak sejtelmök sem lehet, minthogy Eckert bizonyossága szerint e nagyurak számára egészen más statútumok, más szertartások és tanok vannak föntartva a felsőbb fokozatoknál.⁵⁾

¹⁾ Pachler, Stiller Krieg 133. 1. és Eschweiler, i. h. 49. 1.

²⁾ Pachler, Stiller Krieg. 133. 1. Segur. i. m. 74. 1.

³⁾ Eschweiler. i. h. 47. 1.

⁴⁾ Deschamps Freim. 1. köt. 31. lap.

⁵⁾ Eckert, Magazin II. k. 86 1. Ugyanezt bizonyítja Robinson H. 1799-

Ki is hihetné, hogy, — eltekintve a legalább is furcsa szertartásoktól — egy fejedelemnek ily esküformát diktálhatna a páholy: „Én NN. esküszöm szabad és testi esküvel, hogy azon titkokat, melyekhez most jutok, és sejtelmemet, mely ezekből bennem támad, az egész világ előtt a legtitkosabban elrejttem, és azoknak legkisebb pontját sem fedezem fel senki előtt, még azon esetben sem, ha az illető az egész rend nagymestere volna is, ha csak őt ezen főpáholyban rendszerinti tagjának fel nem ismerem, vagy elüljáróim által mint ilyen nekem¹ be nem mutattatik.“ Ki hiheti, hogy egy páholymester, királyához ezen eskü letétele után így szólhatna: „Azokból, a miket itt tapasztalt, óvakodjék bárki -előtt a legkisebbet is fölfedezni, bármily ismeretekkel birna is az illető, sőt bár az összes páholyok nagymestere volna is.“ Pedig úgy ezen eskü, mint e páholymesteri intés — titkos szabadkőműves rituálék bizonyossága szerint¹) — a felsőbb fokozatok beavatási szertartásának leglényegesebb részét képezi.

Ki hiheti, hogy egy törvényes király oly esküt volna képes letenni, melylyel magát arra kötelezné „hogy ha a világi hatalom iszonyú börtönbe vetné, kinozná, sőt ha a legkegyetlenebb halállal fenyegetné, még ez esetben is készebb volna a halált és mindent elszenvedni inkább, mint áruló lenni.“²) Ki hihetné végre, hogy valamely uralkodóhoz eme kérdést merésznélne intézni a mester: „Testvér, kész ön a szabadkőműves nagymester minden parancsát végrehajtani, akkor is, ha királyától, császárától, fejedelmétől ellenkező parancsot kapna.“³)

De ha ezen és ezekhez hasonló eskük és ígéretekről, me-

ben kiadott „Pieuves de conspirations“ című munkája I. köt. 262. 1. Ragon testvér pedig ide vonatkozólag ezeket írja: „A. gyűlés vagy ünnepély napjain megjelentek ugyan gyakrabban hatósági küldöttek, hogy a felség nevében a szabadkőművességet államában betiltsák. Ezek ilyenkor a páholy elöljáróitól e szavakkal fogadtattak: Jöjjenek, halljanak, Ítéljenek! Beavatták őket a tanonczfokba — de nem a felsőbb fokozatokba. Ezek azután fraternisáltak a kőművesekkel, és jelentésök folytán a tilalom visszavétetett. Cours. phil. 44. 1. v. ö. Eschweiler Freim. 49. 1. Így szedte rá 1735-ben az amsterdami páholy az ot-tani hatóságot. 1. bővebben Dr. Kühn Freimaurerei 87, 1. és Adhuc stat. 14. 1.

¹) Signatstern. II. köt. 250. lap, Sarsena 212. 1.

²) Signatstern. I. köt. 247. 1.

³) Barruel, Memoires. II. k. 193. v. ö. Pachtler St. Krieg. 109. 1.

lyek nélkül senki sem avattatik be a magas fokú szabadkőműves-ségbe és melyek a felsőbb fokozatok nagy titkának csak sánczai és védbástyái, a főurak és fejedelmek egy szót sem hallanak, hogyan vezetnének be a titok váraiba?

Signatstern II. kötete 226 lapján a kőművesi titkokat illetőleg ezt olvassuk: „Ezekről nem adhatok semmi felvilágosítást, egy szóval sem; a kinek feljön az igazság, az előtt világos lesz, milyen öltözetben jár ez közöttünk; a ki előtt pedig el van zárva a rend igazsága, annak bizonynyal mitsem használ, ha öltönyét megismerheti, mert ha azt hinné, hogy ruhájánál fogva megragadhatja, úgy járna, mint Putifár neje.“ Ez utolsó mondatban a királyok és az aristokratia, az államhivatalnokok és gazdagok becsületes részének páholyszerepe van leírva, kik midőn több-kevesebb fokon áthaladva, a mesteri vagy nagymesteri trónra ültetnek, avagy „protektor“ címet nyernek, valóban úgy járnak a szabadkőművesség titkaival, mint Putifár neje Józseffel: a ruhán, a külső látszaton kívül egyéb nincsen kezei között, míg azután, mint Luis Blanc az imént idézett szavai után megjegyzi, a komédia átmegy drámába s a fejedelmek és előkelők arra használtatnak, hogy a személyök ellen intézett titkos vállalatokat neveikkel fedezzék, és azoknak befolyásukkal vakon szolgáljanak.“

Helyesen ítélt tehát Segur, midőn ezeket írja: „A szabadkőművesség felséges testvérei vagy vendégei legkevésbé ismerik az egyletet; valódi célja és szelleme szorgosan elrejtetik tőlük. Ismernek ugyan bizonyos statútumokat, de ezen statútumok csak azért állítottak fel, hogy a hülyék (Gimpel) elámitassanak, hogy beavatottaknak képzeljék magukat; és ez különösen azért van így, hogy az államhatalom félrevezettségé.“¹⁾

Találkoztak is már oly éles látású főúri nagymesterek, kik a brúdereken ezen hamis játékát észrevették. Ezért köszönt le a németalföldi nagymesteri címről Frigyes orániai herceg. Ezért lépett vissza a páholyból Fülöp Lajos, orléans-i herceg és francia nagymester, ki oly buzgó tagja volt ezen titkos egyletnek, hogy „testvér egalité“-nak nevezte magát, sőt a páholy kedvéért nagybátyja XVI. Lajos halálára is szavazott.

¹⁾ Segur. i. m. 75. 1.

Ezért vett búcsút a belga nagymesteri széktől Staffart.¹⁾ Ezért akarta, mint a 27-28. lapon olvastuk, a braunschweigi herceg Nándor a német szabadkőművességet feloszlatni.

Nem is hiába kiált fel Inder (Venturini) testvér: „Bár csak a mi magas vendégeink továbbra is oly némák és tétlenek maradnának, mint Mantini bábuja.“²⁾

Most még vegyük fontolóra Latomia ezen nyilatkozatát: „Ha fejedelmek kezeibe adjuk a páholy ügyeinek vezetését, ez csak látszatra történik; itteni helyetteseik saját rendszabályait fedezik fejedelmi névvel“³⁾; szívleljük meg a „Leleplezések“⁴⁾ ezen helyét: „Adandó alkalommal készen kell lennünk ama látszat előidézésére, mintha a colossust, mely megsemmisítéssel fenyeget, tömjéneznők és imádnók, hogy annál biztosabban munkálkodhassunk ledöntésén;“⁵⁾ és végül méltassuk figyelemre a francia „Globe“ című szabadkőműves lapot, mely azon alkalomból, midőn Kergolay pair azért, mivel egy közzétett levelében kinyilatkoztatta, hogy az idősebb Bourbon-ág javára és a chartára tett esküjéhez hűtlen nem lehet, — a pairrek kamarájától 1830. nov. 22. elítéltetett, e becsületes embert így leczkérteti: „Kergolay úr azon szerencsétlen véleményben volt, hogy a Bourbonok és Franciaország közötti eskü végleges és komoly vala; ő az 1814-iki chartát szó szerint értette .... Ő nem akarja megfogni, hogy a törvényes kormányhoz és a chartához való ragaszkodás biztosítása, minden színezetű szabadelvűek részéről csupán hadicsel volt . . . Midőn X. Károlynak és a chartára engedelmességet esküdtünk, midőn ezen fejedelmet szeretetünk biztosításaival elszedítettük, midőn tiszteletére diadalívvel borítottuk utait és összegyűjtöttük a népséget, hogy őt átutaztában ezer örömkialtással üdvözölje, midőn léptei mindenikét hízelgésekkel előzönlöttük, midőn a templomok, akadémiák és iskolák őtet és nemzetségét illető hangzatos dicséretektől és imáktól viszhangzottak, midőn költőink erényeit megénekelték, és ezen új IV. Henrik vitézsége s ezen új I. Ferencz szeretetreméltósága dicsőítésében

¹⁾ L. bővebben tischweiler i. h. 40 — 45. 1.

²⁾ Segur. i. h. 73. 1.

³⁾ Latomia 1865. jul. füz. 62.1. v. ö. Pachtler, Götze. 384. 1.

⁴⁾ Egy szabadkőműves irata, mely halála után nyomtatott.

⁵⁾ Paohtler, Stiller Krieg. 88. 1.

ömlendeztek, mindez csak fortély volt, melylyel távol akartuk magunktól tartani ama lánczokat, mikkel bennünket lebilincselni igyekezett. Ön (Kergolay úr) ujoncz volt a színházban, ki először ül földszint, s az előadott jelenetet valónak tekinti. Tegye ön le e tévelyt. Pairek, követek, hivatalnokok, egyszerű polgárok — mi mindnyájan komédiát játszottunk tizenöt év óta.“¹⁾

Ezzel befejezzük e cikket, melyben a szabadkőművesség politikai cselét alapvonaiban lerajzolva felfedeztük; befejezzük azon hitben, hogy immár értjük, kinek szól a páholyok e fenyegetése: „A szabadkőművesség saját tekintélye árnyékában dolgozott a reá bízott nagy munkán. A hatalmas és félelmes kőművesség nyomaitokban van, kilesi lépteiteket, követi gondolataitokat egész lelketek mélyéig, őrizete alatt vagytok a homály között is, melybe burkolóztok. Titkos és kikerülhetetlen befolyása szétrombolja terveiteket, hatalmas karja kicsavarja kezeitekből a gyilkot. És a ti segélyetekkel, testvérek, megszabadul számos nemzet rablánczaitól.“²⁾

Befejezzük azon meggyőződéssel, melyet tökéletesen kifejeznek e nyilatkozatok:

„Napjaink eseményeiben nem látunk többé tisztán, ha csak a kártya közé nem vetünk egy pillantást. A ki számba nem veszi a titkos társulatokat, soha sem fogja átérteni a szemünk előtt végbe menő tényeket. Ezek rendezésénél, hol minden egy hosszú kéz által előkészítetik és bevonatik, a közönség csak annyiról értesül, a mennyit vele a titkos vezérek közölni kegyeskednek. Alkotmányaink, divatos rendszereink, országgyűlési vitáink és a politikai élet többi nyilvánulásai csak magas csalások lesznek mindaddig, míg hatalmas titkos egyletek léteznek.“³⁾ — „A népek egész politikai élete, politikai lapjainak vitatkozásai, nagy politikai testületeinek tárgyalásai stb. nagyobbrészt óriási hazugság és igazságtalanság; ezek nem mondanak ki mindent, és ama látszat alá rejtőznek, mint ha abban volna az ügyek egész súlya fektetve, a mi kimondatik, a mi tárgyalatik, míg az egész mérhetetlen befolyás, mely

¹⁾ Le Globe. 1830. nov. 25. sz. Pachtler, Götze 508. 1.

²⁾ Asträa szabadkőműves zsebkönyv 1828. f. v. ö. Bekért. 56, 1. i. h.,

³⁾ Monde 1867. jol. 14. sz. v. ö. Pachtler Götze 490.

a nyilvános viszonyok alakulásánál a titkos társulatoktól származik, mint nem levő elhallgattatik.“¹⁾ — „Még az államférfiú sem fogja fel a helyzetet, félreismeri a magasb politika színterén felmerülő eseményeket az államháztartásban, a népek egész politikai életében, ha legbensőbb lényében és tényeiben alaposan nem tanulmányozza és tökéletesen át nem érti a szabadkőművességet.“²⁾

Befejezzük e meggyőződéssel: hogy tovább haladva, megismerkedjünk az egyház ellen alkalmazott szabadkőműves csellel.

IV.

„Minden országban — írja Eschweiler, hol a szabadkőművesség uralomra vergődött, az istenteleneket kivéve, nincs senki más számára szabadság; ott a katolikus vallást elnyomva vagy lábbal tiporva, a klérust kigúnyolva, a katholicismust határtalanul megvetve látjuk.“³⁾ Nagy, de tökéletesen igaz vádat foglalnak magukban e szavak a szabadkőművesség ellen; és e vádat még nagyítja azon körülmény, hogy épen azon együletet sújtja, mely saját vallomása szerint „a liberalismus lelke“, mely zászlajára e nagy szót írta: „szabadság.“

A szabadkőművesség titkos befolyása alatt álló szabadelvű világ mit dicsóít mindenek fölött? mivel foglalkozik leggyakrabban sőt szakadatlanul? mit hirdet oly nagy lelkesedéssel, és miért küzd oly szenvedélylyel minden téren? Megmagyarázza e szó: szabadság. És mégis ugyanezen szabadelvű tábor az, mely a szabadságból egy lehulló morzsácskát sem enged át a katholicismusnak. A szabadkőműves szabadelvűség, mint a mindennapi tapasztalat tanúsítja, a szabadságot egész terjedelmében önmagának akarja fentartani, és pedig annyira, hogy szabad kivan lenni minden tekintély és hatalomtól, szabad még Istentől is, annál inkább tehát az egyháztól és a kereszténységtől; és ezért emancipálja önmagát és emancipálni akarja az egész emberiséget az Üdvözítő Jézus Krisztus intézménye, tana és törvényei alól.

Eléggé gyanússá teszi magát a szabadkőművesség minden

¹⁾ Ketteler. Kann in Glaub. Christ. 83. 1.

²⁾ Eckert, Freimaurerorden. Előszó 15. 1.

³⁾ Eschweiler Die Freim. 52. 1.

vallásos kebel előtt már az által is, hogy mint tisztán humanistikus egyelet minden vallást egyesíteni akar, és nem törődve semmimű hittannal, sem dogmákkal, csupán a közmorál emelését tűzte ki feladatául, s azért „csakis azon vallás gyakorlatára kötelezi tagjait, melyben minden ember megegyez, és c.supán az általánosan elismert erkölcsi észparancsok megtartását sürgeti,“¹⁾ tehát mint Seydel Rudolf hírneves testvér is constátálja: „a páholy legjobb és leghűségesebb tagjai között lehetnek olyanok, kik valamely egyház egyetlen egy hittételét sem vonják kétségbe, valamint olyanok is, kik egyetlen egyet sem hisznek;“²⁾ gyanússá teszi magát, mert az „Istenért! mily mérhetetlen bő lehet e morál palástja, melynek ránczai alatt Confutius chinai híve és a buddhista maláji, a pogány indus és a török, a tűzimádó parthus és a legtisztább nedvű rationalista, a katolikus úgy mint a kálvinista együtt lagnak és egymásnak testvéri jobbot nyújtanak?!“³⁾ Vagy miből lehet szöve „az általánosan elismert erkölcsi észparancsok“ e morálpalástja? miből másból, mint határtalan indifferentismus pókhálójából, melyhez belső bélésnek legjobban illik az aetheri rationalismus atheismusa?

S valóban, a szabadkőművesség egy test, egy lélek az atheismussal, az ő fiai a múlt és jelen század istentagadói; ő nevelte őket, Helvetiustól Renánig, Voltaire-tól Straussig. — „Az észvallás“ elve a páholyból nyomul ki az életbe,“⁴⁾ „a szabadkőműves ment minden vallástól;“⁵⁾ „mert a szabadkőművesség ama művészetre tanítja, hogyan lehet jó a remény és félelem rugói nélkül, függetlenül a mennytől, pokoltól,“⁶⁾ arra tanítja, hogy „egy oldalú katolikusnak lenni ép úgy mint lutheránusnak, quäkkernek stb.“⁷⁾ azaz: a szabadkőművesség nem hisz Istenben, nem is tesz semmit Istenért; hanem hisz egyedül az emberben, és gyakorol erkölcsöt az

¹⁾ Anderson Constitutiója. v. ö. Pachtler St. Krieg. 11. 1.

²⁾ Adhue stat 12. 1.

³⁾ Pachtler St. Krieg. 15. lap.

⁴⁾ Christenthum u. Maurerthum 67. 1.

⁵⁾ Latomia XII. köt. 168.

⁶⁾ Ugyanott.

⁷⁾ A dresdai fennemlített szabadkőműves védírat v. ö. Pachtler St. Krieg 16. 1.

emberért; szóval pogány lényegében, és pogánynyá akarja tenni lelke mélyében az embert.

„A szabadkőművesség leglényegesebb feladata — mondja dr. Hess páholytag — az emberi nemben ismét egyesíteni azt, mit az egyházi vélemények egymástól elválasztottak,“ ¹⁾ t. i. az új pogányságot, mint a megváltás által megszakított ó pogányság folytatását uralomra emelni; mert, mint Jochmus-Müller²⁾ világosan kimondja: „a szabadkőművességhez közelebb áll a tiszta és igazi pogányság, mint a szűkkeblű kereszténység.“ ³⁾

És hogy e leglényegesebb feladatát be is tölti a szabadkőművesség: önmaga dicsekszik vele, midőn diadalittasan felkiált: „hogy az emberi szellem hagyományainak fonálát, melyet a kereszténység megszakított, ismét összekötötte;“ ⁴⁾ hogy munkájának eredménye, az hogy „ama vastag falról, melynek életeleme a sötétség, mely szent csalásból és feltevésekből, mesékből és legendákból, mely állítólagos hagyományokból épült, és az értelem világának útját elzárja, e vastag falról egyik kő a másik után hull le,“ ⁵⁾ azzal dicsekszik tehát, hogy az ókori po-

¹⁾ Hogy dr. Hess zsidó létére itt csakugyan a pogányság visszaállításáról beszél, mutatja művének (Geist der Maurerei) további szövege, mely így szól: „Az embernek hozzáférhetőek lőnek a» ó-kor kincsei, Görögország, Róma és a kisded Judás kinyilatkoztatásai: és ime itt egészen más dolgok állanak megírva, mint miket a papok, barátok és rabbinusok tanítottak; s egyik Sámson a másik után emelkedett fel, és hatalmas karral rázták amaz oszlopokat, melyeken az ódon épület állt, — ezek ropogtak s a támadt nyilasokon kihatottak a legtisztább mennyei fénysugarak, — és világosság lőn! A szabadkőművesség termei voltak azok, hol a titok oltalma alatt, minden osztályú ós rar.gu nemes lelkek amaz elveket tanították ós valósították, melyek a profán polgári világban még eretnkségeknék ós istentelen újításoknak bélyegeztettek“ v. ö Pachtler, Stiller Krieg. 50. 1.

²⁾ Jochmus-Müller nevezetes szabadkőműves, egyszersmind a berlini Ronce-féle német-katholikus község elnöke.

³⁾ „Kirchenreforai“ 3. köt. 228. 1.

⁴⁾ Deschamps. Freim. I. köt. 68. 1. A páholy szertartásai között is találunk a 18-ik foknál egy jelenetet, mely világosan példázza a szabadkőművesség azon tanát, hogy Krisztus keresztalála szakította meg a szabadkőművesség pogányságát. A páholytag ugyanis ily kérdést intéz az első felügyelőhöz -. „Hány az óra?“ Mire a felelet így hang/ik: „A nap első órája van, ama pillanat, midőn a templom függőnye ketté hasadt, midőn sötétség és rémület terjedt el a föld felületén; midőn a (szabadkőműves) világosság kialudt, a szabadkőművesség eszközei összetörték, a lángoló csillag eltűnt, a kőbalakú kő szétmállott, a szó (szabadkőműves elv) elveszett.“ — v. ö. Pachtler, Stiller Krieg. 71. 1.

⁵⁾ Hess, ugyanott.

gányság mellett lelkesült, hogy a vallások között csak ennek, mint ősi és természetes vallásnak, enged létjogot. Miből önként következik, hogy ezen kívül minden más vallásnak, mert mint mondja, valamennyi már tanaival és törvényeivel, különösen pedig a bűn és erény, az erkölcsi jó és rossz közötti különbség felállításával az egyéni szabadságot korlátozza, hadat üzen életre halálra a szabadság nevében. — Ezt jelzi Astraea, szabadkőműves zsebkönyv eme tiltakozása: „Kárhozzatandó minden oly kísérlet, melylyel egyházilag-tényleges (kirchlich-positiv) kereszténység a páholyba behozatni szándékoltnék, mert ezzel a szabadkőművesség a tiszta és örökigaz emberiség téréből leszorítatnék;“ ¹⁾ ezt tanítja Vaillant testvére szavaival: „A páholy maga egy képzőiskola, mely az egész embert, annak gondolatát, beszédét, cselekedeteit átöleli; nem szabad azért neki versenyt engedni semminemű más vallási képzőiskolának, milyen minden positiv vallás.“ ²⁾

A minden ponton kigyúlt európai kulturharcz nem is egyéb, mint a szabadkőművesi pogányság csatája, a kereszt ellen, melyet Juge L. Th. „Le Grlobe“ francia páholylap szerkesztője, e lapjában így ír le: „Az ó pogány világ utolsó megjelenése előtt állunk, mely utódja (a kereszténység) elleni harcra még egyszer fölkerekedik, mielőtt átengedné neki a jövőt . . az egyik oldalon az ó pogány kelet és az ős pogány nyugat áll, a másikon a kereszténység; s egymással a térért küzdenek. — Előtűnnek itt Matter szavai szerint: (Histoire critique 2. vol. Paris 1821) Ázsia, Egyiptom és Görögország legmagasb eszméi, melyek a kereszténység által megtámadtak és leverettek; ezen tanok ismét feltámadtak, legyőzőjük ellen minden erővel küzdenek, egyesülnek vele, hogy annál szerencsésebben letiporhassák.“ ³⁾

Juge ezen utolsó szavaival azt akarja értésére adni olvasóinak, hogy a szabadkőművesség a katholicismus elleni küzdelmében áruláshoz, hadicselhez folyamodik; barátságot színlel, hogy orozva mérhesse az egyházra halálos csapásait. És igazat kell neki adnunk: a páholy férfjaiban, kik testvéri szeretet és a nemes türelem álruhájában bókolva közelitenek felénk, mér-

¹⁾ Astraea 184^{6/7}. foly. 196. 1.

²⁾ Pachtler, Götze 228. 1.

³⁾ Pachtler, Stiller Erieg. 67. 1.

get lehelő kígyókat ismerünk fel. Ezek a profán világnak szánt műveikben mindig csak azt a nótát fűjják, hogy „a szabadkőművesség az egyházat csupán a legveszélyesebb tévedésektől akarja megtisztítani,“¹⁾ de bizalmas körökben, mint már hallottuk, így henczegnek: „Végczélunk az, a mi Voltaire-é és a francia forradalomé: a katholicismusnak és az egész kereszténységnek megsemmisítése örök időkre.“²⁾

A páholy ezen csele ezer alakban lép föl a modern kulturharcz mezején, és még sem meríti ki a szabadkőművesség ama ravasz fortélyosságát, melylyel minden támadásnál oly állásba tudja magát helyezni, mintha a világért sem akarna bántani bármely vallást, legkevésbé a katolikus egyházat; ellenkezőleg jámbor arczkifejezéssel arról biztosít, hogy békeségben kivan az egyházak mellett fönnállani, és legfeljebb a katholicismus egyes, mai korban már túlél, a korszellemmel össze nem egyeztethető lényegtelen intézményeit óhajtaná és csakis óhajtaná eltöröltetni.

Mennyire őszinte a szabadkőművesség ezen békebiztosítása, kitűnik Edgár Quinet belga tekintélyes testvér „Enseignement du peuple“ czimű művének 250. lapján olvasható ezen tanúbizonyságából: „Nem a papismus visszatol*lásáról van itt szó, hanem kiirtásáról; nem csak kiirtásáról, hanem meggyalázásáról, nem csak meggyalázásáról hanem arról, hogy — mit egy régi német törvény a házasságtörésre szab — a papismust belefojtsuk a piszokba.“³⁾ Hogyan? Lássuk bővebben.

II. Frigyes prosz király, a katolikus egyháznak ezen esküdt ellensége, kit leginkább a katholicismus elleni gyűlölet vezérelt a páholyba,⁴⁾ legyen az első, ki megmutatja, mely oldalról

¹⁾ Seydel Rudolf testvér szavai v. ö. Bartha, Szabadkőművesség 38. 1.

²⁾ „Neue Preussische Zeitung nyomán Chlapowszki képviselőházi beszédéből közli az „Egri Egyhm. Közlöny. 1873. 6. sz.

³⁾ A Neut. attentats. . . p. 67. v. ö. Paclitler, Götze 397. 1.

⁴⁾ Bizonyos, hogy a szabadkőművesség II. Frigyesnek csakis az egyház megsemmisítésére irányzott ezéjlát adta tudtul, azon számításal, hogy haszonleső érdekből ezt királyi tekintélyével és hatalmával támogatni is fogja. Nem is csalatkozott a páholy. Austria irigyelt nagyhatalma, melynek legfőbb oszlopa a katholicismus volt, és a német papifejedelmek birtokai, melyekhez az egyház megdöntése után juthatni rémélt, annyira elszédítették II. Frigyeset, hogy a szabadkőművesség fejével egyesülve egész szenvedélylyel tört a katolikus egyház bukására.

kezdi a szabadkőművesség Jézus igaz egyháza ellen a támadást. — E fejedelem Voltaire-hez ezeket írja: „Nem a fegyvernek van föntartva szétrombolni a gyalázatost (a kath. egyházat). Az igazság karja és a haszonlesés csábja (magáról beszél) alatt fog az elesni. Ha akarod, hogy kifejtsem e gondolatomat, halljad mit értek. Én azt tapasztaltam és velem mások, hogy ama helyek, melyekben több zárda és szerzetes található, azok, hol az elvakított nép a legendületlenebbül ragaszkodik hitéhez. Nincs többé kétség az iránt, hogyha azt keresztülvisszük, miszerint a fanatismus ezen menhelyei leromboltassanak, szó# sem lehet többé arról, hogy a nép rokonszenvezen azon tárgyakkal, melyeket most tisztelettel övez. Teendőnk nem kisebb, mint kiirtani a szerzeteseket, vagy legalább számuk kevesbitéséhez hozzáfogni. Minden kormány, mely e munkára teszi kezét, a bölcsészek (a szabadkőműves bölcsészek) barátja lesz, és kapva fog kapni azon könyveken, melyek a nép babonás hitét ostromolják.“

„Íme egy kis terv, melyet a távolból a pátriárka Ítéletének alávetek. Az ő kötelessége, hogy mint a hívők atyja ezt helybenhagyja és keresztülvigye.“

„A pátriárka talán azon ellenvetéssel áll elélem: mit teszünk majd a püspökökkel? Mire én azt felelem neki, hogy még nincs itt az ideje ezek ellen merénykedni, hanem azok elnyomásával kell kezdeni, kik a pór nép szívében a fanitismus tüzét szítják. Mihelyt a pór lép alábbhagy buzgóságával, a püspökök apró suhanczokká törpülnek, kikkel idővel a fejedelmek úgy rendelkeznek, a mint nekik tetszik.“¹⁾

Mily örömmel fogadta a szabadkőművesség pátriárkája II. Frigyes ezen haditervét, és mennyire helyeselte azt, kitűnik e fejedelmi barátjához 1767. évi april hó 5-én kelt válaszából, ^{mer}J így hangzik: „Terved, mely szerint a szerzetesekkel akarod a keresztény hitet aláásni, méltó egy nagy kapitányhoz. Ha e gyszer el lesznek láb alól téve a szerzetesek, akkor már közmegvetésnek van átadva a tévely. Frankhonban sokat irnak e tárgyról; az egész világ erről beszél; de mi azt hittük, hogy e vállalat még nem ért meg. Franciaországban nincs elég bátorságunk erre, a szenteskedők serege itt még nagy tekintély-

¹⁾ Eckert, Magazin I. k. 1. f. 99. 1.

ben áll.“¹⁾ És mily epedve óhajtotta e terv keresztülvitelét, megértjük Chabronhoz írt eme felsóhajtásából: „Mikor fogjuk megérni azt, hogy minden jezsuita, hátán egy-egy jansenistával, a tenger mélyébe fojtatik.“²⁾

A szerencsétlen ezt nem láthatta. Megérte ugyan azon időt, midőn XIV. Kelemen pápa az európai kormányok által erkölcsileg kényszerítve egy gyenge órájában aláírta 1773. évi jul. 21-én a jezsuitákat eltörlő okiratot; de Jézus rendje — hála VII. Pius bölcseségének, ki azt 1814. augusztus hó 7-én visszaállította — mai napig is fönnáll, s vele együtt számos szerzetes rend.

VII. Pius erélyes fellépése nem maradt eredmény nélkül; Krisztus helytartójának apostoli szózatára föleszmélt egy időre a katholicismus, föleszmélt azon mély álomból, melybe a titkos szövetség ringatta, és látta, hogy a szabadkőművesség ama biztosítása, miszerint csupán a legveszélyesebb tévedésektől akarja az egyházat megtisztítani, — óriási hazugság, látta, hogy ez kaján hadicsel, mely szerint a katholicismus szívéhez akar majdan hozzáférni, hogy azt kitéphesse.

Elemezzük-e e haditervet? Rámütassunk-e ama sötét barlangra, melyből a szerzetesek ellen századunkban dúló viharok keletkeztek, és már-már a püspökségeket, sőt a pápai trónt és a mennyország kulcsát elsöpréssel fenyegetik? Bizonyítgassuk-e mily súlyt fektet az egyház e halálos ellensége is a hitbuzgó szerzetesekre?

De tudnók-e világosabban előadni és kifejtetni ezeket, mint II. Frigyes és Voltaire fönnidézett szavai.

Vagy talán már másképen gondolkozik a szabadkőművesség? talán napjainkban őszinte békejobbot nyújt a katolikus egyháznak és békeségesen óhajt az egyház mellett fönnállani?

Ugyan kit vert volna meg Isten ily balhiedelemmel, ha figyelemmel vizsgálja az úgynevezett korszellem mesterkélve készült áramlatát, és hallja Faider genti páholymester ezen kiáltványát: „A szerzetes hydra utálatos fejeivel újra fenyeget minket. Hiába hízelgünk magunknak, hogy a 19-ik századdal

¹⁾ Eckert, Magazin ugyanott.

²⁾ Ugyanott.

az infamist kiirtottuk. A gyalázatos újra feltámadt és életerősebb, türelmetlenebb, kapzsibb s éhesebb, mint volt valaha;¹⁾ vagy ha olvassa a páholy emez újabb kiáltványát: „Eleinte óvakodnunk kell az egész egyházat megtámadni. A hit és önfeláldozás nagy ereje rejlik benne. Bizonyos nézetkülönbségeket kell az egyházban keresnünk, s azok ellen síkra szállanunk. Ha ez által közvéleményt alkottunk, akkor az egyház egyes intézményeit támadjuk meg, például a jezsuitákat és rokonait, az iskolatestvéreket. Hogy ezt előkészíthessük, mellőzzük az érettkorúakat és öregeket, folyamodjunk az ifjúsághoz. Továbbá igen ajánlatos az egyház kitűnőbb személyiségeinek és védőinek gyanúsítása. Egyetlen szó, melyet ügyesen kitalálunk és terjesztünk, mely a kávéházakba be, onnan az utcákra kiszívárog és a hírlapok szárnyain az egész világot bejárja, egyetlen ily szó képes semmivé tenni az embert. Találkoznak mindig emberek, kik a jó ügy érdekében ily hasznos hazugságokat gyártani tudnak is, akarnak is.“²⁾

És nem látjuk-e, hogy a jezsuiták eltörlését a múlt században megelőzött és azt okozott nyomorult rágalmak újra felélesztettek s napjainkban is kétélű fegyver gyanánt sebzik az egyházat? Nem látjuk-e ugyanazon erőszakoskodásokat e páratlan rend ellen újra a napi események történetében, mint egykor Choiseul, Pompadour, XV. Lajos, I. József, Pombál, III. Károly spanyol király és ministere Aranda idejében? Nem látjuk-e ezt épen azon országokban, hol a szabadkőművesség vergődött az ugorkafára?

Midőn például legközelebb Schweizban kitört a jezsuiták elleni gyalázatos rágalomharcz, a hírhedt nagymester Bluntschli ezeket mondotta (1873 jul. hóban) a zürichi „Modestia“ páholyban: „Önök Schweizban az előőrsoket képezik, ne maradjanak részvétlenek, hanem fegyverkezzenek és fogadják el a csatát. Nem kívánom, hogy a páholy a harc élére álljon; de kívánom, hogy ezt a testvérek tegyék.“³⁾ Ne maradjanak semlegesen, nem! soha semlegesen, hol az emberiség ren-

¹⁾ A Neufc. v. ö. Bartha 126. l.

²⁾ Chlapowszki idézett beszédéből. V. ö. Egri Egy hm. Közlöny 1873. márez. 16. sz.

³⁾ Ismét azon elv, hogy „a páholyok ne bocsátkozzanak a külharczba, hanem ezt egyes testvérekre bízzák.“

deltetése van kérdés alatt. Akkor meg fogják önök látni, hogy a szabadság szelleme és az Isten lelke (!) a szabadkőművességgel jár; és hogy általunk (németek által) nem fog cserben hagyatni az előörs.“¹⁾ És nem tartotta-e meg ezen ígérését a német szabadkőművesség?

Nem üzte-e ki Némethonból is Schweiz példáját követve, a védtelen jezsuitákat?

Eltette láb alól Bluntschli hazájában is e szerzetet, mert mint dr. Eimer freiburgi páholytag őszintén kimondja: a „szabadkőművesség elvénél fogva legélesebb ellentéte a jezsuitismusnak, s mindenütt, hol emberségi eszméit valósítani akarja, mindenütt szükségkép találkoznia kell esküdt elleneivel a jezsuitákkal, mint ellenséggel.“²⁾

S kik ezek a jezsuiták, kikkel annyi baja van a páholyoknak? talán csak a szoros értelemben vett Jézus-rendű tagok? Ezt hinni, tévedés volna, a ki így fogja fel a szabadkőművesség szavait, az félre érti azt; mert a páholy jezsuita névvel tiszteli mindazt, ki a dogmatismus és supernaturalismus őszinte hive: első sorban tehát minden szerzetes rendet, azután minden egyházhű papot, s végre minden ultramontánt, azaz: minden vallásos kath. embert. Vagy mi az a jezsuitismus? Valami különczök túlhajtott vallástana ez? vagy rajongók okadatolatlan hite? Oh nem! A szabadkőműves előtt a jezsuitismus nem egyéb, mint általában az orthodox katolikus egyház, illetőleg a kath. hierarchia, melyen egyházunk oly rendületlenül áll. Így értette ezt már II. Frigyes, ki Voltaire-hez 1767-ben irt 154-ik levelében így elmélkedik: „Mily szerencsétlen század ez a római udvarra, testőrizete (a jezsuiták) nyíltan megtámadtatik Lengyelországban, száműzetik Frankhonból és Portugalliából, a bölcsészek nyilvánosan aláássák a pápai trónt; minden el van veszve; csudának kell történni, hogy az egyházat megmentésük.“³⁾ — Így érti ezt dr. Eimer is, ki a kath. hitet „jezsuitikus, a túlvilágba is átható szagú nyomorék ábrándozásoknak“⁴⁾ nevezi.

Midőn tehát a szabadkőművesség hadat üzent a jezsui-

¹⁾ Pachtler, Götze 667. lap.

²⁾ Leipziger Freim. Zeitung 1873. f. 147. 1. V. ö. Pachtler Götze 207.

³⁾ Eckert, Magazin I. köt. 1. füz. 100. 1.

⁴⁾ Leipzigi Freim. Zeit. 1873. 147. 1.

táknak és a jezuitismusnak, küzd a hierarchia, az egyház ellen is. Teljes világosságba helyezik ezt a már felhozott szabadkőműves okiratok, azért elég legyen erre nézve csak Boulard belga és Bluntschli német páholyférfiak ünnepélyes nyilatkozatait kiemelni. — Boulard Gyula brüsseli nagy-Oriens szónoka, az 1854-iki napfordulati ünnepen a többi között így szónokolt az egész gyülekezet tapsvihara között: „Én azt mondom, hogy jogunk van sőt kötelességünk a vallási kérdéssel és zárdákkal foglalkozni; ezeket homlokegyenest megtámadni és széttagolni. És végre az egész országnak igazságot kell rajtok gyakorolni, hamindjárt erőszakot kellene is használnunk, hogy ezen poklosságtól megtisztuljunk. Tehát folytonos legyen szabadkőműves tevékenységünk a zárdák ellen.“¹⁾ A beyreuthi nagypáholy nagymestere Bluntschli heidelbergi jogtanár pedig ezeket írja: „Oly egylet, mely azért alapítatott, hogy a különböző vallások és vallásfelekezetek tagjait emberségesen egyesítse, nem maradhat közönyös, ha észreveszi: hogy a hierarchia és a hierarchikus rendek elvből fanatikus gyűlöletet szítanak a másképp gondolkozók ellen: ... oly egylet, mely a megnevesített emberiség jövő templomán dolgozik, nem teheti keresztbe karjait és nem alhatik nyugodtan, midőn tudja, hogy talaja aláaknáztatik és épületét légerőpíteni készülnek a sötétség szerzetesei, hogy az emberiség haladását bukásává változtassák. Valóban, ezen veszélyekkel szemben az egylet részvétlensége bűnös könnyelműség és menthetetlen kötelesség-mulasztás volna.“²⁾

Nem is vádolhatja e tekintetben senki kötelesség-mulasztásról a szabadkőművességet, nem vethet szemére bűnös könnyelműséget a sátán sem, de úgy hisszük még Bluntschli ur sem. — Tanúi ennek Olaszhon és Schweiz, Németország³⁾ és Lengyelhon, Mexikó és Brasilia, s legközelebb a szabadkőmű-

¹⁾ Paohtler Stiller Krieg. 228. 1.

²⁾ A zürichi Modestia páholyhoz 1872-ben intézett leveléből idézi Kettler „Die Katholiken im Deutschen Reiche“ című röpirata 97. 1. v. ö. Paohtler, Götze 349. 1. és Bartha. i. m. 64. 1.

³⁾ Eekert, „Greshichte m. pers. Anklage des Freimaurerordens“ 66. lapján 1857-ben ezt írja: „Európában ez évben egy millió főből, nagyobb részt protestánsokból álló hadsereg létezik, kik a mindenható Istenre esküsznek, hogy a jezsuitáktól fenyegetett hitüket vagyonukkal is az utolsó csepp vérig védelmezni fogják. A harcz rettenetes leend.“

vesség zsarnok jármába került Franciaország, valamint minden állam, hol a szabadkőművesség hódítást tett; tanúi, hogy a zárdák és a hierarchia elleni lángoló szenvedélye zsarnoki hatalommal egyesülve, hatványozott dühösség erejével küzd a szerzetes rend, papok és püspökök leigázása, letiprásáért, hogy vak gyűlölete rombolja a zárda-cellákat és a papnöveldei tantermeket, s behatolván a szerény káplán szobáskájába, a plébános és kanonok lakába, sőt a püspöki palotába, rabolja ezek lakóinak személyes szabadságát: rablánczot, börtönt készít számukra, fogházat minden jó papnak; tanúja a 19-ik század, hogy ő az, ki az egyház szent vagyonát az állam kielégíthetetlen molochjának feláldozta; ¹⁾ hogy e kirablott papság elleni támadásai, melyeket a liberalismus védpaizsa alatt folytat, nem ismernek határt, hogy a védtelen egyházi férfiak elleni, s mérsékelt kifejezéssel élve, a szemtelenségig vitt aljas piszkolódásai nem kímélik a jobb érzésű emberi keblek ama legszentebb érzeteit sem, melyek a köztiszteletben, általánosan nagyrabecsülésben és kegyeletben nyilatkoznak, nem, még akkor sem, ha egy egész ország, ha az összes kereszténység legbensőbb meggyőződésén gyökereznek is e nemes érzelmek, még akkor sem, ha a jámbor szívek hálájából kivirágzott illetén kegyeletet, az emberiséget ölelő legdicsebb érdemek éltetik is; mert neki legközelebbi célja minden kath. papot a gyalázat sarába rántani, s annál gyalázatosabban, minél lelkesebb fia egyházának, minél magasabb állású, fel egészen Krisztus helytartójáig, ki most a szabadkőműves rágalomlövölde cél táblájának központi szöge.

¹⁾ Az olasz képviselőkamara ép úgy, mint a mexikói vagy egykor a francia, spanyol stb. nemzetgyűlések, melyek az egyházi vagyont secularisálták, szabadkőműves befolyás alatt, sőt szabadkőművesekből állott. És hogy ezek ezt egyetök szellemében tették, bizonyítja Fichte testvér „Beitrag zur Beuechtigung des Urtheils über die Französische Revolution“ című munkájában, hol ezen megjegyzésre méltó elveket hirdeti: „Az egyháznak mint ilyennek e látható világon nincs sem ereje sem joga; a ki nem hisz benne, az előtt semmi. A mi senkié, az annak tulajdona, ki jogérvényesen legelőbb elfoglalja, és ha az egyház az ellen óvást tesz, hasonló a holdban élő főrfüéhoz, ki a föld lakói ellen tiltakozik.“ (421. 1.) „Mí több, az egyházi birtok bérlőjének is van joga, az általa művelt egyházi földbirtokot sajátjává tenni, és örököseinek hagyományozni (438 1.) Egyáltalában az egyháznak nincs semmi tulajdonjoga, mihelyt ezt tőle a polgárok el akarják venni.“ (428. 1.) v. ö. Pachtler Götze 360. 1.

A hierarchia elleni emez ellenséges álláspontját megtagadni napjainkban már hiába kísértené meg a szabadkőművesség, sokkal nyíltabb és sokkal általánosabb e harcz, hogysem ilyenmire csak gondolni is merészelne. Mit tesz tehát? Azzal akarja magát igazolni, hogy boszuért égbe kiáltó bűnét a modern liberalizmusra tolja; ezt teszi a mélyebb gondolkozáshoz nem szokott közönség előtt felelőssé, midőn a legkomolyabban azt állítja: hogy „nem a szabadkőművesség, hanem a jelenkori műveltség képezi az egyházi orthodoxia elleni oppositíót“¹⁾ hogy a modern szabadelvűség akarja e világot a szerzetesi butító vakhittől, az észellenes papi sötétség uralmától, a lelkiismereti szabadság zsarnokaitól megmenteni.

Ebben van is egy kis igazsága a páholynak, de csak annyiban, a mennyiben igaz az, hogy mint Grisár testvér kifejecgte, a liberalizmus lénye és szelleme a szabadkőművesség, vagy hogy egy kis hasonlattal éljünk, a liberalizmus petroleumhordó, a szabadkőművesség pedig a petróleum benne.

Grisár testvér e hiteles tanúságán kívül kezeskednek erre nézve a páholypok legújabb hadi kiáltványai is, melyekből néhány feltűnőbb pontot ide iktatunk.

Az amsterdami „De Dageraad“ (Hajnalpír) néppáholy 1857. decz. 20-iki gyűlésén egy testvér ily vérlázító szavakkal lelkesítette a liberalizmus napszámósait: „Ha mindent alaposan megvizsgálunk, azon meggyőződésre jövünk, hogy a papok méltán vádoltatnak értelem-homályosításról. . . . Ha egyszer fel van világosodva a nép, akkor a papok csak felesleges luxus és nyomasztó teher a szorgalmas középosztály vállain. Haszonlesés és uralomvágy a papok jellemvonása. A ki ellenáll nekik, annak halált esküsznek. Lányyomaik vérrel jelezvék. Ok parancsolták a török elleni kereszteshadakat; a Bertalanéj Frankhonban, a sevennei dragonádok, a pórlázadás Németországban az ő műveik. . . Igen, ők az egész földet, Isten e szép templomát, utálatos gyilkosbarlanggá tették. Azért kötelessége minden becsületes embernek ezen hydrát levérni és hatalmát megsemmisíteni. Míg ők uralkodnak, addig az emberek között nem lehet semmi boldogság, semmi béke. Ezért

¹⁾ Christenthum u. Maurerthum. 9. 1.

üzentünk nekik nyíltan hadat. A ki tehát még büszke az emberi névre, álljon mihozzánk.“¹⁾

Az 1865-iki genuai szabadkőműves gyűlés főtitkára Boni által kibocsátott körlevele így buzdítja a világ páholyait: „A szabadkőművesség a római ügyek menetét közönnnyel nem nézheti; azon elvek, melyeken a római kormány nyugszik, a kőművesi elvekkel homlokegyenest ellenkeznek; Róma diadala a kőművesség halálos veresége és Olaszország sírja. Figyelmeztessd a testvéreket, kik pörölyödnék engedelmessé, hogy a római kormány üzelmei ellen nyíltan és szakadatlanul küzdjenek; hogy bárminemű concordatumot úgy tekintsenek, mint a szabadkőművesség, a nemzet, a haladás, a humanitás halálos megsértését.“²⁾

Röser gneseni testvér 1874. márcz. 22-én így kiált: „A rohanó események mindnyájunkat fegyverre, a római hierarchia elleni harcra szólítanak. . . Figyeljük meg jól, mily iszonyú megsemmisítés fenyeget, ha a szellem oly nehezen kivívott szabadságát, az ember földi boldogságának e kincsét, a papság elleni harcban elveszítenők; ha csak egy hajszálnyira eltévednénk is azon útról, melyre modern német államunk, a pápai szellemzsarnokság leigázása céljából, biztos lábbal rálépett. Ama zászlót követni vagyunk hivatva, melyet ősz, de erős császárunk hatalmas kezével lobogtat az emberiség legfőbb javáért vívott harcában; a szellem-igázás ellen küzdünk életre halálra . . . S ő benne, dicső császárunkban, valamint szeretett fiában, fenséges korona-herczegünkben és szabadkőműves testvérünkben, ki a papi kétszínűség és az orthodox papi gazdálkodás elleni utálatának nyílt kifejezést adott, ezekben birjuk a legbiztosabb fegyvert — a végdiadalra.“³⁾

Mit mond ezekhez a felületes világ? Nehogy műveltsége és szabadelvűsége, melyről pedig nagy részének fogalma sincsen, valamiképen kétségbe vonassék, hallgat, sőt igazat ad a páholynak és azon esztelen meggyőződésben, hogy nem az egyházat és a vallást, hanem csak a papságot rohanja meg —

1) Het Kevsfeest De Dageraad. Günsttol 19.1. v. ö. Pachtler Götze 224. l.

2) Latomia 1865. 365. I. v. ö. dr. Bartha i. m. 133. l. Ez megmagyarázza azt is, mily befolyás alatt töröltetett el a magyar-osztrák concordatum.

3) Pachtler, Götze 667—674.

mint a ki orránál tovább nem lát — belesodortatik a hierarchia elleni harczba.

E mindennapi tapasztalás után méltán felkiálthatunk Weiszhaupttal: „Oh emberek, mire nem lehet titeket rábeszélni!“ Hát lehet-e csak képzelni is okosan egyházat papság nélkül, áldozatot áldozó nélkül, hittant hittanító nélkül, erkölcsi törvényt erkölcsi bíró nélkül? Lehet-e csak képzelni is olyan valást, mely elvei, tanai, törvényei kihirdetésére, mely áldásai, lelki javai és kincsei kiosztására, mely egységes összetartásra a hitben s a kiszabott kötelmek egyöntetű teljesítésére, szóval, mely minden tagjainak egy testté, alakilag és lényegileg összhangzatos testté idomítására, és ezen megszámlálhatatlan szív és lélekből egyesült egység fentartására szükséges rendszerinti közeggel azaz hierarchiával nem birna? Képzeltető-e ily egyház, ily vallási társulat?!

És ti mégsem vettétek volna észre, ti műveit, emberek, kik hiszitek, hogy állam nem lehet kormány nélkül, hogy a polgári törvény végrehajtó hatalom nélkül semmi, ti nem is gyanítjátok, hogy midőn a szabadkőművesség vagy ennek lelke, a modern szabadelvűség, a papság ellen uszít benneteket, azon papság ellen, mely életét, éjeit és nappalát, szellemi és anyagi tehetségeit a hon és a nép javáért oly mértékben feláldozza, melyhez hasonlót semmi osztály nem bír felmutatni, és mely a legszentebb igazságért küzd, ti nem is gyanítjátok, hogy ezen uszítás nem egyéb, mint egy ravasz sátáni csel, melylyel benneteket egyházatok, vallástok, egyéni és családi boldogságtok megsemmisítésére mintegy észrevétlenül felhasznál?!

Hogy pedig annál világosabban átlássuk, miszerint a szabadkőművesség, midőn a hierarchia lerontásán dolgozik, tudva és akarva a kath. egyház s minden positiv vallás megsemmisítését czélozza: emlékezzünk vissza tekintélyes páholytagok ama nyilatkozataira, melyek kétségen fölül helyezik, hogy a szabadkőművesség már új papságról is gondoskodott, hogy a testvérek akarnak „a lerontott papság helyére lépni;“ ¹⁾ hogy majdan „ők lesznek önmaguk papjai, önmaguk istenei.“ ²⁾

¹⁾ Faider, lásd feljebb a 31. lapon.

²⁾ Lacroix testvér. L. feljebb 20. l.

A jövő számára tervezett ezen új és szabadkőműves papság bizonynyal oly következtetésekre fog vezetni minden gondolkozót, melyek állításunkat tökéletesen igazolják, azért e következtetések lehozását az olvasóra bízván, annak kimutatására szorítkozunk — Deschamps belga érsek nyomán: ¹⁾ hogy bármily képtelenségnek vagy legalább kivihetetlen dolognak látszik is ezen új papság elmélete, a szabadkőművesség mégis talált utat-módot ezt gyakorlatilag is megoldani és életbe léptetni.

Sue Jenő, francia szabadkőműves és regényíró, kinek, műveit a páholy szelleme, borzalmi és istentelensége lengi át> Quinet Edgár belga testvérrel nyílt levelezésben arról tanakodott, milyen gyakorlati eszközökkel lehetne a kath. hitet és hitéletet a legsikeresebben leküzdeni.

Az „Örök zsidó“ szerzője három eszközt ajánlott.

1. A rationalismus terjesztését valamely egyesület által, melynek tagjai becsületszavukkal arra köteleznék magukat, hogy a szentségekben soha nem részesülnek, és a mennyire lehet oda működnek, hogy családtagjaik is tartózkodjanak a szentségek felvételétől, különösen születés és házasságkötés alkalmával, ugyszinte haláluk óráján;

2. kiválóan az „Unitárius“ név alatt ismeretes protestáns hitfelekezet, és

3. általában a protestantismus terjesztését.

A híres publicista, tanár, népképviselő és királyi követ, Quinet szintén három eszközt hozott javaslatba úgy mint:

- 1) Az erőszakot;
- 2) a bölcsészetet; és
- 3) a protestantismust.

Mivel pedig Quinet az erőszakról, melyet leghatalmasabb eszköznek ismert, ideiglenesen lemondott, azon eszköz, melyet Sue rationalismusnak, Quinet ellenben bölcsészetnek nevezett, amannak terve szerint 1857-ben valóban életbe lőn léptetve a „solidairek“ azaz kölcsönösen lekötöztetett egyesületében.

Ezen egyesületnek tagjai kölcsönös szerződések által arra kötelezik magukat, hogy véglegheletőkig minden szentséget megvetnek. Ezért azután, valamint a havonként befizetett 10

¹⁾ Deschamps Freimaurerei II. köt. 21—25, 1,

centiméért az egylet tisztán polgári, minden egyházi jellegtől ment temetést biztosít minden tagnak. És hogy e kölcsönös szerződési kötelezettség alól magát senki ki ne vonja, minden belépő tag köteles három egyleti testvért írásban felhatalmazni arra, miszerint saját, vagy családja netaláni kívánsága ellenére is örködjenek halálos ágya felett, hogy elvállalt kötelezettségéhez a halálküzdlemben is hű maradjon: 1) mit hogy a felhatalmazottak annál biztosabban végrehajthassanak, áldozatuk oly végrendeletet tartozik az egylet kezeihez szolgáltatni, melyben abbeli óhajtását, hogy pap nélkül kivan meghalni és eltemettetni, határozottan és visszavonhatatlanul kifejzi, azon záradék mellett, hogy ha netalán örökösei bármi okból e kívánatának teljesítését megghiúsítanak és egyházilag temettetnék, hátrahagyandó örökségéből minden időre kizárassanak. 2)

Ezen eljárását a solidaire-egylet így indokolja 1857. aug. 15-én kelt körlevelében: „Mindenekelőtt, első tiltakozás‘ gyanánt elragadni a papoktól a halottakat, annyit tesz, mint előkészíteni az élők emancipatióját. Hogy majdan egy napon a papot eltávolíthassuk a bölcsőtől, azzal kell kezdenünk, hogy őt

1) Ezt mondják: „Szabadon meghalni!“ „Miatán jó előre rablánezra fűztek a szerencsétlennek akarátát, és családjának is — nehogy felszabadítsa a sátn e kötelékeiből — őt hozzáférhetlenné teszik. Ily haldoklónak azután végküzdelmében sincs semmi vigasztaló anyyala, ő hozzá nem férhet senki — senki, ki iránta e tisztét halálos ágyánál teljesíthető, senki, sem atyja, sem anyja, sem neje, sem gyermeke, sem rokonsága, sem egyháza. Számára itt már nincs semmi egyéb, mint a háromtagú, rettenés szabadkőműves bizottság zsarnoksága“ (Deschamps. i. h. 21. 1.)

2) Verhaegen, a híres belga nagymester és solidaire, temetéséről a Journal de Bruxelles e részleteket hozta: „A sir szélére állott Thiefry és így szólott: „Verhaegen, te egy megbízást adtál nekem! — Én híven végrehajtottam azt! Nyugodjál békességben! Legyen neked könnyű a föld!““ „Mint ama rősz jelentőségű madarak, melyek a, temetők felett repkednek, úgy ólálkodtak e hamis barátok, Thiefry, Schoor és Rochstein, Verhaegen halálos ágya és családja körül Verhaegen fia volt egy jámbor, mondhatni szent életű anyának, kinek utolsó óráiban megígérte, hogy elhagyja a szabadkőművességet, és visszatér a kath. egyházba. — Ki volt hát az, ki tőle úgy mint hozzátartozóitól elvette a szabadságot lelkiismeretét követhetni, és szent kötelességét teljesíthetni? — Általánosan Thiefry, Schoor és Hochstein urakat mondják. Ezek éber szemmel örködtek áldozatuk felett, fel voltak fegyverezve egy végrendelettel, mely barátjuk gyermekeit örökségükből kizárással fenyegette.“ (A. Stolz. Aka-zien Zweig. 53. 1.)

a sírtól eltaszítjuk. A sír szabadsága a bölcső szabadságával lesz befejezve. Ha egyszer a családfő kivált (az egyházból), akkor a család emancipációjának, mint a társadalmi emancipatio jelzőjének, ezt követni kell¹⁾, azaz: nekünk nem kell egyházi temetés, s nem sokára utánok jönnek majd olyanok, kiknek sem gyermekeik születésekor, sem házasságaik kötésénél, kiknek az egész életben nem lesz szükségök papra,

Ezek csakhamar meg is jelentek a világ színpadán, szabadgondolkozóknak mondják magukat, és teljesen megvetnek minden vallást. — A szabadgondolkozók egyletének tagjai ugyan is kötelezik magukat épen oly módon és olyan okiratokkal, mint a solidairek, hogy nemcsak a haldoklók szentségeiről és az egyházi temetésről, hanem részükről a házasság szentségéről, gyermekeik részéről pedig a keresztségről és együttesen minden vallás gyakorlatáról teljesen és mindenkorra lemondanak.²⁾ Ezek azután igazán önmaguk papjai, önmaguk istenei, kiknek nincsen szükségök vallásra, mely istenséget el nem ismeri, nincs szükségök papra, ki örült képzelődésök örvényéből az igazság zöldellő mezejére, melyen, a Teremtőtől függő embereké törpülnének, kiemelni akarná.

Nem élt még olyan nép e földön, mely ne érezte volna szükségét annak, hogy a földi élet közvetítőjét, a házasságot, az élet kezdetét, a születést, és az átmenetet az Örökkévalóságba, a halált, összefüggésbe kell hoznia az élet és halál, az örökkévalóság urával; nem volt még oly nemzet e világon, mely ezeket vallási szertartások által a mindenható Teremtőhöz viszonyítani és akarátának emez élet- s lélektermő nyilvánulásait és boldogságot adó jóságának időpontjait hozzá emelt jámbor gondolatokkal és áhítatos érzelmekkel megszentelni ne igyekezett volna: csupán a szabadkőművesek rationalismusa, elvéhez híven, birta az embert, az Isten képmását, oly önlealacsonyításra vezérelni, hogy saját emberi méltóságának megtagadásával örülden megtámadja énje és élete létokát, és ezzel együtt mindazon vallási intézményt, mely viszonyát létokához, Istenéhez, csak távolról is emlékébe visszaidézné; csak a szabadkőművesség az, mely elég vakmerő volt a „szabadgondolkozók“ egyletében az

¹⁾ Deschamps, Freimaurerei II. köt. 24. 1.

²⁾ Deschamps, Freimaurerei II. köt.

egész embert, nem annyira a paptól, mint inkább a vallástól, az Istentől; mindenek fölött pedig saját énjétől és emberiségétől elragadni.

Itt ismét azon kérdés merül fel, elismeri-e mindazt igaznak a szabadkőművesség, mit Deschamps, Dupanloup, Stolcz Albán és mások a solidaire-ek és a szabadgondolkozók egyleteiről állítanak? Vagy szokott taktikája szerint hangos tiltakozásokkal a rágalmak közé sorozza állításaikat?

Nagy álmélgodásunkra a páholy nem vonul a tagadás téreire, hanem bevallja, hogy valóban úgy van minden, mint előadtuk; de annál inkább boszankodik azért, hogy e gyönyörűséges „praktikus rationalismust“ neki tulajdonítjuk, holott a páholyoknak semmi köze ezen vallástipró, lélekölő egyletekkel, melyek egészen más téren mozognak, mint a szabadkőművesség „királyi mestersége,“ egyszersmind pedig arra hivatkozik sértett érzetétől indítva, hogy a kérdéses egyletek elnevezése is teljesen különbözik az ő szokásos neveitől.

No no! csak ne boszankodják olyan nagyon az a „királyi mesterség,“ mert bizony bizony minél boszusabb, annál tisztábban látunk az elénk tartott szitán, melyen ha jól keresztül nézünk, a szabadgondolkozók és solidaire-ek személyeiben valóssággal csupa vakolódásokat látunk Verhaegen vezérlete alatt,*) „s hogy szemünk nem csal, még akkor sem, midőn azt olvasuk, hogy a „jövőhöz“ címzett páholyt, mely a szabadgondolkozók szabályait egész terjedelmében magáévá tette, ezen ténnyel miatt a francia szabadkőművesség nagymestere csupa okosságból hat hónapra felfüggesztette, hogy szemünk nem csal, erről meggyőző maga a szabadkőművesség.

Hol is találhatók fel, miféle lapokban azon nagyszabású dicséretetek, melyek az atheismust a halálos ágyon, és a halált Isten nélkül, melyek a vallási vigasztalás nélküli örökkévalóságba vezető utazást s a pap és ima nélküli temetéseket olyan igen nagylelkű színben feltüntetve dicsőítik? Nemde e pogány-

1) Verhaegen polgári temetése alkalmával, ki egykor Sue Jenőt, a solidaire-ek atyját a páholy nevében arany tollal tisztelte meg — a gyászmenetet megnyitották a szabadkőművesség fejei teljes ornátusban, és bezárták a solidaire-ek; a két testület között pedig lépdelt a brüsseli főiskola. Deschamps. II. köt. 27. 1.

nál is pogányabb dicsénekek csak a szabadkőműves lapokban olvashatók? Legalább Dupanloup a „Monde mogonnique egyetlen egy krónikájában öt ily halálesetet és ugyannyi temetést talál nagy szavakkal magasztalva. ¹⁾

Nem az a híres Boulard testvér volt-a az, ki ezt írja; „Én polgárilag és szabadkőműves módra kívánok temettetni“ ²⁾ és ismerünk-e más polgári, más szabadkőműves temetést, mint azt, melyet a solidaire-ek és a szabadgondolkozók behoztak?

Nem vett-e fel napi rendre a „viszonos iskola“ című francia páholy a szabadkőműves polgári temetés kérdését?³⁾ Nem igazi szabadkőművesekből áll-e a verviersi páholy, melyről Groffine testvér azt bizonyítja, hogy tagjai egyhangúlag elfogadott szabályai szerint „határozottan és Írásban arra kötelezik magukat, hogy házasságuk esetére az egyház szolgálatát igénybe nem veszik, hogy haláluk órájában sem adják egyházi temetéshez beleegyezésüket, s hogy e célból aláírnak egy szabadkőműves végrendeletet, mely e kötelezettség teljesítését szigorúan biztosítja.“ ⁴⁾

És ha mindezekért a szabadkőművesség nem vállalna felelősséget, talán csak aláírja az angol páholyok ama szerencsekívánatát, melyet ezek belgiumi testvéreikhez intéztek és melynek ez a szövege: „Örömmel értesülünk amaz eredményekről, melyeket a belga szabadgondolkozók a polgári temetésekkel kívívtak. Ószintén szerencsét kívánunk belgiumi testvéreinknek kitűnő gondolatukhoz. Nagy példa ez, melyet a világnak adnak s bizton hisszük, hogy üdvös gyümölcsöket fog teremni. Fogadjon azért a belga szabadkőművesség szerencsekívánataink nagy részét, mert mi tudjuk, hogy ezen racionalistikus mozgalom kezdeményezésétől nem volt idegen.“⁵⁾

Ha pedig még ezt is vonakodnék aláírni, nincs egyéb hátra, mint, hogy elővegyük saját törvénykönyvét, jelesen: az olasz szabadkőművesség új általános szabályzatát, melyet nemcsak elvállalt és aláírt, hanem szentesített is, és melynek 27-ik czikke szószerint ez: „Mihelyt a páholy elüljárója valamely rendsze-

¹⁾ Dupanloup, Freimaurerei. 22. 1.

²⁾ Ugyanott.

³⁾ Dupanloup. i. h. 22. 1.

⁴⁾ Bartha, i. m. 122. 1. és Pachtler, Götze, 341. 1.

⁵⁾ Pachtler, Götze 358. 1.

rinti kőműves haláláról tudomást vesz, kinevez egy bizottságot, mely a halottat nyughelyére kísérendi. A temetésnek azonban, melyen e bizottság részt vesz, tisztán polgárinak kell lennie, minden papi ténykedés és egyházi szertartás kizárásával.¹⁾ Nincs egyéb hátra, mint a „Chronique“ című belga páholylapból a következőket idézni: „Az „Amis Philantropes“ páholy minden tagja, mely az apostoli-római-katholikus vallás vigaszaival hal meg és melyre bebizonyítatik, hogy tudva és akarva szegte meg a szabadkőműves alapelveket, árulónak fog tekintetni és a műhely nem fog összehívatni, hogy neki megadja az utolsó tisztességet.“²⁾

A felhozottakkal világot akartunk vetni úgy a polgári temetések, mint a polgári házasság valódi kútfejére, mely ezeket a vallásos érzet kiirtására használja eszközül, és reméljük, hogy immár nem fog senki vádolni tévedésről, annál kevésbé gyanúsításról, ha határozottan kimondjuk, hogy ezen egyházzellenes intézmények szülő anyja és ápoló dajkája a szabadkőművesség, hogy a páholy játsza itt is az antikrisztus szerepét, ez buzgókodik a polgári temetés mellett, ez hozta be a polgári házasságot, hogy idővel lassan-lassan ezeket is eltörölje s majdan ezekkel együtt a keresztelés, temetés és házasság emlékét is kiirtsa a föld lakóinak elméjéből azaz: pogánynyá tegye a világot.

Az érzéki embernél legnagyobb rokonszenvre talált a polgári házasság, örömmel karolta fel ezt a csapodár férfi és a könnyelmű nő; azért csakhamar átment a páholyból a külvilágba, az elméletből a gyakorlatba mindenütt, hol csak némi befolyást gyakorol a szabadkőművesség az államgépezet kazánjára, a parlamentre; ma már majdnem egész Európa élvezi a polgári törvény ótalma alatt a szabadkőműves izlésű házasság elveit.

Annyira köztudomású dolog ez, hogy fölmentve érezzük magunkat ennek további bizonyítgatásától; nem mulaszthatjuk el azonban rámutatni ama zavaros forrásra, melyből eredetét veszti e nemű mozgalom édes hazánkban.

Hollós László 18-ad fokú testvér, a magyar-Oriens titkára

¹⁾ Ugyanott 357. 1.

²⁾ Magyar Korona 1881 január 7. sz.

és a „Szabadkőművesi Figyelő“ szerkesztője, e lapjában 1873. febr. 15-én „Korkérdéseink“ cím alatt ezeket írta:

„Ha mint állampolgárok meglepődéssel vehettük tudomásul, hogy a magyar képviselőház, hazánk politikai és kulturérdekeinek hű öre gyanánt igyekezett szerepelni; ha örömmel constatálhatjuk is azt, hogy e képviselőháznak számbavehető elemei, bár mekkora lett légyen is közöttük az elválasztó úr, szorosán egyesültek, valahányszor a józan reform és a haladás érdekeinek megóvása forgott kérdésben: mint szabadkőművesek mély és őszinte fájdalmat kell hogy érezzünk, midőn még mindig ott látjuk államintézetünkben azon számos középkori sajnos reliquiát, mely a nemzettest lábain békó gyanánt csüng, felekezeti vagy éppen hierarchikus érdeket dédelget, a lelkiismereti szabadságot, az embernek emez eredeti tulajdonát, kufár kezekben lekötve tartja és a családi boldogság élvezését vallási külsőségektől teszi függővé.“

„Mi nem csupán a templomban dolgozunk, de sokkal többet, mert folytonosan, azon kívül „„A páholyokban érlelődnek elveink; de a szabadkőműves működése a páholyon kívül kezdődik““ mondja Sincerus. A mit a kőműves a páholyban dolgozik, az csak útravaló, csak fölszerelés arra, hogy őt útjában támogassa és megerősítse az akadályok legyőzésére. A szabadkőműves működése kiható erejű „„annak — mondja Findel — a befelé irányuló munkához kiegészítésül a kiható munkásságot kell csatolni.““ Vésegessük tehát a korkérdések kódarabjait a templomon kívül a társadalmi körben.“

„Teremtsünk élénken nyilvánuló közvéleményt mind e kérdések iránt. „A szabadkőművesség társadalmunk fejlődésének előmozdítására hivatva van befolyjni“ írja Mátyus Arisztid, az itteni skót rítusú 33-as szövetségtanács ez idei alelnöke, de „„nem nyúlhat bele a nap folyó eseményeibe, ő a jövőt készíti elő““ mond Pulszky, symbolikus rítusú nagymester. „A szabadkőművesség feladata irányt adni a korszellemnek“ monda Besze János, az itteni könyves Kálmán páholy tiszt, főmestere e páholy 1872. apr. 4-iki első munkáján; vagyis mint Veiszhauptmondja: „Azon kell lenni, hogy divattá tegyük,“ hogy ezen közvélemény, ezen korszellem, ezen divat alapján a szabadkőművesség elveinek valósítását követelni lehessen.“ (!!!)

„Azon tisztelt testvéreink pedig, kik tagjai a magyar parlamentnek, s ezek száma tekintélyes, álljanak a mozgalom élére, egyesüljenek pártkülönbség nélkül, dolgozzanak ki közakarattal és megegyezéssel oly törvényjavaslatokat, melyek hü kifejezői legyenek az emberiségi és kultúrigényeknek, terjeszszék be azokat együttesen a képviselőházhoz, szorgalmazzák azok föl vételét és napirendre tűzését mindennap, teremtsenek visszhangot a sajtóban s ezek által a társas életben.“¹⁾

Ezen cikkből tudomásul vesszük, hogy a magyar szabadkőművesség is fölkarolta a politikai és vallási kérdéseket, hogy küzd az állami és egyházi ősi intézmények ellen, hogy e küzdelmében ugyanazon titokzatos, a magyar nyíltsággal, őszinteséggel és a tiszta jellemmel, a szigorú becsületességgel s a valódi humanitással teljesen összeférhetetlen alattomoság megvetésre méltó szabályai szerint intézi támadásait az isteni rend ellen; hogy ugyanazon fortélyos cselekkel tör a nemszabadkőműves polgárok jogainak és szabadságának s az egész haza békéje és jólétének, civilisatiója és boldogságának megrontására, mint külhoni testvérei; hogy a társadalom-, állam és egyház-elleni kultúrharcz csatatervei nálunk is a páholyok sötét barlangjaiban készülnek és onnét álutakon csempésztetnek a parlamentbe és a közéletbe. Tudomásul vesszük, hogy a pesti nagy-Oriens osztja a szerepeket azon képviselőknek, államhivatalnokoknak és íróknak, kik hozzá tartoznak, kik az egyház ellen oly hitvány, sokszor minden tisztességet nélkülöző fiakerstylusban, ökölrel fenyegetőzve felléptek 1866. óta, és kik természetesen, ha szinte kormány férfiak lennének is, vagy oly tekintélyek mint a „Pesti-Napló“ vagy „Hon“ szerkesztőségi személyzete, úgy kötelesek a kiadott szerepet játszani, úgy kötelesek a rágalmatokat szórni, úgy kötelesek a világot ámitani, piszkolódni, az egyházat sárba rántani, amint a páholy parancsolja, és pedig kötelezvék mindezt saját személyes felelősségre megtenni, hogy páholyuk valahogy bele ne jöjjön a játékba; tudomásul vesszük, hogy nálunk is a szabadkőművesség készíti, elő és vezet ama mozgalmakat, melyeket a szabadelvűség szájhősei hamisan korszellemnek kiáltanak ki (korszellem helyett), épen úgy mint X. Károly idejében Franciaor-

¹⁾ Bartha, i. m. 74. 1.

szagban. Szóval, tudomásul vesszük, hogy a magyar szabadkőművességet is teljes joggal elítélhetjük az Istenfia e szavával: „Ez pedig az ítélet, hogy a világosság a világra jött, de az emberek inkább szerették a sötétséget, mint a világosságot; mert az ő cselekedeteik gonoszak valának. Mert minden, a ki gonoszul cselekszik, gyűlöli a világosságot és nem jó a világosságra, hogy meg ne feddessenek az ő cselekedetei; a ki pedig igazságot cselekszik, világosságra jó.“¹⁾ Természetes hogy midőn ezeket mondjuk, nem egyes tagjait értjük, sem az egész testületet, hanem az egylet szellemét, rendszerét és lényegét.

De Hollós László idézett czikke meggyőző egyszersmind arról, hogy a magyar szabadkőművesség ebbeli tevékenysége leginkább „azon számos középkori reliquia“ ellen irányul, „mely felekezeti, vagy éppen hierarchikus érdekeket dédelget“ tehát egyházi intézmények, és ez úttal különösen azon intézmény ellen, „mely a családi boldogság élvezését vallási külsőségektől (a ker. házasság szentségétől) teszi függővé;“ miért is első sorban ez ellen akar „teremteni élénken nyilvánuló közvéleményt“, ennek ellenében óhajtja a magyart „azon tekintélyes számú testvérei által, kik tagjai a magyar parlamentnek“ polgári házassággal boldogítani!

Ily napiparancs után, mily gőzerővel rohannak e föllovalt kulturharczosok a kijelölt csatatérre, mily gyorsasággal játszásk szerepeiket, és mily hirtelen képesek néhány emberben felfogásuk szerinti közvéleményt teremteni: mutatja amaz esemény, mely e cikk közlése után 12 nappal magát a magyar képviselőházban előadta. — 1873. év február havának 27-ike volt a magyar szabadkőművesség ama nagy napja, melyen a magyar parlament szótöbbséggel és különbség nélkül (!) elvben elfogadta Irányi Dánielnek „a korlátlan vallásszabadság és polgári házasság“-ról szóló határozati törvényjavaslatát.

Ezen ügy nem fejlődött ugyan tovább, Irányi Dániel kérdéses javaslata mai napig sem czikkelyezettett be a magyar törvénykönyvbe; de talán nem tévedünk, ha ennek valódi okát vagy azon körülményben keressük, hogy ezen szabadkőműves közvélemény a képviselőház falai közül sehogy sem tudott a józan magyar nép közé befurakodni, vagy ama nézetben, hogy e páholykorszellem befolyása alatt álló, és a polgári házasság

¹⁾ János ev. III., 19—21.

mellett szavazó képviselőink nagy részének elméjében oszolni kezdett egy-két jótékony álom után a február 27-iki szabadkőműves manöuver kábító füstje, s egy szép napon átlátták, hogy midőn Irányi Dániel javaslatát elfogadták, nem megbízóikat, nem a hazát, nem az igazságot, de még a méltányosságot sem képviselték, legkevésbé pedig az erkölcsöt, hanem szolgálták a szabadkőművességnek.

Lehetetlen ugyanis be nem látni azt, hogy Krisztus Jézus, az Isten fia és a világ Üdvözítője, éppen a ker. házasság szentsége által adta vissza . az embernek a családban eredeti, de a pogányságban elveszett méltóságát; lehetetlen be nem ismerni, hogy az emberiség Megváltójának ezen kiszámíthatatlan horderejű intézménye, melyen a család, a férj és nő, a szülő és gyermek minden jóléte, öröme, szerencséje és boldogsága elválaszthatatlanul gyökerezik, hogy ez azon isteni igazságszolgáltatás, mely egyedül képes egységes családot létrehozni, mert egyedül ez emeli ki a sülydéssel járó állati helyzetből a nőt az emberiség színvonalára, egyedül ez adja vissza a nőnek természetes családi és társadalmi jogait, egyedül a ker. házasság szentsége adja vissza a nőt, az anyát önmagának, gyermekeinek, családjának s az emberiségnek.

Lemondhat-e, kérjük, azért, lemondhat-e okosan ily áldásos intézményről, milyen a házasság szentsége, a keresztény ember, a család, a társadalom, a haza? És ha mégis bármi oknál fogva lemond, mivel fogja azt pótolni? — Polgári házassággal? De biztosítja-e ez mindazon előnyt, melylyel a ker. házasság boldogítja az emberi nemet? nyújt-e biztosítékot a nőnek, hogy emberi és társadalmi jogait háborítatlanul elvezendi? nyújt-e biztosítékot az anyának, hogy anyai érzelmei boldogítandják? nyújt-e biztosítékot a gyermeknek, hogy gyermekségekövetelte anyai szeretet és jóság ápolandja, nevelendi? — nyújt-e biztosítékot a házastársnak, hogy a házassági hűség, odaadás, önfeláldozás, önzetlen szeretet vigasztaló anyala napjait az élet minden viszontagságai között halála órájáig fogja könnyíteni és édesíteni? nyújt-e biztosítékot a családnak a vagyoni és erkölcsi bukás ellen? — nyújt-e biztosítékot a hazának, hogy csak valamire való hazafiakat nevelend? — nyújt-e biztosítékot a társadalomnak, hogy becsületes embereket szaporítand?

Mindezen kérdésekre, ha őszinte akar lenni, még a polgári házasság édes anyja, a szabadkőművesség, sem felelhet igennel; mert hiszen a polgári házasság, mint vallás és istennélküli, mint pusztán emberi és bármikor felbontható szerződés, míg a férfiúnak legtágasabb tért nyit minden igazságtalanságra, zsarnokságra, jellemtelen csalásra stb. addig szükségkép a nőnem lealacsonyítására, leigázására szolgál; kivetkőzteti a nőt emberi állásából, megfosztja természetes jogaitól, és lehetetlenné teszi magasztos hivatása kötelmeinek teljesítését, midőn szerződésileg mintegy árucikké teszi, melyen mindig lehet túladni; midőn e szerződés csak azt biztosítja a nőnek, hogy szépsége, vagyona s egyéb testi s lelki tulajdonainak hanyatlásával arányosan szabadon mehet, elhagyva gyermekeit is, egyik igából a másikba, egyik zsarnoktól a másikhoz, gazdagtól szegényhez, azután még szegényebbhez, s végre meggyalázva és erkölcsi érzetétől megfosztva — talán a piacra.

És ha a nő, az anya a polgári házasság által ily sorsra lesz kárhozható, ha a család e központja és szíve ily szerepet nyer a polgári házasságban: lehet-e még szó ez új divatú venus-tisztelet mellett családról és családi boldogságról? lehet-e csak álmodni is jó házastársról, jó szülőről, jó gyermekről, a haza, a nemzet és a társadalom ezen egyedüli és kipótólhatatlan elemeiről?!

Bízunk azért a magyar értelmiség józanságában és hazafiúi érzelmeiben, hogy e honáruló szabadkőműves cselet, mely ép úgy fenyegeti a hazát mint a vallást, daczára Irányi ismételt sürgetéseinek, nem fogja a jobb sorsra méltó magyar nép megrontására életbeléptetni; de bízunk népünk józanságában is, hogy ily örültségre, miszerint polgári házasság által családi boldogságát feldúlja, soha nem vetemedik, még azon esetben sem, ha netalán törvényhozása a páholy befolyása következtében törvényesítené is azt, vagy ha annyira menne a dolog, hogy a törvény kényszerítené e szerződési házasságra, ekkor előbb keresztet vetend sz. Jánossal e méregpohárra, mielőtt azt kiürítené; bízunk különösen a magyar nők önérzetében és vállalosságában; hogy ily erkölcsrontó ledérségen, mely önmagában hordja a nőnem szerencsétlenségének magvait, nem fog kapni, s hiszszük, hogy szép hazánkban nem egykönnyen fognak találkozni Janvier Nathaliák¹⁾.

¹⁾ Ez egy francia nő, ki a macon-i „Les Arts reunis“ című szabadkő-

Már ag eddig bemutatott mesterfogások, melyekkel a szabadkőművesség minden pozitív vallást, különösen pedig a katholicismust lassan-lassan az élet folyamából kiszorítani igyekeznek: elegendők arra, hogy még a legszélsőbb optimista és a szabadkőművesség kebelbarátja is beismerje Goffin testvérrel: „hogyha a kőművesség zsidót, mohamedánt, katolikust, protestánst templomába beléptet, ez csupán azon feltét alatt történik, hogy új emberré legyen, hogy előbbi tévelyeit megtagadja, hogy a vakhitet és előítéleteket, melyekkel ifjúságában bepólyáztatott, letegye, mert különben mit akarna kőműves gyűléseinkben.“¹⁾

De hátra van még az oroszán-rész, az oroszán-eszköz, melyet a brüsseli szabadkőművesség 1873-ik évi márcziusi értesítvénye így ismertet: „Nem kell szem elől téveszteni, hogy habár a polgári temetések szervezése társulatunk első és legelőnyösebb tárgya: az oktatás mindig leghatályosabb eszköznek tekintetett arra, hogy az emberi szellem a vallási fanatizmus alól felszabadíttassék. . . Ideje, hogy a fiatal nemzedéket megóvjuk azon tévedésektől, melyek első oktatása alapját képezik, melyek benyomása egész életen át megmarad.“²⁾

Jézusunk egyházát tévé az emberiség tanítójává, nevelőjévé. Azért a kath. egyház egyik leglényegesebb hivatása, melyet isteni alapítója reá ruházott, s melyet kiváltságos joggal gyakorolni köteles: hogy tanítson minden nemzeteket és nevelje az egész világot. E hivatásának a kath. egyház 19 század

műves páholy megnyitása alkalmával így szónokolt: „Tisztelt urak! Vagy engedjék meg nekem, hogy a testvériség e szentélyében önöket testvéreknek nevezhessem! Legyenek önök meggyőződve; nem annyira kíváncsiságból jelent meg ma körükben oly sok no, mint inkább azért, hogy morális támaszt nyújtsanak önöknek a kiengesztelhetetlen ellenségek ellen, kik önöket figyelemmel kísérik és gyűlölik. Mi szerencséseknak érezzük magunkat, hogy e pillanatban önök nagy kulturművéhez hozzácsatlakozhatunk, mely évszázadok folytán annyi áldást hozott a világnak. . . . Annál büszkébbek vagyunk erre, urak és testvérek, mivel most a szabadkőművesség gyaláztatik, fenyegettetik, üldöztetik, s azért a nőnek bizonyos bátorságra van szüksége, hogy a szabadkőművesség és ennek pártolói ellen sújtott villámokkal dacolhasson. Mi hangosan kinyilatkoztatjuk önöknek, hogy Macon hölgyeinek többsége a szabadkőművesség elleneinek ki akarja mondani, hogy mi nem kívánunk a tudatlanság és vakhit zászlaja alatt állani.“ (Pachtler. (xötze 470. 1.)

¹⁾ Pachtler, Grötze 340. 1. Bartha 120. 1.

²⁾ Magyar Állam 1873. apr. 16. v. ö. Bartha 127. 1.

folyama alatt mindenkor és mindenütt fényes sikerrel meg is felelt, Bizonyságul hívjuk erre a világ minden civilisált népeit, kik egyedül neki köszönik minden igazi műveltségüket; bizonyságul hívjuk azon száz és ezer milliókat, kik anyai oktatásai, kik szeretetteljes vezetése mellett a tudomány és erkölcs ama fokára emelkedtek, mely a kath. egyház kebelén kívül megközelíthetetlen; bizonyságul hívjuk ama monumentális dómokat és világhírű tanintézeteket, melyeket hálás tanítványai és neveltei dicsőségére emeltek, ama megszámlálhatatlan templomot és iskolát, melyekben folyton hangzik édes anyai szava az egész földön; bizonyságul hívjuk azon műremekeket, melyek bámulatra ragadnak minden halandót s melyek páratlansága a kath. szellemtől nyeri magasztos fenségét; bizonyságul hívjuk ama könyvtárakat, melyekben az emberi ész csodaművei kath. fényben tündöklenek; — oh, de ki tudná tanításának nagyszerű hasonlíthatatlan eredményeit elmondani? kinek gondolata képes összefoglalni tanításának áldásait, melyek e siralom völgyében minden rendnek, jognak és igazságnak, minden jótételnek, vigasznak és örömnak, minden szerencsének, boldogságnak és a túlvilági üdvnek biztos zálogát képezik?

És a szabadkőművesség mindezen áldástól meg akarja rabolni az emberi nemet, midőn szentségtelenül hozzányúl Krisztus jegyesének e legszentebb, istenileg szabadalmazott, sőt elengedhetetlen kötelességét képező lényeges jogához, az emberiség neveléséhez, hogy istentelen elveivel megrontsa a gyermeki tiszta elmét, s büntanyává tegye az ártatlan szívet; meg akarja rabolni, midőn az egyház anyai öléből bitor-, zsarnokkézzel kiragadni igyekszik az iskolát, az ifjúságot, hogy ezt a hitetlenség, az atheismus, s ezekkel járó istentelen gonoszság nyomorult, szerencsétlen átokteljes rabjává tegye.

Hallottuk már Faider testvértől, hogy nemcsak oltárt oltár ellen, hanem iskolát is iskola ellen akar emelni a páholy.

Tanulmányozzuk ezt itt kissé részletesebben.

Ugyanazon Sue Jenő, ki a katholicismus kiirtására a polgári temetések ajánlotta, az iskola vallási jellegének megsemmisítésére, 1859-ben kidolgozott egy programot a szabadkőművesség számára, melynek hiteles szövege ez:

.....„Hogy gondolataimat világosabban és szababban kifejezzem, kérdésekbe és feleletekbe foglalom azokat.

1) „Mi a legjobb eszköz a klerikális reactio leküzdésére? — Ha befolyása alól és tanításaitól a gyermeket elvonjuk.

2) „Mi úton jutunk ez eredményhez?

„Ha a propaganda minden eszközeit felhasználjuk a sajátban, a szónoki padon, a társas életben; ha értekezéseket osztogatunk és az országban törvényesen izgatunk, végre, ha a nyilvános közvéleményt azon megdönthetetlen igazsággal áthatjuk, hogy a gyermek morális oktatását a vallástanítástól egészen el kell választani.

3) „Mit értünk az erkölcsi oktatás alatt?

„Olyat, mely tanítja az erkölcs és örök igazság alaptanait, a polgári erények fejlesztését, a haza gyermeki cultusát, a szabadság szeretetét, a despotismus utalását és a törvény tiszteletét, és azon kötelességek és jogok különös ismeretét, melyek gyakorlására a gyermek majdan mint polgár hivatva lesz; ily oktatást, melyet egy könyvben, egy „polgári katekizmus“-ban a gyermek felfogásához mérve röviden és világosan lehet összeállítani.

4) „Mi ajánlja a polgári katekizmus szerinti erkölcsi oktatást?

„Ezen erkölcsi nevelés szemlátomást felette áll annak, mely a kath. katekizmusban foglaltatik. Mert ez utóbbi, kivéve a szülői tisztelet és felebaráti szeretet parancsát és a lopás tilalmát, nem egyéb mint bálványimádás; hazugságok és családok tömkelege ez, melyek mindenkinek, de leginkább a gyermeki elmének érthetetlenek! ez azok által zavarba hozatik, meghamisítottak, vagy mindenkorra megrontatik. Az ifjúság erkölcsiségére üdvösebb s a nép jövőjére gyümölcsözőbb hatást gyakorolna ezen egyszerű és egyetlen erkölcsi szabály: „tanulj szükség esetén meghalni hazáért, és szeresd azt mint anyádat.“

5) „Feltéve, hogy a gyermek erkölcsi nevelését illető ezen vélemény általánossá és népszerűvé válnék, mi lenne a teendő, hogy ez uralkodóvá legyen?

„Azon szabad államokban, hol az iskola-felügyeletben a kormánynak közvetlen része van, be kellene terjesztenünk az országgyűlésekhez számos pártoló aláírásával ilyen szerkezetű kérvényeket:

Tekintetbe véve azt, hogy az állam főfelügyelete alatt álló

növeldéknek, és az állam által segélyezett collegiumoknak rendeltetésük nem az, hogy az ifjúságot katolikus, protestáns, zsidó vagy mohamedán vallásban neveljék, hanem hogy azon erényeket ápolják a gyermekben, melyek becsületes férfiút és jó polgárt képeznek:

„tekintetbe véve azt, hogy ezen szerencsés eredményeket egyedül a vallási oktatástól teljesen különböző, és azzal lényeges ellentétben álló erkölcsi oktatás képes előteremteni;

ezért, különösen pedig az egyház célzatai miatt, melyeket legközelebb vakmerően bevallott: alulírottak azon kéréssel járulnak a törvényhozáshoz, hogy a kormányval egyesülve eszközölje azt, miszerint mindazon nevelő intézetekben és collegiumokban, melyek államfelügyelet alatt állanak, e célra különösen kinevezendő világi tanárok által oly erkölcsi oktatás adassék, mely a vallásitól egészen különböző legyen, megengedvén a szülőknek, hogy ha netalán az erkölcsi oktatás őket ki nem elégítené, a vallásban is részesíthessék gyermekeiket.

„Ezen eszköz igazán gyakorlatinak és törvényesnek látszik, s ha mindjárt eleinte nem koronázza is siker, a nép hangulatára mégis üdvös befolyást kell gyakorolnia. De mert való az, hogy a papi párt, nagy és titkos segély-források birtokosa, átkos és elviselhetetlen versenyt támaszt a világi intézetek ellenében, azért egy olyan törvénynek, mely a vallásitól elkülönített és tisztán erkölcsi nevelést rendelne, azon kimaradhatatlan következménye lenne, hogy a papság a világi intézetek elleni erőlködéseit megkettőztetné, holott némely vidéken úgysis többségben vannak a papi iskolák.

6) „Hogyan lehetne tehát ezen bajon segíteni?

„Ha megvonjuk a papságtól az engedélyt nyilvános tanodákat felállíthatni.

7) „De a modern államok alkotmányai elismerik a vallásos lelkiismeret-szabadságot?

„E két szabadság azonban teljesen különbözik a tanszabadságtól. Különösen jelen szorult helyzetben az államnak, ha csak öngyilkos nem akar lenni, oly nevelést kell adni jogánál és hatalmánál fogva a jövő nemzedéknek, mely az alkotmány lényeges határozataival pontosan egyezik. Tehát a socialis jóléért kötelessége az államnak végleg megvonni ellenségeitől azon meghatalmazást, hogy az ország törvényei elleni gyűlöltre és utálatra nevelje az ifjúságot.

8) „Azonban megengedve ezt, mégsem feledhetjük, hogy több nemzetnél a tanszabadság törvényesen, el van ismerve és biztosítva?

„Egyik törvény más újabb által megsemmisíthető.

9) „Hogyan juthatunk oly törvényhez, mely a papságot a nyilvános oktatásból kizárja?

„Használjuk fel amaz igazságos megbotránkozást, mely a püspökök legújabb pásztorlevelei következtében a legmérsékeltebbeken is erőt vett. Még jobban izgassunk a sajtó, röpiratok és vitatkozások által. Végül forduljunk a törvényhozáshoz ily petícióval:

— „Tekintetbe véve a papi párt fondorkodását és általában ismert végcélját, melyet a püspöki kar minapi körleveleiből világosan kiolvastunk, kérvényezők azon javaslatot terjesztik a törvényhozás elé: ne legyen joga tanintézetet nyitni oly polgárnak, ki a világi egyetemnek nem tagja.“¹⁾

E programm becsületére válnék a legmerészebb zsarnoknak; ez bizonyos, de ne feledjük, hogy ezt a 19-ik század egy felvilágosodott férfia, a szabadelvűség első rangú bajnoka, a szabadkőművesség magas fokú lovagja szerkesztette, nem is valamely afrikai, missionarius hússal élő szerecsen király, hanem a brüsseli nagy-Oriens számára, s ekkor kiolvassuk sorai közül azt is, mily nagyszerű bizonyítványt állított ki a szabadkőművesség fitogtatott szabadelvűségének.

De talán elvetette e hallatlan zsarnok-programmot a belga nagy-Oriens? talán tiltakozott ellene a szabadkőművesség? Erről nincs tudomásunk, de tény az, hogy a brüsseli nagy-Oriens — nem keressük, Sue programmja következtében-e vagy sem — 1863 évben azon kérdés megoldásával foglalkozott erősen: hogyan lehetne a tanodákat elvilágiasítani, és mozgásba hozta Olympust és Hadost, hogy a papságot a liberális azaz szabadkőműves szellemű minisztérium befolyása által a tanszabadságból kizárja.²⁾

1864-ben pedig valamennyi páholyaiban napirendre tűzte ki ugyané kérdést.³⁾ Mily szellemben oldották ezt meg a pá-

¹⁾ Pachtler, Götee 399—402. 1.

²⁾ Pachtler, Götze. 403. 1.

³⁾ Dupanloup, Freim. 48. 1.

lásnélküli oktatást szerveznék is, mert ama napon, midőn parancsolni fogjuk a szülőknek, hogy gyermekeiket a papi nevelés mérgétől elragadják, nekünk már készen kell lennünk: meg kell nekik nyitnunk azon tanintézetek ajtaját, melyekben rationalistikus oktatást nyereendnek.¹⁾

Magáéva tette a francia Oriens, melynek közlönye, a „Monde maconnique 1866. évi októberben ezeket írja: „A profán világot elveink elfogadására kell előkészítenünk. Én épületünk szögletkövének az iskolát tartom. — — Kizárassék-e ebből a vallásoktatás? Egy természetfölötti tekintély elve, mely az embert méltóságától megfosztja, a gyermekek oktatásánál haszontalan; őket minden erkölcs elhagyására képes vezérelni: azért sürgősen fel kell vele hagyni. Mi a jogot és kötelességet, majd a szabadság, lelkiismeret és ész, valamint a kölcsönös kötelezettség nevében fogjuk tanítani.“²⁾

Elfogadta az olasz kőművesség, melynek egy híres német tagja, dr. Conrád, a nápolyi „Pestalozzi“ páholy szék mestere, miután a vallási nevelést irgalmatlanul legyalázta volna, így kiált a testvérekhez: „A szabadkőműves világosságot akar mindenki számára. Mi (szabadkőművesek) nem akarunk kiskorú népet, mely a vallási hagyományzsarnokság és a socialis álszabadság béklyóiba rekedt . . . Nem! az igazi szabadkőműves egy átható, az ész szabad használatára vezető nevelést kíván adni mindenkinek; törekvése oda irányul, hogy minden egyént az emberi jogok és kötelességek szabad gyakorlatára szoktasson, ... a boldogtalan dualistikus³⁾ nézetű keresztény korszak, az orthodox, földi és mennyei létért vívott csalárd keresztény küzdelem, a felekezeti egyházak, ezen hittanilag egyedül üdvözítő czivodó intézetek, s a keresztény módon szenteskedő

¹⁾ Pachtler, Götze 383. 1.

²⁾ Segur, Freim. 101. 1.

³⁾ Mit ért dr. Conrád a boldogtalan dualismus alatt, ezt is megmagyarázta ugyanezen beszédében e szavakkal: „Csak a természetfölötti vagyis természetellenes kinyilatkoztatás érdekférői, és vak követőik fanatikus tömege ápolják még azt a dualistikus észellenességet, mely anyagot és szellemet, testet és lelket, földet és mennyet különböztet meg, mely az életet siron inenni és siron túlira osztja, és a végtelen háztartásban a törvényszerűen kielégítő rend helyére egy csodaisten szeszélyeit állítja, egy csodaistenét, ki e világ nagy gyermekszobájában alkalmilag majd fenyegetéssel, majd ígérekkel akar czélt érn.“ (Bauhütte 1874. febr. 28. 72. 1.)

bourgeoisie uralkodó érdekei, a szent syllabuspápa istenkáromló átok-codexe, valamint az állam és a műveltség ellen lázongó keresztény sion-örök után: fog következni a tiszta emberség korszaka, melyben a protestáns, a katolikus, a keresztény vagy zsidó többé nem lesz semmi, melyben Muhamed és Buddha valamint a dogmatikus Krisztus és a tévmentes pápa túléltek tekintélyek, és hol csak egy gondolat keresi önnön legmagasb nyilvánulását és legtisztább megdicsőítését a munkában, a tudományban és művészetben; és e gondolat: az emberi gondolat.“¹⁾ Ilyen nevelést akar az olasz szabadkőműves. És a német?

„A nagy szabadkőműves Bluntschli és egy conservatív államférfiú között nem régen ily párbeszéd folyt. Miután ez utóbbi az újabb nemzedék mindig növekedő elkereszténytelenedésére utalt, Bluntschli következőleg nyilatkozott: „1848-ban célunkat (az Istent és vallást nem ismerő köztársaságot) az utcai harcok forradalma által törekedtünk elérni. De a reactio igen erős volt. Azóta lassúbb, de biztosabb módot választottunk t. i. az ifjúság elkereszténytelenítését az iskola által.“

„Vajjon meggondolták-e — kérdé a conservatív államférfiú, hogy így egy egész nemzedéket rontanak meg?“ — „Micsoda egy generatio — felelé Bluntschli egész nyugodtan, az nagyon természetes, hogy áldozatul kell esnie.“²⁾ Smitt páholytag pedig, „Mi és az Ultramontanok“ czimű memorandumában, melyben az ultramontanismus sikeres leküzdésére szabadkőműves iskolák felállítását sürgeti, a többi között mondja: „Nézzétek, miképen harcol a porosz kultuszminiszter az ultramontanismus ellen! Aláássa gyökereit, melyek nevelő-intézeteiben voltak helyzetve, népünk legelső tanodáitól a legfelsőbbekig. Ő mindenkitől megkívánja a történet, bölcsészet, gazdag irodalmunk, jelesen nemzetünk utolsó két évszázada irodalmának ismeretét .....ez lesz ama varázs eszköz, melylyel az ultramontanismust saját sötétségébe visszaűzhetjük, és az eddig neki alávetett régiokban fényes világosságunkat terjeszthetjük.“³⁾

Szóval Sue Jenő programját nagy hévvel felkarolta az egész szabadkőművesség, tehát a magyar is, mely leánya az

¹⁾ Bauhütte 1874. febr. 28. sz. 72. 1. v. ö. Pachtler, Götze 380.1.

²⁾ Egri Egyhm. Közlöny 1875. 1. sz.

³⁾ Leipzig. 1873, 11. lap.

olasz oriensnek és törvényesen elismert testvére a német nagypáholyoknak.

E program életbeléptetésére két módot használ a szabadkőművesség. Az egyik közvetlen, a másik közvetett.

Közvetlenül valósítja azt szabadkőműves tanodák és nevelő-intézetek felállítása s lehetőleg számos tanító megnyerése által; közvetve pedig az államhatalomra és a törvényhozókra gyakorolt titkos befolyásával.

Ily célból Belgiumban még 1864-ik évi december hóban alakult a szabadkőművesség kebelében egy képző egyesület (Ligue d'enseignement). Ez az akkori lapok tanúsága szerint egy állandó bizottságot nevezett ki, melynek feladatává tévé: az országban szabadkőműves oktatást terjeszteni.

De ezen egyesület, mivel az ország kath. népességének nagy többsége — hála a belga püspöki kar és papság buzgalmának — még meggyőződésből ragaszkodik hitéhez, több kisebbszertű kísérleten kívül alig tud valami eredményt felmutatni Belgiumban, hacsak azon nyilvános tüntetéseket nem vesszük számba, melyekbe itt-ott szabadkőműves tanítók önkénye által belevonta az iskolát is.

Egyet ezek közül Dupanloup²⁾ így ír le: „Verhaegen, belga szabadkőműves mester szobrának leleplezésekor (1865. okt. 10.) a brüsseli szabadkőművesek elég merészek voltak a városi iskolák tanonczeit a hely színére rendelni, hol e gyermekserg felváltva azt éneklé, hogy istene a szabadság, temploma a tudomány, hogy sem dogmára, sem Messiásra nincs szüksége.“

Ne gondoljuk azonban, hogy egészen felhagytak volna a vállalattal. Nem, csak a kedvező pillanatot várják, melyben azt könnyebben keresztülvihetik; hisz Boulard belga testvér a szabadkőműves napfordulati ünnepélyen így kiáltott fel zajos tetzés között: „Mikor fog eljönni azon idő, midőn a miniszterek tudtára adják az országnak, hogyan tudják szervezni a népoktatást; majd akkor azt kiáltom: Hozzám szabadkőművesek! hozzám az oktatás kérdését! hozzám a vizsgát, hozzám a végeldöntést!“ ²⁾ Laveleye testvér pedig 1873-ban kiadott „A klerikális párt Belgiumban“ című röpiratában ily tervvel áll

¹⁾ Dupanloup, Preimaurei, 51. 1.

²⁾ Dupanloup, i. h. 52. 1.

elő: „Ama napon, midőn ismét egy szabadelvű minisztérium lépend a kormányra (bizonyosan az 1874-iki képviselőválasztásokra gondolt), meg kell emlékeznie, hogy csakis a folyamként özőnlő oktatás képesíthet bennünket arra, hogy ellenállhassunk ama gondolkozásmódnak, melynek fegyvere a szószék, a gyóntatószék, az iskola, a zárdák. . . Felsőbb tanodáinkat meg kell ajándékoznunk azon erős étettel, mely ezeket Németországban a hazaszeretet, szabadság és haladási fejlődés gyupontjaivá teszi, ki kell kiáltanunk az ingyenes kény szeroktatást, és nem szabad a legnagyobb áldozatoktól sem visszaretennünk, midőn arról van szó, hogy a világosságot e kis országban terjeszszük.“¹⁾

A francia kőművesség többre vitte. D'Alembert volt az első, mely az iskolákra és tanítókra kivetette hálóját²⁾, de terve vele és czinkostársaival a forradalomban megbukott, s már I. Napóleon minisztere Portalis így beszélhetett a nemzetgyűléshez: „Hallgassuk meg a becsületes polgárok nyilatkozatait, kik a departement-gyűlésekben ítéletet mondanak a fölött, mi tíz év óta szemünk előtt történik. . . . Itt az ideje, hogy az elmélet a tények előtt elnémuljon: nincs oktatás nevelés nélkül, s nincs nevelés vallás nélkül! A tanárok üres padok előtt tartottak előadásokat, mert oktalanul kikürtöltetett, hogy jövőre az iskolában szóba hozni sem szabad a vallást. Tíz év óta az oktatás egyenlő nullával; a nevelés alapjává a vallást kell tennünk.“³⁾

Vissza is helyeztetett az egyház ősi jogaiba minden franciaországi iskolában, csakhogy nem sokáig gyakorolhatta azokat békeségesen, miután I. Napóleon nagyon is kaczerkódott a szabadkőművességgel; később 1840-ben már annyira korlátozottnak látjuk francia földön a vallási nevelést, hogy az ország kath. népessége püspökei vezérlete mellett kényszerítve látta magát sikra szállani a tanszabadságért a parlamentben, mely alkalommal a nemzetgyűlési kath. bajnokok között különösen kitűnt gróf Montalambert. Hosszú volt e harc, és a catholicismus csak 1850-ben vívhatta ki magának a tansza-

¹⁾ Pachtler, Götze 409.

²⁾ Eckert, Magazin I. k. 1 f. 120. 1.

³⁾ Pachtler, Götze 409. 1.

badságot. — És épen ez volt az, mi a szabadkőművesség feltékenységét felkölté, ez volt az, mi a páholyokat rémületbe hozta s kettőztetett tevékenységre serkentette.

így találta a francia szabadkőművességet Sue Jenő programmja. — Mi természetesebb, mint hogy a francia testvérek mohón kaptak ezen, és nem hagytak magukon túltenni a belgák által.

Mace, elsassi páholytestvér, részt vett a Belgiumban alakult képzőegylet lüttichi gyűlésén, azon célból, hogy azt alaposan tanulmányozza, s már 1866-ban azt valóban meg is honosította Franciaországban, 1867-ben pedig azzal is dicsekedett, hogy tizenkettőt kivéve, valamennyi departement-ban bír tagokkal a képzőegylet, s nem csoda, hisz ugyanazon év január havában Mellinet tábornok és nagymester minden francia páholyhoz intézett körlevelében a következő határozatot közölte: „A szabadkőműves tanácsban elhatározott, hogy a nagy-Oriens ama vállalat élére álland, melynek célja az elemi tanítást előmozdítani és terjeszteni az által, hogy a tanítók és tanítónők valamint tanulók részére évi jutalomdíjakat tűz ki, és ha a körülmények engedik, iskolákat állít gyermekek és felnőttek számára.“ Azután leírja a szervezés módját, kijelöli a páholyok vagy bizottságaik az iskola körüli teendőit; s végre rendeli, hogy a kitüntetendő tanító a jutalommal egyidejűleg ily feliratú éremmel díszítessék fel: „A francia nagy-Oriens, — néptanítók kitüntetésére. Adatott a n-i páholy nevében.“¹⁾

E körrendelet, valamint III. Napóleon és ministere Duruy előzékeny rokonszenve, melyet az egylet iránt tanúsítottak, oly mozgásba hozta a francia szabadkőművességet, hogy lapja, a Monde Magonnique 1867, áprilisi számában már ily diadal-éneket zenghetett: „Szerencsénk van constatálhatni azt, hogy Macé János képzőegylete és Voltaire testvér (Párizsban felállítandó) szobra minden páholyainkban nagy rokonszenvre talált. Voltaire jelenti a babonás hit és az előítéletek megsemmisítését, a képzőegylet pedig egy új társadalom felépítését, melynek alapja egyedül a tudomány és a felvilágosodás.“²⁾

De Isten támasztott egy Dávidot ezen Góliáth ellenében.

¹⁾ Segur, Freim. 102.

²⁾ Pachtler, Götze 412. 1.

Dupanloup Orleans nagy püspöke kilépett a csatamezőre és kimutatta, hogy civilizált nép között még soha sem fordult elő ily átkos, nyilvános és kormány által pártfogolt vész; kimutatta, hogy ez az állítólagos képző-liga koránt sem tanügyi egyesület, hanem összeesküvés a vallás ellen, hogy a tanügy csak álarcz; a végezel pedig keresztényellenes, vallásromboló istentelenség. — Dupanloup világos érvei nagy benyomást gyakoroltak az országra, Franciaország püspökei erélyesen támogatták a lelkes főpapot, Szentséges Atyánk elismerő irattal tisztelte meg őt, a ligát pedig kárhoztatta; s mindennek sikere az lön, hogy bár a Monde Magannique folyton hangsúlyozva ezt ismételte: „A tudatlanság és vakhit súlyosan nehezdednek e világra: teremtsünk magunknak iskolákat, tanszékeket és könyvtárakat;“¹⁾ bár minden szabadkőművesnek kötelességévé tette: belépni a képzőegyesületbe;²⁾ bár a páholyokat arra kötelezte, hogy a képzőegyesület előmozdítására szolgáló eszközöket tanulmányozzák;³⁾ bár a francia páholyok a világi tanítók által kezelt szabad nevelés mellett küzdve, mindenütt sürgetik „a vallásoktatás szűkkeblűségétől független nevelést;“ bár szónokaik így kiáltanak: „Félre ezen együgyű és hamis neveléssel, mely rég elavult dogmákra támaszkodik; e módszer nagyon is sokáig volt gyakorlatban gyermekeink nevelésénél, itt az idő, itt a végső idő, hogy azt eltöröljük,“⁴⁾ bármennyire erőködik a szabadkőművesség: mindhiába, Macé testvér jóslata nem teljesedik: a képzőegyesület nem növi ki magát nagy hadsereggé; ellenkezőleg, lassan-lassan a páholyok sötét barlangjaiba visszavonulni kényszerüi, miután a vén carbonaro Sedánnál elnyerte méltó jutalmát, miután a párizsi commune 1871-iki gazdálkodása és a lyoni iskolák atheismusa felnyitották a nemzet szeméit és felzaklatták lelkiismeretét, maga a szabadkőművesség is hanyatlásnak indult, a képzőegyesület élete Frankhon páholyaiban nem volt egyéb tengődésnél. Itt épen úgy, mint Belgiumban kínos várakozásra volt kárhoztatva, míg 1879-ben eljött az alkalmas idő, mikor ismét kiléphetett a történet mezejére, hogy Belgiumban még ugyanazon évben Frére-Orbán

¹⁾ Dupanloup, Freimaurei 51. 1.

²⁾ Ugyanott 60. 1.

³⁾ Segur, Freim. 104.

⁴⁾ Dupanloup, i. m. 47. 1.

miniszter és páholytag, valamint a kormányon és a parlamentben ülő testvérei által az állami iskolákból kitaltsa a vallásoktatást¹⁾, hogy Franciaországban Grévy, Gambetta, Freycinet és Ferry²⁾ vezérlete alatt 1880-ban bőszült orkán gyanánt, elsöpörje a kath. tanítórendeket és kath. iskolákat, a községi iskolákból pedig kihányja a fészületeket; mindkét országban a nép 96%-ának tiltakozásai ellenére. Midőn így a francia szabadkőműves törvényhozás a papságot és Krisztust kizárja a tanodából, midőn a belgiumi képviselő-házban ülő páholyférfiak az állami iskolákból kiküszöbölik a vallásoktatást, oly stratégiai positiót foglalnak el, mely azon reménnyel kecsegteti, hogy a katolikus egyház nyilvános iskoláinak bezárása csak idő kérdés. Mi több, napjainkban a szabadkőművesség immár oly vakmerő lett, hogy leplezetlenül kikiáltja, miszerint magának a kathol. egyháznak vesztére tör. Ezt például Berge testvér, a belgiumi „fenséges nagymester“, ki egyszermind parlamenti képviselő Brüsszel városa részéről, egy, 1879-ben mondott alkalmi beszédében így fejezi ki: „Azt mondják, s magam is ezen véleményben vagyok, hogy a katolikus vallásnak valódi ellensége a szabadkőművesség. Igen, mi ellenségei vagyunk a katholicismusnak, melynek alapja a syllabus. A páholynak az a feladata, hogy politikai és társadalmi kérdésekkel foglalkozzék. Nekünk a sötétség ama lovagjai ellen, kik a népet a tudatlanságba, babonába és fanatismusba belefojtják, ki kell tűznünk a szabadvizsgálgódás zászlaját és k e z ü n k b e kell

¹⁾ „Az új iskolatörvények valódi forrását Franc/iaországban most már Ferry oktatásügyi miniszternek magának a szájából tudhatjuk meg. Mint ugyanis a szabadkőművesség közlönye, a „Chaine d'union“ írja, Ferry Lille városában így nyilatkozott szabadkőműves testvéreihez tartott beszédében: „Önök tudják, hogy mi tart engem távol a mi templomainktól; én a páholyokon kívül is folyton küzdök szabadkőműves elveink diadalért, és mondjanak a mit akarnak, a kormány gyöngeség nélkül fogja keresztül vinni a törvényeket.“ Ebből kitetszik, hogy a kath. oktatás elleni irtóháború és a szerzetrendek üldözése a szabadkőművesség érdekében történik.“ (Magyar Korona 1880, júl. 29. száma.)

²⁾ „Mennyire levetik a szabadkőműves liberálisok álozajukat, mutatja a brüsseli „Chronique“ által hozott jellemzése az új középiskolai törvényjavaslatnak: „A kezdetből — írja — melyet a kormány tett (Belgiumban), szabad arra következtetni, hogy jó törvényt fogunk kapni a középoktatásra, törvényt Isten nélkül, mint a milyen az 1879 júl. 1-i elemi oktatási törvény, mely a papoknak megtiltja a belépést az iskolába.“ (Magy. Korona 1881, apr. 7. sz.)

vennünk a népnevelést. Ez a szabadkőműves politika a klerikálisok tanaival szemben.“¹⁾ Ugyanezt Covreur testvér, érdemült nagymester s ugyancsak Brüsselt képviselő parlamenti tag utolsó toaszjában e szavakba foglalta: „A klerikalizmus halálára és a római egyház végpusztulására koczinok.“²⁾

Még egyet kell itt fölemlítenünk: az atheus felsőbb leánynevelő intézeteket.

„Kik ezen borzasztó összeesküvés fáradhatatlan szervezői, mely napjainkban a végre létesített, hogy a nők szívéből a hitet kitepje?“ kérdi Dupanloup; és habozás nélkül így felel önmagának: „A szabadkőművesek.“³⁾ — Igen, a szabadkőművesek; jól tudják ők, hogy a freiburgi páholy szónokának, Fischer testvérnek szavaival éljek, hogy „a nők hivatása a nevelés első magvait a gyenge gyermekszív fogékony talajába vetni, ott a szellemi élet első csiráit felkölteni, ápolni, nevelni; azon csirákat, melyekből majdan erős és egészséges növény gyanánt fog növekedni a gyermek gondolkozása és érzelme. Szóval, hogy a nő hivatása megvetni az ember szellemi és erkölcsi jövőjének alapját; tudják, mily végtelen fontosságú e feladat, s a mily sok függ ennek helyes betöltésétől, miután világos, hogy az ifjú korban nyert nevelés rendszerint irányadó az egész életre“;⁴⁾ tudják tehát, hogy a szabadkőműves istentelenség valamennyi férfira, mint Leroy testvér mondja: „nő nélkül semmire sem mehet,“ s azért akarják a szabadkőművesség egyházelleni kulturharcza terveibe a nőt minden áron bevonni, s céljaik kivételére eszközül felhasználni; de mert a vallásos nevelésben részesült nők között csak igen-igen kevés találatik, ki annyira sülyedne, hogy gonosz tervök keretébe beilleszthető volna, saját iskoláikban akarnak maguknak ilyeneket nevelni.

E gondolattal már Weiszhaupt illuminatusai is foglalkoz-

¹⁾ Der Pilger 1879. aug. 9. száma 126. lapján. Berge e beszédéből is tudomást vehetünk arról, hogy szabadkőművesek voltak azok, kik a népiskolából a vallást kizáró legújabb belga törvényt tervezték és megszavazták.

²⁾ Ugyanott.

³⁾ Dupanloup, i. m. 54. 1.

⁴⁾ Pachtler, Gtötze 415. 1.

tak. Pachtler (Götze 417. 1.) a bajor kormány által 1786—87-ben kiadott „eredeti okiratokból“ (‘) ezeket idézi:

„Hercules²⁾ minerva-iskoláját (nőnevelő intézetet) szándékozik felállítani; ez nagyszerű terv. Én már sokat gondolkodtam és Philóval értekeztem erről. A nők sokkal nagyobb befolyást gyakorolnak a férfiakra, hogysem ezek a világot, a nők megjavítása nélkül, a javulás útjára terelhetnék. De hogyan kezdjük a dolgot? Ez a bökkenő! Megtűrik-e a felnőtt hölgyek, kivált előítéletekkel telt anyák, hogy leányaik nevelésével mások foglalkozzanak? Bizonyos korú kisasszonyokkal és hölgyekkel kell tehát kezdenünk. Herkules azt indítványozza, hogy ezen ügy vezetésére Ptolemaeus Lagi nejét használjuk fel; ez ellen nincs semmi kifogásom. Én részemről négy mostoha leányomat ajánlom; jó leányok ezek, és kiválóan a legidősb bir minden szükséges tulajdonokkal: huszonnégy éves, sokat olvasott, és túltette magát az előítéleteken; a vallás dolgában velem tart. Négy leányomnak a hasonló korú hölgyek között számos ismerőse van, és Ptolemaeus Lagi nejének igazgatása alatt csakhamar lehetne egy kis társaságot összeállítani. Ptolemaeus Lagi neje egyedül férjével állana összekötésben; legidősb leányom mint aligazgató velem.³⁾

Ez alkalommal, mert a Lanz-ot lesújtó villám nagyon is szemsértő világot vetett e sötét tervre, az szerencsésen abban maradt, a páholyok symbolicus szőnyege alatt pihent mindaddig, míg 1864-ben ismét napfényre nem került Belgiumban, s ezúttal már gyakorlati téren.

A brüsseli oriens ez évben (1864.) „Gratti szabadgondolkózó kisasszony igazgatása alatt egy vallás nélküli leánynevelő intézetet alapított,“ melynek ezután a főváros 3600, a liberális kormány pedig 5000 frank évi segélyt biztosított.⁴⁾ Ezen iskola célját Massol testvér így adja elő a „haladás és jóté-

¹⁾ Ezen okiratok Lanz nevű illuminatusnál találtattak, midőn sleziai útjában a villám agyonütötte.

²⁾ Álnév, ily álneve Weiszhauptnak Spartacus, Knigge bárónak Philó, Zwarkhnak Cato, Hercules és Ptolemaeus ismeretlen egyéniségek álnevei.

³⁾ Ezen eredeti okiratokban Weiszhaupt különbséget tesz jámbor erkölcsű és kicsapongó nők között, amazokból akarja az alsó, ezekből a felső fokozatokat alakítani, hogy a jókat ártalmatlanokká tegye, s a rosszakat felhasználhassa.

⁴⁾ Pachtler, Götze 420. 1.

konyság“ című boulognei páholyban 1867. jul. 19-én mondott beszédében: „Emez oktatás által a nők lassankint oda jutnak, hogy lerázzák a papi jármot, és megszabadulnak ama babonától, mely őket gyermekeiknek a modern szellemmel összhangzó nevelésében akadályozhatná.“¹⁾

Kendkívül megtetszett ez a francia testvéreknek, s nem állhattak ellene utánzási ösztönüknek.

1867. évi nov. 20-án a „Siecele“ (határozottan kőműves lap) hasábjain ily felhívás volt olvasható: „Kívánatos, hogy Duruy minister egy tanítónő képezdét alapítson minél előbb. Csak egy eszköz van, ismételve mondom, csak egy eszköz van, melylyel a haladás ellenségét leverhetjük: képezzük a nőket hogy ezek azután az ifjú leányokat oktassák, és szabadgondolkodó nőkké neveljék.“²⁾

Alig fújta meg a Siecele e riadót az egyház ellen, Duruy minister már készen állott a kívánt nőképezde tervével, s az atheismus ezen új propagandája csakhamar felállítatott.

Ezen kívül — mint Segurtól³⁾ tudjuk — még két leánynevelő intézet áll a páholy vezetése alatt Párizsban, melyekben kézművesek és kiskereskedők leányai hivatásuk és állásukhoz mért kiképeztetést nyernek, hogy majdan tisztességes módon megélhessenek. Ez ellen nem lehetne kifogásunk, ha a szabadkőművesség alapelve, az atheismus, nem volna irányadó ezen intézetekben is; de midőn látjuk, hogy a páholy ezen intézeteiből is száműzi az Istent, hogy e tanodákban még csak említeni sem szabad a Mindenható nevét; midőn látjuk, hogy ezen intézetek tanítónői — mint ez nemrég történt — csupán azért, mivel figyelmetlenségből kimondják az Isten nevét, azonnal megfosztatnak állomásaiktól: lehetetlen a legmélyebb gyász-érzettel párosult irtózattal ily tanodáktól el nem fordulnunk.

El is fordult ezen intézetektől minden jobb érzésű ember, sőt Dupanloup „Püspöki vészkiáltás“-ára elfordult az egész francia nemzet, mit látva a „Monde maçonnique“ nem bírt fájdalmával és boszuságával s így kiáltott fel: „Mit tesznek a departement-ák? Hogyan, oly példa után, milyent nekik Párizs adott (ez intézetek felállításával), nem találkoznék Francia-

¹⁾ Dupanloup, i. h. 54. 1.

²⁾ Pachtler, Götze 421. 1.

³⁾ Segur, Freim. 105.

ország főbb városaiban egynehány önálló és szabadszellemű nő, ki e szép odaadást utánozná?“¹⁾ De szava most ismét eredmény nélkül elhangzott. A szabadkőművesség nőképezdéje és leánynöveldéje teljesen lejárta magát épen úgy, mint képzőegylete, midőn 1871-ben egy 12 éves gyermek a Saint-Sulpice egyház szószékéről e szavakat kiáltá: „nincs Isten,“²⁾ midőn a petroleuse-sereg e szavakat viszhangoztatá örült ordítással: „Ha volna Isten, agyon kellene őt löni.“³⁾

Ezekből meggyőződhetnek t. olvasóim, hogy a közvetlen után nem sokra vitte eddig a szabadkőműves propaganda, minek nem csekély oka azon körülményben keresendő, hogy ezen szabadelvű urak, mint Laurent testvér is bizonyítja, pénzökkel nem igen liberálisok; pedig iskolák, képezdek és leánynevelő intézetek felállításához sok, igen sok pénz kell. De meggyőződhetnek arról is, hogy annál többre ment a közvetett után. Mint a fennebiekben láttuk, a páholy mérhetetlen befolyást gyakorol titkon az államra, alattomos cselei által irányt ad a politikának, orránál fogva vezeti a törvényhozó testületeket és fejedelmeket, alkot korszellemet, elővarázsol közvéleményt, nyomást gyakorol a kormányra és erkölcsi kényszert a fejedelemre, szóval, többé-kevésbé elfoglal minden tért. — Se befolyásával akarja az iskolákban, a tanügyben kipótolni azt, a mit áldozatkészsége megtagadott, ez adja kezébe azon eszközt, melynek közvetítése által áldozat nélkül is ráteheti tüzes kezét a vallási oktatásra, az egyház tanodáira, azaz: közvetett módja, melylyel magához akarja ragadni a tanügyet, egyszerűen abban áll, hogy a legalsó tanodától a legfelsőbbig mind, az Isten nélküli vallástalan, modern jogállam kezeibe játszsza, hogy idővel jogtipró istentelen törvényekkel egészen kivetkőztesse vallási jellegökből, és ha egykor a hatalom kormánypolczára vergődhetik, az állami tanoda, mint érett alma, mind az ő ölébe hulljon.

Mindezek a kultúr-államok új és legújabb iskolai törvényeinek figyelmes vizsgálóját tájékozni fogják az iránt: hol és kik által terveztettek, kinek vagy mire vannak szánva azok

¹⁾ Segur, 107. 1.

²⁾ Dupanloup, 53. 1.

³⁾ Egri Egy hm. Közlöny 1874. máj. 1.

a közös vagy községi iskolák, melyek napjainkban már Európa majdnem minden népeire törvény által ráerőszakoltattak, valamint arról is, mi az utolsó célja a vallásellenes liberális iskolatörvényeknek,

Érdekes lesz még tudni azt, mivel igazolja az Isten és vallás nélküli oktatást a szabadkőműves bölcsesség, mivel akarja pótolni a keresztény hitet a tanodákban s egykoron az életben.

E valaminek, vagy helyesebben mondva semminek, nagy neve: „független morál.“

Független morál?! — Mi ez? Független? Kitől és mitől független?

A vallástól, — jól értsük meg, a vallástól, az erkölcsi törvénytől, az Istentől.

Oh, de ez rettenetes képtelenség! . .

Tagadhatatlan, ilyen képtelenséget még nem hallott a világ, de a szabadkőműves bölcsesség mégis ezt nevezi független morálnak, és hozzá illő tudományossággal azt még meg is tudja magyarázni.

A „Monde maçonnique“ 1866-ik évi szeptemberi számában így magyarázza: „Mi a morált illeti, az ép úgy nem zsidó, mint nem protestáns, a morál azon általános erkölcs, melyet minden férfiú és minden nő e világon önmagában hozdoz.“^{x)} E lap kissé homályos szavakba burkolta gondolatait, de azért megértheti, a ki meg akarja érteni, hogy felfogása szerint a morál független minden vallástól²⁾ és valláson alapuló erkölcsi törvénytől, hogy az egész morált az ember önmagában azaz énje tetszésében, szeszélyeiben, hajlamaiban, belátásában, gondolkozásmódjában sőt indulataiban, ösztöneiben és szenvedélyeiben hordozza, hogy ezek képezik egyedüli morál-codexét, s azért erkölcs mindaz, mi énje jó és rossz lelkiismeretével vagy lelkiismeretlenségével egyezik, ha önakaratából és kívánságából ered.

Így érti a független morált a híres jogtudós és nagymester Bluntschli is, különben nem mondhatná, hogy a szabad-

¹⁾ Segur, Die Freim. 106. 1.

²⁾ A franezia páholy-rituale így szólítja meg az anyát: „Másutt a morál hiten épül, itt nálunk az észre van alapítva .... mi szabadkőművesek függetlenné teszszük a morált minden vallástól, mi több, a mi morálunk minden vallás felett áll.“ (Pachtler, Grötze 334 1.)

kőművesség „melynek feladata az erkölcsi szabadságot ápolni, nem nézheti közönyvel, hogyan veszélyezteti egy sötét hatalom az erkölcsi szabadságot“¹⁾ t. i. az egyház, Isten létének és erkölcsi törvényeinek hirdetésével.

Így fogja fel Bischoff testvér, ki a Bauhütte 1874-iki ápril hó 11. számában így értelmezi a független morált: „Szabadkőműves tanaink értelmében nem azért fogtunk hozzá az öntökéletesítés nagy munkájához, mert bizonyos vallási nézetek szerint vagy közvetlenül az Isten vagy azok parancsolják, kik magukat mások előtt Isten szolgálóinak kiadják; — nem azért mintha ugyanazon nézet szerint a cselekvésért vagy mulasztásért jutalmat vagy büntetést várnánk; — nem azért mintha szintazon nézet szerint ettől tétetnék függővé örökkévalóságunk; — nem ezen indokokból: hanem azért, mert tisztán s legmélyebb meggyőződésünkkel belátjuk e munka elodázhatatlan szükségét. Az öröklétű természetörvény e munkát kötelesség gyanánt állít ja elénk, és az örökké fennálló ösztön segíti teljesíteni.“²⁾ — Ezzel mit akar mondani Bischoff? mit mást, mint azt, hogy a szabadkőművesség független moráljának egyedüli tényezői: a személyes belátás, és ezen belátás által alkotott természeti törvény egyrészt, másrészt pedig az ösztön; tehát a szabadkőművesség tana szerint minden szabad, mert erkölcsileg jó minden, mi az ember belátásával, ösztönével és természetével nem ellenkezik.

És hová vezethet a páholy e független morálja? meddig terjed határa? Vagy mi korlátozhatja, hogy kebelébe ne fogadjon be erkölcs czimen minden bűnt, minden gazságot, minden gonoszságot és istentelenséget? — Feleljen e kérdésekre a szabadkőműves rituálé ezen passusa: „Finomság, tettetés, bátorság, szeretet, élv, ravaszság, utánzás, dühösség, jámborság; elégedettség, roszakarat, esztelenség, képtelenség, jóság és barátság, ez mind egynemű, egy eredetű.“³⁾

E. jellemezhetetlen morál feletti álmélkodásunkban — ne feledjük el azt, hogy ezen igazi „ördögi-morál“ elengedhetetlen logikai következménye a szabadkőművesség alapelvének, mely a személyes örök Istent megfosztja istenségétől és istenné te-

¹⁾ Pachtler, Götze. 265. 1.

²⁾ u. o. 263. 1.

³⁾ Eckert, Magazin III. köt. 2 füz. 93. 1.

szi korlátlan szabadsággal, független egyenlőséggel, tekintélyt nem ismerő testvériséggel, az embert; mert mint Chaurand báró a francia képviselőház 1874-ik évi június 5-iki gyűlésén mondta „a hol nincs Isten, a hatalomnak nincs alapja, a kötelesség nem jár felelősséggel, a jognak nincs biztosítéka, a szabadságnak nincs szabályozója, a társadalomnak nincs jövője;“¹⁾ hisz Isten nélkül nincs és nem is lehet semmi erkölcs, mivel nem lehet semmi kötelező erkölcsi törvény; a hol az ember önmagát isteníti, ott ne keressünk ennek ösztönén, saját énje érdekével egyező belátásán kívül más irányadó szabályt, ott ne keressünk erkölcsöt, liánom csak határtalan féktelenséget és végtelen elvetemedést.

Térjünk még egyszer vissza Sue Jenő francia és Quinet Edgár belga testvérekhez.

Ezen urak, mint a 94. lapon láttuk, azon tanácskoztak: mily gyakorlati eszközökkel lehetne a katholicismust legsikeresebben leküzdeni, és abban állapodtak meg, hogy erre a bölcsészeti rationalismus volna a legbiztosabb eszköz; de miután ez nem gyakorlati, a mennyiben igen ritkák a bölcsész szellemek, kevés bizodalomuk volt hozzá; mást kerestek, szemöket a protestantismusra vetették és úgy találták, hogy ebből jó hídacska lesz, melyen keresztül az egyház és a szabadkőművesség között tátongó feneketlen mélység felett átcsalhatják táborukba a katolikus népeket. Quinet Edgár így érvel regényíró barátjának: „Mi a teendőnk? — Nagyon egyszerű: tömeges kilépést kell eszközölnünk amaz egyházból, mely vesztünkre esküdött; ez gyakorlati, ez hasznos, ez sürgős .....

Ha a 16-ik században az ember minden erővel a tiszta evangéliumhoz ragaszkodott, hogy a középkor előítéleteitől megszabaduljon; nem fizetné-e ki magát napjainkban is, ha a vallási felforgatás legelőhaladottabb eseményeit felölelnők, hogy a düledező katholicismustól, ezen oly igen vak alaktól, melyhez hasonlót a világ nem látott, megmenekedjünk.“²⁾

E haditerv igen különösnek látszik, de a brüsseli szabadkőművesség mégis nagy tapssal fogadta, sőt 1857-ben hozzá is látott kiviteléhez, midőn Quinet, Verhaegen és más 16, magas

¹⁾ Egri Egy hm. Közlöny, 1874. jul. 1. sz.

²⁾ Desehamps. Freim. II. köt. 32. 1.

fokú páholytag ajánlása mellett, Luther Márton méltó vetélytársának Philipp de Marnix de sainte Adelgondenak epébe mártott tollal írott s hitvány kifakadásokkal teljes művelt saját nyomdájában Sámuel Henriknél (zsidó) népszerű kiadásban lenyomatta; ¹⁾ különösnek látszik e terv, mert hiszen a páholy, mint Goffine testvértől hallottuk, „a protestánst is csak azon föltétel alatt fogadja be templomába, hogy új emberré legyen, hogy előbbi tévelyeit megtagadja, hogy a vakhitet és az előítéleteket, melyekbe ifjúságában belepólyáztatott, letegye,“ ²⁾ és „a hívő protestáns — mint Van Rijkom, gorkumi páholytag biztosít, — ki a többi között a bibliát, s még hozzá egyedül a protestáns bibliát óhajtja — a hasznos és a serdülő ifjúságot hasznavehető társadalmi tagokká képező könyvek helyett — az iskolába: nem lehet szabadkőműves a szó szép értelmében .... és ha mégis azzá lesz, elárulja a szabadkőműves rendet, vagy megcsalja egyházát.“ ³⁾

De tudja Pál, mit kaszál.

Midőn a 16-ik század reformátorai az úgynevezett evangéliumi szabadság nevében a katholicismus dogmáit és Jézus egyházának tanítóit tekintélyét elvetették; midőn a hit alapjává a szabad vizsgálódást tevék; midőn azt mondák követőiknek: „itt a szentírás, alkoss ebből magadnak hitet saját belátásod szerint,“ nem volt és nem lehetett többé joguk semmi positivis, musra, semmi hittani semmi vallási tekintélyre; nem kívánhatták a protestánstól, „ki — mint de Maistre gróf megjegyzi — annál inkább protestáns, minél többet protestál, és minél kevesebbet hisz,“ hogy csak egy hitigazságot is elismerjen, de még annyit sem, hogy Isten létét higye. A protestantismus szabad vizsgálódásával azon meredek lejtőre lépett, melyen mégcsak egy lépés kell, hogy az indifferentismus mély árkába essék, és a hóna alá szorított kötetlen biblia ezer összeszedhetetlen foszlányban heverjen lábai alatt, önmaga pedig azután a rationalismus, sőt az absolut nihilismus vadállatainak maraltéka legyen.

A szabadkőművesség észrevette a protestantismus e ve-

¹⁾ Ugyanott 15. 1.

²⁾ Pachtler, Götze 229.].

³⁾ Ugyanott 340. 1.

szedelmes álláspontját, és ezért mosolyog reá oly igézően, ezért, hogy az utolsó vészteljes lépésre rábírhassa.

És rász néven veheti-e ezt neki a protestantismus? Véleményünk szerint nem, és pedig sem elvével, sem a szabadkőművességhez való viszonyánál fogva. Nem elvénél fogva, mert e szerint a tökéletes protestantismus nem lehet más, mint a korlátlanul szabad és minden tekintélyen fölülálló, biblia-turkálásból származó személyes belátás, akkor is, ha e vizsgálódásnak eredménye egészen egyeznék a páholy tanával; nem viszonyánál fogva, mert hisz a jelenlegi szabadkőművesség épen a szabadon vizsgálódó protestantismus édes leánya, vagy, mint a Historisch-Politische Blätter egy munkatársa mondja: „a szabadkőművesség tulajdonképen nem egyéb, mint az indifferentismus rothadásába átment protestantismus.“¹⁾

E rothadást még gyenge korában fogadta anyai méhébe a protestantismus, és pedig első és legfőbb mesterétől Melanctontól, ki mint „mason“ (azaz szabadkőműves) aláírta az 1535-iki kölni szabadkőműves okiratot. — E rothadást 183 évi viszontagságos vajúdas után végre három protestáns bába, úgymint: Payne, Desaguliers és Anderson, e két utóbbi egyszersmind hirneves prédikátor, segélye mellett 1714-ben Londonban hozta napvilágra, s azután oly jámborul nevelte, hogy már 18 éves korában, 1735-ben fia Edelman J. Ch. testvér így bátorodott szólni hozzá: „Vessük el a keresztyény Koránt, mely ép oly megbízhatatlan és önmagával ép oly ellenmondásban van, mint a török, és tartsunk egyedül az észszel, mint Henoch és Noe . . . lelkiismeretünk a mennyország és pokol; nincs sem Isten, sem ördög; Krisztus születésének, feltámadásának stb. története csak mese.“²⁾

Mennyire hallgatott a protestantismus ezen pajkos fiának szavára, kitűnik onnét, hogy midőn Hund báró 1756-ban Kittlicz nevű birtokán protestáns templomot épített, ennek alapkövébe nem protestáns hitvallást, hanem a szabadkőművesség elveit tette le³⁾; kitűnik Weiszhaupt ezen felkiáltásából: „Habár a szabadkőművesség a legmélyebb erkölcsi sülyedés elvein

¹⁾ 1841. évf. 8. k. 66. 1.

²⁾ Pachtler, Götze, 77. 1.

³⁾ Kühn, Freimaurerei. — Báró Hund később 1762-ben visszatért a kath. egyház kebelébe, s mint katóhikus halt meg 1776-ban,

alapul, a protestáns egyház fejei ebben Krisztus tanainak és törvényeinek megtestesülését ismerték fel. Emberek! emberek! mire nem lehet titeket rábeszélni!“¹⁾

Igaz, hogy az eszére tért protestantizmus ez ellen is protestált, és a bibliát, melyet a katholicizmustól átvett, miután azt szabadvizsgálódási elvéhez hűen meghamisította, „Isten szavának“ nyilvánította; igaz, hogy hasonló igazítással aláírta a niceai szent zsinat (325) hitvallását; de fiai nem nagyon törődtek anyjok tekintélyeskedésével, sőt arról vádolták kíméletlenül, hogy éppen ez által meggyalázta dicsőséges alpevét, mely minden egyes embert az egyházi és isteni tekintélytől egészen függetlenné, tehát az igazság utolsó és egyetlen kútfejévé teszi; fiai nem ismerték el a protestáns tanszék létjogát, s hátat fordítván ennek, határozottan a racionalizmus és a szabadkőművességgel tartottak. Innét van, hogy a múlt század közepétől a racionalizmus uralkodik a protestáns irodalomban;^{a)} költői, bölcsészei, tanfériái és theologusai, mint Pachtler részletesen kimutatja^{a)}, nyílt racionalisták s elvi vagy tényleges szabadkőművesek voltak és hogy „a szabadkőművesség már régóta avatottai közé számítja a protestáns papság nagy részét,“⁴⁾ kik közé nemcsak egy Eosát,⁵⁾ hanem még a nagynevű weimari superintendenst Herdert(1744—1803) is kell számítanunk, mert ő is azok közé tartozott, kik a kinyilatkoztatást emberi találmánynak tekintik. Gervinus azt állítja róla, hogy „oly emberi vallás alapításán fáradozott, mely a keresztény vallást messze túlszárnyalja, és melynek egyik felekezetét a szabadkőművesek képezték.“⁶⁾

Luther és Kálvin unokáinak tehát nincs miért boszankodniok, ha az istentagadó Strauss (1864.) így szól hozzájuk: „Én a német népet úgy tekintem, mint a reformatió népét, de a reformatió népét, de a reformatiót még nem látom bevégezettnek, hanem olyannak, mely még tovább akar fejlődni. Mi, krízisben

¹⁾ Eckert Magazin XIV. 1. előszó.
9 V. ö. Christenthum u. Maurerthum. 3. 1.

³⁾ Götze 77—105. 1.

⁴⁾ Eckert. v. ö. Bartha 32. 1.

⁵⁾ Kosa protestáns pap volt, ki Braunschweigban, Hamburgban, Dániában és Svédországban a szabadkőművesség terjesztésén fáradozott. V. ö. dr. Kühn, Freim. 116. 1.

⁶⁾ Pachtler, Götze, 83. 1.

élünk, mely nehéz azért, mivel a (protestáns) keresztény tan egy része ép oly elviselhetetlen lett nekünk, mint az akkor (a reformáció idejében) élőknek,¹⁾ mert „ha absurd volt az ó hit, — így folytatja — úgy a modern kétszeresen, háromszorosan az. Az ó hit elenmondott az észnek, de nem mondott ellen önmagának; az új ellenmond önmagának minden részben, hogyan lehetne tehát az észszel összeegyeztetni;“²⁾ nincs miért boszankodniok, ha Ursin testvér ma is ily dicséneket zeng nekik: „A nagy német genius a wittembergi vártemplomra tett kalapácsütéseivel széttrökte Róma lánczait, felállította a szabad hit országát, melynek határai között, melynek talaján a szabadkőművesség épülete emelkedett fel;“³⁾ ezért nincs mit boszankodniok, mert ha őszinték akarnak lenni, nem tagadhatják: hogy a szabadkőművesség vallási tekintetben nem egyéb, mint tiszta evangélikus elvök következetes végmegoldása, vagy mint Latomia IV. kötetében Findel írja: „A protestantismus vallási tekintetben csak félig az, ami a szabadkőművesség egészen. Az a vallás tartalmát úgy tekinti, mint Istentől adottat, és az észnek csupán azon egy, alaki hasznalatát engedi meg: hogy az esztelen anyagot idomítsa. Ellenben a szabadkőművességnél az ész hivatása: a vallásnak nemcsak alakot adni, hanem tartalmát is megalkotni. A protestantismusnak tehát vagy vissza kell térni a katholicismushoz, vagy önkéntesen fele utján kell megállania, vagy előre haladva a szabadkőművesség terére lépni; mert az ész csak egyideig elégszik meg ama joggal, hogy azon hit-tételeket, melyek minden észnél magasabbak, észszerű alakba öntheti: az adottat csak addig kísérli különböző módokon saját tételeivel összeegyeztetni, míg ebbeli fáradása közben teljes és tiszta önismeretre jutván, belátja ezen összeegyeztetés lehetetlenségét. Ekkor aztán az őt illető jog másik felét is kívánja: megveti a ráerőszakolt hajlíthatlan anyagot, és szabadon választvagy alkot magának feldolgozhatót.“⁴⁾

Oh de az az őszinteség oly kényes portéka protestáns

¹⁾ „Jézus élete“ című istentelen műve előszavában. V. ö. Christ u. Maur. 77. 1.

²⁾ PacMer, Götze, 209. 1.

³⁾ Freimaurer Zeitung. 1874. ap. 25, 17. sz.

⁴⁾ Götze. 217. 1,

atyánkfiainál, hogy nem merik kivinni a szabadlevegőre, hogy baj ne legyen belőle. Azért, daczára annak, hogy köztudomású dolog, miszerint a német „protestáns-egylet“ (Protestanten-Verein) alapítói és vezérei magasfokú páholytagok és hogy ezen egylet iránya egészen szabadkőműves azaz atheus szellemű; daczára annak, hogy az orthodox protestáns egyház berlini papigyűlése az összes német protestáns egyházakhoz 1868-ban intézett manifestumában ¹⁾ nyíltan kárhoztatta ezt a rationalistikus egyletet, mint olyat, mely megveti a protestáns egyházat és a szentírást, mely sem Istent, sem Krisztust nem hisz²⁾: mégis mindig protestálnak azon történeti igazság ellen, hogy a szabadkőművességet a protestantismus szülte és nagyra nevelte.

De ezzel ugyan nem sokra mennek, még azon esetben sem, ha oly celebritás áll is az ügy élére, mint Hengstenberg berlini tanár. Legjobb esetben oly rendreutasítást kapnak, mint ez az ur a berlini nagypáholytól kapott e szavakkal: „Ha nekünk Hengstenberg még egy tuczat ilyféle idézetet hordana is fel, még akkor sem bizonyítana egyebet, mint azt, hogy Hengstenberg előtt már a múlt században is voltak Hengstenbergék, kiknek ítéletét ép oly kevésbé tarthatjuk az evangélikus egyház ítéletének, mint a mily kevésbé kívánhatja dr. Hengstenberg ur, habár terjesen respectáljuk elmeélet és theologiai tudományosságát, hogy az ő szavait az evangélikus egyház szavainak vegyük. Az evangélikus egyházban soha sem léphet fel egyes ember tekintély gyanánt.“ ³⁾

E sorokkal korántsem akarjuk sérteni protestáns testvéreinket; ellenkezőleg, méltó elismerésünket kell itt kifejeznünk azoknak, kik hitelvők sikamlós terén még eddig daczolni tudtak a páholyokból özönlő vallástalan áradattal. — Feladatunkhoz hiven csupán arra nézve akartunk rövid felvilágosítással szolgálni: hová czéloz a szabadkőművesség, midőn ily szabályokat állít fel: „A politikában az a feladatunk, hogy a Német-

¹⁾ Deschamps Freim. II. köt. 60. lapján egész terjedelmében olvasható e manifestuoi.

²⁾ Proudlion bármennyire rokonszenvezett is ezen egylettel azért, mert ez „protestáns“ jelzöt használt; mégis így nyilatkozott róla: „Csak a német tudomány hordárai (Packtrager) nevezhetik magukat még keresztényeknek akkor, midőn Krisztus istenségét tagadják.“ (Pachtler, Götze 209. 1.)

³⁾ Dr. Bartha, A szabadkőművesség 34. 1.

és Olaszország közötti szövetséget fentartsuk, terjeszszük és elősegítsük; a vallási dolgokban pedig, hogy a katholicismust minden módon üldözve, a protestantizmust támogassuk;“¹⁾ ezé-
lünk nem volt egyéb, mint kimutatni azt, hogy „a szabadkő-
művesek átmeneti vallásnak akarják felhasználni a protestan-
tismust, melyben nem hisznek, melyet mint tévelyt szíveikben
kárhóztatnak, hogy így eleget tegyenek azoknak is, kik még
érezik a vallás szükségét, valóban pedig azért, hogy mintegy
észrevétlenül a rationalismus karjaiba vezessék, ha lehet, a ka-
tholikusokat is,“²⁾

Különben, a szabadkőművesség nemcsak a protestantismus-
sal él így vissza, hasonló sorsra szánta Ronge német és Janus
(Döllinger) ó-katholicismusát. A páholy kész minden vallási tö-
redékkel szövetkezni, csak a római egyháznak árthasson.

Jochmus-Müller, a német-katholikusok berlini egyletének
elnöke „Kirchenreform“-jában (III. köt. 230. 1.) ezt mondja:
„Hogy a szabadkőművesség kedvező befolyást gyakorolt a né-
met katholicismus fejlődésére, hogy az derék tagokat nyert ettől
és hogy vallási elveik azonossága mindkét részről elismertett,
tudja mindenki.“³⁾ S ugyanezt el lehet bátran mondani az új-
donsült ó-katholikusokról épen oly joggal, mint az unitáriusok-
ról stb. talán a magyarországi „új-hitű“-ékről is, kik magukat
nemcsak „nazarenusoknak“ hanem „világosság fiainak“ is ne-
vezik, mintha csak „a világosság és fénylovagjainak“⁴⁾ testvé-
rei volnának“⁵⁾ és kiket a polgári házasság előharczosa, Irá-
nyi Dániel, a magyar parlamentben is nyíltan védelmezui bá-
torkodót.

A modern felvilágosodás szívesen megengedi, ha valamely
egylet saját előnye és java előmozdítására oly fortélyokat hasz-
nál, melyek a becsületes jelen szabadelvű fogalmával nem ellen-

¹⁾ „Soeietà Alfieri“ páholy szabályainak 4. szakasza L. Egri Egyhm. Közlöny. 1874. máj. 16. sz.

²⁾ Deschamps. II. köt. 29. 1.

³⁾ Pachtler, Stiller Krieg 28. 1.

⁴⁾ A Signatstern szerint Vli-ik szabadkőműves felsőbb fokozat.

⁵⁾ Ezen véleményünket valószínűvé teszi azon körülmény, hogy ezen bo-
londos sectát tudomásunk szerint egy, börtönből kikerült korcsmáros terjesz-
tette el, és hogy a pozsonyi „Recht“ szerint „a börtönegyleteket a szabadkő-
művesség vezeti és ügykezeleli.“ V. ö. Egri Egyhm. Közlöny 1875 márcz. 1 sz.

kéznek, megengedi, ha mindjárt valótlanságok ügyes terjesztésével lép is fel. — S századunk e ferde gondolkozásmódja is tétpontját éri a szabadkőművesek között, kik egyetlők érdekében a legarczátlanabb hazugságra köteleztetnek.

A szabadkőművesek, ezen emberistenek a páholyban nyert oktatás és ott tett eskü alapján készek saját tetteiket megtagadni, készek saját ünnepélyes nyilatkozataikat meghazudtolni, készek azon becsületes és jellemes férfiakat, kik köztudomású tényeikre, okirataikra hivatkoznak, rágalmazóknak nyilvánítani, sőt kötelesek és képesek saját gonosz elveiket és istentelenségeiket a jezsuitákra, az ultramontanokra ráfogni, és ezek nemes és nagy tetteit maguknak tulajdonítani: szóval, készek minden hazugságra, hogy egyetöket a világ előtt szép színben tüntessék fel, mint ártatlan jótékonyági egyetlet; hogy a könnyen-hívöket és tudatlanokat páholyaikba csalhassák. De ki hitte volna, hogy merészségök a hazudozásban annyira határtalan legyen, miszerint a jólelküek elcsábítására azt híreszteljék szóval és nyilvános lapokban, hogy számos katolikus pap is tagja egyetöknök, söt hogy IX. Pius pápa, maga is szabadkőműves volt fiatal korában?!

És a szabadkőművesek erre is vetemedtek.

Segurnál ide vonatkozólag ezeket olvassuk: „Jó barátim egyikéhez, ki igen jámbor pap vala, egy napon ily kérdéssel állit be egész komolyan egy derék asszonyság: „Igaz-e, hogy a dominikánus atyák állanak a szabadkőművesség élén Franciaországban? mert — úgymond — férjemet azzal kínozzák, vétesse be magát; és midön én ennek minden erőmböl ellenszegültem, azt mondották, hogy a dominikánus atyák is e társulathoz tartoznak, és hogy öök igazgatják azt. Igaz-e ez valóban?“¹⁾

Ez bizonynyal nem egyetlen eset. Az előttem fekvő két szabadkőműves röpirat hasonlót állit a jezsuitákról,²⁾ és hogy messzebb ne menjünk, nálunk is azt beszélük, hogy Pesten és Kassán több katolikus pap szintén tagja a páholyoknak.

Igaz-e ez valóban?

Eltékintve a Segur által előadott esettöl, mely eléggé vi-

¹⁾ Segur. Freim. 20. 1.

²⁾ Adhue Stat. 41. és 43. 1. Christenthum n. M. 60. 1.

lágosan mutatja, hogy az egész csak álnok ráfogás volt, melylyel a szabadkőművesek ama jámbor nő lelkiismeretét akarták megnyugtanni, határozottan kimondjuk, hogy nem igaz. Hiszen köztudomású dolog az, hogy a szabadkőműveseket és minden néven nevezett titkos társulatot kárhóztató pápai bullák kizárnak kivétel nélkül mindenkit a katolikus egyház kebeléből, ki szabadkőműves lesz; a katolikus pap tehát, ha mégis felvételné magát valamely páholyba, ezen ténye által kilép a katolikus egyházból. Ő többé nem katolikus. És ha nem katolikus, hogyan lehetne katolikus pap?

Különben, hogy mást ne említsünk, Luther es Kálvin szintén katolikus papok voltak; de meddig? Nemde csak addig, míg azt el nem hagyták, s azon órában, midőn megkezdték a hitrontó reformatiót, többé nem volt semmi helyök az egyházban. Ily értelemben már nem tagadjuk, hogy katolikus papok nem lettek volna soha szabadkőművesek, mert tudjuk, hogy Fessler, Lanz, Ronge, stb. páholytestvérek egykor csakugyan katolikus papok valának; ők ép oly papjai voltak a kath. egyháznak, mint Luther vagy Kálvin.

Aljasabb ennél ama hazug koholmány, mintha IX. Pius pápa is valaha szabadkőműves lett volna; és a független morál vesszőparipáján lovagló vakolóhősök nem átalják e vakmerő hazudságukat ismételve közhírré tenni lapjaikban. Legújabban a portugál páholy lap „Bolletín official“ kezdte 1873. június hóban kürtölni e többször megczáfolt rágalmat, s utána nem csak a „Bauhütte“ és „Freimaurer Zeitung,“ hanem sorba minden európai liberális lap ugyanazt hazudta szajkó módra olvasóinak, egész 1874 márcziusig.

Miért volt ez? Ravasz istentelen számításból, hogy sötét barlangjaikba csalhassák azt is, kinek kebelében még nem aludt ki a hit világa; hiszen ezek a tudós lapszerkesztők bizonynyal igen jól tudták azt, hogy IX. Pius e gyalázatos ráfogást még 1849. április hó 20-án tartott allocutiójában ünnepélyes óvással visszautasította ezen szavakkal:

„Ama számtalan cselhez, melyeket az egyház ellenségei folytonosan használnak, hogy kivált a nem óvatosakat és járatlanokat az egyház kebeléből kiszakítsák és elragadják, azon sértő és undok rágalom is járul, melyet személyünk ellen intézni és költeni nem pirulnak. Mi ugyan érdemünkön kívül

helytartója Annak, ki midőn szidalmaztatott nem szidalmazott, midőn szenvedett nem fenyegetőzött, a legkeserűbb szidalmakat is mindig teljes békével és némán tűrjük, s üldözőink- és rágalmozóinkért folytonosan imádkozunk. Azonban minthogy tartozunk az okosoknak és oktanoknak s mindenki üdvét kell munkálnunk, nem tehetjük, hogy — kivált a gyengék megbotrányozását megelőzendők, ezen gyülekezetelekben — vissza ne utasítsuk ama leghamisabb és mindennél aljasabb rágalmat, mely némely legújabb hírlapokban alázatos személyünk ellen nyilvánosságra hozatott. Ámbár pedig hihetetlen iszonynyal teltünk el, midőn ezen koholmányt olvastuk, melylyel ellenséges érzelmű emberek rajtunk és az apostoli széken mély sebet ejteni törekednek, mindamelllett legkevésbé sem félhetünk, hogy a legocsmányabb hazugságok bármi csekély sérelmet is ejthetnének az igazság ezen legfőbb tanszékén és rajtunk, kik arra minden érdemünk nélkül helyezettünk. Minthogy Isten különös irgalmából élhetünk Üdvözítőnk eme szavaival: „Én nyilván szoltam a világnak és titokban nem beszéltem semmit.“ Ez alkalommal is időszerűnek látjuk tisztelendő testvérek, ugyanazt ismét mondani és hangoztatni, a mit főleg 1847. évi deczember hó 13-án hozzátok intézett allocutióknban kijelentettünk, miszerint ellenségeink, hogy a katolikus vallás igaz és hamisítatlan tanait megronthassák és másokat rászedhessenek és tévútra vezethessenek, mindent felhasználnak, mindent megkísérlenek, csakhogy valamiképen még az apostoli szentszék esztelenségökben részt venni és azt pártolni látszassék.“¹⁾

V.

A személyes szabadság, okosság, lelkiismeretesség és becsület azt kívánja minden jóra való embertől, hogy mielőtt valamely társulatba lépne, ismerje annak elveit, céljait, eszközeit, egész lényegét; és viszont minden tisztességes egyletnek, ha csak némi becsületre tart számot, elengedhetetlen kötelessége a kebelébe belépni kívánó embernek feltárni egész lényét, hogy az megismerhesse viszonyát a társulathoz, melybe lép, és kötelességeit, melyek e viszonyból reá haramiának! hogy ezeket legszebb és elidegeníthetetlen emberi lényeges tulajdonával, a

¹⁾ Pachtler, Götze 721. 1. és dr. Bartha. 173. 1.

szabadakarattal önként és szabadon elvállalhassa, vagy ha meggyőződésével és lelkiismeretével ellenkeznek, elutasíthassa.

E becsületes eljárásnak azonban nyomát sem találjuk a szabadkőművességben; ez nemcsak a profán világot, hanem saját bekebelezett testvéreit is csúfosan ámtítja, csalja álnok fortélyokkal.

Ismerkedjünk meg röviden ezekkel is.

A sok, kőművesekre emlékeztető lim-lom, ólom és czirka-lom között a páholy oltárán látjuk a szentírást, sz. János evangéliuma kezdetén felnyitva, ezen pedig egy villogó kardot.

Tehát a szabadkőművesség még is ad valamit a szentírásra?! — Oh hogyan adna, hiszen csakis ezzel képes még itt is elámítani a vallásos érzelmű keresztényt, ki ha nehéz aggodalommal és lelkiismerete gyötrelmével lépett a páholyba, midőn a szabadkőműves templom oltárán megpillantja a szentírást, bizonyonyal megkönnyebbül szívében, mert azt hiszi, hogy a szentírásra mint „isteni ígére“ tesz esküt és eszébe sem jut kérdezni önmagától: miért van az a villogó és éles kard a szent könyvre téve? Pedig, pedig épen ez a kard, ez a pusztító, öldöklő, semmisítő eszköz mondaná meg neki az igazat, ez magyarázná meg némán is, hogy itt nincs más rendeltetése, mint a szentírás, az isteni igazság megsemmisítése.

Ha valaki hitelt nem adna e kardnak, higylen tanúinak, Marbach és Schaik testvéreknek.

Marbachnak, a leipzigzi „Balduin“ páholy főszonokának, többen a testvérek közül szemrehányást tettek, hogy beszédeiben gyakran idézi a szentírást, holott ez a szabadkőművesség alapelveivel ellenkezik, Marbach erre ezen szavakkal védte magát: „Egyik-másik testvér szívéből hallom e kétkedést: hová lesz a szabadkőművesség ama dicsősége, hogy nem tekint valáskülönbségre, hogy testvér nevezet alatt keresztényt és zsidót, pogányt és mohamedánt s mindenkit, ki ember, egyesít, — hova lesz e dicsősége, ha a bibliára utaltatunk, hogy ez rendezze és igazgassa hitünket?! Oh hát megszegényítetni akarjátok magatokat, testvéreim, a mohamedán testvérektől, kiknek oltárán nem a Korán fekszik, hanem a Biblia? Én azért azt mondom nektek, ha egy pogány vagy muszliman jön és megbotránkozik a biblia szaván, mely e helyen hangzik, hogy Isten lélekben és igazságban imádtassék, úgy az nem szabadkőműves,

hamindjárt tízszer annak ismerteté is magát jelek, szavak és kézfogások által. De viszont mondom nektek azt is, ha egy keresztény jön e terembe, és megszól benneteket a Korán, Soplíokles vagy Göthe egy szaváért, melylyel éltek, hogy Istent nagyszerűen és lélekben imádjátok, úgy az sem szabadkőműves.“¹⁾ Marbach szerint tehát a szabadkőműves előtt csak anynyi a szentírás, mint a pogány és török szemében, azaz: vallási szempotból semmi és irodalmi tekintetben is legfeljebb anynyi becse van előtte, mint a Koránnak, Sophokles vagy Göthe műveinek.

A másik tanú, Van Schaik, a németalföldi 1872. évi szabadkőműves Almanach 197-ik lapján ily vallomást tesz: „Az ügyek jelenlegi állása mellett a biblia mint alakoskodó (Figurantin) foglal helyet a páholy oltárán. Bármely szempontból tekintsük is a bibliát, nem késünk leplezetlenül kimondani, hogy az műhelyeinkben többé nincs itthon, nem is lehet, mióta előtérbe lépett az emberiségtan, mely emberjavító eszköznek hirdettetik.“²⁾

De figyeljünk, mi történik! Egyike azoknak, kikről a „kis tigris“ név alatt író titkos testvér így nyilatkozik: „A polgár hiúsága szabadkőművesnek lenni oly általános, hogy én naponkint bámulom az emberi ostobaságot. Az ismeretlen varázsa oly hatalmat gyakorol az emberekre, hogy félve és remegve készülnek a felvétel gyermekes próbáira. Magát valamely páholy tagjának tudni, magát nőtől és gyermektől elválva érezni, s oly titok őrzésére hivatva lenni, melyet soha meg nem ismer: bizonyos természetekre kék és nagyravágyás tárgya.“³⁾ — egyike ezen természetű embereknek, ki a borzalmas és halállal fenyegető, de csupa szemfényvesztésből álló próbákat⁴⁾ már kiállottá, épen az oltárhoz vezetetik. Nézzük meg jól, mint másutt is láttuk már, jobb térde és baloldala mezítelen, lábheleje rongyos, ferde sarkú, szemei be vannak kötve,⁵⁾ szóval, úgy néz ki, mint a legutolsó utczaí sehonnai. A jelenlevők falállá-

¹⁾ Deschamps, Freim. II. k. 95. 1.

²⁾ Pachtler, Stiller Krieg, 54. 1.

³⁾ Segur, Freimaurerei. 18. 1.

⁴⁾ E próbákat részletesen leírja Segur. 1. műve 20—60. 1.

⁵⁾ Ennek a rituálé szerint mind így kell lenni,

nak, kivont karddal körülveszik e bitang alakot, s ez elkezd mondani a rettenetes esküt.

Halljuk, mire esküszik?!

Hogy azon szabadkőműves titkokat, melyeket majd reá biznak, soha elárulni nem fogja.

De hát bíznak-e rá valami titkot?

E kérdésre feleljen őszintén Krause testvér: „Gondoskodva van arról — mondja ő — hogy egy alsóbb fokú páholy tag se tudja meg az igazságot, de még az igazság elhallgatása sem elég, hanem történeti igazság gyanánt költött koholmányok adatnak neki elő komoly arczczal, s ezek gyakran ép oly családok mint ízetlenek.“¹⁾

S nem csak az első foknál van ez így. Fokról fokra haladva mindig újra és újra esküszik a szabadkőműves arra, hogy a reá bizott titkot el nem árulja; de e titok soha sem jön tudomására.

Fényes tanúságot tesz erről a katholicismus egy ismert ellensége, Voss Henrik testvér, ki Mumsen Tóbiás keresztatyjához intézett levelében ezeket írja:

„Mielőtt a harmadik fokozaton túl vittetek volna, teljes voltam várakozással, mely egyedül látszott igazolni előttem e titkos szövetséget: oly dolgokat vártam, melyek az ember politikai és erkölcsi szabadságát illetik. De rászédtem. Annak, ki az emberiség általános boldogságát sejtí, mindig megfoghatatlanabb lesz a hieroglyph .... Tizenegy év folyama alatt csak kellett volna ama belsőség ismeretére jutnom, hol a titoknak rejleni kell, hallanom kellett volna valamit e titok ismeretlen őreiről; de most is csak annyit tudok, miszerint azon tények, melyeket köztudomásra kellett hoznom, hogy egyeletünk valójáról az avatatlanoknak egy előítéletet szolgáltatassak, nem voltak egyebek bohózatnál, melyre a berlini látható elüljárók is nevettek .... Hogyan is lehet az igazság és erkölcs célja oly egyeletnek, mely nyilvános becstelenséget enged meg magának, és ezek véghezvitelére egy becsületes érzésű és jóhiszemű ifjúval visszaél? Hogyan lehet jó titok azon örök kezei között, kik magukat és eredetöket még jobban elrejtik, mint tanaikat, kik ha valakit magukhoz közelebb hoznak, nem törődnek szel-

¹⁾ Stolz Albán. Akazien-Zweig 22. 1.

lemével és becsületességével, hanem a körülményekhez képest, melyekben él, és a remény szerint, melyet nyújt, e körülményekkel együtt őt a rend előnyére azaz terjesztésére kizsákmányolják; kik az előléptetett egyéntől szemtelenül azt kívánják: tetesse magát, mintha tudná azt, a mit nem tud, kik, ha valaki ezen biztatásait visszautasítja, e visszautasítását nem jutalmazák mint nemeslelkűséget és igazi rendi munkát, hanem még büntetik hidegséggel és fenyegetéssel, s az így mintegy kizárt becsületes embert, ki vak engedelmességgel hazudni nem akart, mégis mindig hozzájuk tartozónak mondják, ha valakit becsalni akarnak . . . . Nem tudom azt sem, hogyan lehetne menteni ezen egylet amaz eljárását, hogy annyi jól és rosszúl élő szorgalmas polgárt, kiket az idei és örök boldogsággal való dicsekvés szele, vagy abbeli hiú kevélység, hogy sorsaik előtt valami rendkívülit játszhassanak, becsalt a páholyba, henyeségre, bolond szertartásokra, és mert ezek igazi jelentőségét csak a használható tagoknak fedezik fel, a legesztelenebb rajongásra vezérel, és ezt a nemes tanítást oly drágán fizetteti meg magának, hogy e miatt gyakran a nő és gyermek koplalni kénytelen.“

„Komolyan gondolva Isten ítéletére, kérdezd önmagadtól, kik ezen, előtted is ismeretlen elüljárók, kik a rend élén állanak, és mi céljuk lehet velünk ezen embereknek, kik maguknak ily eszközöket megengednek? Már évek előtt zavarba hozott téged azon ellenvetésem, hogyan tehette alaptörvényévé a szellem iszonyú leigázását egy olyan rend, mely magát szabadnak nevezi. Nagy vakság kívántatik ahhoz, hogy az ember csakhamar fel ne fedezze, hogy ezen elvek célja ama hierarchia, mely rettenetesebb minden zsarnokságnál. — És e rabszolgai leigázás igényei min alapulnak? kicsodák azon emberek, kik után vakon tapogatózunk oly sötétségben, melyben leggyengébb világsugár sem csillámlik?.. Mire való e titkos és oly iszonyú esküvel megerősített egyesülés? mire való a sok symbolum, mely minél tovább halad az ember, annál jobban szaporodik, és melyek csak önkényű értelmezés által nyernek morális értelmet; mintha íróasztalomon akarnám erkölcsileg magyarázni a chaost? Nincs annak semmi értelme, hogy rabszolgai mezítlenségben és vakon vezetik be az embert a páholyba s így té-

tetik meg vele a *symbolicus* utazásokat? Kinek fogadunk vak engedelmességet?“¹⁾

Voss ezen nagybecsű szavai sokat bizonyítanak, ezekből a többi között azt a tanúságot is merítjük, hogy a szabadkőművesség becsületes tagjaival csak gonosz jellemelen játékot űz, hogy becsületes testvérei még a magasabb fokozatokban sem tudnak semmit egyletök lényegéből; nem ismerik sem a rend titkos elüljáróit, kiknek parancsait vak engedelmességgel végrehajtani kötelesek, sem azon titkos tanokat, melyek ezen egylet valódi célját foglalják magukban.

És Voss nem az egyedüli, ki ezt átlátta, hasonló meggyőződésre jött Lessing, Göthe, Fessler, Fichte, Herder, Greiffenegg és számtalan mások, kik ez okból végbucst is vettek a páholytól. Legnevezetesebb ezek között Eckert Emil, dresdai királyi ügyész és nagymester, ki miután a szabadkőművesség karjaiból kibontakozott, mint e titkos egylet egyik legilletékesebb bírálója, több jeles munkával lépett fel az irodalom terén a szabadkőművesség ellen. — Ezen művei egyikében idevonatkozólag ezt írja: „Derék olvasóm, lépj fel a szabadkőművesség jákoblétráján, haladj át minden fokozatain és rendszerein, minden fokozatnál a titoktartás és az illető fokozathoz állítólag kötött nagy cél utáni ernyedetlen törekvés borzalmas esküjét kell letenned, és minden következő fokozatnál az igazság tiszteletreméltó rendé azt mondja neked: testvér! az előbbeni fokozatnál önnel közlött cél csak jámbor ámitás volt, a valódi cél itt, e fokban fogja megtudni; ez épen ellentéte annak, melyet eddig igazinak tartott, és melynek valószínűsítésére a múlt alkalommal esküt is tett. Nem tesz semmit, esküdjék ma az ellentét előmozdítására, mert ezt az emberiség java így kívánja. És így minden fokozatnál folyvást esküszöl az utolsóig, melyre fel nem léphetsz, hacsak emelkedésed folyama alatt be nem bizonyítottad, hogy a bevégzett tökéletességig vitted.“¹⁾

Hogy Eckert és Voss idézett szavait érteimök egész nagyságában felfogjuk, tudnunk kell azt, hogy „a szabadkőművesség — mint Vaillant testvér tanúsítja — nem annyira nézleti, mint inkább gyakorlati képzőiskola, mely az egész embert, annak

¹⁾ Stolz A. Akazieu-Zweig 19. 1. és Bausenwein Pestübel. 51. 1.

²⁾ Eckert, Magazin II. köt. 5. íáz. XIX. lap.

gondolkozásmódját, beszédét, cselekményeit felöleli,“¹⁾ azaz ki-puhatolván hajlamait és gyengéit, indulatait és szenvedélyeit, egész természetét és jellemét, először — mint Vosstól hallottuk, — hazudságra szoktatja és becstelenségre képezi, azután Bekért bizonyossága szerint, aljasságra, lelkiismeretlenségre és jellemtelen gazságra neveli, és csak akkor, ha száz és ezer próba után meggyőződött, hogy egyik vagy másik célja elősegítésére alkalmas és használható egyénnel van dolga, ki már megért minden titkos lelketlenségre, csak akkor vezeti be legtitkosabb benső páholyaiba, melyekről a nagy úri és lelkiismeretes testvéreknek sejtelmök sincs; csak akkor avatja be az elvetemedetteket körültekintő óvatossággal az iszonyú titkokba; a nagy urak és becsületes férfiak pedig életfogytig a szabadkőművesség előcsarnokában maradnak őrizet gyanánt, s míg a hatalmasokat bohózatokkal mulattatva elszédíti, addig az egyszerű polgárok előtt, kiket becsületességök miatt nem használhat, egyre szaporítja a sok érthetetlen symbolumot, azt magyarázgatja is nagy hami-san, hogy gyanujokat megelőzze.²⁾

A szabadkőművesség tehát két részre oszlik, s mint feljebb is emiítettük, kétféle statumai, kétféle szertartásai, kéféle páholyai vannak, két különálló osztályból áll. Az egyik — Eckert szerint — a békés osztály, ez a tulajdonképeni képzőiskola, ez a látható, Oriensek által igazgatott szabadkőművesség, egyszersmind a titkos összeesküvés előcsarnoka, fedezete. Ide csábítja a kézművest, kereskedőt és minden rendű iparost, ipara emelésének reményével, mit ennek az egylet azon rendszabálya nyújt, mely szerint a szabadkőművesnek, hacsak teheti, szabadkőművessel kell dolgoztatni és szabadkőművesnél kell vásárolni; ide csábítja a hivatalra szorult intelligentiát, hivatalnyerés vagy előléptetéssel kecsegtetve ama törvénye által, mely kötelezi, hogy testvéreit államhivatalokra segítse; ide csábítja a katonatisztekot, a fiatalságot, a könnyelműeket, az élvhajhászokat stb. különböző mulatságok és előnyök biztatásával, a komoly gondolatokba merült tudóst és a mély érzelmű költőt ártatlan szórakoztatás színlelésével; *ide* csábítja a keresztényt a

¹⁾ Pachtler, Götze. 228 1.

²⁾ L. bővebben Pachtler Stiller Krieg. 82. 1. és másutt a „Leleplezések“-ből idézve.

jótekonyság, a zsidót az egyenjogúság és haszon szép czime alatt, a hitelvesztett, az erkölcsileg bukott egyént, az érdek emberét, az elégedetlent segélyezéssel; ide csábít mindenkit a koronás fejedelemtől le az utolsó dologkerülő utczataposó proletárig, és a ki e képzőiskolában kitünteti magát, a ki szóval és cselekedettel bebizonyítja, hogy a nyújtott aljas eszközökkel tud is, akar is a kitűzött célért küzdeni, annak megnyílik a valódi titkos szabadkőművesség temploma, az beavattatik a második, a küzdő osztályba, azon kevesek közé, kik láthatatlan kézzel igazgatják a békés osztályt, és kiknek száma, minősége sőt léte is titok a látható testvérek előtt; az beléphet a belső páholyba, de azért tovább is előrelátás és vigyázatból tagja marad a külső páholyoknak is.

Ezen küzdő osztály már nem nemzeti, hanem nemzetközi (internationalis), és a szó teljes értelmében communistikus kosmopoliták egysége, mely szétszórva ugyan az egész világon, de egy főtanács által, melyek neve, ‚firmament‘ a legszorosabban összetartva s egyetlenegy világpatriárka által, kit csak a firmament tagjai ismernek, kormányoztatva, — képezi a sötétség, az embertelen gonoszság, a lelketlen istentelenség ama rettenetes titkos hatalmát, mely az eddig leirt s a következőkben előadandó eszközökkel, az egyház és állam, az egész társadalom és társadalmi világrend ellen, oly fékvesztett pokoli dühvel, oly lángoló sátáni ellenszenvvel küzd. ‘) Ez azon világot átkaroló ezerkarú szörny, mely a népek és nemzetek, országok és államok nyugalmát, békéjét és boldogságát százezer foszlányba tépi; ez azon foggal született antikrisztus, ki a különböző nevezetek alatt a világ színpadán felmerülő páholyokat láthatatlanul s majdnem ellenállhatatlan erővel vezeti a világ elleni élethalál-harczba, s vérben fürösztli a trónokat és oltárokat; mondjuk különböző nevezetek alatt, mert mindazon vészhozó egyletek, mindazon világromboló összeesküvések, melyek földünket rázkódtatják, és melyek, tekintve neveiket, a jóhiszemű szabadkőműves testvér előtt épen úgy, mint a profán ember szemében egészen különálló, egymással semminemű viszonyban nem lévő, egymástól független társulatok gyanánt tűnnek fel a nemzetek történetében, milyenek például a hitetlen böl-

¹⁾ L. Eckert Magazin I. köt. I. füz. XV. 33. stb. lap, és Segur. Freimaurerei 14. 1.

csészek, az illuminátusok, a solidairek, a libertairek, a szabadgondolkozók egyletei, milyenek a jakobinusok, oeconomisták, karbonarik, internationalis communisták, socialdemokraták és nihilisták összeesküvései, mindezek egy és ugyanazon szabadkőművességnek végrehajtó közegei, hadosztályai, melyeket csak azért léptet fel ily különböző nevezetek alatt, hogy önmagát hátuk mögé elrejthesse, hogy magától a profán világ gyanúját teljesen elháríthassa.

Helyén lesz itt ismételve kijelentenünk, hogy tekintetbe véve a titkos szabadkőművesség ebbéli szervezetét: mindaz, amit e titkos összeesküvésről mondtunk, állítottunk és bebizonyítottunk, valamint az is, amit ezután felhozni, elbeszélni és okiratilag kimutatni fogunk, nem egyes tagokra vonatkozik, nem minden egyes szabadkőműves testvérré szól, legkevésbé pedig az alsóbb fokozatokban marasztaltakra, kik között bizony nyal sok derék és becsületes, de rútul megcsalott egyén is lehet, hanem mindez egyetemlegesen és általában értendő a szabadkőművességről és ennek tulajdonképeni s valódi lényegéről, melynek természetesen csak bűnrészesé többé-kevésbé az egyes páholytag. „A szabadkőművesek között mily csekély a csalók és mily nagy a megcsaltak száma — írja Marvitz tábornok — csak azt tudhatja, a ki a legmagasabb fokra lépett. Sokan azonban azt hiszik, hogy a legfelső fokon állanak, holott előttök teljesen ismeretlen templomnak küszöbét sem érték el. Egészen véve így áll a dolog: Ezen egylet élén oly gonoszak állanak, kik magukhoz akarják ragadni a gazdagságot, a hatalmat és az élvezetet, és kiknek a többi mind csupán csak eszközül szolgál ezen célra. Azután jönnek a rajongók, kik az ész uralmát kívánják terjesztem. Azután az érzélgők, kik az „emberiség boldogításáért“ lelkesülnek, melyet bizonyos szólamokkal vélnek előmozdíthatni. Végül a balgák, ki némi pénzadományokkal Jót tesznek“ s a mellett önmagok is mulatnak. Ezen fokozatok mindenike azon hitben él, hogy a szabadkőművesség kizárólagos elemét, lényét képezi, s a balgák páholy mestere eltátaná a száját, ha megtudná, hogy az emiített rajongók még felette állanak, ugyszinte hazudságnak nyilvánítanak az érzélgők azt az állítást, miszerint az egylet valódi vezérei a bemutatott gonoszak.“¹⁾

¹⁾ Ans dem Nachlass des Generals Marvitz.

B.) ERŐSZAK.

VI.

Bármerre fordítsuk tekintetünket, mindenütt a haladás, felvilágosodás és humanitás zászlaját látjuk lobogni. E háromszínű zászlóra óriási betűkkel ezen varázsszavak vannak írva: szabadság, egyenlőség, testvériség! — Az emberiség mintegy megigézve nézi e zászlót, feliratában egy szebb, boldogság utáni vágyaival egyező jövőnek reményét látja csillogni; mielőtt ideje volna a zászlóvivőt közelebről megvizsgálni, már a korszellem árja a zászló alá sodorja, többé azután nem látja az utat, melyen halad, nem látja a célt, melyhez ragadtatik; vakon rohan a szabadelvűség szárnyain, előre, előre.

A népek gondos anyja, a katolikus egyház észreveszi e vést, anyai szeretettel, anyai aggodalommal, anyai keserű bánattal hívja vissza, hívja ölébe gyermekeit, de szava az új divatú szabadságért fellelkesült tömeg eget s földetrazó lármájában elvesz, gyermeke az egyenlőség kábító mámorában észre nem veszi, hogy szabadság helyett iszonyú szolgaságra, boldogság helyett rettenetes rémharczba vezeti a zászlót magasan lobogtató rongyos alak, az a mezítelen jobb térdű, baloldalán kihúzott inggel, ferde sarkú lábbeliben előre lépdelő álnok és istentelen, fortélyos és kegyetlen, zsarnok és gyilkos szabadkőművesség, melynek nem elég az, hogy átkos cselével és sátáni fortélyával gázolja az emberi nem legszentebb érdekeit, hanem tul akar tenni erőszakkal is minden zsarnokon, midőn tiporja az egyedet, és rombolja, kebelrendítő kegyetlenséggel rombolja földi és örök boldogságának fő és egyedüli tényezőit, az államot és az egyházat.

Ez a modern világ hü képe. E képet részben már megvilágítottuk; a kinek fülei vannak hallásra, hallhatta; a kinek szemei vannak látásra, láthatta már az eddigiekben a fortély között az erőszakot is, mely megsemmisítéssel fenyegeti mindazt, miben eddig boldogságát s üdvét kereste a józan, becsületes ember. De hogy e képet minden vonásaiban még tisztábban kivehesstik, vizsgáljuk meg különösen is a benne élénken nyilvánuló zsarnoki erőszakot.

Az imént láttunk egy állam-polgárt, a ki egyszersmind valamely egyháznak vagy ha úgy tetszik felekezetnek tagja, belépni a páholyba, a szerencsétlent már az oltárhoz vezették, s ő ott akarva nem akarva, feje fölött villogó kardok halállal fenyegető éle alatt így esküszik:

„Esküszöm a világ legfőbb építómesterének nevére, hogy a szabadkőművesség titkait, jeleit, fogásait, szavait, tanait és szokásait soha el nem árulom, és hogy azokat örök hallgatással megőrzöm. ígérem és Istenre ¹⁾ esküszöm, hogy ezekből semmit sem írás, sem jelek, sem szavak, sem taglejtés által soha el nem árulok, ezekről soha semmit nem írok, nem nyomtattatok; soha semmit nyilvánosságra nem hozok abból, a mi most reám bízott és jövőre reám bízni fog . . . Ha ezen szavamat valaha megszegném, lekötelezem és alávetem magamat a következő büntetéseknek: tüzes vassal égessék le ajkaimat, csapják le kezeimet, tépjék ki nyelvemet és szívemet, vágják el nyakamat, és új tagok felvétele alkalmával hűtlenségem gyalázatára és mások elrettentésére, a páholyban függeszszék fel testemet, azután égessék azt meg s hamvait ereszszék szélnek, hogy áru-lásomnak emléke se maradjon.¹⁾

Miután e borzalmas esküt letette, kőműves, még pedig szabadkőműves lett, kinek többé nincs és nem lehet semmi személyes szabadsága sem életében sem halálában; szabadkőműves lett, ki polgári és erkölcsi szabadságát élete és vére zálogával lekötötte a páholyban. Szabad lett, szabad egyéni szabadságától, szabad személyes meggyőződésétől és lelkiismeretétől, vagy ha ezekkel mégis élni akarna, szabad lesz az élettől megszabadul ajkaitól, karjaitól, nyelvétől szívéből és fejétől, szabadon fog csüngni a páholyban, szabadon fog repülni a szél szárnyain hamvaiban.

Rettenetes szabadság! rettenetes, melynél lelketlenebb, iszonyúbb zsarnokságot nem ismer a világ!

De végrehajtja-e a páholy az eszküszegőn e rettentő gyilkosságot, melyre azt ennek esküje felhatalmazni látszik? mondjuk látszik, mert ily felhatalmazásra nincsen joga senkinek másnak, hanem csak az élet és halál Urának. Végrehajtja-e?

¹⁾ Az alsóbb fokozatokban még Istenre esküsznek, a felsőbbekben „a természet fel nem ismert jogaira“ — v. ö. Signalstern.

²⁾ Signalstern I. k. 21. 1. — Sarsena. 91. 1. Segur. 35. 1.

Feleljenek e kérdésre tények.

Sarsena, szabadkőműves mű 190. lapján ez áll: „Bizonyos Pachard nevű angol 1786-ban egy röpiratot nyomtatott Lüttichben, melyben a szabadkőművesség titkait és mestereit röviden de őszintén fölfedezte. Elárultatott. Minek következtében egy éjjel a londoni nagypáholyba hurczoltatott, hol már sok testvér volt összegyűlve. Itt nyelve torkából gyökerestűi kitépetett, szíve testéből kiszakítatott és addig hagyatott egy szögön csüngni, míg a páholy-gyűlés tartott. Ekkor teste megégettetett, ennek hamuja pedig a levegőbe szóratott. Ezen eseményről azután minden bel- és külföldi páholy értesítettetett.“ Azután e megjegyzés előrebocsátása után, „hasonló barbár eljárás csak néhányszor fordult elő“ így végzi be: „Megnyerte a mit érdemelt, nyaka levágatott, szíve széttépetett, nyelve és belei a tenger mélyébe dobattak, teste megégettetett, hamuja a levegőbe szóratott.“¹⁾

És kik követték el ezt az iszonyú gyilkosságot? — A szabadkőművesek.

„Le Courier des Etats Unis“ című new-yorki lap pedig ezeket beszéli 1827-ben:

„Bizonyos Morgan William nevű, a New-York államban kebelezett Ujhollandia polgára, 1826-ik évben egy ottani páholyba kívánt felvétetni; de elutasítottatott. Ezért nagyon megboszankodott, és nyíltan kijelentette amaz elhatározását, hogy a társulat statútumait köztudomásra hozza. Ő ugyanis már ezelőtt tagja volt bizonyos royal-főpáholynak, s ez ideig folytonosan buzgó kőművesnek mutatta magát. Fenyegetőzése nem nagy feltűnést okozott; idő múltával azonban a dolog mégis szöveget ütött néhány kőműves fejébe; ezek meg akarták semmisíteni kéziratát, azért erőszakosan betörték azon nyomdába, hol annak nyomtatásával foglalkoztak és azt felgyújtották. Ez volt első lépés a csel és erőszak útján. Ezen merénylet után Morgan csekély adóssága miatt befogatott és börtönbe vettetett. De mert bizonyos Lawson L. adósságát kifizette, ismét szabadon bocsátatott. Azonban midőn kilépett a börtönből, megragadták, kocsira ültették, melyen egy pár ismeretlen egyén ült és Niagara erődbe vitték, s ott nemsokára a börtönben meggyilkolták.“

¹⁾ Bausenwein, Pestübel 52. 1.

Kik voltak e nyomorult gyilkosok?

„Godlins Ede nyilatkozata szerint — így folytatja¹ a nevezett lap — bizonyosnak látszik, hogy ezen gyilkosságra a szabadkőművesek esküdtek össze, és ők hajtották végre.“ Csofákozhatunk-e, hogy ily merénylet után általános volt az ingerültség a tettesek ellen? Cliton kormányzó 1000 dollárt tűzött ki azon személyek felfedezőjének, kik Morgan urat elhurcolták. Az állam törvényhozó gyűlése ezen ügy nyomozására egy külön bizottságot küldött ki, azt megbízta: hogy mindazokat, kik a Morgan elvitelében és meggyilkoltatásában részt vettek, törvényesen üldözze. Több mint ötven nyomozás tartatott, egyesek büntetésre méltóknak találtattak, de a tulajdonképeni gyilkosok mai napig is, és valószínűleg mindenkorra kikerülték a törvény boszuló karját. — Érdemes itt megemlítenünk némely tényeket, melyek ezen nevezetes pör alkalmával felmerültek, mert ezek fényesb világosságba helyezik a szabadkőműves kérdést. Azon kőművesek közül, kik tanuknak berendeltettek, többen teljesen megtagadtak minden vallomást, és a törvényszék megvetése miatt inkább négy évi börtönt vállaltak. Mások, kik mint esküdtek hivattak meg, a páholy statumai által rajok rótt kötelmeik hosszas vizsgálása után mint olyanok, kik ezen ügyben részrehajlatlan ítéletet hozni képtelenek, visszautasítottak.

A szabadkőművesek ellenei ezen hiteles nyilatkozatokra támaszkodva azt állítják, hogy az állam oly polgári osztályt táplál keblében, mely ismeretlen törvénykönyvnek engedelmeskedik, mély a nyilvános renden kívül sőt fölötte áll, és oda nyilatkoznak, hogy ily intézmény kárhozatos, és aláassa az állam alapjait. Számptalan gyűlésben, melyek az Unió minden államaiban tartattak, a kőművesek ellenei azt a határozatot hozták, hogy semminemű városi, tartományi és állami, valamint semmiféle egyházi állást nem nyerhetnek oly egyének, kik valamely kőműves páholylyal összeköttetésben állanak. Továbbá kinyilatkoztatták, hogy a szabadkőműveseknek nem lehet semmi hitelt adni, sőt némely helyeken az esküdtek névsorából is kitörölték.¹⁾

¹⁾ „Ezen titok, jelentik New-Yorkból a „Stantard“-nak, most ötven év múlva derül csak fel. Az idén (1881) június 21-én ugyanis egy, Batáviától tizenegy mértföldre eső kis városkában, Pemorokében valami munkások a kőbányában egy vastag sziklaréteg alatt egy csontvázat találtak. A váz közt volt

De most már talán mégsem veszik ily szigorúan ez esküt? Ezt többen állítják, de Marbach lipcsei tanár és udvari tanácsos nyíltan kimondja, hogy az esküszegő áruló a büntetést ki nem kerüli és hogy „ezen büntetés a halál.“¹⁾ Mit azon körülmény is bizonyít, hogy mindazon szabadkőművesek, kik egyetök titkait fölfedezték, mint e mű folyamában többször tapasztaltuk, e nemű munkáikat életökben nem merték kinyomatni az egy Eckert Emilt kivéve, és ez is 1868-ban Bécsben orozva agyonlövetett.²⁾

Pachardot és Morgánt, mint halottuk, azért gyilkolták meg a szabadkőművesek, mert esküjök ellenére személyes szabadságukkal akartak élni, mert lelkiismeretökre hallgatva és meggyőződésöket követve, a kárhozatos szabadkőműves titkok felfedezése által az emberiségnek akartak szolgálni, a közjót kívánták biztosítani és előmozdítani; de a szabadkőművesre nemcsak a titkok elárulása miatt mondanak halált a státútumok; ugyanezen büntetéssel fenyegetik azon testvéreket is, kik a kiadott páholyparanc^nak nem engedelmeskednek.

Erre Segur a következő esetet hozza fel: „Egy fiatal ember fölvételé magát a szabadkőművességbe. Úgy, látszik csakhamar nagy dolgokra találtatott érettnék. A páholyból átléptették a titkos páholyba, hol egy szép napon megbízást nyert arra, hogy a társulat egy áldozatát eltegye láb alól. Üldöznie kellett azt mindenfelé, míg végre Amerikában utóíérhette. — Visszatért Franciaországba és lelkiismeret-furdalásoktól kínoztatva, félig-meddig arra határozta magát, hogy a titkos/kőművesség munkáiban többé nem vesz részt; de rövideden tfj parancsot kap, második gyilkosság, második utazás tétetik kötelességévé. Ekkor fellázadt szíve, s eltökéllé magában, hogy a tör ezen zsarnoksága elől futásban keres menedéket. Titkon elhagyá Párizst, és álnév alatt Algierba szándékozott utazni.

egy gyűrü Morgan kezdöbetüivel és volt egy dohánytartó szelencze s ebben egy papiros, melyre e szök voltak írva: „„Szabadkőműves.““ „„Hazug.““ „„börtön, halál/““ és e név Henry Brown. Ez a Henry Brown ügyvéd volt ós fanatikus kőműves s azt hiszik, hogy Morgan gyilkosainak ő is egyike volt. Azok nevei, kik Morgant elhurczolták: Chesebro, Sawyer, Sheldon és Lawsons.“ (Magy. Korona 1881. jul. 4. sz.)

— ¹⁾ Katechismusreden 25. 1. v. ö. Bartha i. m. 58. 1.

²⁾ Bausenwein, Pestübel. 48. 1. jegyz.

Alig érkezett azonban Marseille-be, a fogadóban, melyben szállást vett, következő tartalmú testvéri kártyát kapott: „Ismerjük szándékodat: tőlünk ugyan el nem illansz. Engedelmesség, vagy halál.“ Megrémülve visszafordul és Lyonban egy ronda korcsmába tér be. Félóra eltelte után, egy ismeretlen hason-tartalmú jegyet hoz neki: „Vagy engedelmeskedel, vagy meghalsz.“ Azonnal elhagyja e korcsmát és várost s bánat és félelemtépett lélekkel igyekszik a Belley melletti La Trappé apátságba. Itt is még megérkezte napján ugyanazon intés és ugyanazon fenyegetés éri: „Követünk, hiába iparkodol megszökni tőlünk.“ Végre jól tudván, hogy a társulat soha meg nem bocsát: egészen magán kívül volt, s egy páter biztatására bizonyos paptól La Trappe-ban tanácsot kért, a ki ezen egész történetet elbeszélte és módot talált arra, hogy a rettenetes kopók, kik őt üldözték, nyomát veszítsék, midőn ez üldözöttet bátor hitküldérekre bízta.“¹⁾

E történetet igazolja Mazzini, a főmester titkos utasítása is, melyben ezen négy cikk is foglaltatik:²⁾

„30. cikk. Azok, kik a titkos társulat parancsainak nem engedelmeskednek, vagy a titkot elárulják, irgalom nélkül legyilkoltatnak. Ugyanezen büntetés éri az árulót.

„31. cikk. A titkos törvényszék kiszabja a büntetést, és kijelöl egy vagy két megbízottat, kik azt haladék nélkül végrehajtják.

„32. cikk. A ki ezen büntető ítéletet végrehajtani vonakodik, esküszegőnek tekintetik és mint ilyen rögtön megöletik.

„33. cikk. Ha a bűnös elillan, szünet nélkül mindenhová üldöztetik, és egy láthatatlan kéz által megöletik, ha mindjárt anyja kebelén vagy Isten oltárán is.“

Mindezek rémület-keltő módon magyarázzák Vaillant testvér fennidézett³⁾ szavait. Most már tisztán látjuk, mire neveli a szabadkőművesség képzőiskolája a felsőbb fokozatokban testvéreireit. Most már értjük, mire „öleli fel az egész embert gondolkozásmódjával, beszédeivel és cselekményeivel.“

Minden emberi érzésből kivetkőzött vérszomjazó tigrisek neveltetnek ott rendszeresen, kiknek legfőbb feladatuk adandó

¹⁾ Segur Freimaurer. 67. 1.

²⁾ Ugyanott 69. 1.

³⁾ A 132. lapon.

alkalommal a titkos páholy parancsára egyes becsületes polgárokat gyilkolni vagy tömeges mézszárlást eszközölni.

Ezt a következő cikkben fogjuk tüzetesen tárgyalni, itt csak Wit János testvér bizonyágtételét hozzuk fel, ki „Fragmente aus meinem Leben“ című munkájában ezt beszéli:

„1820-ik év nyarán Follinus tanárral utaztam Párizsból Schweizba. Beszélgettünk Sandról (ez egy tanuló, ki tanárát meggyilkolta) és általában a gyilkosságról. Én oda nyilatkoztam, hogy képes volnék egy zsarnokot kivégezni, de hozzátettem, hogy erre azonnal önmagamat is keresztülszúrnám. Mire Follinus egy lépést hátrált és elkeseredve így szólt: „Azt hittem, hogy több vagy te. Ha ugyanazon késsel, melylyel a legjobb fejedelmet leszúrtad, nem tudnál magadnak nyugodtan kenyeret szegni és azt elfogyasztani, akkor még te alacsony fokon állsz. Minden eszköz magában véve közömbös és a fejedelemnek nem azért kell meghalni, mert rossz, hanem azért mert fejedelem.“¹⁾

Ugyanezen Wit János bizonyos ügyben dr. Prati Joachim szabadkőműves testvér mellé rendeltetett, s ez alkalomból ily őszinte vallomást tesz: „Tartottam tőle, mert a folytonos együttlétben kiismerhetett és könnyen a más világra expediálhatott volna gyilokkal vagy méreggel.“²⁾

VII.

A vérrel borított páholy remegésbe hozza minden idegeinket .....El, el tehát innét! Ki a szabadba! Ki Európa, ki a nagy világ virágzó országaiba, nagyszerű városaiba, pompás hegyeibe, gazdag rónáira! Ki a jólelkű népekhez! — Ott, ott talán elfeledteti velünk e véres jeleneteket a természet és művészet szépségének, a népek és nemzetek egyetértésének bámulatos világharmoniaja!

Ah! — de mit látnak szemeink a nagyvilágban? — Ember ember ellen, ország ország ellen, küzd életre-halálra, letarolt mezőkön! Egész nemzetek bősziült dühvel harcolnak legázolt virányokon önmaguk és fejedelmeik ellen. Itt királyi vértől pirosuló trónok porba omolnak, amott a műépítészet remekei egeket verdeső lángok között roskadoznak száz és százezer

¹⁾ Bausenwein, Pestübel. 58. 1.

²⁾ Bausenwein, Pestübel. 53. 1.

élettelen emberhullára; s e meggyilkoltak egekbe boszuért kiáltó vére irtózáttal tölti el a népeket, a kétségbeesetten irgalomért szívrepesztő jajjal esengő nemzeteket!!!

Lelket-rázó borzalom-harmónia! ki hozott téged e világra! — ki az az átkozott?!

A népek geniusa meghallja kérdésünket s bánatos zokogással így felel: A szabadkőművesség, a szabadkőművesség.

Kétszeresen megborzadunk. A vérfagylaló jelenet ez alatt ismét megújul, vészlármája elfojtja az emberiség őrangyalának szózatát; szívünkön kétkedés vesz erőt, mert nem bírjuk felfogni: hogyan lehetne a szabadkőműves humanitással ily világrombolást megegyeztetni.

De előáll a részrehajlatlan történet tekintélyes alakja, s elosztatja minden kételkedésünket, mivel arról biztosít, hogy „a forradalmak egész ereje a titkos társulatokban gyökerezik és a pártok átkos működésének romboló erélye szintén a titkos társulatokban keresendő“ ¹⁾, hogy e világot egy rettentő s titkos hatalom pusztítja; mert kimutatja, hogy „az emberiség között csak egy oly összeesküvés létezik, mely átkarolja az egész világot, mely minden politikai, vallási és társadalmi ellentétet magában összpontosít, és hogy ezen egyetlen titkos társulat és titkos hatalom: a szabadkőművesség! ²⁾

A történet e megmásíthatatlan bizonyosságát ismeri mindenki, az is köztudomású, hogy az újkori forradalmak, kezdve az 1789-iki francia forradalomtól az utolsóig, melynek áldozata a pápai állam, mind ugyanazon szabadkőműves elvet, ugyanazon szabadkőműves célt, ugyanazon szabadkőműves jelszót irták véres betűkkel zászlóikra.

Itt tehát megint csak az a kérdés merülhet fel: elismeri-e a történet bizonylatát hitelesnek és teljesen igaznak maga a szabadkőművesség?

Ha bármely, körünkben élő szabadkőműveshez intéznők e kérdést, bizonyosak lehetünk, hogy magánkívüli állapotba jönne, s ugyancsak kifizetne aprópénzzel; bizonyosak lehetünk, hogy akár alsó akár felső, akár belső páholytag volna az illető: hátafórtan tagadna minden viszonyt, minden összeköttetést a szabadkőművesség és a forradalom között.

¹⁾ Ketteler. Kann ein Glaub. etc. 82. 1.

²⁾ V. ö. Eokert, Magazin I. k. 1. füz. 26. 1.

Hiába figyelmeztetjük azután, hogy az Anderson által előírt szabadkőműves „öskötelmek“ második szakasza így szól: „Ha valamely testvér az állam elleni lázadásban részt vesz, de más bűntényt nem követett el: folytonos összeköttetésben marad a páholylyal és abból e miatt ki nem zárható;“¹⁾ hiába utaljuk arra, hogy a nagy francia forradalom alatt vert livretallérokon, valamint, a „Bulletin de lois“ forradalmi törvénykönyv címlapján a szabadkőművesség címeres jelvénye az akáczaág, pompázik; hiába hivatkozunk arra, hogy a szabadkőművesség ezen jelszava: „szabadság, egyenlőség, testvériség“ melyet a frankfurti páholy még 1782-ben a profán világnak kikürtölt, és melyet minden testvérnek felvétele alkalmával így magyaráz a páholy-mester: „Drága testvér! a szabadkőművesség titka e szavakban rejlik: szabadság, egyenlőség, testvériség, minden ember egyenlő és szabad, minden ember testvér,“²⁾ hiába e jelszó valamennyi forradalomnak jelszava; hiába mindez; a szabadkőműves testvérek merev tagadása hajlíthatlan marad, mert ha annyira vitte volna is a páholyban, hogy méltónak tartatnék a legbensőbb titokba beavattatni, esküje mindig őrt áll szájánál, őrt áll gyilokkal.

Lépjünk tehát a szenvedélytől lángoló küzdők sorai közé; ott a rémharcz hajmeresztő zajában őszintébb kőművesekre találunk, ott saját szemünkkel látjuk a valót.

XVI. Lajos fogságba hurczoltatik (1792. aug. 12.) a Templebe, beláthatatlan néptömeg zajlik Párizs utczáin, diadalmi vad lármájából a mellettünk elhaladóktól csak e szavakat hallhatjuk: „Végre czélt értünk, egész Franeziaország immár egy nagy páholy, minden francia már szabadkőműves, és a világ többi része is nem sokára az lesz.“ „Egyletünk nagy czélja, hangzik más oldalról, végre el van érve: egyenlőség és szabadság, minden ember egyenlő és testvér, mindenki szabad, ez volt törvényünk egész lényege, ez volt vágyaink czélja, ez volt a mi nagy titkunk.“³⁾

És kicsodák ezen uri emberek, kik így beszélnek? Ezen események szemtanúja, Barruel azt mondja, hogy ezek: szabadkőművesek.

¹⁾ Német kiadás (1743) 298. 1. v. ö. Pachtler Stiller Krieg. 80. 1.

²⁾ Ugyanott. 8,5. 1.

³⁾ Barruel. vol. II. p. 188. v. ö. Pachtler Stiller Krieg. 84. 1.

A vad lárma már csak messze távolban hallható, midőn egy férfiú közeledik hozzánk s bánatos, remegő hangon így szól: „Azon bizottságnak, melynek a forradalmat kell tulajdonitanunk, én voltam titkára, de bizonyságul hívom az eget, hogy soha sem hittem, miszerint ennyire vetemedhettünk volna. Gyűléseinket Holbach báró palotájában tartottuk. Mert attól féltünk, hogy tervünk felfedeztetik, „oconomisták“-nak nevezük magunkat. Voltaire-t, ki ugyan távol volt, tiszteletbeli örökös elnöknek választottuk. Legelőbbkelő tagjaink voltak; d'Alambert, Turgot, Condorcet, Diderot, Harze és a királyi pécsetőr Lamoignonac és minadazok, kikkel Voltaire e jelszó alatt levelezett: „zúzd szét a gyalázatost.“ E szavak nálunk ezt jelentették: zúzd szét a keresztény vallást. A legtöbb könyv, melyeket régóta a vallás, az erkölcs és a kormány ellen látatok megjelenni, a mi munkáink voltak, vagy bizalmas embe-reinké. Mindezen könyvek vagy társulatunk tagjaitól, vagy egy-letünk parancsára Írattak, és mielőtt sajtó alá kerültek volna, irodánkba kellett beküldetniök. Mi azokhoz hozzáadtunk, vagy elvettünk, mi azokat a körülmények kívánalma szerint javítottuk. A mű azután azon czim és azon tag neve alatt jelent meg, melyet és kit mi választottunk. Ama munkák pl. melyeket Boulanger vagy Fréret neve alatt láttatok ezek halála után megjelenni, nem az ő tollúkból folytak, hanem a mi társaságunk művei valának . . . Ezeket szétküldöttük a könyvkereskedőknek vagy vásári könyvvarusoknak; ingyen vagy majdnem ingyen adtuk nekik, azon utasítással, hogy a legolcsóbb áron adják.“¹⁾

Mire Luis Blanc páholytag szolgál további felvilágosítással ily szavakban: „Érdemes megtekinteni amaz aknát, melyet az encyclopaedistáknál alaposabb és tevékenyebb forradalmárok a trón és oltár alá ástak. Egy társulat ez, mely minden nemzetiségű, minden vallású, minden rangú, symbolikus jelek által összekötött emberekből áll, kik nagy, törhetetlen eskü által kötelezik magukat létök és benső lényegök titkát megőrizni, kik fanatikus szertartások között borzalmas próbáknak tétetnek ki, kik különben jótékonytságot gyakorolnak, és bár három osztályra, tanulók, segédek és mesterekre osztvák, mégis egy-

¹⁾ Barruel. i. m. 97. 1. v. ö. Eckert, Magazin I. k. 1. f. 117 1,

más között egyenlők. E társulat a szabadkőművesség, mely a francia forradalom előestéjén mérhetetlen kiterjedést nyert.“¹⁾

E nyilatkozatok után tekintsünk szét e forradalom vezérférfiain, a jakobinusokon, kik XVI. Lajos vérpada körül állanak, és „itt látjuk Holbach klubbján kívül mindazokat, kiket a sophisták (bölcseészek) nevezete alatt értettünk. Mindnyájan levetették a bölcseészet palástját és vörös sipkát tettek fel, mindnyájan: Condorcet, Bailly, Champfort, Cenutti Mirabeau, Brissot, Sieyes, Dupont, Lalande Dupuy, Ganat, Menier. Itt látjuk őket az utonállókkal és a páholyok fejeivel, a gyalázatosságok és titkok hőseivel, orleánsi Fülöp banditáival, Chabrauddal ennek ügyvédével és Lafayette-el. Itt látjuk őket a clerus és arisztokratia salakjával szabadkőműves testvéreik között. Itt látjuk a chartresi herczeggel, Montesquieu és de la Salle örgrófokkal, Pandieu, Latouche, Berras, Victor, Broglie, Beauharnais, St. Fangeau, Sillery, Aiguillon, Menón grófokkal, valamint Sieyes, Autuni, Perigord, Noel, Chabot, Dom Gerles, Gregorie, Fouchet társaságában. Itt látjuk mindazokat, kik a páholyok népkönyveiben szerepelnek. Itt látjuk tartományi tesvéreikkel, kik ide csődültek, hogy szabadkőműves jelek által magukat megismer-tessék: Eabaud, Mendouze, Barenne, Goupil mellett. Itt látjuk Weiszhaupt követőivel Dietrich, Boneville, la Reveillere, Drouet, Baboeuifel és bajor testvéreikkel, kik majd Bajorhonból Franciaországba, majd ismét Bajorországba sietnek, hogy a nagy klubb parancsait vigyék és végrehajtsák, hogy a testvérek menetét Rajnán innen és túl rendezzék a bajor üluminatusokkal, Rebman, Leichsenring, Dorsch, Blau, Vimis és Hoffmannal; de látjuk a forradalom hóhéraival is kirohanni barlangjaiból, milyenek Tallieu, Legendre, Sengent, Collot, d' Herbois, Fouquier-Thionville, Couton, St. Just, Payán, Henriot, Coffinal, Marat, Robespierre.“²⁾

Merné-e még ily feltűnő történeti tényekkel szemben is tagadni a szabadkőművesség, hogy a nagy francia forradalom egyenesen az ő műve? merné-e tagadni, hogy e forradalom

¹⁾ Hist. de la Revolution fraucjaise II. r. 3. fej. v. Ö. Stiller Krieg 111. 1. és Eschweiler i. m. 65. 1.

²⁾ Barruel. Hist. d. Jacobinisaie. 378. v. ö. Eckert Magazin I. k. 1. f. 142. 1.

nagy férfiai, legfőbb szereplői és vezérei mind szabadkőművesek voltak?

Vagy arra hivatkozik, hogy midőn valamely országban akár kül- akár belháború üt ki, ott a szabadkőművesség szigorú rendszabálya értelmében, minden páholy azonnal bezáratik, s az egylet felfüggeszti működését, tehát a szabadkőművesség mint egylet nem is vehet részt semminemű forradalomban?

Oh, de ismerjük ezen cselét is. — Tudjuk, hogy a páholy külfarczba nem bocsátkozik, hanem a külső tényeket egyes testvérekre bizza parancsolólag és kegyetlen halál-fenyegetésével; de tudjuk Eckerttől azt is, hogy háború vagy forradalom idején- csupán a külső, a látható békés páholyokat zárja be s nem egyszersmind a titkos, küzdő osztály páholyait; tudjuk, hogy ez először azért történik, mert a külső páholyok békés tagjait ilyenkor nem használhatja; másodsor azért, mert ezzel elhárítani akarja magától a gyanút, hogy ő támasztotta s ő vezeti a forradalmat; és harmadszor azért, hogy a küzdelem élére állított embereit, kiknek a forradalom nem sikerülése esetében mindig nyitva állanak a békés páholyok, ideje korán ugyanezen békés páholyok azon tagjai által, kik a forradalomban részt nem vettek, sőt kik részben mint magasrangú kormányhivatalnokok vagy állam hadseregbeli főtisztek és sok esetben árulók, a kormány pártján állottak, mint olyan testvéreiket, kik az általános áradattól az okosság határain túlragadtak, megmenthesse. ¹⁾

Különben ha a felhozottak ellen nincs más kifogása, azonnal szolgálhatunk az 1848-iki francia forradalom történetéből²⁾ az „Univers“ nyomán arra nézve is nagyszerű adattal, hogy a szabadkőművesség mint testület is részt vett e forradalomban.

E lap 1848-ik évi márc. 8. száma köztudomásra hozza, hogy a francia nagy-Oriens követsége teljes ornátusban megjelenvén az ideiglenes kormány előtt, ennek tagjai Cremieux (zsidó), Garnier Pages és Paguerre, azt szintén szabadkőműves diszöltönyben fogadták. Bertrand helyettes nagymester így szólott a kormányhoz: „A szabadkőművesek mindig e szavakat

¹⁾ S. Eckert, Magazin I. k. 1. f. 37. 1.

²⁾ Az 1830-iki forradalomról már megemlékeztünk feljebb. 78. 1.

hordták zászlóikon: szabadság, egyenlőség, testvériség, és midőn ezeket Franciaország zászlaján ismét feltalálják, üdvözlük elveik diadalát, tapsolnak önmaguknak, mert azt mondhatják, hogy Franciaország általuk megnyerte a szabadkőművesi felavatást . . . 40,000. francia szabadkőműves 500 páholyba osztva, kik egy szív, egy lélek, segélyüket ígérnek nektek, hogy a (dicsőségesen megkezdett munkát bevégezhesétek.“¹⁾

Megfelelő volt a kormány válasza. Cremieux e megjegyzésre méltó szavakat intézte a küldöttséghez: „A mindenség nagy építőmestere adta e világnak a napot, hogy azt melegítse, adta a szabadságot, hogy azt fentartsa. Ő az egész emberiség szabadságát akarja s azért osztotta el közöttünk a földet, hogy azt termékenyítsük; termékeny pedig csak szabadság által lesz. Igaz, hogy a politika nem tárgya a szabadkőművességnek, de azért a magas politika, az emberiség politikája mindig bemenetelt talált a szabadkőművesség páholyaiba, és ott minden körülmények között, még akkor is, midőn a gondolat elnyomatott és a hatalom zsarnokoskodott, mindig ismételte e szavakat: szabadság, egyenlőség, testvériség. A köztársaság a szabadkőművességben él, azért e rend a szerencse és balsors napjaiban mindig talált az egész föld kerekéségén követőket. Nincs egy páholy sem, mely a legfényesebb bizonyítványt nem érdemelne arról, hogy a szabadságot és testvériséget állandóan szerette. A köztársaság is ugyanezt fogja tenni, amit a szabadkőművesség, ez földrészünk összes népei egyesülésének dicső záloga leend. Polgárok és szabadkőműves testvérek! éljen a köztársaság!“²⁾

Ez ugyan már a februári napok után történt, de a februári utcai forradalmat is ki vezette, beszélje el Van der Heym testvér: „A februári forradalmat követő napon — mondja ő diadalérzettel — egy egész nemzet törte szét a trónt, s a királyi palota homlokzatára e felírást tette: szabadság, egyenlőség, testvériség. A polgári társadalom együttesen és egyenként elfogadta a szabadkőművesség alapelvét. Néhány órai heves harcz után ki volt víva a győzelem az elnyomatás felett, és meg volt nyerve a szabadság, melyet annyi évek óta hirde-

¹⁾ Eschweiler. Preim. 67. 1.

²⁾ Eschweiler, ugyanott, és Eckert. Magazin I. k. 1. f. XIX. és 79. 1.

tett a szabadkőművesség. Mi a testvériség munkásai, mi tettük le a köztársaság alapkövét.“¹⁾ Bizonyítja ugyanezt Lavoinné Gyula ez időben tett eme felkiáltása: „Apáink erős lehelettel ledöntötték a Bastille-t és mi ama nagy idő szabadkőműveseinek örökösei, három év alatt kétszer alakítottuk át Franciaországot.“²⁾

Nem is más, hanem éppen a februári forradalom sikere volt az, a mi ily nyűt fellépésre bátorította a szabadkőművességet. A februári forradalom győzelmei adtak vérszemet a testvéreknek, kik hogy az ideiglenes kormányoknak adott szavukat beváltásuk, még azon évi május 15-én újra megkezdték a vérengzést, melyet a „Journal Debats“ augusztus hó 22-iki száma így jellemez: „Amennyiben a méltányosság kívánja, visszatartjuk a neveket és személyeket. De a vizsgáló bizottság felfedéseiből mást látunk, mint tulajdon neveket, személyeket és pártokat, látunk oly erkölcsi állapotot, melynek szemlélete irtózat- és fájdalom-kiáltásra ragad. Hiába is akarnók szemünket azon halálos villámok előtt elzárni, melyek az egész társadalmat alapjaitól kezdve egész tetőpontjáig, palotáiban és kunyhóiban megvilágítják. Hogyan? hát a nép vezéreinek szájából, azoktól halljuk amaz irtóztató vallomásokat, kik a néppel összeesküdtek és harcoltak? Tehát igaz, hogy a nap alatt ezen a földön van egy 400,000 emberből álló csorda, kik készek a földszinével egyenliteni azon várost, melyet eddig az erkölcsiség fővárosának nevezünk? 400,000 munkás ez — mondjátok ti — kik készebbek Párizst a föld sziliéről eltörölni, mint visszalépni, kik szavukat egy csomag gyufával valósíthatják. És ti e népnek mondjátok: mindened lesz, gazdag és boldog sőt első lélsz, mert eddig utolsó voltál. És ha egy napon beleunva a várakozásba átlátandja, hogy ígéreteitekkel megcsaltátok, a fegyverhez fog nyúlni, felszaggatja a kövegetet, kitűzi a vörös zászlót: akkor majd egymást gyilkolják az emberek, a nők és gyermekek jajgatnak, a munkás látván magát oltalmától, hazájától, Istenétől megfosztva, amaz iszonyú kiáltást fogja hangoztatni, melyet hallottunk: „Boszuljatok meg engem és raboljatok!“

¹⁾ Franc-Magon. 1848. 1. v. ö. Eschweiler i. m. 58. 1.

²⁾ Franc-Magon. 1848. 37. 1. 1. Eschweiler. 69. f. és Pachtler, Stiller Krieg. 111. 1.

„Hogy pedig a május 15-iki kitörés horderejét méltányolhassuk, szemügyre kell vennünk mindenek előtt a klubok klubbját, Sobrier és az „emberi jogok“ egyletét Vilains vezérlete alatt . . . mert a februári forradalmi klub Sobrier klubjában egyesült.“^{x)} Végül kimondja e cikk, hogy „Lamartine szabadkőműves kormánya maga készítette elő a május 15-iki forradalmat,“ min legkevésbé sem csodálkozunk, hiszen Lamartine volt az, ki 1848-ban márczius 10-én a párizsi városháza erkélyéről e szavakat mondta: Meg vagyok győződve, hogy azon nagy eszmék, melyek az 1789, 1830 és 1848-ik évi forradalmakat szülték, a szabadkőművesség kebeléből származtak.“²⁾

Képzeltük, vakarja füle tövét minden szabadkőműves, midőn a felhozott s kétségbevonhatatlan tanúbizonyságokkal saját szájából megítéljük a szabadkőművességet; de ne képzeljük azt, hogy a páholy 1848-iki vívmányaival meg lett volna elégedve. A pontoisei „népbarátokhoz“ címzett páholy elüljárója, Peigné, még 1849-iki január 13-án tartott beszédében is így lelkesíti a testvéreket: „Dicsőséges 1792-iki forradalmunkban a „kilenez nővér“ páholy volt az, mely oly férfiakat adott a profán világnak, mint Garat, Brissot, Bailly, Camille Desmoulins, Condorcet, Chamfort, Petion; a „vas száz“ páholy adta Fouchet, Gompilt, Sieyest; az „őszinteség“ páholy egy Custinet, mindkét Lameth-et és Lafayette-t. Mindezen magas szellemeket, kik a világot megvilágították, a szabadkőművesség szolgáltatta a nélkül, hogy kimerült volna. Az akkori szabadkőműves zászló, melyen szabadság, egyenlőség és testvériség állott, biztosította Franciaországnak a szellemi túlsúlyt és nemzeti zászlója lön . . . . Rajtunk a sor, ifjú kőművesek, megmutatni, hogy méltó fiai vagyunk apáinknak.“³⁾

Mit akart még ezen időben a szabadkőművesség, akkor nem jöhetett napfényre, mert III. Napóleon, ki kétségen kívül igen jól ismerte szabadkőműves társait, bár kaczerkodott az egylettel, mégis jónak látta rövid pórázra eresztetni és ennek végét vasmarkába szorítani. Tétlenségre kárhoztatva csak nyögött tehát a szabadkőművesség, de boszút forralva epedve várta a pillanatot, melyben elégtételt vehet magának.

1) Eckert. Magazin. I. k. 1. f. 79. 1. és Eschweiler i. h. 70. 1.

2) Latornia IX. kot. 284. 1. v. ö. Eckert. Magazin. I. k. 1. f. XX. 1.

3) Prane-Macon. 1849. f. v. ö. Eschweiler. 69. 1. és Pachtler, Stiller Krieg. 113. 1.

Alkalmat adott erre Vilmos, a szabadkőműves porosz király, ki talán csak azért, hogy a szabadkőművességet Spanyolországban előmozdítsa, saját családja kebeléből akarta ez állományt szabadkőműves fejedelemmel boldogítani. Napóleonnak mint szabadkőművesnek ez ellen bizonynyal nem lett volna semmi kifogása, de mint francia császár más politikai indokoknál fogva mégsem engedhette meg. Kapva kapott ez alkalmon a lealázott francia szabadkőművesség, és róka módra addig biztatta urát, míg az a burkusnak hadat nem üzent. Napóleon bizva a francia nemzet hősi vitézségében, harci dicsőségről, győzelemről álmódzva lépett a had élére, a szabadkőművesség pedig nagyokat nevetett markába, mert tudta, hogy a császár számítása, mely a papíron oly jól ütött ki, a gyakorlati téren egészen ellenkező eredményekre fog vezetni: tudta ezt, mert hiszen szabadkőműves testvérei voltak azok, kik a hadüzenet előtt és után egész az utolsó válságos pillanatig hatalmas, jól fegyverzett és begyakorolt haderőről, valamint bőséges hadiköltségről biztosították, és midőn az ellenség átlépte az ország határát, vállatvonítva cserben hagyták, s végre Sedánál elárulták. — Ezzel az ország ugyan porosz rabigába került, s harci dicsőségét, melyre oly büszke volt, homály lepte el; de szabad és független lett a szabadkőművesség és bátran hozzáfoghatott 1848-iki műve folytatásához, akkori tervei valósításához.

Nem is késett. Mint tűzokádó hegygyei szövetkezett bőszült orkán, hallatlan vandalizmussal azonnal hozzáfogott „com“ mune‘ czime alatt a császári Párizs rombolásához.

„Mihelyt a páholyból kikerült e három szó: szabadság, egyenlőség, testvériség — mint Brémond testvér monda — készen volt a (1789.) forradalom,“ ‘) és „a szabadkőművesség Babaud-Laribiere francia nagymester szerint, a forradalom első szép napjaiban minden politikai tényekkel a legbensőbb összefüggésben állott. A forradalom előtt bölcsészileg, az alkotmányozó gyűlés (constituante) idejében polgárilag, a császárság és restauratio tartama alatt katonailag találjuk a legszorosabb összeköttetésben minden politikai cselekménnyel a szabadkőművességet; sőt még a carbonarismus is gyakran fölülkerekedett a páholyokban.“²⁾ S most, III. Napóleon megbuktatása

1) Dupanloup, Freimaurei 100. J.

2) Ugyanott 101. 1.

után legbensőbb viszonyban áll a „forradalomnak legnagyobbikához, mely — a Thirifoque véleménye szerint — azért adott a világnak, hogy ezt szívére vegye.“¹⁾

E forradalomban a szabadkőművesség új nevet vett fel, mely nem egyéb mint: commune, vagy megfordítva a commune nem más, mint tökéletes szabadkőművesség.

Ez nem egyéni nézet vagy vélemény: hanem való történeti tény, melynek igazságát félremagyarázhatatlanul bizonyítja a párizsi és az egész francia szabadkőművesség magatartása, szereplése.

A párizsi főpáholy 1871-ik évi ápril hó 20-án rendkívüli gyűlést tartott, melyben elhatározta, hogy a commune mellett nyíltan fellép.

E gyűlésnek egyik szónoka, Lefrancais, ki egyszersmind a commune tagja volt, a többi között ezeket mondotta: „En teljesen egyetértettem a szabadkőművességgel azon pillanat óta, midőn a 133-ik számú páholyba beléptem, és ott meggyőződtem, hogy a szabadkőművesség és a commune célja egy és ugyanaz.“²⁾

Következő napon e gyűlésből egy küldöttség menesztett a commune-kormányhoz, Thirifoque volt a szónok, ki ezeket monda: „A békés kiegyezés minden eszközei ki vannak merítve, a szabadkőművesség azért elhatározta, hogy zászlóit kitűzi a védbástyákra; ha erre a hadsereg be nem szünteti a tüzelést, a nagy-Oriens hadat üzen a versailles-i kormánynak. Polgárok! a commune ama legnagyobb szerű forradalom, milyent a világ soha nem látott. Ez Salamon új temploma, melyet védelmezni kötelesek a szabadkőművesek.“³⁾

Mire Vallés Gyula polgár és commune-tag leoldá oldaláról a vörös szalagot és átnyújtotta Thirifoque-nak, s a küldöttség, miután zászlajára felkötötte e vörös szalagot és három battenia éljont kiáltott, eltávozott.

Ápril 29-ke volt a francia szabadkőművesség legnagyobb napja, melyet egy manifestumában is megörökített. Ezen manifestum megjelent a commune hivatalos lapjában, később Thiri-

²⁾ Ugyanott. 121. jegyz.

³⁾ Pachtler, Stiller Krieg 233. 1.

foque kimerítően ismerteti azt egy iratában, mely Belgiumban nyilvánosságra jött és mely iratnak nyomán Dupanloup így adja elő annak lényeges tartalmát:

„1871. év április hó 29-ike volt ama nap, melyen a párizsi nagy-Oriens minden páholyaihoz intézett kiáltványa következtében a szabadkőművesek beláthatatlan tömege hatvankét zászló alatt a Louvre udvaráról a város házához vonult. A menetet öt commune-tag vezette, a város háza díszerkélyén megjelent az egész commune és fogadta a jövőket. Ugyanitt állott a köztársaság szobra vörös szalaggal díszítve, és körülvéve a commune zászlóival. A hatvankét szabadkőműves zászló sorba állítatott a feljárás lépcsőire. A szabadkőműves testvérek pedig tömött sorokban foglaltak helyet az udvaron.“

„Mihelyt megtelt az udvar, minden oldalról e kiáltás hangzott; „Éljen a commune! Éljen a szabadkőművesség! Éljen az általános köztársaság!“

„Azután különféle beszédek tartottak, melyek a commune és a szabadkőművesség elválaszthatatlan egyesülését hirdették. Ezen beszédek után Thirifoque ily nyilatkozatot tett: „Ha békeajánlatainkkal hajótörést szenvedünk, azon esetben mindnyájan egyesülünk, hadosztályokat képezünk és részt veszünk a csatában.“ Erre a különféle szabadkőműves küldöttségek, kísértetve a commune tagjai által, elvonultak a város házáról s a zene-banda a marseillaise-t játszotta.“

„A szabadkőművesek, kik a város házától a Bastille felé tartottak, tízezren valának. Miután végig vonultak a boulevardon, és a Champs-Élyséen keresztül áthaladtak, egészen az erőd-sánczokra felhatoltak, ott kitűzték a 62 zászlót és a commune programjára támaszkodva, békealkudozásokba bocsátkoztak a tábornokokkal,¹⁾ azon kikötés mellett, hogy e program jogérvényesnek elismertessék.“

„Miután ezen békealkudozások, mint magától érthető, célhoz nem vezettek, a tartományok minden szabadkőművesei fegyverre szólítottak egy kiáltvány által, mely léghajókon küldetett a departementokba és melyet a szabadkőművesek és szövetségeseik egyesülete adott ki. E kiáltvány így végződött: „Éljen

¹⁾ E békealkudozásokat részletesen leírva találjuk Pachtler, Stiller Krieg. 233. 1.

a köztársaság! Éljenek a francia communisták! kik a párizsiakkal egyetértenek.“

„E tényhez — mondja tovább Dupanloup — nem keli commentár. Igaz ugyan, miszerint a nagy-Oriens, a nélkül, hogy csak egy szóval is roszalta volna e tüntetést, oda nyilatkozott^ hogy ezért csupán azon szabadkőművesek felelősök, kik személyesen részt vettek benne; de gondoljuk meg, hogy ily kőműves tizezer volt. S nem ez-e épen a legfontosabb? És egyáltalán kinek lehet még ezen előzmények után valami kétsége, mily szellem tölti el a párizsi páholyokat.“¹⁾

Minő kimenete lett e legnagyobb forradalomnak, tudja mindenki, azért itt csak azt említjük meg, hogy midőn a szabadkőművesség a commune bukását bekövetkezni látta, elhárítandó magától a fenyegető veszélyt, a vitézkedő Thirifoque és két kadosch-lovag által felajánlotta a nagymesteri aranyalapácsot az öreg Thiersnek, s a vén indifferentista le volt kenyezve.²⁾

A mit Franciaországban látunk, ugyanez e században kisebb nagyobb mérvben majdnem minden országban szemlélhető. A forradalom árja messze túlcsapott Frankhon határain, lángja elborította egész Európát, sőt átcsapott az atlanti óceánon.

„És e forradalmak, mint Eckert mondja, mind úgy hasonlítanak egymáshoz, mint a brabanti tyúktojás a német tyúktojáshoz.“ Valamennyi ugyanazon szabadkőművesbarlangokból lépett ki a világ színpadára, valamennyi a szabadkőműves jelszót: „szabadság, egyenlőség, testvériség“ irta zászlóira, valamennyi az — 1848-iki magyar szabadság-harcot sem véve ki — szabadkőművesek által gyújtatott és ápolgatott.

Ki ne emlékeznék, hogy az 1848-iki francia forradalom vezérférfiai összeköttetésben állottak a mi Kossuthunkkal? Ki nem tudja, hogy ő azoktól segílyt is várt? Ki nem hallotta, hogy Pesten 1848-ban már volt szabadkőműves páholy még pedig ily című: „Kossuth, a felkelő naphoz?“ Ki nem tudja, hogy a magyar forradalom nagy embereinek többsége egész a hős Klapkáig és a tudományos Pulszky Ferenczig szabadkőműves testvérekből állott?

¹⁾ Dupanloup, i. m. 120—123. 1.

²⁾ Pachtler, Stiller Krieg. 239. 1.

Nem keressük, a forradalom jár-e a szabadkőművesekkel vagy a szabadkőművesek a forradalommal, de annyi kétségtelen, hogy valamint az újabbkori forradalmak mind szabadkőműves szellemet árultak el, úgy a szabadkőművesség mindenütt forradalmi szellemű, sőt maga a forradalom.

Az olasz félsziget állampolgárai, kiket Garibaldi, Mazzini, Cavour és Viktor Emmanuel stb. szabadkőműves testvérek nemcsak törvényes fejedelmeiktől, hanem nyugalmuktól, személy és vagyonbiztonságuktól, jólétük és boldogságuktól megfosztottak, sokat tudnának erről beszélni.

Spanyolország fővárosa Madrid, élő tanúbizonyságunk, hogy szabadkőműves testvérek voltak azon jó urak és becsületes polgárok, kik törvényes királynőjük elleni forradalomra 60,000 fegyvert rejtegettek és öt millió reált ajánlottak; hogy Isabelát szabadkőművesek fosztották meg trónjától, hogy ők indították az ezt követő véres polgárháborút!¹⁾

Mexikóban a gyermek is tudja, hogy a hőslékű Miksa császár elleni forradalom vezérei, Juarez, Porfirio Diaz, Lerdo de Thejada (1872. jul. 18 óta elnök), Ocampo, Degollado, Zaragoza, mindkét Válla, Zamora, egytől-egyig mind szabadkőművesek voltak, hogy gyalázatos árulója Lopez szintén méltó tagja volt a páholynak; tudja azt is, hogy Miksa császár a szabadkőművesség szánandó áldozata, hogy a páholy tagjai gyilkolták őt meg Quarteroban²⁾ 1867. jun. 19.)

De vessünk egy futópillantást az új-kor egész történetére s mit látunk? A trónok egymásután dőlnek, a trónfosztott uralkodók száma egyre szaporodik, a fejedelmek élete elleni merényletek megdöbbenő számarányt mutatnak, a forradalmak egymást váltják fel, sőt egy és ugyanazon időben a világ több pontján kigyulanak, s ezen egymással a legszorosabb összefüggésben álló világtörténeti véres és borzalmas eseményekben a mondottak után csak egy, világot átkaroló titkos összeesküvést, csak egy, világot rendítő sötét hatalmat ismerünk fel, melynek nyilvános neve: szabadkőművesség.

¹⁾ Bausenwein, i. m. 62. 1. Ebből érthetjük azt is, miért vicsorgatták a szabadelvű lapok Don Carlosra fogaikat minden országban.

²⁾ Pachtler Grötze, 504. 1. Ugyanezt bizonyítja „Kölnische Blätter“ 1867. évi jul. 26-iki száma szerint a Leipzigi Freimaurer Zeitung³⁾ is.

VIII.

Az isteni tekintélyre alapított trónnak, az Isten kegyelméből uralkodó felségnek van egy nagy, egy hatalmas és megtörhetetlen támasza és védbástyája: a katolikus egyház. Míg ez védi a trónt, míg ez áll őrt a fejedelem mellett az isteni vallás lelki hatalmával, a hit fegyverével, a remény paizsával, a szeretet legyőzhetetlen erejével és ezek elmaradhatatlan diadalmi zálogával, a keresztény erkölcsessel: addig a trón bátran daczol a gonoszság és istentelenség minden forradalmaival, a vérzivatarok óriás hullámai mossák, de nem söpörhetik el; addig győzelmi zászló leng a királyi korona felett s a szeretettel és hűséggel párosult tisztelet diadallal övezi a fejedelmi jogart.

Nagyon is érzi ezt a szabadkőművesség kurta ingével takarozó világösszeesküvés, azért forradalmaiban nemcsak az államhatalom, hanem — és pedig első sorban — az egyház ellen is viv elkeseredett öldöklő harczot.

„Végczélunk az, mondják a szabadkőművesek, a mi a francia forradalomé: a katholicismusnak és az egész kereszténységnek megsemmisítése örök időkre.“¹⁾

S valóban nem ez volt-e a francia forradalom egyik legfőbb célja? nem használt-e fel minden zsarnokságot, minden kegyetlenséget a vallás kiirtására, az egyház vég megsemmisítésére? Miért hurczolta vérpadra az egyház fejedelmeit a püspököket, a vallás szolgáit a papokat, és minden jobb meggyőződésű és hitéhez ragaszkodó keresztényt? Miért alkalmazta kivált a katholicismmus ellen Heinzen Károly ezen elvét: „és ha a félvilágot kellene is légberöpítenünk, és ha egy vértengert kellene is kiontanunk, hogy a barbár pártot megsemmisítsük, ne törődjünk vele.“²⁾ Miért mindez?

Vagy nagyítjuk a dolgot? De a francia forradalom szemtanúi szívrendítő adatokat jegyeztek fel erre vonatkozólag számunkra a történet lapjaira. Csak néhányat hozunk fel. Ugyanazon nemzeti convent, mely törvényes királyát, XVI. Lajos, halálra ítélte és lenyakasztatta, Chaumette indítványára

¹⁾ Egri Egyhm. Közlöny 1873. márcz. 16. sz.

²⁾ Evolution című folyóirat „Gyilkosság“ feliratú cikkében. 1. Bausewein 57. l.

törvényt hozott, melylyel a templomok bezárását rendeli azon hozzáadással, hogy a ki a templom megnyitását kívánná, mint gyanús egyén azonnal elfogandó; ugyanazon törvényhozó-gyűlés törvény által kimondotta, hogy: nincs Isten. Ugyanazon testület nagy ünnepélyességgel egy bectelen nőszemélyt ¹⁾ állított a notredame-i egyház oltárára istennő gyanánt, és hasonlóképen megszenstelenítette Franciaország minden templomait,²⁾ tehát végkép eltörölt, megsemmisített minden hitet, minden vallást és pedig nemcsak elméletileg, hanem tényleg, mert e törvények kihirdetése és az aljas szabadszemélyek istenítése után e legkatholikusabb országban minden legkisebb vallás-gyakorlat halállal büntettetett; egy imakönyv, szentkép, feszület vagy szenteltvíztartó birtokosa, ha ezek valamelyike nála megtaláltatott, a halál fia volt; ez sem elég, a ki nyilvánosan imádkozni merészkedett, vagy csak keresztet vetett akár magára, akár másra, a guillotine alá hurczoltatott; a ki titkon — mint Auvergneben 60 nőszemélylyel történt — részt vett valamely isteni tiszteleten vagy szent misét hallgatott és feljelentett, du plessis börtön siralomházába került.

De vessünk fátyolt e sötét képre, ne elevenítsük fel ama vérlázító jeleneteket sem, melyekben Darbois párizsi érseket, papokat és szerzeteseket rakásra gyilkol e legnagyobb forradalom, a commune; hisz elismert történeti tény az, hogy a forradalmak, a szabadkőművesség ezen irtózatos művei, épen az egyház, a papság ellen dühöngtek a legkegyetlenebb vandalizmus bősziült embertelenségével csak azért, mert „a szabadkő-

¹⁾ Papon, Vollständige Geschich te der Französischen Revolution. Deutsche Uebersetzung. Pest. Haitiében. 1841. 52. 1. — Papon e művében csak azon csodálkozik, miért választott e convent istennőül nyilvános bectelen személyt, csodálkozik, mert mint Eckert (Magazin I. köt. 1. f. 61. 1.) megjegyzi, sejtelve sem volt a szabadkőműves templom szent oszlopainak jelentőségéről, melyek egyike Jachim a férfi, másika Boáz a női nemző erő vagy nemzőképesség tisztetére hítja fél a testvéreket. A szabadkőművesség ugyanis, miután „csak emberben hisz, Isten és a láthatatlan jövő kizárásával“ csupán egy cultust ismer el észszerűnek: a férfi és női nemző erő cultusát, mint az emberistenség őselemét. E cultusra kötelezi is tagjait mindjárt beavattatásuk alkalmával, midőn a páholymester az újoncznak ily utasítással nyújt egy pár női kesztyűt: „Adja ezt annak, kit legjobban szeret.“

²⁾ Papon. i. m. 5. köt. 314 1.

művesség és a katolikus egyház természetes ellenségek, mert a szabadkőművesség annak örökös ellensége.“¹⁾

Vizsgáljuk inkább, kielégítették-e a szabadkőművességet a forradalmak eredményei? A ki azt hinné, hogy igen, sőt hogy talán várakozását messze túlszárnyalták, az igen nagy tévedésben volna. A forradalmak vívmányai sem politikai, sem egyházromboló céljaihoz nem vezették oly mértékben a páholyt, mint óhajtotta volna, mert habár óriási befolyást gyakoroltak a nemzetek gondolkozásmódjára, úgy politikai és emberségi, mint vallási elveire és érzelmeire, habár rohamosan irtják az emberi kebelből a jog, igazság, törvény és tekintélytisztetletet, a polgári becsületességet és a vallási meggyőződés lelkiismeretességét; habár mindezek teljes ellentétét oltják a szívekbe és a korszellembé; sikertik mindig csak helyi, kétes és múló, mert a kijózanodott népek Lacointre convent-taggal végre mégis belátják, hogy „oly nemzetnek, melynek nincsen hite, nincs vallása, nincs temploma, nincs istentisztelete: nem lehet hazája sem, erkölce sem, hogy oly nép önmagának készíti a rablanczot, és valamint a dicső Franciaországot egyedül a vallás megvetése tette tönkre, úgy ez leend sorsa mindazon népnek, melynek törvényhozása az erkölcs és vallás változhatatlan alapjára nem támaszkodik.“²⁾

A szabadkőművességet nem elégítette ki a forradalmak vívmánya, mert a lecsillapodott szenvedélyek helyet engedtek az élet bölcsészetének, mely az embert ismét a becsületességhez, az ősi joghoz, a szent igazsághoz visszavezeti:³⁾ azon történet hát gonosz fejét, hogyan és miképen előzhetné ezt meg.

Minden okossága mellett sem tudott találni olyan kulcsot,

¹⁾ Glegenwart u. Zukunft der Deutschen Feimaurerei v. ö. Ba.usenwein Pestübel. 47. 1.

²⁾ Robespierre bukása után 1795-ben a nemzetgyűlés előtt tartott beszédből idézi Pachtler, Stiller Krieg 186. 1.

³⁾ Alton Sheó polgári temetése alkalmával Párizsban Gambetta tartotta a gyászbeszédet, melyben a többi között ezeket is monda: „Alton a császárság alatt e nevezetes szót mondotta az egész pairkamra előtt: „Én sem katolikus nem vagyok, sem keresztény.“ Ezzel kimutatta számító elmeélét és mély érzelmét a demokratikus szellem legveszélyesebb ellensége iránt, azon ellenség iránt, ki ellen folyást kell küzdenünk, értem az ó theokratikus szellemet, mely még mindig él intézményeiben, mely forradalmaink daczára az állam életerős elemeit uralja“ (Univers. 1874. máj. 25. sz.)

melyryel a megtérés kapuját elzárhatná, nem bírt találni oly chinai falat, melylyel a kijózanodás útját elsánczolhatná az emberi szellem előtt: mit tett tehát?

Halljátok népek és nemzetek, halljátok királyok és fejedelmek! halljátok, mire határozta el magát: a forradalom állandósítására!

Az eszköz fel volt találva. Csak a kivétel módja adott gondott s okozott nehézséget a a páholynak, nem azért, mintha önmagával és tervével nem lett volna tisztában, hanem mert egy legyőzhetetlen akadályt pillantott meg azon úton, melyre térni szándékozott.

Ezen akadály a katolikus egyház, a katolikus papság, a katolikus igazság.

Azt igen jól tudta, hogy az egyházat rá nem szedi; meg volt győződve, hogy a katolikus papság terve kivételére nem nyújthat és nem fog nyújtani segédkezet, arról sem kételkedett, hogy azon örök, szent igazságok, melyeket e világnak a katolikus egyház hirdet, teljesen lehetetlenné teszik neki a forradalom állandósítását: azért kettőztetett örültségi rohamokkal nekirontott a katholicismusnak; verd meg a pásztort, gondola magában, verd meg a katholicismus fejét, semmisítsd meg központját, s a juhok eloszlanak, a központban egyesült részek szétbomlanak s azután elbánhatol velők egyenkint. Így gondolkodik s azonnal hozzá is fog e pokoli munkájához. Eóma ellen kezdi izgatni, lázítani száz és ezer fortélylyal a népet, s midőn ezzel nem megy semmire, a fejedelmeket.

Szent Péter öröksége VI. Piustól, ki fogságban végezte életét, a szelid de törhetetlen lelkű IX. Piusig folytonos belzavaroknak és forradalmaknak volt kitéve. A világ látta ezt, látta, hogy a pápai állam népei mintegy erőszakkal tolatnak, vitetnek pápakirályuk ellen: de nem látta a titkos erőt, mely a szent Atya kormánya ellen annyi vihart támaszt; nem látta, nem ismerte a sötét hatalmat, mely forradalmak árjával körülözönlötte a vatikánt: míg végre 1870-ik év szeptember 20-ik napja volt az, mely a nagy titkot egész meztelenségében napfényre hozta, mely felfedezte a világnak, hogy ez is ugyanazon nagy összeesküvés műve, melynek fészke a szabadkőművesség, azon szabadkőművesség, melynek kiáltványa így hang-

zik: „Ha azon sziklát, melyre Isten egyházát építette, megtörjük, nem lesz szükségünk se Hannibál eczetére, se lőporra. Az egyházban létesített forradalom, a forradalom állandósítása, ez a kormányok és dynastiák szükségkép bekövetkező bukása.“¹⁾

Ezt ugyan kiolvashatta volna Európa már a genuai szabadkőműves-gyűlés (1865) körlevelének ezen szakaszából is: „Azon elvek, melyeken a római kormány nyugszik, a kőművesi elvekkel homlokegyenest ellenkeznek; Eóma diadala a kőművesség halálos veresége.“²⁾ De azon körülmény, hogy III. Napóleon, a szabadkőművesség e képzelt főhatalmassága ótalmazta, és évtizedeken keresztül a forradalmak ellen is fentartotta a pápa világi hatalmát, tévútra vezette a közvéleményt: mindenki csak nemzeti érdekről beszélt és a római állam elleni forradalmat nemzetiségi harcnak nevezte.

Napóleon azonban egészen más meggyőződésben élt; ő érdekből védte a pápát. Tudjuk, hogy ifjú korában a szabadkőművesség azon ágába, mely Olaszthonban carbonari név alatt ismeretes, egészen be volt avatva, ismerni kellett tehát a carbonariegylet ezen legtitkosabb s céljait rejtő tantételét: „A forradalom csupán azon egy föltétel alatt lehetséges, ha a pápaság megdöntetik. A külföldi összeesküvések, a francia forradalmak csupán alárendelt eredményekre vezetnek, a meddig Róma fennáll. Szükséges tehát, hogy az emberiség barátainak minden törekvései Róma ellen irányoztassanak. Annak megrontására minden eszköz jogos; ha a pápa megbukott, akkor a többi trónok önmaguktól összeroskadnak.“³⁾ És mert ismerte a szabadkőművesség ezen titkos célját, tisztán látta az európai ügyek állását: féltette tehát trónját és dynastiáját, és mint a következmény mutatta, nem hiába: bukása a pápai birtok elrablásával egy időre esik: e kettő egymással a legszorosabb összefüggésben áll, ezen is, azon is meglátszik a páholly kezszennye.

Ez esetben már nem vethetünk a szabadkőművesség szemére semmi tagadást, mert minden ország szabadkőművesei siettek e dicsőségből kivenni saját részüket.

¹⁾ Egri Egyhm. Közlöny. 1873. márcz. 16. sz.

²⁾ Latomia 1865. 365. l. v. ö. dr. Bartha i. m. 133. l.

³⁾ A római rendőrség által elfogott titkos szabadkőműves okiratból idézi Segur dr. Bartha, i. m. 95. J.

Az olasz szabadkőművességet illeti az oroszán rész. Ez mint a tett színhelyén működő így dicsekszik: „A sedani csata után ministereink Róma megszállására vonatkozó kérdésben még mindig határozatlanok voltak. Igen valószínű, hogy ez nem is hajtatott volna végre, ha Lanza ministernél egy követség meg nem jelenik. Ez egy kis papírszalagot nyújtott át neki, melyen, ezen igen laconikus szavak állottak: „Ha a kormány haladéék nélkül meg nem indítja a katonaságot Róma ellen, valamennyi olasz városban kiüt a forradalom.“ Lanza átolvasván ezt, vizsgálta a névalírásokat, azokban a páholyfőnökök neveit ismerte fel, és Cardona tábornoknak kiadta az indulási parancsot. A kérvény köztudomásra hozatott, valamint az aláírások is, melyek a szabadkőműves évkönyvben foglalt nevekkal azonosak.“¹⁾

A német páholyok e szavakkal veszik ki adagjukat: „Ott délen a papi gög legvastagabb tévelygésében, egy ember, miután a syllabus és encyclica által az egész modern világot arcul csapta, és magát csalatkozhatatlannak kikiáltatta, ugyanazon pillanatban megfosztatott világi hatalmának utolsó maradványától, és indirecte német fegyverek törték szét azon római szellembilincseket, melyeknek 350 év előtt a német barátka megadta az első döfést.“²⁾

Mennyi része volt a pápa ezen megrablásában a francia nagy-Oriensnek, kiténik onnét, hogy midőn 1861-ben Murát herceg és nagymester a senatusban a szent Atya világi hatalmának föntartása mellett szavazott, e miatt oly vihar támadt e vakmerő eretnek ellen a francia páholyokban, hogy Murát kénytelen volt a nagymesteri méltóságáról lemondani, és az arany kalapácsot Magnan tábornagnak átengedni.³⁾

De a magyar kőművesség sem maradhatott el. Ez így kiált diadalmi érzettől hevülő igazi magyar tűzzel: „Pár nap alatt a kőművesség világa betér Rómába, hogy a babona éjjelét győzelmes sugaraival megvilágítsa és a meggyökerezett előítéleteket nemes működése által eloszlassa. Valóban még ritkán ünnepeelt a szabadkőművesség ily dicső diadalt, mint ez; a hirte-

¹⁾ Journal de Florence című lapból idézi az Univers 1873-ik évi január 31. száma, v. ö. Pachtler Stiller Krieg 253. 1.

²⁾ Saehs brandenburgi testvér nyilatkozata, 1. dr. Bartha, i. m. 139. 1.

³⁾ Pachtler Stiller Krieg 26. 1.

len eltűnt földi uralom romjain, az emberi balhit összeroskadt államépületén csendes dicsőséggel emelkedik fel a kőművesség világossága. Midőn a szabadkőművesség bevonulását tartja Rómába, fényes jutalmat nyer szolgálataiért, mert e győzelem kivívására ő valóban sokat tett.“¹⁾

Így ujong a szabadkőművesség, hogy Rómát a katholicismus trónját, mely felett 19 század pusztító zivatarai vonultak el, a nélkül, hogy dicsfényét, mely az egész földet megvilágítja, meghomályosították volna, végre nekik sikerült megtörni. Győzelmi diadaléneket zeng, hogy ama sziklát, melyre az üdvösség egyházát építé Krisztus, összezúzták. S mert öröm-mámorában nem veszi észre, hogy az igazság e győzhetetlen szellemerődje világi hatalom nélkül is rettenthetetlenül áll mint Sión orma: azt kiáltja a világnak győzelmet rivalló hangon, hogy a min a pokol kapui sem diadalmaskodhattak, azt ő megsemmisítette, s egyidejűleg fék-vesztett dühvel, és őrvöngve kezdi állandósítani a katolikus egyház ellen a forradalmat mindenütt, hol katolikus hierarchiára és katolikus népre talál.

Hogyan? — mutatja Olaszhon, Schweiz és Németország, mutatja Mexikó és Brasília s legújabbban Belgium és Franciaország feljebb bemutatott kulturharcza, melyből néhány részlet még közlendünk.

„A legmélyebb eltévelyedés satanismusa előtt állunk,“¹⁾ mondja Pachtler, mely megsemmisítéssel fenyegeti a vallást, az államhatalmat, az egész társadalmat, hatalmas és rettenetes eszközökkel. Tagjainak száma milliókra megy s ezen az egész világon szétszórt milliókkal egy jól rendezett hadsereg gyanánt győzelemről győzelemre siet. Ez, mint már több ízben emiítettük, feltételez egy jól szervezett titkos hierarchiát, mely egy rendező és mindenható központban éri tetőpontját.

A szabadkőműves egység e központja miféle emberekből áll? E kérdésre akarunk még fényt deríteni.

Kottvitz báró magasrangú szabadkőműves azon memorandumában, melyet III. Frigyes-Vilmos porosz királyhoz 1834-ben benyújtott, a kérdéses központra nézve, e felvilágosítást adja: „Míg a keresztény páholyokba a zsidók bemenetelt találnak,

¹⁾ Bauhütte 1870. 45. sz. 1. dr. Bartha i. h. 98. 1.

²⁾ Pachtler Götze 15. 1.

léteznek oly zsidó-páholy ok, melyekből bárki nem zsidó, föltétlenül ki van tiltva. Londonban, hol tudvalevőleg Palmerston nagymester alatt van a forradalom tulajdonképeni gyúpontja,¹⁾ létezik két zsidó-páholy, melyekbe keresztényt soha sem vesznek fel, de még csak küszöbére sem bocsátanak. Onnét erednek a keresztény páholyok minden forradalmi elemeinek szálai. Ilyen páholy jelenleg Rómában is van, és ez a legfőbb forradalmi kormány. Innét igazgattatnak titkos előljárók által a többi páholyok, s a legtöbb keresztény forradalmár a nélkül hogy tudná, a zsidóságnak eszköze. Ama rendszabály t. i. hogy a páholyban minden titkos, képezi a tulajdonképeni emeltyút, melylyel e titkos testvérek az egész együletet tetszés szerinti mozgásba hozzák. Lipcsében a vásár ideje alatt van egy titkos zsidó-páholy, mely keresztény kőművesnek soha sem áll nyitva. Soknak közülünk ez megnyitja szemeit, de a titok és eskü hatalma, valamint azon gyakorlat, hogy felsőbb fokú testvér alsóbb fokú testvérevel az eskü szerint még csak jelekkel sem beszélhet titkairól, mintegy zord pinczében fogva tart minden tagot, hol emelik és taszítják az embert,

¹⁾ Amerikában, az Egyesült-Államokban van egy speciális szabadkőműves egyület, melynek neve „Know-nothings.“ Ezen együletet a Wiener-Kirchenzeitung (1864. 94-ik nov. 24-én kelt szám.) a new-yorki nagy kath. lap nyomán így jellemzi: „Mint az egyletről már eddig tudva van, nem kevesebbet akar, mint tagjainak számát annyira szaporítani, hogy a választásoknál olyforma túlsúlyt nyerjen, mely által a jövő választásoknál saját egyéneivel betölthessen minden állami hivatalt. Ha így az egész államhatalmat, a törvényhozót és végrehajtót, kezei közé kerítette, titkos voltával láthatatlan hatalom gyanánt fog az Egyesült-Államokban uralkodni. Akkor azután lelkiismeretlenül és minden, rendelkezésére álló eszközökkel nekiront a kereszténységnek, annak javait elkobozza, személyeit legyilkolja vagy száműzi, megoltalmazandó az országot idegen befolyástól. Végül pedig ízlése szerinti világbirodalmat állit fel az Egyesült-Államokban..... Ha a jelek nem csalnak, az innenső szabadkőműveség még jelenleg is a londoni nagypáholy alatt áll, mit természetesen csak azon beavatottak tudnak, kik az innenső (amerikai) páholyoknak azt a parancsot adták, hogy életrehozzák a forradalmi Know-nothings pártot, azon ürügy alatt, hogy az országot idegen befolyástól megójjja, valóban pedig nem volt egyéb célja, mint polgárháborút és visszavonást támasztani az Egyesült-Államokban.“ Hogy pedig ama. feltevés, miszerint e rendelet Londonból jött, nem alaptalan, kétségen fölül helyezi lord Palmerston angol miniszterelnök és nagymester eme nyilatkozata: „Egy angol miniszternek az országos érdek«n kívül más érdeket is kell valósítani: a szabad alkotmányt külföldön“ (Eckert Magazin I. köt. f. 11-33. l.

anélkül, hogy saját szellemi tehetségét másként használhatná, mint lebilincselve és megigézve.“¹⁾

Csodálatosan egyezik e fölfedezéssel egy berlini testvér 1862-diki nyilatkozata: „A hatalom — mondja ez — melyre Juda a szabadkőművesség által jutott, délpontján van; egyenlően erős az a trón és oltár ellenében. Jóllehet bizonyos páholyokból kizárvák, ott ülnek azért a zsidók minden páholyaiban a világnak. Van Londonban két zsidó-páholy, melyek a keresztény páholyokban élő valamennyi forradalmi mozgalmak szálait kezökben tartják. A kőművesség élén Juda áll, míg a keresztény páholyok csupán vak bábok, melyeket Izrael hoz mozgásba, anélkül, hogy ezt legnagyobb részt önmaguk is tudnák. Egy egészen zsidókból alakult igazgató páholy létezik Rómában is, ez szintén egyik a forradalom legfőbb ítélőszékei közül, mely a többi páholyokat ismeretlen fők által vezérli. A lipcsei titkos zsidó-páholy a vásár tartama alatt permanens, kereszténynek oda belépni nem szabad. Hamburg- és Frankfurtban csak titkos emissariusok juthatnak be. Ez utóbbi páholy „Absolon a három csanálhoz“ nevet visel, e név elég jellemző. Vajha megértenék már egyszer a nagyok, hogy a páholy csak a zsidóság érdekében dolgozik, izgatja a népeket.“²⁾

Megerősíti e kettős tanúságot az is, hogy a páholy szer-tartásai, symbolumai és nevei mind az ó zsidó történetből meritvék; megerősítik a zsidó szabadkőművesek elbizakodott hetyke kihívásai, melyeket a keresztény páholy-testvérek iránt tanusitanak. Gotthold Salamon páholytag és hamburgi zsidó szónok például így hánykolódik: „Miért nem találjuk a kereszténység semmi legkisebb nyomát sem az egész szabadkőműves rituáléban? Miért nem fordul elő soha a Krisztus neve sem az eskübén, sem az imádságban? A szabadkőművesek miért nem számítják az éveket Krisztus születésétől? hanem zsidó módra a világ teremtésétől? Miért nincs a szabadkőművességben egyetlen egy keresztény symbolum sem? Miért körző, szögmérő és vízmérték? Miért nem kereszt és más kínzó eszközök? a bölcsesség, szépség és erő helyett³⁾ miért nem a keresztény trió:

¹⁾ Stoltz Alban. Akazien-Zweig, 29. 1.

²⁾ Dr. Bartha. i. m. 110. 1.

³⁾ A németalföldi almanach (1872. 228. 1.) magyarázata szerint „a böl-

hit, remény és szeretet?“¹⁾ Megerősíti azon körülmény, hogy a szabadkőművesség mindenütt kész szolgája a zsidóságnak és uszályhordozója az „Alliance Israélite“ név alatt ismeretes és az egész világ zsidóságát átkaroló egyesületnek. „A bécsi „N. Fr. Presse“ tegnapi száma — írja a „Magy. Korona“ 1881. márcz. 18-án — az alább olvasható közleményt tette közzé, melyből világosan kitűnik, hogy a szabadkőművesség mily kapcsolatban van az „Alliance Israélite“-tel. A közlemény a következő: Az „Alliance Israélite“ alapítójának, Cremieuxnek, a párizsi montparnasse-i zsidó temetőben pompás emlékkövet emelt. Ez emléket tegnapelőtt szentelték fel. A szabadkőműves páholyok főmatadorjai jelvényekkel jelentek meg! .... A szabadkőművesek nagymestere különböző jó oldalait törekedett ecsetelni s különösen kiemelte, hogy mint igaz testvér mindenütt vigaszt és segílyt nyújtott (a szabadkőműveseknek).“

Ehhez járul még azon tagadhatatlan tény, hogy a zsidó páholyférflak már a nyilvánosság előtt is úgy szerepelnek, mint a szabadkőművesség vezetői; legközelebb például Schoelcher testvér. Az elmúlt télen a ‚Chaine d’union‘ című páholylap több cikkben szorgalmazta az egész európai szabadkőművesség egyesülését. E célra legalkalmasabb eszközül egy általános anticlericalis liga alakítását ajánlá, mert — úgymond — a vallási téren minden országok szabadkőművesei ugyanazon elveket vallják. Ezen terv valószínűsítésére 1881. évi május 12-én, a párizsi nagy-oriens dísztermében tartatott meg az első anticlericalis congressus, melyen valamennyi európai állam szabadkőművesei képviselve voltak. Ezen congressuson Schoelcher elnökölt, a ki Gambettának meghitt embere és zsidó, ép úgy mint ennek titkára Reinach és más meghittéi. A szabadkőművesek ezen zsidóelnöke e gyűlésen a többi között így szóno- kolt: „Uraim és hölgyeim! mi az a clericalismus? Ez az ultramontán, harczoló, támadó catholicismus; ez azt mondja, hogy Jézus országa e világról való, holott az evangéliom, az ő legfőbb törvénye az ellenkezőt állítja; bele akar elegyedni a világi ügyekbe; zászlaja a Syllabus, a modern világ ezen vak-

csesség: a rationalismus, a szépség: a női szépség, az erő: az élet ve-
leje, a férfi erő!“

¹⁾ Pachtler, Stiller Krieg. 49. 1.

merő elítélése, az emberi ész haladásának ezen negatiója; elveti a lekiismeretszabadságot és azt vallja, hogy az ő hitén kívül nincs erkölcs, minket tehát visszautasít egész becsületességünk lehetőségéig. Íme ezért alakítunk mi ligát a clericalismus ellen; mi ezen propagandát ki akarjuk terjeszteni, és bármi történjék is, biztosítani az ész és a tudományon alapuló szabadeszme tanelveinek diadalát; mi küzdeni akarunk a tudatlanság ellen, melyet a bálványimádás minden neme táplál.....

Az mondatott, (Gambetta részéről) és jól mondatott: a clericalismus az ellenség! A mi célunk tehát a független erkölcs híveit ligába gyűjteni, hogy összpontosítsuk összes erőnket ezen ellenséggel szemben, a mely megindította a harcot a papi — vagy a mi mindegy — jezsuitapárt és a nagy francia forradalom bölcsészetének pártja között.“¹⁾

* * *

Bizonyosan feltűnt ezen irat olvasójának az, hogy állításaink igazolására mindeddig sehol nem hivatkoztunk a római szentszék ama bulláira, encyclikáira és allocutióira, melyekben az egyház látható fejei a szabadkőműves elveket, célokat és eszközöket, valamint magát a szabadkőművességet és ikertestvéreit, a többi, bármely név alatt lappangó titkos társulatokat ünnepélyesen kárhoztatják.

Ennek oka abban rejlik, hogy a szabadkőművességet saját szájából vett szavakkal akartuk megítélni, és a szabadkőműves istentelenségek közé pápai szavakat iktatni nem bátorodtunk.

Most azonban már megemlíthetjük, hogy XII. Kelemen 1738-ik évi april hó 27-én kelt „In eminenti“; XIV. Benedek 1751. május 10. „Providas“; VII. Pius 1821. szeptember 13. „Ecclesiam“; XII. Leo 1825. márcz. 13. „Quo graviora“; XVI. Gergely 1832. augusztus 15-én „Mirari“ és IX. Pius 1849 és 1860-iki allocutióiban, 1846, 1854, 1864 és 1873-iki encyclikáiban nyíltan és határozottan elítélték a szabadkőművességet, és mindazon keresztény katolikus embert, ki a szabadkőműves-ségbe lép, ipso facto a katolikus anyaszentegyház kebeléből kizárják. Nevezetesen:

¹⁾ Magyar Korona 1881. május 17. sz.

XII. Kelemen azért, „mert e szentségtörő s borzalmas esküvel titoktartásra kötelező egylet veszélyezteti az állam nyugalmát és a hivek lelki üdvét;“

XIV. Benedek azon okból, „mert a szabadkőművesség ellenkezik a polgári és egyházi intézményekkel;“

VII. Pius, minthogy „a szabadkőművesek a páholy szerkönyveinek bizonyossága szerint a szentszék felforgatására töreknek, titkon gyilkolnak és azt tanítják, hogy a lázadásnak joga van a fejedelmeket hatalmuktól megfosztani;“

XII. Leo, „mert a törvényes fejedelemségeket megdönteni, s az egyházat alapjával együtt eltörölni akarják, midőn a vallást és az államhatalmat megtámadják és ha rajtok állana, se vallást, se királyságot nem tűrnének meg e földön . . . s azért fordulnak először az egyház ellen, hogy ennek leigázása után leronthassák a politikai hatalmat; mivel továbbá megronthatják az egyetemi ifjúságot: beavatván azt a gonoszság titkaiba, mindennemű gázságra tanítják;“

XVI. Gergely „mert minden törvényes hatalom felforgatása tőlük származik: ők gyújtják a lázadás tüzét, ők hamisítják a tiszta tant, ők zaklatják szent Péter székét, ők ostromolják az egyház tekintélyét, ők rontják az ifjúságot a gymnasiumokban, ők üzenik a hitnek amaz iszonyú és alávaló hatat;“ végre

IX. Pius azért, „mivel a kőművesek a becsületesség örve alatt Krisztus egyháza és a törvényes királyságok ellen égő gyűlölettel lángolnak és arra törekednek, hogy minden isteni és emberi jogot sárba tiporjanak; mivel a jelenkori forradalmak az ő műveik, melyekkel az egyházat leverni, letiporni és a föld színéről is eltörölni akarják.“

Mit felel mindezekre a szabadkőművesség? Visszautasítja? Vagy hallgat nagy bölcsen, mint Neut Amandnak, a belga katólikus „Patrie“ szerkesztőjének, kihívására?¹⁾ Nem. A pápát

¹⁾ Neut Araand okiratilag kimutatta mind azt, mit itt a szabadkőművesség szavaival előadtunk. Művét, mint a mechlini kath. nagygyűlésen monda, megküldötte a francia és belga páholyoknak azon felhívással, czáfolnák meg, a mi nem igaz: és nem kapott sehonnan választ. Ismételve nyilatkozat-adásra sürgette a szabadkőművességet, de mind hasztalan: a bölcs testvérek egy szóval sem szóltak hozzá!

ő sem ignorálhatja. A berlini nagypáholy nyíltan bevallja, hogy: „valóban a dolog természetében rejlik, hogy a pápai curiának a szabadkőműveseket kárhoznia kell.“¹⁾ Jarcke testvér pedig még ennél is őszintébb vallomást tesz, midőn mondja: „Azt meg kell adni a római hierarchiának, hogy ő előbb és tisztábban látta a szabadkőművesség célját, horderejét és fontosságát s nézeteihez hivebb maradt, mint sok tagja az egyletnek.“²⁾ Ez már csak világos!

¹⁾ dr. Bartha i. m. 35. 1.

²⁾ Pachtler, Stiller Krieg, 13 és 31. 1.

A SZABADKÖMŰVESSÉG EREDMÉNYE.

Eszközők czélszerű használata nem maradhat eredmény nélkül.

Minél számosabb, tökéletesebb és alkalmasabb az eszköz, annál nagyobbnek, kielégítőbbnek és annál inkább biztosítottanak kell lenni az eredménynek: ha a cél helyes viszonyban áll az eszközökkel.

A szabadkőművesség, mint láttuk, borzalmas és óriás kiterjedésű eszközökkel rendelkezik; de elégségesek-e ezek kitűzött célja elérésére?

A leleményesség, gonoszság és istentelenség eszközeivel világharcot viv az emberi-nem természetes, ősi, szent intézményei ellen, óriási harcra kelt a józanság, tudomány és okosság, a becsület, lelkiismeret és erkölcs, valamint az isteni igazság, hit és vallás rendje ellen, azon világrend ellen, mely a törvényes állam és a szentséges egyház karjain az embert földi és örök rendeltetéséből származó kötelmei tudatára, mely az állam által polgári jogai birtokába, és Isten segélyével az egyházban Istenéhez emeli.

E harczhoz hasonlót az eddigi világtörténelem nem képes felmutatni. Ez a pártos angyalok harcza a jólelkek földi boldogsága és örök üdve, és Istenök istensége ellen.

Es ily eszeveszett harcz még maradandó eredményre is vezethetne? az ember állandósíthatná akaratát Ura, Teremtője akarata ellen is?

Ily értelemben itt nem beszélhetünk eredményről.

De mert e harcz nem a tökéletesség honában, hanem e siralom völgyében, a bűnös ingerekkel, rossz hajlamok, vágyak, indulatok és szenvedélyekkel teljes, korlátolt elméjű emberek között dúl, hol a végtelen irgalom és kegyelem Istene sokat megenged a gyarlóságnak, sokat eltűr, elnéz a roszakaratnak,

mielőtt igazságos karját kinyújtaná, mielőtt a bűnös istentelenség lázongását rendreutasítaná: a vakmerő emberi gonoszság visszaélve Isten jóságával és személyes szabadakaratóval, oly eszközök használata által, milyeneket a szabadkőművesség kezében bemutattunk, nagy, igen nagy eredményeket képes felmutatni, míg az Úr nem száll ellene ítéletre.

Minden igyekezetünk oda volt ugyan irányozva, hogy csekély tehetségünk szerint a mondottakban is előtérbe lépjen az olvasó szemei elé a szabadkőművesség kultúrharczának eredménye; de ezzel nem érezzük magunkat felmentve, hogy részben rövid visszapillantással, részben tüzetes adatokkal rá ne mutassunk még különösen is amaz eredményre, melyet extensive és intensive azaz:

külsőleg I. kiterjedése és

belsőleg elvei és ezéja gyakorlati valósitása által II. az egyház és III. az állam ellen kivívott.

I.

Ha végig tekintünk a földgömbön, egy rettenetes, 17 millió¹⁾ emberből álló hadsereg tűnik szemeinkbe. Egytől egyig mind vakolóhós, mind szabadkőműves testvér, mind ugyanazon borzalmas eskü által, ugyanazon célra és ugyanazon eszközök használatára halál-büntetés szigorú törvénye által kötelezve sőt kényszerítve.

Ha szemlét akarnánk ezen iszonyú hadsereg fölött tartani, aligha jutna ezen irat rendeltetése helyére: azért csak futólag tekintsünk végig sorain.

Elül fejedelmek állanak. Ezek élén I. Vilmos német császár és porosz király.

Azután jönnek a különböző jelvényű páholyméltóságok, kik a profán világban ministeri, bírói, tanácsosi, akadémiái, országgyűlési székeket foglalnak el; ezeket követi ügyédek, orvosok, polgári tisztviselők, katonatisztek, minden rendű és rangú honoratorok, nagyvárosi járdataposók, szatócsok, kézművesek, zsidók, iparlovagok, korcsmárosok, uzsorások, fegyintézetből kikerült rabok beláthatatlan tömege. A menetet bezárja néhány száz, magáról megfélekedezett nő, kik e, petrole-

¹⁾ Pachtler Stiller Krieg, 1. 1, Most már 19 millióra teszik.

um-fáklyákkal haladó hadsereghez markotányosnőknek állottak be.

Nemzetiségre nézve látunk németeket és schweicziakat, olaszokat és spanyolokat, portugálokat és francziákat, belgákat és angolokat, skót és irlandiakat, oroszokat, svédeket és dáno-
kat, fehér és fekete amerikaiakat, sőt chinai, japáni, perzsa és török, ausztráliai és afrikai férfiakat s végre sajnos! magyarokat is.

Minden nemzet egy-egy hadosztályt képez, a nagyobbak kettőt, hármat is. Az egész sereg oly szoros összefüggésben áll, mintha távirda dróttal volna mind egytől-egyig összekötve. A láthatatlan kóser-szellemnek, mely az egészet kormányozza, minden mozdulata egyszerre és egyöntetű összhangzatos cselekvésre indítja ezt a világot ellepő hadsereget; az első ugyanazon pillanatban ugyanazt teszi, a mit az utolsó; mind, a császár úgy, mint a sehonnai bitang, a herczeg úgy, mint a gazlelkű iparlovag itt csak vak engedelmességre van hivatva. — Kinek? nem tudja sem ez, sem amaz, de mi látjuk, hogy e tömegnek az aranyborjút imádó Absolonok osztják a villanyparancsokat.

Ez már azután igazi fegyelem. Ennyire fegyelmezett, és ily különleges hatalom alatt álló nép megérdemli, hogy a legújabb statisztikai kimutatások nyomán legalább hadosztályonként egy-egy pillantásra méltassuk.

A hadosztály neve nagypáholy; van ilyen az egész világon 126. E hadosztályok klubbokból állanak, melyek páholyoknak neveztetnek, s számuk az egész földkerekségén 17,256. Ezekből esik:

Magyarországra	61.	Irlandra	474.
Ausztriára	17.	Portugalliára	70.
Poroszországra	351.	Spanyolországra.....	288.
Németország többi részeire	229.	Italiára.....	152.
Svédhonra.....	38.	Schweiczra	32.
Dániára	11.	Görögország és Romániára	10.
Németalföldre	103.	Oroszhonra, Törökországra	
Belgiumra	69.	és egész Ázsiára.....	158.
Franciaországra	381.	Afrika és Ausztráliára....	50.
Angliára.....	1754.	Déli Amerikára.....	1146.
Skotiára.....	663.	Éjszak-Amerikára.....	11199.

Ezekon felül van még 210 tisztán zsidó, tehát igazgató- és épen ezért titkos, a keresztényeknek hozzáférhetetlen legfelsőbb és legbensőbb páholy, és mindezen rendszeres páholyok hátánál több mint 10,000 néppáholy, nőpáholy és szabadkőműves kör, különböző nevezetek alatt.

Közelebről érdekel minket a magyarországi szabadkőművesség, lássuk azért ennek részletesebb statisztikáját.

Magyarországon két nagypáholya van a szabadkőműveségnek. Az egyik szentjánosrendi, mely csak három u. m. tanoncz, segéd és mester fokozatot foglal magában; a másik skót ritusu „nagy-oriens“, ez 33 fokozattal bír.

Legfelsőbb, titkos és igazgató vagy zsidópáholyokról nincs és nem lehet semmi tudomásunk, azért azt sem mondhatjuk meg, hol van e két ismert nagypáholyanak legtitkosabb s legtöbb tagja előtt is ismeretlen, legfőbb és absolut felsőbbsege. Annyit azonban tudunk, hogy a páholyok legnagyobb contingensét nálunk is a zsidóság szolgáltatja, és hogy a zsidók gazdálkodása miatt már Budapesten is nem egy keresztény lépett ki ez egyletből. Tudjuk továbbá, és pedig szabadkőműves Íróktól eredő kimutatásokból azt is, mely külföldi nagypáholyokkal állanak a magyarországi nagypáholyok képviselők vagy ügyvivők által közvetlen összeköttetésben és hány páholy, hol és mennyi taggal működik egyiknek is, másiknak is fenhatósága alatt. Ezt leginkább Belányi Ferencz budapesti szabadkőműves testvér és pénzügyi titkár által nyilvánosságra hozott 1881-ki adatok felhasználásával a következőkben közöljük.

I. A szentjánosrendi szabadkőművesség.

Nagypáholy: Budapest, Józseftér, 11. sz. I. emelet. 41. ajtó. Alapított 1870. január 30-án. Eddig alapított páholyainak száma 35. Jelenleg azonban csak 27 páholy 1100. taggal dolgozik kormánya alatt; a többi mint mondják, szünetel.

Nagymester: Pulszky Ferencz, a nemz. múzeum igazg. Tiszteletbeli nagymester: Berecz Antal, az állami felsőbb leánynevelő intézet igazgatója. Helyettes nagymester: Szontágh Ábrahám, orvos.

Főtítkár: Uhl Sándor,¹⁾ az iparbank igazgatója. Másodtitkár: Belányi Ferencz pénzügyi titkár.

¹⁾ Egyszersmind a nagypáholy „Orient“ című hivatalos lapjának szerkesztője. Nyomatja. Fanda József testvér. Váczi út 20. sz.

A külföldi nagypáholyok itteni ügyvivői vagy képviselői.

1. *Pulszky Ferencz.* den
3 Weltkugeln in Berlin,“ részéről.
  2. *Kovács György*, pozsonyi orvos. „Gr. Landes-Loge von Deutschland.“
  3. *Lichtenstein F. L.*, lapszerkesztő. Gr. Loge Royal-York zur Freundschaft in Berlin.“
  4. *Petsits Márk*, orvos. A hamburgi nagypáholy;
  5. *Szontágh Ábrahám*, orv. „Gr.-Loge zur Sonne in Bayruth;“
  6. *Mandelló Károly*, bölcsészettudor és lapszerkesztő. A szászországi nagypáholy,
  7. *Schmidt Ferencz*, az építészeti tanács főmérnöke. „Gr.-Loge des Eklectischen Bundes zu Frankfurt A. M“;
  8. *Uhl Sándor*, „Gr.-Loge zur Eintracht in Hessen“; (Darmstadt)
  9. *Várady Gábor*, a képviselő ház volt alelnöke. Az angolországi nagypáholy; (London)
  10. *Maurer Henrik*, lovag és Neuda Miksa, ügyvéd. A skótországi nagypáholy; (Edinburg)
  11. *Klein Fülöp*, orvos. A svajczi „Alpina“ nagypáholy; (Bern)
  12. *Antal Gábor*, tanár. „Le Suprême Conseil magonniqne Chef d’Ordre dans le Grand-Duché de Luxembourg“;
  13. *Rieger György*, malomigazgató. A dánországi nagypáholy; (Kopenhága)
  14. *Berecz Antal*. „Grand Orient de Francé“ (Párizs).
  15. *Góth Lajos*, ellenőr am. k. államvaspályánál. „Grot Osten vanhet Koningryk“; (Hága)
  16. *Pisztóry Mór*, jogakadémiai tanár, Pozsonyban. „Grand-Orient de Belgique“; (Brüssel)
  17. *Jelenffy Zoltán*, orvos. „Suprême Conseil de Belgique“; (Brüssel)
  18. *Majláth Béla*, museumőr. „Grande-Oriente d’Itália.“ (Róma)
  19. *Suelly Gyula*, főmérnök. „Gr.-Oriente Lusitano Unido“; (Lisabon.)
  20. *Scaria Emil*, operaénekes Bécsben. „Gr.-Or. Prince Hall Massachusetts“; (Boston)
- „Gr. National Mutter-Loge zu

21. *Bukovics Gyula*, építész. „Gr.-Or. Unido do Brazil“; (Rio-Janeiro).
22. *Hautler Lipót*, kereskedő. „Gr.-Orient Ohio“; (Cleveland).
23. *Amster Mór*. „Gran-Logia de la isla de Cuba“ ügyvivője (Havanna).
24. *Koechlin E.* Az irlandi nagypáholy,
25. *Belányi Fer.* A svéd nagypáholy képviselője.

A szentjános páholyok.

Sor szám.	Hely.	Páholy.	Alapítási ideje.	Tagjainak száma.	Páholy-mester és helynöke.	Jegyzet.
1	Arad (ó)	„Széchenyi“	1870 jan. 23	28	Frits Rób. törv. ülnök, Institúris Kál. és Pál- fy József.	—
2	Arad (új)	„Petőfy“	1871 febr. 7	17	Biró Kornél birt. Zsig- mondházán.	—
3	Besztercze- bánya	„Felvidék“	1878 szept. 4	22	Göllner Frig. gyógy- szerész, Geduli Ede.	—
4	Baja	„Honszeretet“	1869 dec. 19	20	Hüttel Ede, Nyers Lajos ügyész.	—
5	Brassó	„Három oszlop“	1877 szept. 3	16	Düek Józ. bőrgyáros, Copoly, orvos.	—
6	Budapest	„Egyetértés“	1868	—	Lichtenstein F. L. lapszerkesztő.	Feloszlott.
7	„	„Diogenes“	1871	—	—	„
8	„	„Galilei“	1871 dec. 12	108	Schmidt Fer., városi mérnök, Wohlfarth Ernő és Csáky G. pos- takezelő.	Helyisége : II. ker. Főut, 107 sz.
9	„	„Sz. István“	1870 jan. 14	35	Jelenffy Zoltán, orv. Bakodi Tiv. orv., Ba- log Tiham. orv. Anta- lik Kár. ügyv. és Ma- szák H.	Helyisége : Józseftr., 11. sz. I. emel. 41. ajtó.
10	„	„Régi cim- borák“	1870 nov. 17	49	Mosch Károly, gyáros, Rieger György, Uhl Sándor.	„

Sor szám.	Hely.	Páholy.	Alapítási ideje.	Tagjaink száma.	Páholyester és helynöke.	Jegyzet.
11	Budapest.	„Haladás“	1871 máj. 24	44	Klein József keresk., Barány Ernő, Margulics Miksa és Jeny J.	„
12	Győr	*) „Kisfaludy Károly“	1872 apr. 4	7	Ehler Antal, gabonakereskedő.	Szűnetel.
13	„	(„Kisfaludy Sándor“	1873 szep.12			„
14	Karczag	„Szabadkőműves kör“	1880	?	Széll Farkas.	—
15	Lajta-Szent-Miklós	„Humanitas“	1871 márc. 9	183	Praetorius Laj. orv. Janotta Agost. tanító, Uhl. E. és Foregger R.	Tagjai bécsi lakosok.
16	Lajta-Szent-Miklós	„Eintracht“	1876 jul. 30	33	Riffart Józ. gyáros, Schneeberger (Storch Artur) Besetzny orvos és Knura.	„
17	Lippa	„Concordia“	1871 aug. 31	21	Fehér Endre, járásbíró.	Szűnetel.
18	Losonez	„Phoenix“	1880 febr. 8	?	Pokorny Gusztáv.	—
19	Nagy-Várad	„László király	1875 okt. 29	52	Berkovits Zsigm. orv., Kralovszky Mór, orv.	—
20	Mármaros-Sziget	„Tisza“	1877 jan. 7	51	Jelenffy Kornél államügyész, Zöllősy Antal.	—
21	Pápa	„Kölesei Ferencz“	1875 máj. 19	13	Szabó Károly tanár, Voyta Adolf, építész.	—
22	Pozsony	„Zur Verschwiegenheit“	1872 febr. 24	62	Kovács György, orv., Pisztorý Mór, jogtan., Batka János, alkapit.	Tagjai részben osztrákok.
23	„	„Zukunft“	1874 jun. 4	74	Scaria Emil, udv. operaénekes, Neuda Miks. udvari ügyész, Rosner Lipót bécsi könyvtáros, Goldenberg Gy., Beigel Herm. és Löbe Tiv.	„
24	„	„Sokrates“	1874 szept. 6	50	Aub Gottfr. bécsi szenzá, Heiman Agoston, Höfler Károly és Schember.	„
25	„	„Freundschaft“	1877 jan. 28	38	Engländer Imre, bécsi keresk., Freu György.	„

¹⁾ Mióta Pisztorý Mór, jogtanár áttéttett a pozsonyi akadémiához, azóta e két páholy nem képes tengődni sem.

Sor szám.	Hely.	Páholy.	Alapítási ideje.	Tagjainak száma.	Páholyester és helynöke.	Jegyzet.
26	"	„Columbus“ zum Welt- meer“	1878 máj. 12	42	Vidék Lajos, börszertitkár Bécsb. Fessler Zsigm. és Groller Balduin.	"
27	"	„Igazság“	1870	—	Simonyi Iván ügyvéd, Kesselbauer György.	Feloszlott.
28	Resitza (bá-nát)	„Világosság“ és Igazság“	1870	—	?	"
29	Sopron	„Zur Verbrü- derung“	1869 márcz. 30	69	Thiering Kár. tanár, Király József, a luteránus papnöv. igazgat.	—
30	Szeben (nagy)	„Harmonie zu den drei See- blättern“	1880 máj. 16	12	Penz Adolf, tanár.	—
31	Szeged	„Árpád“	1870 máj. 29	57	Rosenberg Izid. ügyv., Reitzer Lip., Szendrői Ján., Csermelényi J. ü.	—
32	Sziszek.	„Felebaráti szeretet“	1877 máj. 19	20	Feigl Zsigm. gőzhajóz. ügyn. Bothe Mátvás és Molinaric Ek. főmérn.	—
33	Temesvár	„Három fehér liliom“	1869 apr. 3	22	Kramár Béla, protest. prédik., Török János polgármester.	—
34	Zágráb	„Okosság“	1877 jul. 28	7	Vocsanovics Antal, báni helyt. Schlesinger Antal, író és Bothe E. F.	—
35	Ide tartozik: Bukarest.	„Testvériség“ magyar páholy	1871 apr. 5	—	Fialla, orvos.	—

Megjegyzendő, hogy a bécsi brúderek, kiknek hazájukban, Ausztriában, hol a szabadkőművesség még mindig a tiltott társulatok közé soroztatik, nyilvános páholyokat nyitniok nem szabad, és kik a magy. kir. minisztériumtól 1872 január 26-án nyert engedély alapján állították fel Pozsonyban és Lajtaszentmiklóson páholyaikat, — Bécsben egyszerű nem politikai klubokat vagy köröket (Kränzchen) képeznek. Míg otthon klubhelyiségeikben gyakrabban összejönnek, addig magyarországi rendszeres páholyaikat havonként csak egyszer szokták felkeresni. A lajtaszentmiklósi „Humanitás“ klub helyisége Bécsben az Amália utca (I. ker.) 6. sz. ház II-ik emeletén van.

Itt minden szerdán este félnyolczkor találkoznak a testvérek, Lajtaszentmiklóson pedig csak minden negyedik vasárnapon; a szintén lajtaszentmiklósi „Eintracht“ Bécsben „Pestalozzi“ kör alatt ismeretes. Gyűlhelye a Jaroschauer-féle sörcsarnok. A pozsonyi páholyok hasonló módon élnek Bécsben, nevezetesen: a „Freundschaft“, az „Arany bárány,-nál; (II. ker.) „Columbus“ a „Freundeskreis“-körben; „Zukunft“ a „Litterarischer Geselligkeits“ klubban (Schulgasse, „Goldene Ente“); „Sokrates“ végre az „Einigkeit“ egyletben (Peregrinstrasse 4. sz. IX. ker.) Ezek a bécsi kőművesek ugyancsak áldozatkész emberek lehetnek, mert ez a titkos czimboraság drága egy mulatság. Az évi tagdíj ugyanis 24 forint, mihez ha hozzászámítjuk a Pozsonyba vagy Lajta-Szent-Miklóstra havonként teendő utazásnak, továbbá az itt rendeztetni szokott lakomáknak költségeit és a különféle célokra eszközölt gyűjtésekhez való obligát hozzájárulást, könnyen rájövünk, hogy ezen uraknak a szabadkőműves bőrkötő évenként egypár száz forintjukba kerül.!)

II. A skót szabadkőművesség.

Nagypáholy: Budapest, váczi körút 47. sz. Ez ideig 26. páholyt alapított Magyarországon; ezek közül azonban 13 beállította a munkát és csupán 13 működik 500 taggal.

Nagymester: Joannovics György, cultusminiszteri nyugalmazott államtitkár, akadémiai tag.

Helyettes nagymester: Német Miklós, semmisítőszéki bíró.

Főtitkár: Hindy Kálmán, pestmegyei főjegyző.

A külföldi nagypáholyok itteni ügyvivői.

1. Báró <i>Perényi Zsigmond</i> , országgyűlési képviselő.	nagypá- holyok ügyvivője.
2. <i>Klapka György</i> , honvéd tábornok.	A francia és egyiptomi „Grand- Orient“ éknek;
3. <i>Weiser Károly</i> , közjegyző.	A belga „Grand-Orient“-nek;
4. <i>Zádor Gyula</i> , igazság- ügyi minisztertanácsos.	A belga és a délamerikai „Suprême Conseil“ éknek;
Az angol- és skótországi	

) V. ö. Osseg. A. Der Hammer. 24—26. I.

5. *Thoma Károly*, bankhivatalnok. Conseil“-nek;
6. *Gr. Csáky Tódor*, Az olasz, sandomingói és lusitániai „Gr.-Orientek“-nek;
7. *Arányi Lajos*, egyetemi orvosstanár. Az alabamai (Montgomery) nagypáholynak;
8. *Kleinraih Gyula*, ügyvéd. A montreali (Québec) nagypáholynak;
9. *Báró Nyáry Albert*, a m. t. akad. tagja. A brazíliai „Gr.-Orient Unido“-nak;
10. *Ivánka Imre*, országgy. képvis. és az éjsz.-kel. m. vasutak igazgatója. A buenos-ayresi (Argentína) nagypáholynak;
11. *Mandello Vilmos*, orvos. A svajczi nagypáholynak.
12. *Báró Podmaniczky Frigyes*, a nemzeti színház intendánsa, országgy. képvis. A sanfranciscoi (Califomiá) nagypáholynak.
13. *Széky Péter*, földbirt. A cubai „Gran-Logia de Colon Santjago“ és a georgiai nagypáholynak;
14. *Kemény Mihály*, országgyűlési képviselő. Az óhiói néger „Gr.-Orient“-nek;
15. *Rosenberg Lajos*, ügyvéd, a „Bund“ című pesti szabadkőműves lap és az „Ungarische Gerichtshalle“ szerkesztője. ¹⁾ A viktoriái (Britisch Columbia) nagypáholynak;
16. *Novelly Antal*, földbirt. A boise-city-i (Indaho) nagypáholynak ügyvivője.

¹⁾ Szerkesztőtársa: Mandello Hugó. Kiadja: Rautmaan Frigyes. Koronaherczeg utca. 3. sz.

Egyes skót páholyok.

Sor szám.	Hely.	Páholy.	Alapítási ideje.	Tagjainak száma.	Páholyester és helynöke.	Jegyzet.	
1	Arad	„Fraternitas“	1870 dec. 28	54	Lukácsi Miklós Rozsnyai Mátyás, gyógyszerész.	Szűnetel.	
2	Beregszász	„Világosság“	1871 aug. 5	58	Bloskay István, ügyv., Perényi Zsig. báró.	Szűnetel.	
3	Békés-Csaba	„Béke“	1872 ápril 1	39	Kemény Mihály országgy. képvis.	—	
4	Budapest	„Korvin Mátyás“	1869 jun. 4	100	Rakovszky István, országgy. képviselő, Ertl Károly, ügyvéd.	Ezen páholyok helyisége a nagy- páholyban van. (vécei körút, 47. szám alatt.)	
5	„	„Humboldt“	1869 decz. 5	62	Wekerle László, a „Hajnal“ szerkesztője, Mandello Vilm. orv.		
6	„	„Zur Arbeit“	1871 jun. 6	65	Immerdörfer Ágoston, bankigazgató, Német Imre, keresk. osztály- tanácsos.		
7	„	„Hungaria“	1872 márc. 9	95	Német Miklós, sem- mitőszéki bíró, Csáky Gyula, gróf.		
8	„	„Könyves Kálmán“	1872 már. 24	60	Mezei Mór, Weiser Károly.		
9	„	Összetartás“	1872 apr. 9	—	—		Állítólag fel- bomlott.
10	„	„Nagylelkű- ség“	1872 jul. 6	—	—		Ugy látszik nincsen egy tagja sem.
11	„	„Eötvös“	1877 jun. 5	13	Rosenberg Lajos, és Freund S. keresk.	—	
12	Debreczen	„Haladás“	1875 sep. 12	29	Kola János, ügyvéd.	—	
13	Érsekújvár	„Concordia“	1870 apr. 10	—	Pál Ignác, városka- pitány.	Szűnetel.	
14	Fehértemplom	„Fels der Wahrheit“	1873 feb. 26	?	Bauer Ferencz, Fritz Ján. levéltárnok.	Szűnetel.	
15	Kassa	„Haladás“	1870 már. 20	—	—	Annyira ha- ladt, hogy va- lamennyi tag- ja elmaradt.	

Sor szám.	Hely.	Páholy.	Alapítási ideje.	Tagjainak száma.	Páholyester és helynöke.	Jegyzet.
16	Kassa	„Egyetértés“	1874 feb. 28	34	Moskovics Jakab, orvos.	—
17	N.-Becskekerek	„Thales“	1875 okt. 27	16	Várady Mihály, tör- vényészéki elnök.	Szünetel.
18	Óravicza	„Kosmos“	1870 már. 15	21	Maderspach Lajos, mérnök.	Szünetel.
19	Pozsony	„Schiller“*)	1875 sep. 24	26	Bálványi Viktor mérnök.	—
20	Szamos-Új- vár.	„Phoenix“	1872 máj. 4	?	Szentmarjay Dezső.	Szünetel.
21	Szatmár	„Remény“	1872 jun. 5	25	Farkas Antal, ügyvéd.	Szünetel.
22	Török-Szent- Miklós	„Ákác“	1875 máj. 30	15	Széky Péter, földbir- tokos.	—
23	Újvidék	„Libertas“	1876 jan. 15	8	Grossinger Károly, gyógyszerész.	—
24	Ungvár	„Egyenlőség“	1872 máj. 24	?	Mocsary Géza, ügyvéd.	Szünetel.
25	Versecz	„Egalitas“	1870 decz. 3	13	Fritz Endre, gőzma- lomtulajdonos, Ilöschl Frigyes keresk.	Szünetel.
26	Zsolna	„Fraternitas“	1875 jan. 9	?	Vitolay József.	—

II.

Hazánkban már VI. Károly császár (1711—1740) korában akadunk a szabadkőművesség némi nyomaira és pedig dr. Lewis Lajosnál, ki az osztrák szabadkőművesség történetében ⁽¹⁾ megemlíti, hogy ezen fejedelemtől, ki 1736-ban Németalföldön betiltotta a páholyokat „lépések tétettek az iránt, hogy e tilmát többi országaira is kiterjessze, de sikertelenül; mi azon körülménynek tudandó be, miszerint a császári udvarnál találkoztak oly befolyásos egyének, kik az együletet védték. Ezen oltalom oly hatalmas volt, hogy még XII. Kelemen pápa azon

¹⁾ Tagjai nagyrészen osztrákok, kiknek Bécsben Peregrinistrasse, IX. ker. 4. sz. a. „Bildung“ című klubjuk van,

²⁾ Geachichte der Freimaurerei in österreich. Wien 1861.

bullája, melyben a szabadkőművességet kárhoztatta, Bécsben nem lett kihirdetve és minden következmény nélkül maradt.“

A szabadkőművesség‘ ezen protectorai között különösen kitűnt Ferencz lotharingi herczeg, 1736 óta a császár veje, a trónörökösnek Mária Teréziának férje s később ezzel együtt-uralkodó I. Ferencz római császár (1754—1765), ki Anderson constitutiójának tanúsága szerint 1731-ben lépett a páholyba s Haag-ban a tanoncok és segédek, Walpoln houghthon-halli nyaralójában, Angolországban pedig a mesterek sorába felvétellett. „Legkisebb kétséget sem szenved — írja Lewis — hogy a pártfogást és oltalmat VI. Károly udvarában ezen testvérnek köszöni a szabadkőművesség. . . Ama kedvezmények, melyeket rendünk általa nyert, nevét a szabadkőművesség évkönyveiben halhatatlanná teszik. Midőn Medici Gaston halála után 1737-ben Toscana nagyherczegi trónját elfoglalta, betiltotta a szabadkőművesség minden további üldözését, sőt azt nyíltan oltalmába vette a papság ellenében.“¹⁾

Az osztrák-magyar államban azonban ezen pártfogás mellett sem mert a szabadkőművesség nyíltan fellépni, hanem a titok sötét leple alá rejtőzve élt; azért ezen korból egy magyar páholyt sem ismerünk, egy magyar szabadkőművest sem tudunk megnevezni.

Mária Terézia uralkodása alatt (1740—1780) a helyzet sokat változott. A lappangó kőművesek, mert fejedelmi testvérek latba vetette minden befolyását, hogy az egyes elleneinek támadásait ellensúlyozza és a rend elnyomatását megghiúsítsa, vérszemet kaptak és annyira felbátorodtak, hogy 1742-ben, szept. 17-én, Bécsben „Három ágyú“ czim alatt páholyt, még pedig nagypáholyt nyitottak. Már ebből önként következik, hogy azon időben több páholytak kellett létezni Ausztriában, mint-hogy csak ott lehet nagy páholyt állítani, „hol — mint Lewis mondja — több jánospáholy szükségét érzi annak, hogy ügyeik vezetését saját kebelökből választott felsőbbbségre bízzák“, a mennyiben a nagypáholy nem egyéb, mint az egyes páholyok választott képviselőinek gyülekezete a nagymester elnöklete alatt. Mivel pedig a „Három ágyú“ nagypáholytak tagjai között

¹⁾ V. ö. W. B. Beiträge zu einer Greschichte der Freimaurerei in Österreich. Regensburg. 1868. 11. lap.

egy Bethlen grófot és egy Szilágyi nevű testvért, tehát két magyar embert is találunk, kétségtelen, hogy ezen nagypáholyoknak Magyarországon is voltak előttünk ismeretlen műhelyei.

A főmesterek ezen merészsége egy kis bajba keverte a testvéreket. Imhof tanúsága szerint¹⁾ 1743 márcz. 7-én a rendőrség betört e nagypáholyba, az ott összegyűltek, számszerint 18-án (mások szerint 30-an) elfogattak és vád alá vonattak. Ez csakhamar lotharingi Ferencz tudomására hozott, ő közbevetette magát és a delinquensek József trónörökös neve napján, márcz. 19-én ismét szabadlábba helyezettek; de a kőművesség szigorúan, hivatal és kegy vesztés terhe alatt megtiltatott.

A bécsi szabadkőművesek és vidéki társaik azonban ezen fenyegetés daczára is tovább folytatták titkos munkáikat és a páholyokon kívül annál nagyobb szorgalommal „készítették elő a jövőt.“ A császári férj és később a trónörökös József vedszármvai alatt egymást különféle méltóságokra, udvari és állami hivatalokra emelték, magukat kigyói tettetéssel a császárnő kegyeibe behízelegették s bizalmát és pártfogását álutakon, ravasz fortélyokkal és női gyengeségére, sőt áhítatos buzgóságára épített mesterfogásokkal csalárdul kierőszakolták.

A jólelkű császárnő csakhamar körül volt véve szabadkőművesekkel, a nélkül, hogy erről sejtelve lett volna. Tanácsait, melyeket a trón és a haza iránti ragaszkodás, hűség és szeretet, a közjóért, a nép boldogságáért lelkesülő önzetlenség és buzgalom szép színébe öltöztetve terjesztettek elébe, gyanútlanul fogadta s jó hiszemmel végrehajtotta, mi által öntudatlanul, de hatályosan előmozdította az egyház és állam ezen esküdt ellenségeinek gonosz terveit és céljait, mint ezeknek eszköze, melylyel rútol visszaéltek. Ilyen volt Van Swienten Gerhardt, udvari orvosa és bizalmas meghittje, kit később nemesi rangra emelt, a „cs. kir. tan- és könyvbíró bizottság“ elnökévé, a császári könyvtár főnökévé és a birodalom orvosi és gyógy ügy ének teljhatalmú igazgatójává tett, ki a császárnő e kegyét azzal hálálta meg, hogy elvi ellenségeit hozta udvarába, hogy szabadkőműveseket ajánlott fontos hivatalokra, hogy a bécsi és prágai egyetem orvosi karánál a tanári székekbe

¹⁾ Histor. Bildersaal. VII. köt. 1157 lap.

csak páholytagokat helyezett be. Ilyen volt Greiner tanácsos, ki a császárnő kedvelt felolvasónőjét vette nőül, és sok más testvér. Ezeknek pártfogása mellett emelkedett a hollandi származású szabadkőműves mester, Gebler egész a titkos tanácsosi és Csehországban alkanczellári méltóságra. Ezek segítették Martinit, „a jezsuiták ezen nagy ostromlóját“ a bécsi egyetem tanészékére; mert, mint Nicolai mondja, „Van Swienten arra törekedett, hogy a jezsuiták hatalmát megtörje és ügyes (szabadkőműves) embereket hozzon az egyetemhez.“ Martini meg is felelt mestere és pártfogója várakozásának: kathedrájából buzgón és tervszerűen terjesztette a szabadkőműves elveket. Tanítványai: Riegger, Sonnenfels, Spielmann, Bob stb, kik később Mária Terézia kegyenczei és udvari tanácsosai lőnek, mindnyáján a szabadkőművesség hű szolgálói és Van Swienten ügyes segédei voltak. Ezen szolgálataiért meg is nyerte jutalmát Martini: József, Lipót, Nándor és Miksa főherczegek tanárává, nemessé és szent István-rendének lovagjává neveztetett ki. Ezen társasághoz tartozott még Eybel, Jellenz, Birkenstock és sok más szabadkőműves, kik a páholy utasításai szerint iparkodtak aláásni az oltárt, hogy ezzel egyetemben a trónt is ledönt-hessék.

Ily körülmények között hiába tiltotta be Mária Terézia 1764-ben a titkos társulatokat és mint magát kifejezte „a belopódzott szabadkőműves garázdaságot,“ hiába rendelte el a páholyok bezáratását. E tilalmát és rendeletét saját környezete, meghitt udvari emberei, bizalmas tanácsosai valódi szabadkőműves fondorlatokkal kijátszották, és a páholyok a helyett, hogy eltűntek volna birodalmából, évről évre szaporodtak, gyarapodtak innen és túl a Lajtán; minek feltűnő bizonyossága az, hogy honunkban 1776-ban már vidéki városokban is léteztek páholyok, melyek közül, daczára annak, hogy a titok sűrű homályából kilépni nem tartották tanácsosnak, kettőnek hire neve mégis eljutott hozzánk. Ezek egyike Egerben volt ily czim alatt: „Az arany kerékhez,“ másika Varasdon „A barátság-hoz.“ Ez utóbbinak mesteri székén egy Draschkovits gróf ült.

II. Józsefhez (1780—1790) nagy reményeket kötött a szabadkőművesség; azért alig hunyta be örök álomra szemeit (1780 nov. 29) Mária Terézia, a testvérek ezer és ezer dicséret kábitó tömjénfüstjével áldoztak az új császárnak s páho-

lyaikban örömjongva így kiáltoztak: „József, elsőszülött *fia* a testvéri kötelékkel hozzánk fűzött császárnak, I. Ferencznek, fia egy szabadkőművesnek. Habár ő maga nem is testvér, mégsem fogja akadályozni munkáinkat. . . Üdv nekünk, ha magunkat mások felett az igazságosságban, a jótékonyságban, az istenfélelemben kitüntetjük, szóval, ha úgy cselekszünk, mint József, a ki, a nélkül hogy tudná és a nélkül hogy akarná, az első és legnagyobb szabadkőműves és testvér. Oh mily szívesen avatnók őt be titkainkba! Merész gondolati ... De kérlek, testvéreim! ne ragadjátok el tőlem ezt a gyönyörteljes álmot. Józsefet testvéri diszbe öltözve látom Salamon trónján ülni, előtte áll valamennyi szabadkőműves, hódolunk és örök hűséget esküszünk neki. Hallok terveket, melyek az emberiség üdvére szolgálnak, . . . és József jóváhagyja azokat. Látom, miként valósulnak ezek és pedig szilárdabban, erősebben mint Egyiptom gulái. József felettünk uralkodik és a kőművesség épülete soha sem volt hatalmasabb, tiszteltebb és gyümölcsözőbb, mint az ő kormányja alatt.“¹⁾

A páholytestvérek ezen reménykedése nem is volt egészen alaptalan. Martini és Beck báró testvéreknek, az ő egykori tanárainak abbéli fáradozásai, hogy az egyházi rend, különösen a szerzetesek, a püspökök és a pápa iránti gyűlöletet ifjú és tapasztalatlan lelkébe beoltsák, kezeskedni látszottak arról, hogy II. József császár hatalmas eszközül fog nekik szolgálni a katolikus egyház ellen szőtt sötét terveik valószínűsítésénél, mely remény őket teljes meggyőződésé érlelte maga a császár, midőn néhány hónappal anyja halála után ezeket írta római követéhez, Hrzan bibornokhoz: „Mióta trónra léptem és a világ első koronáját viselem, birodalmam törvényhozójává a bölcsészetet tettem. Ez által Ausztria más alakot fog nyerni, az ulemák (papok) tekintélye korlátoztatni fog, a felségi jogok pedig visszanyerik régi tekintély őket. Mert utálok a babonáságot és a szaduceusokat, ezektől meg fogom menteni népemet. Ezen célból feloszlatom a szerzeteseket és kolostoraikat bezáratom. Tudom, hogy Rómában ez az isteni jogokba való beavatkozásnak fog nyilváníttatni; tudom, panaszt fognak emelni, hogy népemet megfosztom védangyalaitól, hogy a dogma és a

¹⁾ W. B. Beiträge. 38. lap.

bölcsészet fogalmai között határvonalat húzok. Még jobban fognak boszankodni, ha mindezek végrehajtásához hozzáfogok a nélkül, hogy az Isten szolgáinak szolgájától (a pápától) az ő beleegyezését kikértem volna. Gondoskodni fogok róla, hogy ez az épület, melyet a jövő számára építtek, tartós legyen.“ Ugyanezen időben ezeket írta a salzburgi érsekhez: „Miniszterem Kresl, a felvilágosodott Van Swienten, Rauchenstrach praelatus és még néhány kitűnő tudományú férfiúból alakítok egy udvari bizottságot, mely a szükségtelen szerzetes- és apácza kolostorok eltörlését keresztül fogja vinni.“

Ily szellemtől megmételvezve, ezen szerencsétlen fejedelem csakugyan zsarnokoskodott is az egyház felett. E célra igénybe vette a szabadkőművesség tanácsait és segélyét: s Ausztria-Magyarországon sok szent dolognak valóban „más alakot adott.“ Mivel azonban ezen munkájánál saját önkényén kívül más mérvadó szabályozót nem ismert, a szabadkőművészségnek is nemsokára fájdalommal kellett tapasztalnia, hogy miután mint eszköz megtette a magáét, miután e fejedelem intencióinak megfelelően a kath. egyházat eléggé megdobálta a gúny és gyalázat sarával: vége lett az iránta tanúsított császári kegynek, jóakaratnak és protecti óinak, hogy e kény úrnak utoljára is terhére vált s miután kiismerte alattomoságát, a helyett, hogy mint testvér kebelére hajtotta volna fejét, méltó megvetéssel jutalmazta s mint becsületvesztett szolgát egy szerűen elcsapta, kitaszította házából.

II. József bátorító, dédelgető magatartása mily nagy lendületet adott e titkos egyletnek, mutatja az, hogy már uralkodása első éveiben, — mint Lewis írja — „az egész birodalomban csak igen kevés nagyobb város volt, melyekben egy vagy több szabadkőműves páholy nem létezett.“ melyek száma 58-ra rúgott és melyek a berlini nagypáholy engedélye és vezetése alatt alakultak és működtek; mutatja az, hogy az osztrák szabadkőművesség 1784-ben „Journal für Freimaurer“ cím alatt lapot indított, melynek 1784—1786-iki évfolyamaiba Bianchi, Blumauer, Born, Friedrich. E. J., Kreil, León G., Mayer, Michaeler, Ratschky, Schittlersberg, Sonnenfels és Stütz szolgáltattak dolgozatokat; mutatja végre az, hogy 1784. apr. 22-én a cseh, magyar és erdélyi páholyok a bécsi oriensnél azon célból gyülekeztek össze, hogy egy választandó nagymester alatt birodalmi nagypáholyt alapítsanak.

Ezen választógyűlésen gróf Dietrichstein Ferencz Károly, cs. k. főkamarmester lett általános nagymesterré megválasztva. Az így megalakult birodalmi nagyorienshez 1784-ben Magyarországon a következő páholyok tartoztak:

1. <i>Pesten</i>	„Nagyelkűség.“
2. <i>Pozsonyban</i>	„Biztonság.“
3. „	„Hallgatagság.“
4. <i>Zágrábban</i>	„Okosság.“
5. <i>Egerben</i>	„Arany kerék.“
6. <i>Miskolczon</i>	„Erényes kosmopolita.“
7. <i>Balassa-Gyarmaton</i>	„Erényes zarándok.“
8. <i>Eperjesen</i>	„Erényes utazó.“
9. <i>Eszéken</i>	„Vigyázat.“
10. <i>Temesvártt</i>	„Három fehér lilium.“
11. <i>Varásdon</i>	„Barátság.“
12. „	„Jó tanács.“
13. <i>Károlyvárosban</i>	„Vitézség.“
14. <i>Nagy-Szebenben</i>	„Andreas zu den drei Seeblättern.“
15. „	„Geheiligter Eifer.“

A császár tudta mindezt és eltúrte, csak azt kívánta a szabadkőművesektől: „gyakorolják a hallgatagság erényét, hogy a köznép mitsem tudjon összejöveteleikről.“¹⁾

Képzeltető, mily öröm volt Izraelben, mennyi áldás és magasztalás szállott a bizalomtól eltelt kőművesek ajkairól „a nagyszívű Józsefre, a páratlan fejedelemre,“ s mennyi dicsérettel lett elhalmozva a neki és a nagy közönségnek kínált hamis és mérges, erkölcsrontó és lélekölő portéka.

Ez azonban nem tartott soká.

Midőn II. József — az illuminatusok és az éjszakai szabadkőművesek gonosz természetű garázdálkodásai által felvilágosítottván — 1785 decz. 16-án kelt, sajátkezűleg irt udvari rendeletét „az úgynevezett szabadkőműves egylet“ ellen kihirdette; midőn ezen nyílparancsában szigorúan meghagyta, hogy az egyes országok és tartományok fővárosaiban két páholynál többet megtúrni és ezeknek 180 tagnál többet felvenni nem

¹⁾ Osseg, A. Der Hammer. 12. 1,

szabad, hogy azon városokban, melyekben tartományi kormány nem székel, a páholyok teljesen elnyomandók, ha pedig mégis állíttatnának, zugpáholyoknak tekintendők és tagjaik a tiltott játékot üzökre hozott törvények szerint büntetendők; midőn megparancsolta, hogy minden egyes páholy köteles tagjainak névsorát a kormánynyal közölni, úgyszinte a kebelében megejtett tisztviselő választások eredményét minden évben haladéktalanul bejelenteni; midőn ugyanezen rendeletében „szabadkőműves szédelgésekről“ (Gaukeleien) beszélt és az ezt kísérő iratában oda nyilatkozott, hogy „a szabadkőművesség nem egyéb, mint politikai szerzet, melyet jól rendezett államban megtúrni nem lehet“: azonnal kitört a szabadkőműves keblekből, kitört az egész • európai páholyvilágban a vihar II. József császár ellen; a haragra gyúlt testvérek összeesküdtek ellene s minden lehetőt megtettek, hogy őt megbuktassák. „A törökháboru — írja Pachtler, — mely II. József császárt utolsó éveiben komorrá tette, e titkos egylet műve volt. Ennek mestere a porosz diplomata és szabadkőműves Herzberg vala az ő jó barátjával Pitt-tel. A magyar szabadkőműves főnök gróf Forgács Miklós személyesen tanácskozott Herzberggel Berlinben a felett, miképen játszhatna sz. István országában a francia Orleans szerepét. Magyarországon már oly dalokat is nyomtattak, melyekben a gróf mint az ország királya megénekeltetett.“¹⁾)

A szabadkőművesség mindamellett, mivel a tettetés és ámitás védve alatt már elérte az elaljasodás azon fokát, hová az egyenes és tisztességes lélek gondolata el nem tévedhet? hová a jóakarátú embert még a gyanú sem vezetheti, épen nem panaszkodhatott arról, hogy II. József birodalmában üldözik és elnyomják; hiszen még a 80-as évek vége felé is irányadó befolyást gyakorolt a tanügyre és az irodalomra. A cs. kir. tanügyi és könyvbíró bizottság tagjai, habár talán a császár tudtán kívül, csupa szabadkőműves testvérek voltak, nevezetesen: ifj. Van Swienten elnök, Störk, Heinke, Greiner, Sonnenfels, Birkenstock, Hágelin, Blumauer és Retzer. A sajtó legnagyobb része szintén a szabadkőművesek szolgálatában állott, s á mit ez József sajtótörvényének oltalma alatt termelt, az minden idők és minden országok legpiszkosabb és legfölülete-

¹⁾ Der stille Krieg. 90. 1.

sebb termékeinél ha nem alábbvaló, nem is különb. Ezen eszközökkel, valamint az állami hivatalokban levő testvérek hatalmával a páholyok elvették a császár fenti intézkedéseinek életét, sőt titkon tovább terjeszkedtek s láthatatlan kézzel hódítottak a fejedelem önkénye által elkésérett nemzetek között, az elégedetlenek tömegében.

Elete alkonyán végre II. József is felismerte ezen lapangó s a nyílt ellenségénél sokkal veszélyesebb ellenségeit, nemkülönbön azon végzetes tévedéseit, melyeket elkövetett, midőn szabadkőműves barátaira és tanácsosaira hallgatott, és 1789-ben kibocsátotta azon rendeletét, melyben szigorúan intézkedik, hogy birodalmában létező minden páholy bezárassék> hogy valamennyi polgári és katonai tisztviselő hivatalvesztés terhe alatt ezen egylet kötelekeiből kilépjen, az ujon kinevezettek vagy választottak pedig, mielőtt elfoglalnák hivatalukat, esküvel kötelezzék magokat, hogy semminemű titkos társaságnak tagjai nem lesznek.

De ezzel már elkésétt. A következő évben Isten kiszólitotta ez árnyékvilágból s utóbbi rendelete nem hajtatott végre, mert övére és utóda II. Lipót (1790—1794) nemcsak pártfogója, hanem egyszersmind tagja volt a páholynak, melynek éjjeli tivornyaiban és kicsapongásaiban is részt vett. Itt szerezte — mint Osseg írja ¹⁾ — nyavalyáját is, mely őt titkos testvéreinek nagy bánatára korai sírba vitte.

II. Ferencz császár első éveiben tovább garázdálkodott a szabadkőművesség. Egyes tagjai, kik a trón zsámolyánál körmönfont ravaszszággal nagy tevékenységet fejtettek ki, az alattvalói hűség és hazafias odaadás színlelésével oly mértékben nyerték meg e fejedelem bizalmát, hogy ez magáévá tette a szabadkőművesség ügyét s azt még a nyilvánosság előtt is oltalmába vette; azokat pedig, kik ezt a titkos egyletet leálczázni bátorokdtek, üldözte. Mindjárt uralkodása első évében, — Alxinger, Huber és más kőművesek szorgalmazására — betiltotta a Hoifmann Lipót által szerkesztett „Wiener Zeitschrift“ czimű lapot csak azért, mert ez kimutatta, hogy a franczia jakubinusok elveivel a szabadkőművesség elvei teljesen egyeznek és hogy a forradalom fészke a páholyokban keresendő; Hoff-

¹⁾ Der Hammer. 15. lap.

maimt pedig, ki a szabadkőműves titkot — mert egykor ő is tagja volt a páholynak — elárulta, tanári székétől megfosztotta és csekély évi járadékkal nyugalomba helyezte. Hasonló sors érte a bécsi „Eudámonia, Magazin für Kunst und Litteratur“ czimű folyóiratot, melyet Hofstetter szerkesztett. Retzer testvér — minthogy ezen folyóirat erélyesen küzdött a szabadkőművesség ellen — a következő rendeletet eszközölte ki a császárnál: „Ezen folyóirat (az Eudámonia) azonnal és véglegesen betiltandó; ugyanígy kell eljárni mindenkor az ehhez hasonló más iratokkal is, melyek ámbár sok jót és hasznosat tartalmaznak, de az általok megtámadott veszélyes és hamis elveket kielégítőleg meg nem czáfolják“ (!) Mi több, ugyanezen fejedelem, mint Böttiger testvér, a „Neuer Deutscher Merkur“ szerkesztője bizonyítja, betiltotta Barruelnek „Histoire du Jacobinisme“ czimű, a szabadkőművesség iszonyú titkait felfedő, de mint ő monda, rágalomteljes munkájának német kiadását és kivonatának a sajtó útján való terjesztését; betiltotta XII. Kelemen pápa „In eminenti“ és XIV. Benedek „Providas“ kezdetű és a szabadkőművességet kárhóztató bulláiknak a nyugalomba helyezett Hoifmann által eszközölt és több tudós magyarázó jegyzeteivel el látott német fordításának nyomtatását.

Az 1794-ik év gyászos története azonban nagy változást idézett elő II. Ferencz sympathiáiban. Magyarországon a Martinovics-féle, Bécsben pedig a Hebenstreit és Prandstätter szabadkőművesek által szervezett összeesküvésnek felfedezése teljesen megrendítette II. Ferencznek a szabadkőművességben helyezett bizalmát, s még mielőtt (1795 máj. 20-án) Martinovics és társai Hajnóczy, Laczkovics, Szentmariay és gr. Sigray kivégeztettek volna, birodalmából kitiltott minden titkos egyletet, tehát a szabadkőművességet is. Midőn pedig a tapasztalás megmutatta, hogy Hebenstreitnak ezen nyilatkozata: „az én halálom által nem lesz segítve a dolgon“ csakugyan teljesedésbe megy, hogy az emiített császári tilalom daczára a szabadkőművesség a titok sötétségében buján tenyészik s különösen az állami hivatalnokok között mindig nagyobb hódításokat tesz: 1801. ápr. 23-án a következő cs. kir. parancsot menesztette a birodalom minden hatóságához:

„Legbensőbb óhajvásom, hogy a helyreállított külbéke mel-

lett az én hű alattvalóim belső békéjét és biztonságát, amennyire erőm engedi, megalapítsam, és mindazt eltávolítsam, a mi ezt zavarhatná. Mivel pedig a tapasztalás azt tanítja, hogy a titkos társulatok és testvérületek képezik azt a főforrást, melyből a legkárhozatosabb elvek terjednek, mik az igaz vallást aláássák, az erkölcsiséget ha nem rontják is meg teljesen, de veszélyeztetik, a pártszellem tüzét minden kigondolható mes-, terfogásokkal rendkívül élesztik, következésképen a házi és társadalmi békét zavarják: az általam már jórég kiadott abbeli parancs, miszerint ilynemű társulatokat és testvérületeket az én államaimban semmi czímen és semmi ürügy alatt megtúrni nem szabad, annál inkább kell életbe léptetni, minthogy a netalán jó szándékkal felállított ilynemű egyesületek is gyakran elfajulnak és azért olyanok, melyek a mily tűrhetetlenek az államban, ép oly veszélyesek.“

„Nehogy tehát a fejedelem és alattvalók közötti bizalmat, melylyel mindkét félnek jóléte és üdve oly szorosan összefügg, és tisztviselőim benső nyugalmát megzavarva lássam; és ellenkezőleg, ezekbe teljes bizodalmamat helyezhessem: szükséges, hogy azon tudatban éljek, miszerint szabadok minden ilynemű titkos egyletnek kötelékeitől, melyek a különben becsületesen gondolkozó államszolgát is hivatalos kötelmeinek pontos teljesítésében akadályozzák vagy legalább feszélyezik.“

„Ez okból parancsolom czímednek, hogy minden, önnek alárendelt tisztviselőtől, bármily rangú és szakmájú legyen is az, a múltnak teljes mellőzésével, esküvel pecsételt írásbeli nyilatkozatot követeljen be arra nézve, hogy ez idő szerint semminemű, sem bel-, sem külföldi titkos társulattal és testvérülettel összeköttetésben nem áll; vagy ha mégis tartoznék ilyenhez, hogy annak kebeléből kilép és jövőre titkos egyesületekkel semmi ürügy alatt viszonyba nem lép. Új tisztviselők beiktatásánál ezen szakasz az általok leteendő eskübe szintén befoglalandó. ¹⁾ Szigorúan tartsa magát ehhez és a beadandó esküiratokat jelentése kíséretében terjessze be hozzám-, egyúttal saját személye részéről is állítson ki ilyen térítvényt eskü alatt. Ezen esküvel erősített térítvények ezután minden évben lesznek bekövetelendőek. Ha pedig tisztviselőim valamelyike ezen

¹⁾ Ez csak 1868 jan. 19-én töröltetett ki a hivatalos esküformából.

rendeletemnek magát alávetni vonakodnék, megengedem, hogy indokainak előadása mellett elbocsátásért hozzám folyamodjék.“

Még ez sem vetett véget a szabadkőművesség gazdálkodásának Ausztria-Magyarországon. A testvérek 1805-ben, különösen pedig 1809-ben a francia háború és foglalás alatt ismét és ismét új gyűlhelyeket rendeztek be s ez utóbbi évben a haza ellenségeinek, a Bécsset hét hónapon át megszállva tartó francziáknak oltalma alatt osztrák nemzeti nagypáholyt is állítottak a császári székvárosban, mely a francia nagy-orienssel összeköttetésben állott és 1812-ig titkon működött. Ezen évben azonban a rendőrség meglepte a szabadkőművesség sötét tanyáit, számos páholy testvért elfogott és börtönbe vetett, minek következtében az állami hivatalokban levő kőművesek állomásaiktól megfosztattak.

Ez idő óta nem birt zöld ágra vergődni a lajtántuli tartományokban a szabadkőművesség. 1848. szept. 2-án dr. Lewis bécsi tanár és páholymester kieszközölt ugyan Doblhoif osztrák belügyminisztertől engedélyt arra, hogy a II. Ferencz alatt bezárított „sz. József“ páholyt megnyithassa és ezt ugyanazon évi október 5-én ünnepélyesen végre is hajtotta; de néhány hét múlva, Bécsnek bevétele után ez ismét hatóságilag bezárított és dr. Lewis minden fáradozása daczára többé nem volt megnyitható, ki e czélból 1849 elején először Welden tábornokhoz fordult, Bécs katonakormányzójához, azután Doblhoif utódához, Bach miniszterhez. Mivel pedig mindkét helyen elutasító választ kapott, ugyanazon évi jun. 24-re a badeni fürdőbe parancsolta a testvéreket, hol ezek gyülekezetében gyűjtést rendezett a magyar szabadságharcz elnyomásáért küzdő hadsereg javára, azon reménnyel, hogy ily áldozatkészséggel talán csak mégis sikerül a kormány szívét meglágyítani. A gyűjtés eredménye vajmi csekély volt; összesen csak 80 pengő forintot volt képes összehozni. Ezt az összeget az egész osztrák szabadkőművesség nevében a haza oltárára a hadügyminiszter kezeibe tette le. De mindhiába, a kívánt engedélyt ezen áldozat árán sem birta megvásárolni; azért nemsokára hátat fordított Bécsnek és hazánkba jött hálásabb tért keresni. Az osztrák szabadkőművesség mindazonáltal nem halt ki, mai napig is folytonosan működik Bécsben, az úgynevezett nem politikai körökben, melyeknek rendszerinti páholyai a dr. Lewis Lajos által

1872. január 26-án a magyar kormánytól kieszközölt engedély alapján, Pozsonyban és Lajta-Szentmiklóson léteznek. Innét van, hogy, mint a „Freimaurer-Zeitug“ 1874. jul. 11-iki számából tudjuk „Ausztriában sokkal nagyobb a külföldi páholyokban a szabadkőművesség kebelébe felvett testvérek száma, mint gondolnánk.“

Sokkal kedvezőbben alakultak a magyar szabadkőműveség ügyei.

Hazánkban II. Ferencz tilalma után csak 1848-ban ütötte fel fejét e titkos egyesület. Zászlaját maga Kossuth Lajos lobogtatta, kinek tiszteletére, mint már emiutottuk, páholy is alakult Budapesten. A szerencsétlen világosi katasztrófa után azonban ismét eltűnt a világról s részben külföldre szorítottatott kis részben itthon bujkált egészen 1861-ig.

Ezen év nyarán dr. Lewis Lajost a bécsi „Sz. József“ páholy egykori mesterét, az edinburgi „Conongate Kilwining“ és a belgrádi „Allikots“ páholyok tagját már Magyarországon találjuk. Itt gr. Károlyi Ede, gr. Csáky Kálmán és Tivadar, gr. Eszterházy István, gr. Teleky Gyula, báró Vay Béla, Komáromy György, Zsarnay Imre, Almássy Pál, Szerényi Ede és Lumnitzer Sándor testvérekkel egy magyar szentjánospáholy alakításában látjuk fáradozni. Ez nem sikerült, azért 1863-ban új kísérletet tett, és ismét eredménytelenül. De már 1866-ban a skót szabadkőművességgel is találkozunk honunkban, tehát azzal, melyről a „Freimaurer-Zeitug“ 1874-iki 19-ik számában ezeket olvassuk: „Munkáink súlypontja a magas fokokban van. Ott készítjük a haladást, a politikát és a világtörténetet. . . . Ezekben hajtották végre atyáink azon dicső műveket, melyek a zsarnokokat megbuktatták és az idegeneket kiűzték.

Mire való nekünk a szentjánosrendi kőművesség? Semmire másra, hanem csak arra, hogy nekünk békés nevet kölcsönözze és mi rajtaüthessünk ellenségeinkre. Mire valók nekünk a symbolumok? Arra, hogy védpaizsul szolgáljanak nekünk a harcban, és semmire másra. Mire valók e páholyok minden változataikban? Arra, hogy ellenségeink elől elrejtssenek, ha szerencsétlenség érne a harcban, vagy hogy ott kipihenhessük magunkat.“¹⁾ A „Bauhütte“ 1866 márcz. 17-iki száma ugyanis azt tanúsítja,

¹⁾ V. ö. Osseg. A. i. m. 77. 1.

hogyan az Olaszhonból hazatérő menekültek és skót szabadkőművesek olasz testvéreik segítségével ezen évben Pesten nagyorientst és Magyarország valamennyi vármegyéiben páholyokat állítottak.

Ennek genesisise a következő:

Bismarck, hogy Ausztria-Magyarországot olasz szövetségeseivel annál biztosabban legyőzhesse, azt benső zavarok által is akarta gyöngíteni és Lamarmoranak Bernhardi nevű rendkívüli megbízottjával abban állapodott meg 1866-ban, hogy Magyarországon az olasz forradalmárok és magyar menekültek segítségével és betörése mellett lázadást fog támasztani vagy legalább az osztrák hadsereghez tartozó magyar ezredeket rábírná a szolgálat felmondására. Ezen célra az olasz és a porosz kormány három millió frankot ajánlott; és pedig az izgatásra, melynek haladéktalanul kellett egész Magyarországon megindulni, egy milliót, és a hadjáratra, melynek vezéréül Klapka György tábornok és 33-ad fokú szabadkőműves lett kiszemelve, két milliót.

Az első millió gróf Csáky Tivadar testvér felügyelete alatt, leginkább a „Bauhütte“ által említett páholyok alapítására fordított, míg a másik két millióból csakugyan alakított egy szabadlégió a porosz földön, mely a königgrätzi ütközet után Klapka vezérlete alatt betört Trencsén vármegyébe.

Klapka csakhamar lejárta szerepét és a burkus kormány közbevetése folytán amnestiát nyert; a kérdéses páholyokat pedig a legmélyebb titok sötétsége fedi. Ezeknek idegen és ellenséges pénzzel összeverbuvált tagjai zsebre rakták a cseh csatamezőkön elesett magyar honfiakért a vérdíjat s a poroszszal megkötött béke után részben visszavonultak a páholytól, részben pedig a liberalizmns bohóczköpenyébe rejtőzve, titokban csörgették sipkáikat egészen 1868-ig, mely év október havának 6-án kelt miniszteri leirattal a szabadkőművesség mindkét neme páholyok felállítására felhatalmaztatott azon kikötéssel, hogy a páholygyűlésekben csakis a törvényszerű és a tökéletes páholyok tagjai vehetnek részt. ¹⁾

Mi lett ennek eredménye, már bemutattuk a feljebb közölt statisztikai táblázatokon.

¹⁾ Három mester, kellő legénységgel, képez egyszerű, öt mester törvényszerű és hét tökéletes páholyt.

Fentebbi kimutatásunk szerint, melyet legkevésbé sem tartunk teljesnek, hazánkban 1870-ik év előtt csupán öt, hatóságilag engedélyezett páholy létezett, de már a legközelebbi években rohamosan terjedt e vész. A szentjánosrendi nagyoriens 1870. jan. 30-án alapítottott, és már 1874-ben 20 páholy felett rendelkezett. Hasonló gyorsasággal terjedt a skót kőművesség is. A „Freimaurer Zeitung“ 1873. aug. 2-iki száma idevonatkozólag ezeket közli: „1869-ik évi június hó 4-én hét hazatért emigráns, névszerint: Ttirr tábornok, Joannovics György, báró Nyári Albert, Kubinyi Ágoston, gróf Csáky Tódor stb. az elsőnek főnöksége alatt „Korvin Mátyás“ czimű anyapáholylyá egyesültek Pesten, mely oly hirtelen terjeszkedett, hogy 1873-ban már 18 leánypáholylyal és 1004 taggal birt. Ezek között volt, 22 országgyűlési képviselő, 144 hivatalnok, 155 kereskedő, 87 ügyvéd, 74 orvos, 46 földbirtokos, 34 tanár, 17 építész, 15 színész, 13 vendéglős, 8 író, 6 lapszerkesztő és 3 lelkész. És ma, az engedély keltétől számított tizenhárom év után, sajnos, már 35 symbolicus és 26 skót, összesen 61 páholyt ismerünk Magyarországon, 1600 működő, s a szünetelőkkel együtt mintegy 2500 taggal, kik közül dr. Weisz Bélának, a statisztikai hivatal aligazgatójának legújabb kimutatása szerint 1100 tag budapesti lakos ^{a)}). Meglepő szaporaság! De hát olyan az államban a szabadkőművesség, mint a kúszó növény, mely életerős fára felfolyik. Eleinte fel sem tűnik; a pompás törzshöz képest semmi. Néhány év alatt azután körülfolylja az egész törzsöt, átkarolja az egész fát, s titkon, de hatalmasan apasztja erejét, szíjjá életnedvét. Még egy pár év kell s tulkapaszkodik gályáin, túl koronáján; az egészséges fa korhadni kezd, jön egy szélvész, levágja a földre, és az egykor diszlő fa rothadásnak indul. A kúszó növény ellenben buján tenyészik rothadásában.

Eddig így szólt a közmondás: „Ereszd be házadba a tót s majd kiver“; most e közmondásba a tót helyére bátran tehetjük a szabadkőművességet.

Általában véve három időszakot kell megkülönböztetnünk a szabadkőművesség államéletében. ²⁾

Addig, míg pusztán túri és elnézi az állam, alázatos, béketűrő, s békeszerető emberbarát szerepét játsza; szabadságot

¹⁾ V. ö. Magyar Korona 1879. júl. 1. sz.

²⁾ V. ö. Pachtler Götze 526. 1.

kíván minden polgár és minden vallás számára, tiszteletet minden jognak, ha oly ősi és szent volna is, mint az egyház lét- és birtokjoga; addig szerényen lép fel, túláradozik emberszerető loyális érzelmektől. De e mellett megragad minden alkalmat a katholicismus elleni liberális eszmék terjesztésére, s ügyességgel vetegeti az istentelen felvilágosodás magvait, hogy szinte szeretetre méltónak látszik, vagy legalább ártatlannak. Látnánk azonban a páholyban, hallanánk csak, mily szabad-elvű reformokat penget ott, mily sötét szemmel nézi a papságot, a vallást, az egyházat, mily átkos terveket főz ezek ellen barlangjaiban, egészen más színben állana előttünk!

Ez sem szükséges, elárulja e titkos egylet önmagát, mihelyt a második stádiumba léphet, mihelyt sikerül neki tagjai közül többeket államhivatalokba és az országházba becsempészni s ezek személyében a törvényes és nyilvános államhatalomban osztozhatni, az állammal együtt uralkodhatni. Ekkor egymást követik a híthagyott szabadelvűség jogtípró törvényjavaslatai. Majd községi vagy államiskolákat sürget, majd a polgári házasság mellett kardoskodik, majd a vallásosb érzelmű felsőház tönkresilányító rendezését, majd a vallásos czéhek eltörlését, majd az egyházi ügyek tisztábahozatalát, majd a papi vagyoni jogi megvizsgálását hozza indítványba stb. Egyúttal bátran sőt vakmerően fellép a társadalmi és irodalmi téren is; mindenütt szívós kitartással küzd, izgat, lázít a papság és egyes vallási intézmények ellen; a vallást a pórnépek szánja? s a műveit körökből minden áron számúzni óhajtja, míg végre ezer forint és csel által hatalomra vergődve, a kormánypadra ül s egyedül uralkodó lesz az országban.

Most már jaj neked katholicismus, jaj neked vallásos keresztény! vagy hited és meggyőződésed ellenére megtagadod Krisztusodat, ha istentelen, igazságtalan s legszentebb jogaidat sértő törvényeire esküszöl, vagy ha ezt a lelkiismeretlenséget nem vagy képes elkövetni: bírságot, büntet, üldöz, rablánczra fűz, megrabol.

Nézzünk szét szép hazánkban, mely stádiumban lehet nálunk a szabadkőművesség?

Az elsón túl van, az utolsó még nem érte el.

Elmondhatjuk irodalmunkra, különösen liberális lapjainkra, hogy a katholicismus és papság elleni gyűlölet élteti. Ki tá-

masztotta ezt a magyarban? Honnét fúj a lelkiismeretet és becsületességet szárító szabadelvűség e Sirocco-ja, mely a jogot és igazságot, egyszersem pedig a jellemet és az erkölcsi érzést s ezekkel a korszellemet 1848 óta az istentelenség fúlasztó és sötét porfellegeivel elárasztja? — Az önmagukat istenítő polgártársak amaz, ez ideig 61-re szaporodott barlangjaiból, melyeket feljebb bemutattunk.

Elmondhatjuk iskoláinkra: „A mi aggodalmunkat könyvekre fakasztja, ama veszélyek ezek, miknek jelenleg ki van téve az ifjúság. Mi reménye is lehet oly nemzetnek, melynek gyermekei, mert vallástalanságnak és féktelenségnek adattak át, végre apáik vallását és erkölceit megtagadják?“¹⁾

Nálunk is nagyon kilátszik már a páholyokból kilépett szabadelvűség lólába, melyet Schrotter báró így jellemez: „Valamint maga a liberalismus a hazugság elvén alapul, úgy elméletei is megannyi hazugság, s az, mit szabadság gyanánt kürtől, nem egyéb siralmas szolgaságnál. Napjaink tapasztalása szomorúan igazolja ez állítást. Miben áll a vallásszabadság, melyet a szabadelvűek már azelőtt is pártjuk jelszavául választottak, most pedig hogy a hatalom polczára emelkedtek, valósítani törekszenek? Abban, hogy minden meggyőződést, mely az ő nézeteikkel összhangzásban nincsen, gyaláznak, üldöznek és elnyomnak.“²⁾

Sajnos de igaz: Magyarhonban is látunk „hamisított nevelést, hamisított műveltséget, hamisított közvéleményt, hamisított tudományt, hamis elveket, hamis fogalmakat, hamis kívánságokat, hamis lelkiismeretet, hamis erkölcsöt,“³⁾ és mindezek egy és ugyanazon forrásból erednek, a hamis, a szabadkőműves liberalísmusból. E sötétkamra megfordítva állítja a világ szeméi elé a valót, az igazat, és az ember, még a magyar ember is készpénz gyanánt fogadja e fordított képeket, és eszébe sem jut a titkos társaság kártyái közé pillantani.

Szóval, hazánkban is terjed, sőt már-már uralomra kezd vergődni azon humanitás, mely csak emberben hisz, mely az embert függetlenné kívánja tenni Istenétől, egyházától és lelki-

¹⁾ Tanevot „Le pbilosophisme“ című művében.

²⁾ Egri Egyhm. Közlöny 1873. apr. 16. sz.

³⁾ Camille. v. ö. M. Laacher Stimmen. 1872. 7. f. „Kultur ein modernes Schlagwort“ feliratú cikkben.

ismeretétől, hogy ezek jogait az állam molochjának s végre a szabadkőművesség gonosz szellemének feláldozza. S mert ezt békés utón meg sem közelítheti, megindította hazánkban is a katholicismus elleni forradalmat, melyet álnokul kultúrharcznak nevez.

Hogy a magyar szabadkőművesség eddigi vívmányaival meg volna elégedve, arról szó sem lehet, hiszen mindig nagyobb mérvű előkészületeket tesz a kultúrharcz további folytatására, s mindig kész új és új csapást mérni a magyar katolikus egyházra.

A pozsonyi „Recht“ 1875-iki februárban idevonatkozólag ezeket írta: „Mint hiteles forrásból értesülünk, a magyar páholyok elhatározták, hogy a „testvérek“ részére való minden jótékonyági cselekedetet egy időre be fognak szüntetni, és a disponibilis összeget pénzalapul akarják felhasználni, mivel a magyar kőművesség léte veszélybe jött ¹⁾ s hadipénztárnak mindenesetre kell lennie. Egyes páholyok mint pl. a „Régi czimborák“ (Die altén Gretreuen) (5000 frot) az „Összetartás“ (4000 frot) minden pénzőket átadták ez alap részére s a tagsági díjat fölemelték ..... Pénzt gyűjtenek a „felnöttek oktatására“ és a „börtönegyletek“ számára. Mindkét egyletet a szabadkőművesség vezeti és ügykezei. Németországból Pulszky azon Ígéretet vette, hogy onnét a testvérek a beálló (magyar) „Kulturkampf“-ban bőséges pénzegélyben fognak részletetni. A páholy mindig befolyást gyakorol a munkásmozgalomra (Újpest). Oberwinder ur, az ismeretes bécsi internationalista főnök, ki az ottani nagymérvű munkásmozgalmakat vezérli, kísérletet tett arra nézve, hogy Pozsonyban is talajt nyerjen. Mi célra s kinek meghagyásából? Mondják, összeköttetésben áll Berlinnel.“ ²⁾

Már ezen hiteles értesülés is elégséges világot vet a magyar szabadkőművesség szándékaira, s félremagyarázhatlanul tudomásunkra hozza, hogy készen lehetünk minden megtámadásra.

Milyen természetű akar lenni e támadó kultúrharcz, kivehetjük a kassai „Haladás“ nevű páholy hasonczímű lapjából,

¹⁾ Bár igaz volna! de sajnos, valóbbszinű, hogy ez is csak egy ravasz csel, melylyel eltakarni igyekszik bűnös kezét.

²⁾ Egri Egyhm. Közlöny 1875. márcz. 1. sz.

mely 1874-ik évi aug. 15-iki számában „A szabadsággyilkosok szövetsége“ feliratú cikkében ily nyomorult, aljas lelket eláruló beszéddel őrzöng: „Ausztria ultramontán klérusának köszönhetjük, hogy az eddig ismert pártelvezések egy ujjal szaporodtak. Ausztria klérusa nemzette a „jogpárt“ fogalmát. A jogpárt! Az ultramontán gázság, a klerikális szemtelenség vakmerőségének zenithjét érte el, midőn becstelen zászlajára e nevet írta. Jog, te szent fogalom, melyet világszerte tisztel a civilizált emberiség, te alapja a társadalmi és állami életnek, mennyire vagy meggyalázva, midőn ez ocsmány banda¹⁾ bűnös czéljainak czégereül szolgálsz. Jog! Önök, kik másfél évezreden át megmételtyezték a társadalmat, loptak, raboltak, zsaroltak, erőszakoskodtak az eszmék és emberek fölött, önök, kik az isteni mester magasztos tanát meghamisítván, a szeretet nevében gyilkoltak és öltek; önök, az inquisitio feltalálói, a máglyák, a kínpadok nagy mesterei; önök, kiknek gaztetteik véres betűkkel megírva a századok nagy könyvében, önök hivatkoznak a jogra? Az Isten legnyomorultabb teremtményének, a föld férgének van létjoga, önöknek nincs joguk. Önöket vádolja a múlt. A nemzetek nyomorult jelene boszút kiált le az Istentől az önök fejőre. A jövő gyászos eseményei (melyet a szabadkőművesség készít elő, mint eddig a nyomorult jelent) önöket fogják terhelni, mert önök hintették el a sötétség magvát. Jog! önök a világot akarták hatalmukba ejteni és a bűnök egész fegyvertárát használták fel e célra. Mik az önök jogczimei? Hogy szereztek önök vagyonukat? A történelemben, a nemzetek, a néptörzsek és családok történelmében fel vannak jegyezve az önök gaz tettei. Rablás és lopás, sikkasztás és csalás, ámitás és hazugság, ezek az önök jogczimei. Önök rosszabbak a pestisnél, mert ez csak a testet öli, önök a lélekre törtek s rablánczra verték a szellemet.“²⁾

Ennyire vitte a „Humanitás“ egylete, a szabadkőművesség Magyarországon, s e nyomon haladva hová ér, vagy hová igyekszik legközelebb, mutatják a szomszéd szabadkőműves államok.

A trón és állam legfőbb támasza, az egyház, földrészün-

¹⁾ E cikk írójának bizonyosan szabadkőműves testvéreinek egy gyülekezete lebegett szemei előtt, mert csak így foghatjuk fel ez élénk leírást.
2; Egri Egyhm. Közlöny. 1874. szept. 16. sz.

kön a legsiralmasabb igazságtalanságnak van kitéve Svajcban, Olaszországban, Belgiumban, Franciaországban és az újdonsült német császári birodalomban. Ezen országokban a szabadkőművesség hazug elvei már átmentek az életbe, hódítást tettek a társadalom rétegeiben, irányadók az irodalom, tudományban és bölcsészetben, szabadkőműves elveket vallanak ott a regényírók, költők és tanférfiak, jog- és természettudósok, politikusok és államhivatalnokok, ministerek és fejedelmek.

Innét van, hogy ezen országok már-már Nero és Caligula szerepét kezdik játszani. Az egyház itt határtalan megvetésnek átadva és zsarnoki önkénnyel letiporva szenved mély megaláztatást és méltatlanságot, ezer sérelmet és nyomorgattatást. Minden szabad e szabadelvű államokban, csak hű katolikusnak lenni nem szabad, mert ezen országokban a szabadkőművesség már harmadik időszakába lépett, melyet kissé közelebről csak Poroszthonban méltassunk figyelmünkre.

E protestáns országban egymást követő zsarnoki törvények és rendeletek zsibbasztják a katolikus hitéletet, nem azért mert túlnyomóan protestánsok lakják, épen nem: itt az egyedül uralkodó páholy titkos keze intéz mindent, belenyúl országos zsarnoki törvénnyel a katolikus egyház elemi és felsőbb tanodái, egyetemi sőt papnöveldei belső szervezetébe és tananyagába, engedélyétől teszi függővé még a hittan tanítását is, beleavatkozik szentségtelenül az egyház fegyelmébe, erkölcstanába sőt dogmaiba; az egyházi javadalmak betöltéséhez és a papszenteléshez is formál, követel és kierőszakol döntő hozzászólást; magához akarja ragadni az egyházfejedelmek: a pápa és püspökök joghatóságát; ezt nevezi azután szabad egyháznak szabad államban. És ha ezen ép oly jogtalan és zsarnok, mint szentségtörő eljárása ellen az egyház papjai és püspökei Isten nevében óvást merészelnék tenni, azonnal ott terem a rendőrség s erőszakkal megfosztja szabadságuk utolsó maradványától is.

Igaz, mindez nem a szabadkőművesség nevében történik, de ennek befolyása, titkos hatalma és álnok cselszövénye hozta ezen visszás helyzetbe az államhatalmat.

Vogt testvér az 1848-iki frankfurti német gyűlésen augusztus 22-én ezeket mondta: „Én azon vagyok, hogy az egyház a statustól elválasztassék, de csak azon föltétel alatt, hogy

a mi általában egyháznak neveztetik, megsemmisíttessék úgy, hogy nyom nélkül tűnjék el a földről s vonuljon vissza az égbe.“¹⁾ Azon időben még nem találkozott oly német kormány, mely kívánságát teljesíteni vállalkozott volna; e dicsőség föl volt tartva a szabadkőműves I. Vilmos császárnak és még szabadkőművesebb Bismarckjának, kik évek óta tervszerűen készültek Krisztus nyájának üldözésére, hatalmas szülőanyjok, a páholy eme határozott parancsa következtében: „Vallási dologban feladatunk az, hogy a catholicismust minden módon üldözzé a protestantismust támogassuk.“²⁾

Tervszerűen készültek erre. A „Vaterland“ biztosítása szerint ugyanis az 1871-iki francia-porosz háború alatt bizonyos magas állású porosz tiszt e figyelemre méltó nyilatkozattal lepott meg egy jezsuitát, ki e hadjáratban mint táborig pap részt vett: „En szabadkőműves vagyok, s biztosíthatom önt, hogy mihelyt készen lesz a német birodalom, megindul a harc a katolikus egyház ellen. Borzasztó vihar fog minden oldalról felkelni ellene. Ha ezt kiállja, akkor hiszek igazságában s katolikussá leszek.“³⁾

Ez ideig Voltaire ezen utasítását követték Némethonban: „Hazudjatok barátim, hazudjatok, s nemcsak egyszer-másszor, félénken és elfogultan, hanem hazudjatok mindig merészen mint maga az ördög. Mert ha nem is hisznek el egyszerre mindent, valami mégis csak ragad.“⁴⁾

De mihelyt a német birodalom készen állott, elérkezettnek látták az időt, midőn a katolikus egyház elleni forradalomnak zászlaját minden ponton kitűzhetik.

1873-ik évi május hóig hazudtak, nem egyedül azért, hogy culturelles kifejezések sarába rántsák a legmagasabb eszméket, a kinyilatkoztatást, a természetfölötti hitet, a katolikus egyházat, sőt magát Krisztust és mennyei Atyját, hanem hazudtak kivált, mert a catholicismus elleni nyílt és zsarnokoskodó lázadást tiltotta a sátáni okosság.

„Mi akkor (t. i. 1870-ik évi februárban, midőn a Gneist-

1) Religio és Nevelés 1848. szept. 9. sz. 255.

2) „Societa Alfleri“ páholy 1871. szabályzatának 4. szakasza, v. ö. Egri Egyhm. Közlöny, 1874. máj. 16. sz.

3) Magyar Állam. 1872. apr. 12. sz.

4) Egri Egyhm. Közlöny 1874. 1. szám.

féle bizottsági jelentés a szerzetes rendek eltörlését hozta javaslatba) nem engedjük vita tárgyává tenni az egyházi kérdéseket — monda 1873. nov. 26-án a berlini képviselőházban Lasker — nem engedjük, mert a német birodalom arra még nem volt megérve, ez a dél és észak kilátásba helyezett egyesülésének legnagyobb kárára leendett, ha azellenpártnak sikerül a visszavonás és egyházi viszály küzdelmének magvait elszórni; nekünk tehát meg kellé akadályoznunk ezt. Mert e harcot csak akkor lehetett megkezdeni, midőn a nagy birodalom be lesz tetőzve, hogy semmi ügy bennünket szét ne válaszszon.“¹⁾

Most azonban, midőn az egész nagy Németország, az északi és déli államok, egy császári korona alá szoritattak; most, midőn a porosz-német szabadkőművesség Franciaországot, a római szentszék ezen utolsó földi támaszát is úgy külső mint belső rémharcz által tönkre tette és a szabadkőművesek kezébe játszotta; most midőn „indirecte német (szabadkőműves) fegyverek széttörték ama római szellembilincseket, melyeknek 350 év előtt egy német barátka adta az első döfést, és ezzel a pápát világi hatalmának utolsó maradványától is megfosztották;“²⁾ — most, midőn a svajczi, osztrák, magyar és talán a francia szabadkőművesség is egy szívvel egy lélekkel Berlin felé fordul s ott találja központját; most, hogy IX. Pius szavaival éljek: „iszonyú és kiengesztelhetetlen küzdelem támadt a világosság és sötétség, az igazság és igazságtalanság, az erény és bűn, Krisztus és Beliál között;“³⁾ most „a titkos társulatokból alakult sátánzsínagóga:“⁴⁾ a szabadkőművesség, Bismarckot,⁵⁾ kinek neve a páholyok névtárában állítólag nem

¹⁾ „Grermania“ dec. 10. 1873. v. ö. Pachtler Götze 159. 1. jegyz.

²⁾ Saeb's testvér idézett helyen.

³⁾ Egri Egyhm. Közlöny. 1874. aug. 1. sz.

⁴⁾ 1873. noy. 21. alloetiojában.

⁵⁾ Az öreg szabadkőműves főnök, Garibaldi, egy testvérnek, Villani Fülöp marchese-nek, ki Varsinból hozzá intézett levélben jellemezte Bismarckot, erre a következő választ írta: „Ön oly képet nyújtott nekem Bismarckról, mely minden tekintetben nagy és hű, ön igazán megértette a dicsó nagy férfiút, kinek a világ ama nemes erkölcsi csatákat köszönheti, melyek a hazugság papi hydráját jobban megalázták, mint bármely fegyveres erő.“ (Egri Egyhm. Közlöny 1875. sep. 16. sz.)

fordul elő, eszközül felhasználva, mint a „Rheinische Herold“ worms-i páholylap 1878. okt. 25. számában mondja, világítéltre száll a katolikus egyház ellen. Szavai ezek: „Rámutatni akarunk azon világítéltre, mely a fekete hadosztályokon, a középkori alapokon szervezett ultramontán vallási intézmény akarat nélküli vakeszközein jelenleg végrehajtatik; ama világítéltre, melynél a szabadkőművesség szelleme ül a birói széken. . . Ok, a sötétség bérenczei nem tévedtek, midőn csaszárunk diadalmas visszaérkezte és a birodalmi gyűlés megnyitása illán, jövőjük fölött aggódva, mint a hollók károgova körülrepdesték fészköket. Ok ráismertek igazán ellenségökre, midőn lapjaikban a szabadkőművességet és ennek tanítványait gyalázní kezdették. . . Úgy hisszük, joggal állíthatjuk, hogy a szabadkőművesség szelleme az, mely az ultramontanismus fölötti világítéleten kimondotta a birói végzést csaszárunk azon levele által, melyet a pápához intézett. Vilmos csaszár eszméi, — ki tudvalevőleg a szabadkőműves egyleté, — nem ujak, nem épen jelenlegi tanácsadóí oltották azokat beléje, mint ezt az állam ellenei állítják; ő már élete virágjában kimondotta ezeket az egylet előtt, azon időben, midőn még másként gondolkozott felőle a világ. De ő akkor fejedelmi és férfiszavakat mondott, s szavát meg is tartotta, mert ma mint csaszár teljesíti azt, mit a történet évezredek múlva is fog bizonyítani.“¹⁾

Ehhez nincs mit hozzátennünk. Még csak egy ily történeti bizonytságot hozunk fel a jelenből. Paderbornból 1875. augusztus hóban ezeket írják a Germániának: „Elárvult egyházmegeyénk viszonyai napról napra szomorúbbakká lesznek. Alig múlik el nap, hogy újabb és újabb hiobposták ne érkeznének majd ezen, majd azon lelkész vagy áldozár elzárattatásáról. Számos parochián, közöttük 20,000 lelket számlálókon, megszűnt minden lelkipásztorkodás. . . új áldozárok alig szenteltetnek, s ha szenteltetnek is, működésöktől azonnal eltiltatnak; a bérmálás szentsége többé nem szolgáltatik ki s mi már remegve látjuk közeledni azon időt, midőn egy régi veszfáliai jóslat teljesedni fog, hogy hét órányi távolságra kell mennie annak, ki katolikus papot akar látni. A keresztény szeretet és áldozatkésztség nagyszerű alkotványai romokká lesznek, a zárdák, a ker.

¹⁾ Pachtler Grötze 160. 1. jegyz.

engedelmesség, önmegtartóztatás és szeretetbe veteményes kertjei, hol a katolikus nép lelki és testi szükségleteiben oly örömet keresett vigaszt és segítséget, eltűntek; a szerzetesek, ezen igazi conservatív elem az államban, a rend és törvény ez oszlopai arra kényszerítvék, hogy hazájok földét elhagyják s külföldön keressenek menedéket és új hazát; ők a „culturharcz és liberális intolerantia“¹⁾ szomorú áldozatai. — „A kath. nép szíve legmélyében meg van sértve, az elkeseredés naponkint növekedik. A nemzeti szabadelvű párt intézményei iránti rokonszenv- és szeretetről szó sem lehet, a küzdő pártok közötti egyezkedésre még csak gondolni is vakmerőség; a szakadás sokkal nagyobb, a seb sokkal mélyebb.“²⁾

Íme ez a szabadkőművesség eredménye, melyet az egyház ellen kivívott.

S minek nevezzük ezt?

Ez a kath. egyház ellen létesített és állandósított forradalom, mely a páholy eme rendszabályának megfelelően: „a mire nekünk törekednünk kell, az egy, anyuk szerinti pápa“³⁾ az utolsó pápa-választásra is erőszakos befolyást akart volna gyakorolni Bismarck herczeg személye által,⁴⁾ mely életre hozta immár az egész világot elárasztó, a nép legsóbb rétegeiben is forrongó, s a művelt osztály által táplált hitetlenséget, vallástalanságot, istentelenséget és lelkiismeretlenséget, miknek gyönyörűséges gyümölcsei naponkint érnek a krachokban, vál-

¹⁾ Hasonlót látunk a szabadkőműves Mexicóban. „A mexicói congressus legközelebb (1874-ben) oly törvényt fogadott el a kath. vallás gyakorlatának szabályozására (!) mely nagyrészt a porosz májusi törvényeket is messze túlszárnyalja és egyenesen a katolieismus vég elnyomására tör. - A törvény az állam és egyház teljes különválásának kijelentésével kezdődik; a polgári ünnepek kivételével, elnyom minden egyházi ünnepet s a vasárnapot csak mint pihenő napot tartja fenn; a polgári hatóságoknak, testületeknek és katonaságnak meg van tiltva bármely vallási ténykedésnél hivatalosan megjelenni; a válásoktatás, az isteni szolgálat kötelező látogatása minden tanintézetből ki van zárva; papok a templomon kívül papi öltönyt, vagy bármely hivatalos egyházi jelvényt nem viselhetnek; egyházi intézetek ingatlan vagyont nem szerezhetnek; végre egy függelék a kórházakban és iskolákban működő 400 szerzetes nőt számuzi a köztársaság területéről.“ (Egri Egyhm. Közlöny 1875. febr. 1. sz.)

²⁾ Egri Egyhm. Közlöny 1875. sept. 1. száma.

³⁾ Ugyanott 1873. márcz. 16. sz. Chlapovszki idézett beszédéből.

⁴⁾ Köztudomású dolog, hogy Bismarck 1872-ik évi márcz. 14-én kelt, s az európai kormányokkal közölt körjegyzékében e kérdést tárgyalta.

tóhamisításokban, az óriási mérvben szaporodó csalások és lopásokban, szédelgésekben és sikkasztásokban, öngyilkosságokban, párbajokban stb; mely az egyházi tekintély aláásása által teljes szabadsággal ruház fel minden szemtelenséget, minden botrányt, minden gaszágot és gonoszságot; mely lábbal tiporja a jámborságot, a ker. önfeláldozást és szeretetet, sőt az Isteu tiszteletét is; mely a kath. népek szívéből gyökerestül akarja kiirtani a vallásos érzelmet, az erkölcsi és jogérzést;; mely hóhérja a józanságnak, az erkölcsösségnek, a lelkiismeretességnek, sőt a becsületességnek is, midőn az isteni és elévülhetetlen, a szent és megszentelő igazságot s ezzel a keresztény szív jobb, nemesebb meggyőződését rabolja.

III.

Ezen erkölcsi forradalom mit szülhet a politikai téren? mivé teszi az államéletet?

Vegyük szemügyre a civilizált és a szabadkőművesség befolyása alatt álló országok erkölcsi, hiteli és vagyoni bukását, a tehetetlen bírói és végrehajtó hatalom tekintély nélküli erélytelenségét; fordítsuk vizsga tekintetünket az államok zsarnok, jogsértő, pártérdek szülte, igazolhatatlan, sőt az isteni és természetes joggal és igazsággal homlokegyenest ellenkező törvényeire; vegyük tekintetbe a végtelenig szaporított s elviselhetett enségig emelt adókat és ebből származó, itt-ott már-már fenyegető elégtelenséget és izgatottságot; végűi méltassuk figyelmünkre a végső határig korlátolt királyi hatalom gyengeségét, a lezajlott többszörös forradalmak») által életbe léptetett népfelségi kormány-mindenhatóságot: és mindezek mögött élőkbe fog állani a hazudság gonosz szellemétől nevelt, a szabadság, egyenlőség és testvériség zászlaja alatt haladó, a páholyokból a világ politikai színpadára terelt nagy kultúrharcz jelenlegi végeredménye: a liberalismus bábel tornya ez új név alatt: „a szabadkőművesség humanitása“ azaz: a társadalom ama lázas jelenségei, melyek a nép legalsóbb rétegeiben is

¹⁾ Pasquier francia berezeg azzal *szokott volt* dicsekedni barátai és szabadkőműves testvérei előtt, hogy 8 tizenkét kormányt élt, úgymint 1) XV. Lajos, 2) XVI. Lajos, 3) a convent, 4) a consulat, 5) ez első császárság, 6) a restauratio, 7) a 100 napi uralom, 8) XVIII. Lajos, 9) X. Károly, 10) Lajos Fülöp, 11) az 1848-iki köztársaság és 12) a második császárság kormányát érte.

nyilvánulnak, s melyeket mozgalmaknak neveznek ugyan, de melynek igazi neve forradalom, az állam ellen állandósított social-demokrata forradalom.

Midőn a szabadkőművesség az embert Istentől, minden pozitív vallástól és a természetfölöttiektől függetlennek nyilvánítja, midőn zászlajára írja e szavakat: szabadság, egyenlőség, testvériség; midőn Isten helyére állítja az embert, a testvéri egyenlőség alapján szabad és független embert „ki magánál különb vagy fejebbvaló lényt önlealacsonyítása nélkül el nem ismerhet;“ midőn minden isteni és emberi tekintélyt zsarnokságnak nevez, semmisnek nyilatkoztat: nem áll többé hatalmában ezen elvei s tanai végkövetkezményeinek valószínűsítéséért küzdő népek útját állani a politikai téren sem; nem mondhatja, hogy a birtokos osztálynak birtokjoga szent, és a munkásnak semmi köze hozzá; nem mondhatja, hogy a munkás továbbra is elégedjék meg munkabérével, és ne kívánjon osztotni a vagyonon, mert a munkás is ember és a kikiáltott szabadság nevében követeli a föld javainak szabad s egyenjogú élvezetét, mire a szabadkőműves-egyenlőség ép oly jogczimet szolgáltat neki, mint a leggazdagabb birtokosnak; nem mondhatja a munkásnak, te csak dolgozzál, fáradj és izzadj, a gazdag és okos ember majd törvény által fog rólad gondoskodni: a munkás mint a testvériség egyik tagja ép úgy érzi magát hivatalosan szólva a törvényhez, s a törvényhozó gyűlésben latba vetni szavazatát, mint a minister vagy milliomas; nem mondhatja a munkásnak: elég neked ez, vagy az, mert ő testvér, kinek az apai örökséghez, e világ javaihoz csak olyan joga van, mint a palotákban lakó testvéreinek; nem mondhatja végre azt sem: tűrj, szenvedj itt, majd elnyered jutalmadat mennyekben, mert megtagadta előtte az Istent és örökévalóságot, mert isteníti az embert, és a munkásban épen ezen istenített ember, miután a túlvilági jobb jövő reményétől megfosztatott, a földet s a földi boldogságot követeli, fenyegetve követeli magának.

A munkás valóban ily következtetéseket vont le a szabadkőművesség elvéből. A keleti Kárpátoktól egészen a csendes Óceánig, a jeges tengertől Máltáig inognak a társadalmi és politikai élet alapjai. Egy *vészt* hirdető *ragály* lepte meg nemünk zömét, s fenyegeti a fejedelmet trónján, a papot az

Isten oltáránál; a birtokost majorjában és uradalmában, a gyárost gyárában, a kézművest műhelyében; egy új, egy negyedik osztály kezd kilépni a küzdőterre, szenvedélylyel küzdve a világalomért e jelszó alatt, „szabadság egyenlőség, testvériség a vagyonban, jogban és élvezetben“ s dühödt oroszlánként így kiált: „Azelőtt ha éhezünk, azt szokták volt mondani: ,ott fenn majd kárpótolva lesztek.“ Jött azután a bourgeoisie, azt mondta: ,nincs túlvilági jobblét‘; jól van, mi elfogadjuk; de ha nincs egy boldogabb túlvilági lét, úgy mi e földön akarunk jobb sorsban részesülni, nekünk a mennyországot itt a földön kell keresnünk.“¹⁾ A munkás most már így kiált eget rendítő, földet rázó hangon: „Petroleum! te fényes folyadék, édes szerelmi ital, elnyomottak champagnei bora, csöcselék nektárja, enyhítsd a mi szomjunkat! Kőolaj, tisztíts meg minket; jövőnek világító fáklyája, világosíts meg minket; commune zászlaja, vezess minket; forradalom előhírnöke, egyesíts minket; felszabadulás oszlopa, tarts fenn minket; fegyvertelenek fegyvere, erősíts minket; elhagyatottak mentő deszkája, segíts minket! — Császárok, királyok és hercegek, magas hivatalnokok és nagybirtokosok, ministerek és tábornokok, tökepénzesek és uzsorások — fojtsd meg őket oh petróleum! Minden várak és kastélyok, minden zárdák, templomok és kaszárnyák, pápák, bispokok és püspökök, jezsuiták és papok, szerzetesek és apácák — lángjaiddal emészd fel őket, oh petróleum. A rabszolgaságtól s a zsarnokságtól, a hadseregtől s katonaaállításától — szabadíts meg minket. Te commune-nek világító tornya, irgalmazz nekünk; te forradalom istene, könyörülj rajtunk.“²⁾

Mit mond e petroleum-litániához, mit mond ez iszonyú forradalmi tervhez a szabadkőművesség, melynek titkos utasításai között ezeket is olvassuk a „Leleplezésekben“: „Tanaink csiréit a legigézőbb alakban vigyázva kell közölnünk, hogy így a magas állásúakat észrevétlenül, a nélkül hogy gyanút támasztanánk bennök, előkészítsük ama lökésre, mely őket megsemmisítendi . . . Keltsünk nagyravágyást az alattvalókban és

¹⁾ Így szónokoltak a munkások az 1874. febr. 24-iki szociáldemokrata gyűlésökben v. ö. Egri Egyhm. Közlöny 1874. máj. 1. sz.

²⁾ Egri Egyhm. Közlöny 1875. jul. 16. sz.

féltékenységet előjáróik iránt, sőt megvetést támaszszunk bennök és gyűlöletet mindazok ellen, kiket a véletlen föléjük helyezt. Ily móddal lassan vezessük engedetlenségre, ügyesen kimutatván azt, hogy az alárendeltség és hűség nem egyéb, mint az emberi jogok bitorlása az uralomvágy és erő által;“ ‘) mit mond, helyesli-e vagy kárhóztatja?

E kérdés kényes helyzetbe és két tűz közé állítja a szabadkőművességet, mert nem akarja sem a világ nagyainak kegyét, sem a legalsóbb néposztály bizodalját könnyedén eljátszani; nem az elsőt, mivel ez esetben komoly veszély fenyegetné, nem a másikat, minthogy a munkás erős karjára nagy súlyt fektetett számításában.

Mit tesz ily helyzetben?

Anyai szíve lángoló érzelmeinek nem bir ellenállani s örömmel üdvözli, a socialismust úgy mint a demokratiát.

Halljuk boldogságtól áradozó szavait:

„Üdvözöljük a socialismust — mondja a Latomia (12. köt. 237 1.) — mint a szabadkőművesség kitűnő társát az emberiség tökéletesítésénél, az emberi jólét előmozdításánál ..... a socialismus és a szabadkőművesség egy forrásból erednek a communismussal ... A socialismus rendszere szükséges, sőt kerülhetlen lett a világnak. 2)

Fischer testvér pedig egészen érzékenyülve ezeket mondja a lipcei „Apolló“ páholyban: „Tekinthejtük-e másnak a demokratiát mint művészetünk eredményének,- melyre ennek jutnia keU és fog is jutni. A mi gyermekünk az, igen, a mi nagy reményű gyermekünk. Míg az anya szíve alatt hordozza gyermekét, több vinni mint tennivalója van: de ha e világra szüli gyermekét, akkor elő kell vennie minden erejét, s éjjel-nappal, pihenés és boszúság nélkül készen kell lennie ápolására és gyámolítására. Szabadkőművesség! te nemes és boldog anya! a te gyermeked él! A világ páholylyá, a német nép testvériséggé akar alakulni. Rajta tehát, ábold gyermekedet hűséges anyai szeretettel!“ 3)

De még Findel testvér is oly lelkesedéssel beszél 1874-

1) Pachter, Stiller Krieg. 101. lap.

2) Pachter, Grötze 457. 1.

3) Freimaurer Zeitung, 1849. 114. 1. v. ö. Pachtler Götze 514. 1.

ben e tárgyról, hogy szinte örömkönyeket hullat: „Egy új nap, így szól, egy jobb hajnalát hirdeti számos jelenség: számtalan változatban halljuk minden oldalról ismételtetni a megszabadulás eszméit: a gondolat, érzelem és vallásszabadságot; a türelmet, nevelést és művelődést, a népvizonyok emberesítését, a nyomor enyhítését, az elnyomottak felemelését az öntudat magaslatára, és elismerését s életbeléptetését a minden embert átölelő testvériség eszméjének. Ezen eszmének nemcsak a szabadkőművesség szolgál, hanem az internationalis jog is . . . végre joggal toladodik megoldásához a socialis kérdés is, melynek kiegészítő része a munkás kérdés.“¹⁾

És mi az oka ezen ömlengésnek, mi célja lehet e vészt hirdető munkás-mozgalommal? Miért segíti elő a munkás-gyűléseket tanácscsal, kezdeményezéssel, pénzzel, mint ezt 1865-ben a párizsi Temple des Familles páholy tévé?²⁾

Ezt megmagyarázzák azon szabadkőműves vallomások, melyeket feljebb, különösen az első és második cikkben idéztünk; de megfejtí e kérdést Grisar testvér antverpeni beszédének e szakasza: „A socialismus, a munkásokkal való egyetértés legbiztosabb eszköz a clerus leküzdésére;”³⁾ megfejtí Goffin páholytag Lüttichben 1855. febr. 20-án mondott social-demokrata programbeszéde, melyben a többi között ezeket is mondja: „Mi azt állítjuk: nem elég a hitvány és erőtlen liberalismus régi zászlaját lobogtatnunk, . . . komolyabb és határozottabb reformokat kell követelnünk. Ők (a liberálisok) a szegény osztályok sorsának javításáról, mint másodrendű kérdésről beszélnek, de mi e kérdést minden ügynek eléje tesszük és azt mondjuk: hogy az ultramontanismust sikeresen leküzd-hessük, egyesülnünk kell minden nemes férfikkal, kik az egész emberiség erkölcsi és anyagi jólétét kívánják. Ez az egyetlen eszköz, melynek segélyével pártunkhoz vonhatjuk a nép legalsó osztályát. A pauperismust úgyis napikérdéssé kell tennünk, . . . mert különben a nyomorba tiport tömeg maga fogja megoldani e kérdést;”⁴⁾ megfejtí továbbá Franchi milanói testvér, e nyi-

¹⁾ G-eisí u. Fórra d. „Freimaurerei.“ Lipcse 1874. 67. 1.

²⁾ Pachtler, Stiller Krieg. 231. 1.

³⁾ Am. Neut, la Fr.-Maçon soumise I. k. 288. 1.

⁴⁾ Am. Neut, i. h. I. k. 365. 1.

latkozatával: „A kőművesség eredeti symbolumokba burkolt czélját: a szabadság, egyenlőség és testvériség megtestesülését, az általános associatio és solidaritás eszméinek elterjedését, miknek zárkövét az emberi jogok képezik, elérte, miután ezen ige a francia forradalomban testté lön; de ezentuli második czéljához, hogy minden embert egy családban egyesítsen, és mindenkit testvérré tegyen, mint jótékonysági társulat el nem juthat, hanem e végre egyesítenie kell minden hasonérzelműt, minden liberális párthoz tartozót, és egyetemes emberi intézetet kell alkotnia.“¹⁾

Kivihető-e ez az egész világot lángbaborító social-democraticus forradalom nélkül? S talán csak nem akarja egész Európát egy solidaris-commune forradalommal megtisztelni a szabadkőművesség?

Nem én, hanem ő maga feleljen e kérdésre „Tagwacht“ című zürichi socialis lapjának 1871. évi máj. 27-iki számában közzétett szavaival: „A forradalom mostani alakja, a commune, sírba száll, mint egy vértanú teste, de a forradalmi eszmét nem ölhetik meg, s a párizsi commune halott-arcza félelem és rettegéssel tölti el a sötét bérenczeket. A forradalmi szellem meg nem ölhető, szárnycsattogásai kinevetik a zsarnokok dühét. S ha a most agyonütött social-demokraták hullá-halma fölött Párizs füstölgő romjain egy embertelen hadsereg ül is diadalmi tort, hogy a régi rothadt társadalomnak szállást csináljon, de az elnyomásnak, jogtalanságnak és erkölcstelenségnek csak rövid bánatidő engedtetett, s ami most történik, az csak előjáték ama viharoknak, melyeket a jövő méhében rejteget; a forradalmi eszme halhatatlan.“ (!!)²⁾ A „Volksstaat“-ban pedig ugyanezen időben idevonatkozólag ezeket olvassuk: „Mi solidarisoknak valljuk magunkat a communeel, mi készek vagyunk elveit, céljait mindenütt és mindenki ellenében képviselni.“³⁾

E két nyílt vallomást illusztrálja Graillard genfi kávéháza, melyről a véletlenül kezembe jutott bécsi „Neues Fremden-

³⁾ Latomia 1864. f. Bauhütte ugyanazon évi foly. v. ö. Bartha 100. 1. i. m.

²⁾ V. „ö. Egri Egyhm. Közlöny 1874. máj. 16. sz.

³⁾ Egri Egyhm. Közlöny 1874. máj. 16. sz. „Liberalismus és socialdemokratia“ című cikkében.

blatt“ 1872. évi január 20-iki 168. száma a következő részleteket közli: „A genfi utazásából hazatért Koning Victor az „Eclair“-ben (párizsi lap) leírja a petróleum-szagra emlékeztető lires Gaillard apó ottani, a Lemán pompás partján épült kávéházában tett látogatását. Leírása szerint ezen kávéház nem nyújt semmi borzalmas látványt, de nem is nélkülözi a jellemző sajátságot. Előcsarnokában rózsaszínben virító olanderek díszlenek, melyek mintegy fátyol gyanánt körülövezik e communistikus szentélyt, és attól a profán pillantásokat elvonják. A helyiség fölött óriási betűkkel pompázik e czimtábla: „Gaillard apó kávéháza.“ Mihelyt belép az ember, azonnal szemébe ötlük a bejárással szemközt levő falra illesztett vérvörös szalag, mely e helyiség tulajdonképeni, — a czimtáblán elővigyázatból elhallgatott, — rendeltetését nyíltan kimondja, mert e szalagon fél méter magas betűkkel e felirat áll: „Buvette de la commune“ (A commune korcsmája). Jellemző e felírásban a betűk alakítása, melyek mindegyike egy-egy emlék a commune idejéből. Így például az U a Vendome szobor lerombolását állítja elő; az L egy petroleuse-t, midőn a Louvre-re emeli gyújtó fáklyáját; az Ó tojásalakú rámacskából van összeállítva, melyek a commune tagjainak arcsképeit foglalják; stb. E kis remekmű Gaillard fiának ecsetéből ered és fényképezetik; a fényképek Párizsba csempésztetnek s ott titkon elárusíttatnak. Balra három kép függ a falon. Az első Ferré kivégeztetését, az utolsó Rosselt ábrázolja, míg a középsőn Gaillard apó és fia áll, a commune egyenruhájában, karjaikat egy havon fekvő vörös zászló felé terjesztik, melyen ez van írva: „az eskü.“ E kép azt jelenti, hogy ezen urak folyvást arra eszközöznék, miszerint, azonnal elülről megkezdik a gazdálkodást, mihelyt csak lehetséges.“

A valódi belső titkos szabadkőművesség tehát az, mely az állam ellen is állandósítja a forradalmat, melynek minden törekvése életbe léptetni az internationale eme parancsát: „Mindezekelőtt szükséges, hogy véglegesen eltöröltessék minden társadalmi osztály; mindkét nemnek állami tekintetben való egyenlősítése kimondassék, minden örökösödési jog megszüntettesék;“ ‘) a titkos szabadkőművességnek életfeladata a politiká-

1) Egri Egyhm. Közlöny 1874. máj. 16, 73. lap.

ban valósítani a commune ezen programját: „Az éberség bizottságának minden tagja kijelenti, hogy a socialis párthoz tartozik. Következőleg igyekezni fog minden, hatalmában álló eszközzel odahatni, hogy a bourgeoisie szabadalmi megszüntetessenek, maga, mint uralkodó kaszt, eltöröltessék, s a munkások uralma, egy szóval, a társadalmi egyenlőség létrehozásuk. Ezentúl nem lesznek sem mesterek, sem proletárok, sem osztályok, Politikai tekintetben minden tag köteles a köztársaságot a többség joga fölé helyezni —, valamely többségnek tehát nem áll jogában, a népfőlség elvét megtagadni, történjék az bár közvetlenül népszavazás, vagy közvetve valamely képviselőtestület által, mely e többségnek orgánuma. A bizottság ennél fogva, ha kell, erőszakkal is ellenáll minden alkotmányozó vagy úgynevezett nemzeti-gyűlés létrejöttének mindaddig, míg a társadalom mostani rendje a szükséges forradalmi, politikai és társadalmi beszámolás segélyével át nem alakított. Addig míg e forradalom megvalósul, a bizottság egy tagja sem ismerd el más kormányt, mint a forradalmi commune-t, mely e város (Paris) socialistikus csoportjainak (a páholyoknak: ¹⁾) megbízottjaiból alakuland. Minden tag kötelezi magát ez eszméket védeni, terjeszteni és mindenütt socialistico-forradalmi egyleteket alakítani.“ ²⁾)

Mennyire van e mély titokba a magyar kőművesség beavatva, s mennyire védi és terjeszti a commune eszméit: nem tudjuk; de hogy van része benne, bizonyítja a pozsonyi „Recht“ feljebb idézet szavaival, valamint a kassai „Haladás“ páholylap bemutatott nemtelen kifakadása; bizonyítja azon tény, hogy az alább említendő lucarnói titkos szabadkőműves és socialdemokrata gyűlésben (1872 nov. 1.) részt vett; azért e helyen csak arra figyelmeztetjük az olvasót, hogy „egyetlen egy láncz öleli a föld minden titkos fokozatainak és rendszereinek egész immár mérhetetlen kiterjedésű szövedékét, melynek szálai a mindentudóság egyetlen egy központjában folynak össze mind; és csak egy szabadkőműves rend van, melynek első titka: ren-

¹⁾ L. feljebb a 148 és következő lapokat.

²⁾ Germania 1874. 70. sz. v. ö. Egri Egyhm. Közlöny 1874. máj. 16. sz. 73. 1. jegyz.

deltetése, második: eszközei és tevékenysége; ¹⁾ hogy a szabadkőművesek — ritualéjok tanúsága szerint — habár szét vannak szórva a föld egész fölületén, mégis csak egyetlenegy községet képeznek, mert ők valamennyien egy eredetűek, egy célra törekszenek, egy s ugyanazon titokba avatvák, ugyanazon utón vezéreltetnek, ugyanazon szabály szerint ugyanazon mértékkel méretnek, ugyanazon szellem lelkesíti mindnyájukat, és bármely rítushoz tartozzék is a szabadkőműves, testvér ő a világ minden páholyánál.“ ²⁾

¹⁾ Eckert, Magazin I. köt. I. f. 83. 1.

²⁾ Segur. Die Freim. 81. 1. és Pachtler Stiller Krieg. 42. 1.

A SZABADKÖMŰVESSÉG VESZÉLYE.

I.

„Sötét csillagzat áll az égen — mondja Ketteler — melyről bajos meghatározni, fogytán van-e vagy növekedőben, s vájjon az első esetben csak ideiglenesen fogy-e, hogy azután annál hatalmasabban emelkedjék, és romboló befolyást gyakoroljon a világra? E csillagzat az emberiség istenítése“, ¹⁾ mely az emberi természet lealacsonyításának, méltósága meggyalázásának és minden értéke megsemmisítésének jelezi azt, ha bármely embert többre nézünk önmagunknál; ²⁾ mely e gondolatot kelté a halandókban „csak hitvány szellemek beszélnek és álmodnak még Istenről.“ ³⁾

Sötét csillagzat áll az égen, e föld világát pedig egy óriási szörny százezer karja a social-demokrata forradalom gyűlöletének lángpallosával kaszabolja; csapásai alatt az ősi jog, a szent igazság, a valódi becsület erődjeinek hatalmas bástyái omladozni kezdenek, s az emberi társadalom, túllépve a szabadság korlátain, kettőztetett gyorsasággal siet Lefranc abbé e múlt századi jóslatát valósítani:

„A tekintély megvetésnek adatik át, a trón felsége lábbal tiportatik, a gonoszság felmentetik, a tulajdon erőszakkal raboltatok; a nyilvános hatalom akadályozva, az ártatlanság elnyomva, az igazságszolgáltatás elerőtlenedve, a bűn tisztelve leend. A törvények csak azok rettentésére hirdettetnek, kik tartanak tőlük. Intriguák, kevélység és önérdek fognak utat

¹⁾ Deutschland nach dem Kriege von 1866. 206. 1.

²⁾ Leleplezések v. ö. Pachtler Stiller Krieg. 137. 1.

³⁾ Dupanloup, Die Freim. 31. 1.

nyitni a legmagasabb hivatalokhoz, melyekben bűntények és igazságtalanságok által fogják az illetők magukat fentartani és a hatalommal, melylyel rendelkeznek, visszaélnek mindazok vesztére, kik annál ótalmat keresnek. — Elidegeníttetnek a közpénzek, hogy a lázongók díjazására elprédáltassanak; a megelőző kormány hibái ellen fognak lármázni, hogy elvonják a világ figyelmét ama hallatlan bűntényektől, melyekkel bemocskolvák; körülveszik magukat olyan emberekkel, kik mértéktelenség és pazarlás által vagyonukat eltékozolták, és nagy kihágásokhoz szokott gonosztevőkkel, kik előtt nincs semmi szent. . . A hitel, az államjavak, a legjobb polgárok, a legügyesebb kézművesek eltéttetnek láb alól, az állam megraboltatik segélyforrásaitól, s mégis azt fogják mondani, hogy újra született, hogy a szabadság lakozik benne, hogy mindenki békeségben él. Az erkölcsi elvek megtámadtatnak, az igazi vallás kárhoztattatik, hogy a tévelynek és eretnekségnek szabad útja legyen. Az erkölcsök megrontatnak, a bűn élvezendi az erényt megillető tiszteletet, s mégis azt fogják mondani: az igazság ismét visszatért e földre. . . Esküt fognak követelni, s szívtelenül üldözik azt, kinek lelkiismerete gyengéd az esküre, de önmaguk feltörik az esküt és gyermekjátéknak tekintik azt. A hűség és igazság hiánya mellett mégis dicsőíteni fog a becsületesség és erény, mindent fognak ígérni és megtartani semmit. Kötelességöknek fogják tartani a jámbor megsemmisítését, ellenben előnnyel és tisztelettel övezik a bűnös élet által megszejtelt szíveket, habár ezeknek léte is teher az államra és utálat a valódi hazafi előtt. x4zon szín alatt, hogy a régi kormány minden intézményét akarják megszüntetni, végtelenül költségesebb intézményeket hoznak be. Kizárólagos jogállamról fognak beszélni, s mindamellet nyíltan áthágják és sértendik a jogot, hogy elnyomják azokat, kiknek erénye nagy szemrehányás és megszegyenítés a gonoszokra. Megvesztegető beszédekkel elámítják a népet, erejét lánczra fűzik, titokban pedig odaműködnek, hogy a nép a nyomás alatt semmire menjen.“¹⁾

Mennyire haladt a világ e jóslat valósításában, tapasztal-

¹⁾ Conjuraton contre la religion et les souverains 9. fejezet, v. ö. Pachtler Götze, 540. L és Eschweiler. i. m. 94. l.

hatja minden gondolkozó polgár; korunk eseményei tényleg igazolják Lefranc szavait; de igazolják azt is, hogy Segnier főállamügyész jól fogta fel a helyzetet, midőn 1770-ben a francia parlament előtt ennek okát és veszélyességét így adta elő: „Egy istentelen, vakmerő szövetség támadt közöttünk, mely egyik kezével a trónt ingatja, másikkal az oltárt akarja rombolni, . . . mely a lázadás zászlaját tűzte ki és dicsőségét a függetlenség szelleme által akarja nagyobbítani. Reszkessen tehát a kormány, hogy ily hitetlen felekezetet tűr kebelében, melynek nincs más feladata, mint a népeket a felvilágosítás örve alatt fellázítani.“¹⁾ Igen, reszkessenek a kormányok, a veszély nagy, mert a szabadkőművesség neve alatt lappangó nagy és titkos összeesküvés, mely a trónok és egyházak vesztére esküdött, immár minden tért elfoglal az államban, kezébe vette az államhatalom nevében a gyermek, az ifjúság, a népek nevelését, ül bírói, országgyűlési, ministeri, tanári és tanítói székeken, magához ragadta a hatalom egy részét, hogy kezelekből, kormányférőfiak, kicsavarhassa azt is, a mit még megmentettek. Reszkessenek a kormányok! — de reszkessenek a trónok felségei is, a fejedelmek, királyok és császárok; “ők többé nem urai a helyzetnek, mivel ideje korán elejét nem vették a kőműves istentelenségnek.

Vagy csalódunk? a veszély nem oly nagy, mint gondoljuk? — Bár úgy volna! De a szabadkőművesség szájából vett hiteles bizonylatokkal kimutattuk, hogy e titkos összeesküvés elve: Istentől és királytól, égi és földi hatalomtól független emberi jog, mely semminemű alárendeltséget nem ismer; kimutattuk, hogy célja: a trónok és oltárok, az egyházak és országok romjain a social-demokratia, a szabadság, egyenlőség és testvériség, az abszolút korlátlanság egy nagy páholyát alkotni, melynek tetőzete az ég, határa a világ sarkai, alkotmánya a korlátlan istentelenség, törvénye a féktelen szabadság, joga a zsarnoki önkény, hatalma az emberisten mindenhatósága.

És az állam mégsem látná a veszélyt, melylyel a szabadkőművesség fenyegeti? nem látná sem elvében, sem céljában, sem eszközeiben?

¹⁾ Eckert, Magazin I. köt. I. f. 126. 1.

A szabadkőművesség elve és ezéjja, melynek valóításáért annyi és oly borzasztó eszközökkel küzd, végelemzésben az emberi és isteni tekintély lerontása. S talán tekintély nélkül is fennállhat az állam?

Mi is az a tekintély?

Oly hatalom ez, mely előtt önként és tisztelettel meghajlok, minden utógondolat nélkül; oly tanító, kinek tanain teljesen megnyugszom; oly vezér, kinek rendeleteit föltétlenül teljesítem; oly törvényhozó, kinek törvényeit jogosak gyanánt elfogadom; oly bíró, kinek Ítéletét igazságosnak elismerem; és mindezt csak azért, mert e hatalom, e tanító, e vezér, e törvényhozó, e bíró úgy akarja, úgy tanítja, úgy rendeli, úgy parancsolja, úgy ítéli, én pedig bölcsességében és jóakarátában, becsületességében és igazságosságában nem kételkedem. A tekintély a szellemi túlsúly azon ereje, mely az egyedben alanyiilag szentesíti a vele közlött tanokat és törvényeket, az Ítéletet és a végrehajtó hatalom minden intézkedését egyedül saját akarátának közreműködése által.

A tekintély tehát míg egyrészt legfőbb védje és támasza a hatalomnak, addig másrészt első és elengedhetetlen tényezője a rendnek, igazságnak és a valódi szabadságnak.

Tényezője a rendnek, mert az elismert felsőbbség intézkedésével az egyének jószántából egyező elhatározás azon varázserő, mely hasonlíthatatlanul jobban biztosítja a hatalom rendeleteinek végrehajtását és tilalmainak tiszteletét, mint minden kényszer és zsarnokság.

Tényezője az igazságnak, mert egyedül a társadalmat alkotó egyedek önkéntes alárendeltsége szülheti amaz összehangzatos cselekvést vagy nem tevést, mely az általános és egyedi valamint a viszonos jog és kötelezettség közötti egyensúlyt mindig és minden körülmények között képes fentartani.

Tényezője a szabadságnak,¹⁾ mert hiszen a rendező és igazságot szolgáltató tekintély azon határvonal, melyet a köz- és egyéni szabadság viszonosan, az egyed szabadakarátának hozzájárulásával és függetlenül minden erőszaktól kiszab, s az egyes személynek szűkebb vagy tágasb körű, de igényeinek

¹⁾ Ezt bővebben kifejtem „Szabadelvűség, szabadság és vallás“ című munkám I. cikkében.

megfelelő szabadságot biztosít mindaddig, míg a kiszabott határvonalat, mely az egyéni és közszabadság közötti véd- és daczbástyát képezi, önkényűleg át nem lépi; de csakis addig, mert a mely pillanatban valaki túllép e vonalon, veszélyezteti a közszabadságot úgy, mint társai és saját egyéni szabadságát. Alkalmazzuk a tekintély elméletét az államra. Ha van tekintélye, egyedei hiven ragaszkodnak tanaihoz, rendeleteihez, törvényeihez, követelményeit és tilalmait jogosaknak, szenteknek ismerik el, s azok betöltését, ezek megtartását lelkiismeretes kötelességöknek tartják; ezt megengedi, sőt kívánja személyes szabadságuk, ezt követeli polgári becsületök és a közszabadság. Ha nincsen tekintélye az államnak, ez esetben minden intézkedése, ha még annyira egyezik is az igazsággal, ha még oly szükséges is a rend fentartására és a jog megvédésére vagy biztosítására, mindig zsarnokságnak tűnik fel, és okvetetlen fellázítja a polgárok jog, igazság- és szabadságérzetét, fellázítja lelkiismeretét.

De hol vegyen és honnét nyerhet az államhatalom tekintélyt? Az állam emberi hatalom, mint ilyen nem igényelhet tekintélyt, mert az ember, mint tisztán ember, önmagában nem tekintélyeskedhetik embertársa előtt. — Igen, de van egy természetes és örök tekintély, mely előtt meg kell hajolnia minden teremtettnél, mivel ehhez mindnyájan mint teremtményei teremtőjükhöz állunk alárendelt viszonyban, mint teremtmények, kiknek létök, életök, erejük, szerencsájuk, földi és örök boldogságuk egyedül e tekintély teremtő akaratától függ.

Ezen abszolút tekintély a mindenség korlátlan ura: az Isten; ezen kívül vagy e mellett nincs és nem lehet az emberek között semmi más és mérvadó tekintély. Az ember csak annyi tekintélyvel bírhat embertársai előtt, a mennyit az Isten korlátlan tekintélyétől kölcsönöz, azaz: annyiban gyakorolhat tekintélyt, a mennyiben állása, felsősége és hatalma Istentől van, a mennyiben tana Isten tanával, akarata Isten akaratával, törvénye Isten törvényével, intézményei Isten rendeleteivel egyeznek; a mennyiben képes kimutatni, hogy nem öntetszése, nem személyes érdeke vagy bölcsesége, hanem isteni akarat nyilatkozik parancs-szavaiban, tetteiben és kívánalmaiban, vagy legalább oly igazság, mely önmagában hordja a jogot és semmi

tekintetben nem ellenkezik a kinyilatkoztatott igazsággal, és a valódi erkölccsel.

Az állam tekintélye sem lelhet tehát más alapot, mint Istent és Isten akaratát. És ha az állam mégis letér ezen alapról, azonnal elveszti minden tekintélyét, hatalmának e legszebb, e sikert biztosító és céljaihoz vezető benső szellemerejét, s ezzel egyidejűleg elveszt egyedei irányában és ezek egymás közötti viszonyában minden jogot, minden erkölcsöt, minden becsületet.

Elveszt minden jogot. Mert lehet-e más jog mint az, mely örök és változatlan tekintélytől ered, mely az Isten akaratának és megmásíthatlan törvényének kifolyása? — Hát az emberi jog semmi? mondják az államférfiak. — De micsoda ez az emberi jog? — Egy nyomorék eszme; mintha bizony az embernek lehetne és volna több vagy más joga, mint a mennyivel és a milyennel őt az örök igazság tekintélye természetes és természetfölötti utón felruházta. — Emberi jog! — Mit értsünk ez alatt? Talán a törvényhozó testületek többségének ama gyakran téves és félszeg, nem ritkán önkényű s az időszerinti érdekekkel és fölülkerekedő személyekkel folyton változó akaratát, mely törvényei által valamit parancsol vagy tilt Isten és törvényei számbavétele nélkül, tehát azért, hogy a viszonyok, személyek és érdekek változtával épen ellenkező törvényekkel amazokat hatályon kívül helyezze és újabb szintoly megbízhatlanokkal pótolja? Nem! Önérzetes ember ezt el nem ismerheti jognak; ez valódi kényuralom és önkényű emberi zsarnokoskodás! A jog felül áll minden emberi törvényen, a jog változatlan és lényegében sérthetetlen még akkor is, ha ellentétbe helyezné magát vele az országos törvény; a jog ez esetben is megmarad, csak az állam és a jogellenes törvény áll azon kívül.

A tekintélyivel elvesz továbbá az államban minden erkölcs. — Vagy van-e és lehet-e más erkölcs, mint az, mely a legfőbb tekintélynek, az Isten akaratának és ebből folyó örök és változhatlan jognak általános, folytonos és lelkiismeretes tiszteletében áll, mely az embert ezen isteni tekintélyadta parancsok teljesítésére és tilalmainak megtartására lelkesíti? — A politikusok azt mondják: hogy van más erkölcs is, és ez a polgári erény. — De miben és mi által különbözik a polgári

erény a tulajdonképeni és igazi erkölcstől? Abban-e, hogy ez nem az Isten, hanem az állam törvényeihez ragaszkodik? És ha az állam oly törvényt hoz, mely az erkölcs fogalmával homlokegyenest ellenkezik, ezen törvényének megtartása is polgári erény leend?! Vagy eltekintve ettől, lehet-e istennélküli, tehát tekintélyt nélkülöző, a joggal és igazsággal játékot űző államnak csak joglátszata is arra, hogy lelkiismeretben kötelező parancsot vagy tilalmat hozzon törvényei által egyedeinek, kiknek épen olyan emberi szabadakaratok van, mint az állam élén és a törvényhozó termekben ülő személyeknek? Végre feltéve, hogy erre Isten nélkül is volna joga: mi lenne ezen esetben a polgári erény? Nemde az, ha a polgár saját szabadakarátát és jobb meggyőződését más hozzá hasonló ember önkényű és tisztán emberi kívánalmainak aláveti? Úgy, de ez emberi szolgaság és nyomorult rabság! Igen, a polgári erény Isten és vallás nélkül vagy üres szó, vagy rettenetes rabszolgaság.

Harmadszor, a tekintélyvel elvesz az államban minden valódi becsület. Mert képzelhető-e más becsület, mint amaz önérzet én öntudat, hogy a valódi tekintély s ettől származó jog és törvényszabta kötelességemet tehetségem szerint helyesen betöltöttem és ezek tilalmának áthágását kerültem? Hogyne volna, mondják az új jogtudósok, van polgári becsület is, melylyel bir mindazon ember, ki polgári kötelmeit teljesíti, kire semmiféle polgári becstelenség törvényes utón, vagy jogérvényes bizonylatokkal be nem igazolható. — Szép szó, de belbecse épen annyi van, mint a sodomai piros almának; ilyen becsületre ugyan szert tehet a legvakmerőbb gazember is, ha gázságait álnokul el tudja rejteni az ember, a bíró, a törvény előtt; azaz ilyen becsület minden érdeme a hazugság, alattomoság, tettetés és ravaszság. Nem kételkedünk ugyan senki becsületében, de becsület-bírónak mégsem fogadhatunk el vallástalan embert, nem, a becsületnek öre egyedül a lelkiismeret, bírálja a vallásos érzelem és mindenek fölött az Isten: a ki tehát lemondott a vallásról s a vallási lelkiismeretről, a ki lemondott Istenről, annak nincs joga beszélni becsületről, az legfeljebb szolgálai külső alkalmazkodással dicsekedhetik.

Ez egyetlen körülményből — ha nem volna semmi más indokunk — eléggé világos, hogy a szabadkőművesség már csak azért is veszélyes az államra és az állami életre, mert

megfosztja azt minden tekintélyétől, holott minden földi hatalom, nevezzük azt királyságnak, császárságnak, köztársaságnak vagy bárminek, egyedül a tekintély által érheti el célját és rendeltetését tartósan, és az egyéni szabadság sérelme nélkül, egyedül oly tekintély által, melyet sem önmagától, sem képzelt többségétől soha nem nyerhet, mely közvetlenül vagy közvetve az örök tekintélyre támaszkodva felruházza joggal, támogatja erkölcscesel, védi és őrzi becsülettel s ezekben és ezek által biztosítja a rendet, igazságot és szabadságot, biztosítja az államot és hazát jobban millió szuronynál és ágyúnál, jobban mint milliárdok vagy a világ összes harczosa; míg ellenkező esetben Isten, vallás és tekintély nélkül az igazságtalanság és erkölcstelenség, önkény és jogtalanság bőven termő földjévé válik, és előbb-utóbb vagy a féktelenségnek esik áldozatul, vagy zsarnokká kell lennie.

Melyik tetszik jobban a kormányoknak, a zsarnokság-e, vagy a féktelenség?

Minden jel oda mutat, hogy a kormányok a fejtelenség leigázására, s létök biztosítására a kény uralomnál keresnek menedéket; úgy vesszük észre, hogy a mit a modern világ szabadságnak nevez, az nem egyéb cifra szolgaságnál, a mit szabad alkotmánynak mond, az néhány választott ember zsarnoksága a mérhetetlen többség jogai, meggyőződése, lelkiismerete és törvényes kívánalmi fölött, mert mint Ketteler mondja; „Alapjában véve semmi különbség sincs XIV. Lajos között, ki saját korlátlan akaratának törvényerőt tulajdonított s azért felkiáltott: Az állam én vagyok — és Robespierre s egy mai liberális között.“¹⁾

Válaszsa azonban az Istennel szakító állam e két alternatíva bármelyikét, mindaddig, míg a hamisan felállított s valóságban nem létező emberi jogokra, e veszélyes agyrémre támaszkodik, mindaddig, míg az Istentől függetlenített emberbe helyezi hatalmát, erejét és bizodalját: mindaddig a levegőben csüng és nincs semmi biztos talaja, semmi éltető és fenntartó eleme, addig önmaga segíti elő halálos ellenségének, a

¹⁾ A freiburgi kath. gyűlésen 1875. szept. 1-én mondott beszédében v. ö. Egri Egyhm. Közl. 1875. szept. 16. sz.

kőművességnek célját, minden erejével, önmaga készíti vesztét és bukását, melynek okvetlen be is kell következni; „mert minden önmagában meghasonlott ország elpusztul,“ a zsarnokság pedig, összpontosuljon az bár egy személyben, vagy gyakoroltassék a minisztérium és nemzetgyűlés által, épen úgy mint a féktelenség, kétség kívül meghasonlást szül a kormány és nép, az országgyűlés és ország között; egyik úgy mint a másik az elégedetlenség, zúgolódás, lázongás és alattomos vagy nyílt forradalom gőzvetőgépe, melyet csak kezébe kell vennie és ügyesen vezetnie a szabadkőműves világösszeesküvésnek, hogy majdan a tekintély teljes lerontásával járó kormány tehetetlenség ellenében bátran és biztos kézzel hozzáfoghasson utolsó célja valósításához, az állam és egyház végleges lerombolásához, és ezek romjain az emberistenek souverain jogaira fektetett socialdemokratikus világköztársaság felállításához.

A mily csodálatos, ép oly sajnos, hogy a bölcs és mély belátású államférfiak, kik a politikai téren olyan igen nagyon értenek a fortélyokhoz, kik a politikai láthatáron jelentkező minden eseményben, minden küldiplomata szavában egy-egy államveszélyt vélnek rejleni: a szabadkőművesség elvében és céljában ugyanezen politikai lánghelmék még csak nem is sejtenek semmi államveszélyt.

Hogyan magyarázzuk ezt? Talán túlbizakodnak önerejükben vagy kicsinyük a páholy hatalmát?

Lehet, hogy van valami a dologban, de e helyzetnek okát mélyebben kell keresnünk. Jelen sorainkban rámutattunk ezen csalárd egylet ama fortélyára, melylyel az államhatalmat oly ügyesen tudja félrevezetni, kijátszani, sőt gonosz tervei előmozdítására felhasználni, hogy a fejedelmek és kormányaik azon hitben élnek, miszerint az államnak, a nemzetnek jóléteért fáradoznak, valóban pedig a szabadkőművességnek szolgálnak öntudatlanul. Még ez sem a legutolsó ok. A vallási igazságoktól, és magától az Istentől való függetlenség után kapkodó kormányok és fejedelmek megfordítani akarják a viszonyt, mely köztük és a szabadkőművesség között létezik; ők saját hasznukra, érdekeikre, előnyükre akarják e titkos egylet tevékenységét kizsákmányolni, s mert látszólag nem siker nélkül fáradoznak, azután a fától nem látják az erdőt, a képzelt előny elfedi szemektől a rohamosan közeledő veszélyt, míg csak ama vakmerő

állatsereglettulajdonos sorsára nem jutnak, kinek fejét az orosz-lán elharapta, míg csak merész játéknak áldozatai nem lesznek országukkal, hazájokkal együtt.

A fennebbieken kimutattuk, hogy a szabadkőművesség az iskola elkereszténytelenítése által akar magának vallástalan és céljainak megfelelő istentelen nemzedéket nevelni. Ez bizonynyal rettenetes eszköz. És mit tesznek ennek ellenében a kormányok? leszorítják-e a tanszabadság teréről a páholyt?

— Oh nem! épen ellenkező eljárást követnek: segédkezet nyújtanak neki a tanodák elvilágiasítására, vetélkedve szorítják ki hatalmukkal az egyházat és a vallásos nevelést iskoláikból; a katolikus gymnasiumokat és egyetemeket megfosztják vallási jellegüktől; a hívőkre zsarnok törvény által ráerőszakolják a közös azaz vallásnélküli tanodákat. Kinek szolgálnak ezzel?

— a hazának? Hogyan? hát remélhető volna, hogy egy vallástalan nemzedék, mely Istent tisztelni és imádni nem tanulta, tisztelni fogja az állami, a polgári felsőséget és védoszlopa lesz a trónnak? egy vallástalan nemzedék, melynek csak érzékisége, testi szenvedélyei és önző vágyai neveltetnek nagyra, képes lenne önmagát a közjóért feláldozni? oly nemzedék, mely e világon túl nem ismer mennyei hazát, melynek fogalma sem lesz erkölcsről, bírna csak némi odaadást is kifejtteni hazájáért, királyáért, embertársaiért? — Ilyen néppel akarjátok ti bölcs államférfiak megdicsőíteni a koronákat?! Igen, ha a trónt tiszteletlenséggel, roszakarattal, gyűlölettel és forradalommal szándékoztok megdicsőíteni!

Kimutattuk, hogy a szabadkőművesség az ókori barbár pogányságba akarja visszataszítani a civilisált keresztény világot, hogy ezen célja elérésére a családot akarja elszakítani Istentől és az egyháztól, és pedig mindenekelőtt az úgynevezett polgári házassággal, mi valójában nem egyéb, mint az embert emberi méltóságából az állatok sorába és az erkölcsstelesség sarába lealjasító pogány párosodás, mely a családi élet szétdulására vezet, melyet csak egy lépés választ el a pogány Kóma gyalázatos kicsapongásaitól, és a társadalmi rend végfelbomlásától. És miképen óvják és védik e pogányságtól és annak gyászos, rettenetes következményeitől a civilisált államok keresztény polgárait a modern államférfiak? Miképen? Az egész világ tudja, hogy a polgári házasságot a mondva csi-

nált korszellem és a testiség nevében a polgári erények közé sorozzák, hogy ezen erkölcsi vész behozatalára és törvényesítésére még segédkezet nyújtanak a szabadkőművességnek, s hogy ezen erkölcsrontó eljárásukat azon hamis elvvel mentik és szépitik, miszerint a mi törvényes, az már nem bűnös; mintha bizony az emberi önkény a bünt erénynyé változtathatná, mintha az emberi törvény feljebbvaló volna az isteni törvénynél. Ki nem látja, hogy az ilyen elvből és ilyen elvet hirdető, ilyen elvre támaszkodó, ilyen elvvel igazolt törvényekből önként folyik ezen állam- és világromboló, de logicaileg helyes következtetés: „Ha nem kell engedelmeskedni az Istennek, ha nem kell megtartani az Isten parancsait és intézkedéseire nem kell alkalmazkodni: akkor a polgári felsőség, az állam, a haza törvényeit is szabad lábbal tapodni.“ Ilyen tanokkal akarják-e a béke és rend, a szabadság és jólét, a biztonság és boldogság virányaira vezetni a hazát és nemzetet?

Kimutattuk, hogy a szabadkőművesség belefurakodik a közhivatalokba, feltolakodik állami méltóságokra, elfoglal politikai, bírói, országgyűlési és ministeri székeket. Hogyan intézkednek e vész meggátlására a kormányok? Sehogy! igen, sehogy! eszök ágában sincsen e kosmopolita kakukkokat hatalmuknak fészkeiből kitiltani; kebelében táplálja e mérges kígyókat egyik csak úgy mint a másik. Így mentik-e a hazát azon veszedelemtől, melylyel e titkos összeesküvés fenyegeti?

Kimutattuk, hogy a szabadkőművesség a rász sajtó, különösen a szabadelvű azaz hitetlen hírlapirodalom által halálos ragály gyanánt pusztítja a közerkölcsöt, hallatlan vakmerőséggel irtja a vallásos érzelmet, szemérmetlenül terjeszti a tisztelenséget és erkölcstelenséget, szítja a közlegületlenség magvait, lázit a papság és kormány ellen, sárba ránt, a rágalom gyalázat-sarába minden becsületességet és igazságot, becstelen gúnyt űz a legszentebb dolgokkal, aljasán sérti a vallásos és honfi kebel jobb meggyőződését és pedig a szabadság nevében. — Mivel zabolázzák e lelketlen féktelenséget a kormányok? Vagy ebben sem látnak veszélyt? Hogyan? hát a felizgatott kedélyek, az elégületlen, zúgolódó, lázongó s hozzá erkölcsi érzettől megfosztott népek nem zavarják a kormányok nyugalmaát? ezeket talán könnyebb kormányozni, mint a hitbuzgó és lelkiismeretes keresztényeket? ezektől mitszem kell tartaniok.

hogy legközelebbi alkalommal fékvesztett viharoként mindent összerombolandnak, mit kormánynak nevezünk? Ezek lesznek a válságos napokban a trón megbízható őrei és hű támaszai?

Kimutattuk, hogy az újkori forradalmak mind egytől-egyig a páholyok sötét barlangjaiból léptek ki a világ színpadára, hogy szabadkőműves testvérek szervezték és vezették azokat. Micsoda óvintézkedéseket hoztak ezek ismételésének megakadályozására a kormányok? Eltiltották-e területükön e titkosan összeesküvő együletet? ellenőrzik-e hatalmas rendőrséggel e testvérek és forradalmárok minden léptét nyomát? Semmi mindezekből! — A páholyok most is minden állami felügyeleten kívül állanak, titkon szövik átkos terveiket, titkon gyűléseznek és tanácskoznak, titkon leveleznek és pajtáskodnak a hon külföldi ellenségeivel, titkon egyetértenek és egykézre dolgoznak velők az állam és trón ellen, titkon előkészítik a háborút és forradalmat; még pedig ministeri, kormányi engedély .mellett teszik mindezt. — Ez fogja-e felvirágoztatni a hont? ebből akarnak-e boldogságot kovácsolni a hazának? vagy megfoghatatlan bölcseségök már annyira szabadelvű, hogy forradalom által hiszik a trónt megmenthetni?!

Kimutattuk, hogy a social-demokrata mozgalmak a szabadkőművesség művei, hogy az állandósított forradalom tüzeit a páholyok tagjai élesztik. Minemű rendszabályokkal állják elejét e vésznek a fejedelmek és kormányok? Nyugodtan aluszzsák a legmélyebb közönyösség könnyelmű álmát, mintha csak a petroleumhősöktől várnák az erkölcsi és anyagi segílyt a közeledő veszedelem idején!

Ez a jelen állapot. Veszélyét nem vagyunk képesek leírni. Ki is tudná az irtózat e vészóriását egész nagyságában megmérni? ki bírná kiszámítani az Európát fenyegető véres viharok terjedelmét és erejét, kivált midőn látjuk, hogy nincs senki, senki, ki e küszöbön álló vészszel szembeszállani mérészelne.

A sötét páholyok titkos lovagjai már aláaknázták földrészünket, a tüzes gyújtó kanócz már kezökben van; aggódalmunk a növekedő veszélylyel arányosan nő és nem áll elő semmi hatalom, mely azt kezükből kiragadná: a kormányok szabadságlevelet adtak nekik, a fejedelmek nyugodtan pihenve a kor-

mányok által vetett puha ágyon, egy szebb, egy jobb, egy dicsőbb jövőről álmodoznak, míg a rémület, irtózat és fájdalom jaja fel nem költi.

Az idő gyorsan halad, napról napra közelebb hozza a fergeteget, talán már egy évtized sincsen közöttünk és közötté; — moraja tompán hangzik a távolból, s egy nem-várt pillanatban lesújtó“ villáma lángba borítja Európát. Hol, melyik országban fog kigyúlni e forradalom, ki tudná meg mondani, hiszen a gyújtó-kanócz mindenütt ápoltatik.

A spanyol szabadkőművesség nagymestere Zorilla 1871-ik év szeptember havában azzal fenyegetőzött, hogy ha kívánalmi tekintetbe nem vétetnek, az internacionale, azaz a social-democratia forradalma ki fog törni egész Spanyolországban, ezen fenyegetés elégséges világot vet a spanyol belháború forrására.^{a)}

Piemont még 1848-ban vetette magát a szabadkőművesség karjaiba. A titkos összeesküvés felhasználta e jó alkalmat, és a szárd-királyi hadsereggel végrehajtotta a liberális forradalmat a félsziget minden trónja ellen. Viktor Emánuel győzelmi babérokon nyugodott, diadalmi dicsénekek hangzottak fel vándor-trónjához, melyet a győzelem árja Turinból Florenczbe, innét Romába hajtott, csak azért, hogy itt vége szakadjon a dicsőítésnek. Róma elfoglalásával fordulni kezd a koczka. Ugyanazon páholytestvérek, kik Viktor Emánuel mellett annyira lelkesedtek, most érkezettnek látták az időt, midőn az egyesített félszigeten egy munkával, egy csapással elérhetik azt, a mit az előbbi hat, veszély idején egymásnak segítségére siető, különállam ellen hasztalan kísérlettek volna megvalósítani: a social-demokratikus köztársaságot.

A forradalom két fővezetője Garibaldi és Mazzini szabadkőműves főnök, a római, 1871-ik évi november hóban tartott socialis congressuson egy social-demokrata köztársaság alkotására egyesültek. Mazzini 1872. márc. 10-én meghalt, de meg nem halt vele a forradalmi terv, még ezen év őszén nagy csapásra készült a social-demokratia.

Az olasz szabadkőművesség 1872-iki nov. 1—3-ig titkos congressust ült Lucarno falucska közeiében egy villán, hol az „Univers“²⁾ szerint: Cordova Fülöp római, Franchi Antal ná-

¹⁾ V. ö. Pachtler. Stiller Krieg 157. lap.

²⁾ L. bővebben Pachtler Stiller Krieg 158. sz.

polyi, La Vaccara Benedek Mária palermói, Giovanelli András florenczi, Mario Albert turini, és Quadrio genuai páholy-köve-
teken kívül a külföldi szabadkőművesség is képviselve volt.
Névszerint megjelentek: Pyat Félix híres internationalis-socialista a francia, Kossuth Lajos a magyar, Klapka György a svajczi, Etzel tábornok a porosz oriensek részéről. Az ülések délutáni 4 órától éjfélig tartattak, mely idő alatt a testvéreknek nem volt szabad távozni a házból semmi szín alatt, kivéve egy fiatal porost, ki Etzelnek titkára és a gyűlés gyorsírója volt.

A gyűlést Etzel nyitotta meg francia beszéddel, s e congressus tárgyává e három kérdést tűzte ki:

1. Hasznára válnék-e a demokráciának egy háború Thiers Franciaországa és Olaszhon királysága között.

2. Milyen elveken kellene Franciaországban Gambetta, az olasz félszigeten Garibaldi elnöklete alatt ideiglenes kormányt szervezni.

3. Mily új cultussal kellene a catholicismust pótolni. Ezen kérdések szavazattöbbséggel így döntettek el:

1. Miután minden eszköz jogos, mely a demokrácia céljához vezet, a háború mint erre alkalmas eszköz elfogadtatik.

2. A commune elvei egy új vallási eszménnyel,

3. Renán testvér demokratikus bibliája (4. Rész 41. fej.) katekizmus alakba öntve. Azután még a következő határozatok hozattak:

1) A felkelő-bizottság 5 frankos bankjegyei kiadásában támogatandó.

2) Fegyverek és lőkészlet beszerzendő.

3) Titkos törvényszékek állítandók, melyek feladata leend a klérus és nemesség legbefolyásosabb személyeit felkutatni, megjelölni, és titkos őrizet alá helyezni, hasonlólag a katolikus írókat is, hogy az ellenszegülés minden eszköze megtöressék.

Végül határozatba ment, hogy nov. 24-én a római Colosseumban egy általános social-demokrata gyűlés fog tartatni egyrészt nyilvános felléphetésének előmozdítására, másrészt erejének kipuhatolására, hogy kiszámítani lehessen, mily fokra hágott már a lelkesedés, és mit lehetne a tömeggel kivinni.

Meg is tétettek e gyűlésre minden előkészületek, de a

kormány ideje korán észrevette a veszélyt, s a gyűlést nagyszámú rendőrség és katonai hatalom segítségével megakadályozta. Az összeesküdtek azonban már előlegesen összeállították még nov. 22-én a párisi commune mintája szerinti „Patto romano” című programjukat, és azt jövőendő tevékenységük zsinórmértékéül elfogadták.

A patto romano-t aláírta 23 olasz páholy, ezek tehát annak rendje szerint hozzáléptek. A többi páholy csupa elővi-gyázatból nem tévé ezt, de hogy egyetértett aláíró testvéreivel, s hogy legalább a skót rítusú olasz kőművesség teljesen osztja a „patto” elveit, céljait és terveit, kétségen fölül helyezi azon körlevél, mely ezt az eseményt követő napokban, az olasz nagyoriens nevében, Bennicelli, Petrocchi és Martoglio aláírásával a félsziget valamennyi páholyához menesztetett, melyet az „Unita Cattolica” 1772. dec. 17-iki száma hozott napvilágra, és mely a szabadkőművesség új kötelmeit taglalván, világosan kimondja: hogy azon egyház és kormány ellen kell küzdenie, mely magát Rómába befészkelte, és köteletségévé teszi a testvéreknek „a népességet valódi szabadságra nevelni és előkészíteni ama napra, melyen sem istenségek nem lesznek, sem bálványok, sem zsarnokok, sem rabszolgák, sem szerencsések, sem szerencsétlenek; hanem csak független, szabad, tanult, munkás és boldog családok szövetsége.”¹⁾ Inog tehát Umberto trónja is.

Alkalmazzuk ezeket a hasonló módon egyesített nagy Németországra, vagy a nagy czári birodalomra, ne hagyjuk ki a számításból az 1878—1881-iki porosz és orosz merényleteket, és nem fogunk tévedni, ha azon véleményre jövünk, hogy a szabadkőműves dicsőséggel körülfont Hohenzolerni I. Vilmos császár ő felségére, valamint a fehér czárra is hasonló sors vár. Ki van utánok áldozatul kiszemelve, nem mondhatjuk, annyi azonban bizonyos, hogy a hol az egyház és vallás legigáztatik, azon ország kormánya a kalózkodók felé vezérli a haza hajóját, és ássa a trón sirját.

II.

A páholyból eredő viharok, melyek Európát rázkódtatják és a trónokat elsöpréssel fenyegetik, kétszeres erővel dúlnak a

¹⁾ Pachter, Stiller Krieg. 163. 1.

katholikns egyház felett. Az istentelenség csele és fortélyainak alattomos szélvészeli, valamint erőszakoskodása és forradalmának zajló, egekig tornyosodó hullámai a fékvesztett örültség irtóztató dühével zörögnek a Vatikán kapuin. A szabadkőművesség rablánczot csörget a katholicismusnak Uraitól Aetnái, s büszkén dicsekszik aljas, szentségtörő merényeivel, mint lelkiismeretlensége nagy eredményeivel; sőt azzal hizeleg magának, hogy a katholicismus ellen küzdő sátáni élet-halálharczának vivmányai már-már aláaknázták az egész egyházat és összeomlással fenyegetik‘ azon pokollal is daczó sziklát, melyre Jézus anyaszentegyházát építette.

De ez óriási csalódás.

„Adjatok a katholicus egyháznak szabadságot — monda 1872-ben Berlinben Kardoff — és meghódítja a világot.“¹⁾ Teljes igaza van e szabadelvű, egyházmaró testvérnek; a kath. egyház szabadsága a szabadkőművesség és minden istentelenség, minden gonoszság halála; de nem viszont: verjétek a kath. egyházat a legzsarnokibb rablánczra, üldözzétek a világ legszélső határáig, s hitében, igazságában és erkölcsiben, akkor is oly lelki hatalma leend, melyen a hitetlen világ és sátán bérenczei egész seregének, millióinak hatalma megtörik.

Nézzétek Libanon czédrusát, ezer vihar vonult el fölötte, de az évezredek dúló viharai, melyek trónokat és népeket söpörtek el a föld színéről, e fát csak erősítették, nevelték gyökereit, tisztították koronáját a száraz ágaktól és fonnyadt levelektől, megmosták törzsét, zöldellő, lombos óriási ágait; és az minden vihar után új és új pompában díszlik a kiragyogó nap sugaraiban; nézzétek e fát, e hatalmas fát a viharban és a vihar után, és ez megmondja nektek, mit eredményezhetnek az erkölcsi és politikai viharok, a társadalmi és tudományos szélvesszek a kath. egyházban; ez megmondja, hogy semmiféle zsarnokság, semminemű istentelenség rajta sérelmet nem ejthet, hogy a szabadkőművességnek úgy, mint minden gonoszságnak átkos nyilai visszapattannak róla az ellenség kebelébe; ez megmondja, hogy a forradalmi vihar, ha mindjárt maga a pokol támasztotta volna is ellene, erősíti és táplálja hit-gyökerét, tisztítja koronáját a rothadó és elszáradt eretnek elemektől,

¹⁾ Pachtler, Götze 408.

lemossa lombozatáról a visszaélések szennyét, valamint az el-
lenséges szenvedély által ráhordott gyalázás és rágalom porát;
és új dicsfényben helyezi az isteni kegyelem és a néptisztelet
diadaltrónjára.

Az, ki a galilaei tengeren parancsolt a szélnek és tenge-
reknek, az, ki így kiált hozzánk: „Ne féljetek, én meggyőztem
a világot“, azon Jézus ismét fog parancsolni a zivatarnak, és
a koronás próféta eme szavai: „elesnek oldaladon ezerén és
jobbod felől tizezeren, de hozzád nem közelíthet“ a vész, újra
teljesedésbe mennek; az újkori forradalmárok letűnnek e föld-
ről a Domitianokkal és hitehagyott Juliánokkal; a szent ke-
reszt jele pedig dicsőségesebben fog leragyogni felénk az égből,
mint Constantin seregének; a keresztény szeretettől lelkesült
hit új dómokat fog építeni Megváltójának, Jézusának, az Isten
fiának, s egy szívvel lélekkel dicséretet és dicsőséget fog neki
könyes szemekkel zengeni a katolikus nagy világ!

A katolikus egyháznál nem lehet szó valódi vagy élet-
veszélyről, az nem ismer semmi legyőzhetetlen veszélyt, az ő
osztályrésze nem lehet más, mint dicsőséges győzelem s ezer-
szer és százezerszer megújuló diadal; ez az ő elrabolhatatlan
öröksége, melyet isteni Jegyese biztosít neki a leghatalmasabb
császárok ellenében is.

Veszély csak azon- egyeseket érheti, vagy azon családo-
kat, néptörzseket és nemzeteket, kik a hit, remény és szeretet
ezen élő fájáról száraz galyak gyanánt leszakadtak és a dúló
zivatartól a hitetlenség fertőjébe sodortattak.

Beismeri ezt a porosz „Allgemeine Evangelisch-Lutherische
Kirchenzeitung“ 1875-ik évi 6. száma e szavakkal: „Mindazon
csapások, melyekkel az állam a római katolikus egyházat,
vagy mi most egyre megy, az ultramontánokat sújtani akarta,
az evangélikus egyházra estek. Míg e csapások amaz egyház
szilárd, az államtól független szervezetéről hatástalanul pattan-
tak vissza, sőt tulajdonképen csak arra szolgáltak, hogy azt
még erősebbé tegyék: addig az államnak föltétlenül átadott
evang. egyházat teljesen lerontják. A polgári házasság, a ke-
resztelési kényszer megszüntetése, a lelkészek szabad válasz-
tása, ez az a három mély seb, melyeket az állam az evang.
egyházon ütött. A két első már okt. 1-je óta vérzik, s meg-

semmisíti az evang. egyháznak, mint népegyháznak jellegét“¹⁾ nemcsak, hanem lassan-lassan megsemmisíti és kiirtja az egész evang. egyházat, s ennek nem marad egyéb hátra, mint vagy a szabadkőművesség pogányságába sülyedni, vagy a katolicismus anyai keblére visszatérni.

Nem ok nélkül mondjuk ezt. Ha a német protestantismus egyházi statistikája adatain végig megyünk és meggyőződünk arról, hogy Berlinben 618 ezer protestáns közül csupán 11,900 látogatja a templomot;²⁾ hogy a szülötteknek csak fele vitetik keresztvízre, hogy a házasságok 10% köttetik egyházilag³⁾ hogy 26 ezer közül csak 4000 temettetik egyházi szertartással⁴⁾, ha továbbá arról értesülünk, hogy Hamburgban, Gothában, s az egész Németországban délen úgy mint északon itt-ott még kedvezőtlenebb arányt mutat az evang. egyház statistikája: más gondolatra nem jöhetünk, mint hogy a szabadkőművesség már megadta a halálos dőfést a német protestantismusnak.

Nem vitatjuk, hogy a kathol. egyházat épen semmi veszély sem érhetné, de isteni és örök igazságnak ismerjük azt, hogy ha egész nemzetek kiválnak is kebeléből, léte soha veszélyben nem lehet, a veszély csak azokat érheti, kik hátat fordítottak neki, és azon részeit, melyek a viharral dacolni nem tudnak vagy nem akarnak; végre ideiglenes veszély érheti egyes országok katholicismusát. Veszély fenyegetheti például a francia kath. egyházat, a poroszt, orosz vagy más országbelít, de a kath. egyház egyetemessége ezen részek nélkül is az maradna, a mi most. A részletes egyházakat tekintve, lehet is, van is veszély.

Onámitás volna, ha azon vallástalan iskolákban, melyeket a szabadkőművesség a liberális kormányok segélyével a kath. népekre ráerőszakolt, nem látnánk nagy veszélyt, mely az egyház hű híveinek számát a jövő nemzedékben megdöbbentőleg megapaszítja.

¹⁾ Egri Egyhm. Közlöny. 1875. apr. 1. sz.

²⁾ Pachtler, *Stiller Krieg*. 317. 1.

³⁾ Egri Egyhm. Közlöny 1875. april 1. sz.

⁴⁾ Pachter, *Stiller Krieg* 318. 1.

Önámítás volna, ha a kőművesség szolgálatában álló istentelen irodalom vívmányait nem tekintenők egyházunkat fenyegető veszélynek, mely pestis gyanánt pusztítja a hitet, az erkölcsöt, sőt a jobbjézésűek és jámborabbak buzgalmát is.

Önámítás volna, ha a szabadkőművesség elvében, céljában és eszközeiben nem akarnók felismerni ama vészthozó ragályt, mely hitsorsosaink ezreit képes csellel, fortélylyal és erőszakkal az ellenséges táborba terelni.

Önámítás volna, ha veszélyt nem találnánk az egyház jelenlegi üldöztetésében, melylyel a szabadkőművesség fejedelmi hatalommal és országos zsarnok törvényekkel sanyargatja Porosz, Orosz- és Olaszthonban, Svajczban, Belgiumban és Franciaországban, mert ezen üldözés, midőn a nyáját megfosztja pásztoraitól, őreitől, vagy midőn a hitoktatást korlátozza, sőt a tanodából is kizárja, egyenesen a hitélet és hitközségek megsemmisítésére tör, mert a kath. népet megrabolja az örök igazságtól, a hit vigaszaitól, megrabolja még a legbuzgóbb lelket is Isten megszentelésétől és malasztjától.

De mindezen, bármi nagy veszélyek mindaddig csak másodrendűek, míg az egyház tanai, parancsai, szentségei, hierarchiai kormánya, szertartásai, fegyelme és minden benső intézményei az ellenségnek hozzáférhetetlenek maradnak: míg ez az egyház szentélyébe be nem hatolhat; míg a tanító egyház függetlenül és minden külbeavatkozás nélkül Istentől nyert tekintélyével, és nem a népkaratra támaszkodva kormányoz.

A porosz kormány, minden hatalmat önmagában egyesítendő, visszavonhatatlanul arra határozta el magát, miszerint a katolikus egyházat is az állam szolgaságába hajtja s omnipotenciája egyik eszközévé alacsonyítja, melylyel kénye kedve szerint rendelkezhetik; mivel pedig ezen terve valósíthatását csak azon esetben remélheté, ha a catholicismust, mint egy kekeket az órába beillesztheti az államba: legközelebbi célja következetesen nem volt más, mint az egyház organismusát, alkotmányát, ha kell erőszakkal is akként átalakítani, hogy a porosz kath. egyház senkivel mással, hanem egyedül az állammal szemben álljon függő viszonyban.

Ezen célja elérésére meg is tett mindent, mit a catholicismus isteni jellegének eltörlésére a szabadkőműves gyűlölet

csak kigondolhatott. Zsarnoki, jogtalan törvényeivel erőszakosan betolakodott az egyház szentélyébe. Az új német császárságban az absolut államhatalom túlsúlyra vergődvén, elbizakodottságában kath. püspök sőt pápa akart lenni, midőn ezek elidegeníthetetlen, mert Istentől nyert jogait bitor-kézzel magához ragadta, midőn a püspökségek, a lelkészi s minden egyházi állomások betöltését saját kinevezésétől vagy jóváhagyásától, és az egyházi rendek, Istentől adott hatalmának és kötelességeinek gyakorolhatását a politikai hatóság engedélyétől s mintegy megbízásától tette függővé, midőn a fölszenteléssel és az illető egyházfejedelem meghatalmazásával nyert jogok s elengedhetetlen kötelmek és ezekből folyó szent ténykedés fel-függeszthetését is jogai közé iktatni bátorzkodott, midőn a kath. hitigazságok legfőbb és egyedül törvényes őreinek tiltakozása, sőt kiközösítő határozatai ellenére végérvényesen katolikusoknak lenni kimondotta és a katolikusok kizárólagos jogaiban és. vagyonában részesítette a nyilvános szakadárokat és eretnekeket, stb.

Mindezen túlkapásai azonban fényes bizonyítékot szolgáltatnak a világnak arról, hogy mondhatatlan különbség van az Isten kegyelméből való államhatalom és az Isten egyháza között, s hogy még mérhetlenebbül alábszáll a nép kegyelméből uralkodó kormány, az Isten földi országával szemben, és a porosz kormány ast a tanúságot meríthette s úgy látszik merítette is, e liberális zsarnoksága következményeiből, hogy az ember és ennek akarata nem mérkőzhetik Istennel és ennek legszentebb, változhatatlan akaratával, s talán belátta azt is, hogy ha Canossába nem megy, menthetlenül elvesz.

A kath. egyház Istentől, az egy, élő, örök és mindenható Istentől nyerte elveit, tanait, törvényeit, tanítói, birói és megszentelő hatalmát, és nem az államtól, sem a nép millióitól. — Igaz, az anyaszentegyház is emberek társasága ép úgy mint az állam, azon különbséggel, hogy míg az állam a népakaratból, emberek egyesüléséből származik, addig az egyház Istentől alkotva magához vonza azon embereket, kik ugyanazon, Istentől kinyilatkoztatott hitet vallják, ugyanazon isteni parancsoknak hódolnak, ugyanazon örök s legfőbb lény adta malaszt eszközeivel élnek; azon különbséggel, hogy míg a modern állam jogait és *törvényeit a néptől, s az ezt alkotó* egyedek aka-

rátától származtatja, tehát hatalmának kútfejévé az embert teszi és ennek csupán földi érdekeit felöleli, addig a hatholizmus összes tanai, jogai, törvényei, hatalma és intézményei függetlenül minden emberi akarattól vagy beleegyezéstől egyenesen a legfőbb tekintélytől, az Istentől adattak Krisztus egyházának, és hogy ez nemcsak földi jólétre, hanem, és pedig kiválólag, örök életre vezérli biztosan a halandókat.-

S ez az, a mi a kath. egyház organismusát oly nagyszerűvé és bámulatosá, a mi alkotmányát oly szilárdá teszi, hogy minden emberi hatalom Ikarus szárnyain találja magát mindannyiszor, valahányszor az igazság e napja ellen fordul; ez az, a mi poroszföldön is a kath. főpapok apostoli bátorságában, a kath. nép meggyőződésében és buzgalmában egy áttörhetetlen bástyát emelt az egyház körül, melyen az antikatholikus merénylet minden erőködései, az államhatalom minden fegyverei megtörttek. Az isteni tekintélyre támaszkodó „non possumus“ előtt a vér és vas ember, habár sólyom (Falk) szárnyakkal rendelkezik is, csak azt tapasztalja, hogy a katholizmus beléletéhez és organismusához erőszakkal sem lehet közelítenie.

A porosz államhatalomnak, ily tapasztalatokkal szemben, vagy le kellé mondania tervéről, vagy hatalmasabb eszközök után kellett látnia annak keresztülvitelére.

Ez utóbbit választotta. A magas röptű hatalmas sas phylloxera vastatrix alakjában jelent meg az üdvösség mustárfájánál s gyökereinek külső héját, természetes, polgári, állami, társulati önállóságát, tehát azon jogait támadja meg 1875-ik évi jun. 20-iki törvényével, melyeket eddig minden civilizált állam minden egyes nagykorú polgárának biztosított.

A kérdéses törvény ugyanis az egyház vagyonának eddigi kezelőit, bármi jogcimen s bármily felhatalmazással működtek is, egyszerűen félreteszi, ezek helyére egy új vagyonkezelő közeget teremt a kath. egyház kebelében, és ezt az állami hatóság, a kultuszminiszter felügyelete alá helyezi.

Ezen vagyonkezelő közeg a hitközségenként megválasztandó egyházközségi képviselő és tanács, mely utóbbinak feladata: a templomi, plébániai s minden iskolai és istentiszteleti célokra szolgáló vagyon kezelése, a lelkészek és az egy-

házi személyzet díjazása az egyházközségi képviselő határozatai szerint.

Az egyháztanács úgy, mint a képviselő végelemzésben alá van reudelve az állami hatóságnak, mert minden nagyobb fontosságú rendelkezései a kerületi főnök vagy miniszter helybenhagyása nélkül nem foganatosíthatók, mert számadásai ugyan-ezen politikai többséghez felülvizsgálat végett felterjesztendők, mert az egyházi hatóság, még a püspökök is, egyedül az állami hatóság egyetértésével gyakorolhatják felügyeleti jogait; mert az egyházi és állami hatóság közötti vélemény-eltérés esetében mindig a politikai hatóság ítéel végérvényüleg az egyházi vagyon felett, és végre mert azon esetre, ha valamely hitközségben az egyháztanács és képviselő bármi oknál fogva meg nem alakúí, az egyházi vagyon kezelését a kerületi politikai főnök állami biztosra ruházza, s hasonlólag a püspököknek e törvényben fentartott jogai is, mihelyt ezek a törvénynek eleget nem tesznek, az állami hatóságra szállanak.

Első tekintetre is világos, hogy e törvény és az általa az egyházra octroyált képviselői rendszer homlokegyenest ellenkezik annak isteni tekintélyre támaszkodó autonómiájával, hogy heterogén elemet csempész be a világegyház kormányzatába, és hogy háromszorosán sérti az egyház elévülhetetlen jogait: először, midőn vagyonát a hitközségekre ruházza, s mintegy ezeket teszi annak törvényes és jogi birtokosaivá; másodsor, midőn az egyházi hatóság mellőzésével az államhatalmat teszi az egyházi vagyon főfelügyelőjévé és rendezőjévé; és harmadsor, midőn jogot és felhatalmazást ad a hitközségi képviselőnek arra, hogy az egyházi vagyont „községe területén nem egyházi czélokra is fordíthassa;“ mert ezen intézkedéseivel tágas tért nyit az egyházi vagyon szentségtörő elidegenítésére sőt, mint a porosz püspöki kar is kimondotta, saecularizálja azt.

De ezen törvény e hármás sérelmében egy új vész előhírnökét is láttuk, hiszen az ellenséges államhatalom e törvénye által átlépi a tulajdonjog szent határait, betolakodik szentségtelenül az egyház családi, házi tűzhelyéhez, s ott több és nagyobb jogokat tulajdonit magának az ősi és egyedül törvényes birtokosnál. S ki merné tagadni, hogy ezen lépése az államnak, már természeténél fogva is veszélylyel fenyegeti az egyház önállóságát, szabadságát és hierarchiai szent alkotmá-

nyát? — Vagy biztosítva vagyunk-e arról, hogy ugyanazon állam, mihelyt szerét teheti, mihelyt alkalmasnak látja az időt, tovább nem fog terjeszkedni? Ellenkezőleg már eddigi magatartásából ítélve, nincs-e okunk félni, hogy minden törekvése oda leend irányozva, miszerint lassan de biztosan aláassa az egyházi tekintélyt, magához ragadja a katholicismus kormányzatát, s végre tanai, hitelvei, hitágazatai, törvényei, szentségei felett is döntőleg bíraskodjék, s majdan egy szép napon nemzeti német-állam-egyház egy szárnyépületévé degradálja a német katolikus egyházat?

Merész terv, de nem a mi elménkben született, nem a mi képzeletünk alkotta ezt.

A porosz protestánsok lutheri elveik szerint fejedelmöket egyházuk legfőbb kormányzójának „főpüspöküknék“ mindenkor elismerték, ki ezen kormányzói hatalmát nem az állami hatóság, hanem az evangélikus főtanács által gyakorolta. III. Frigyes Vilmos ezen hatalmánál fogva az országban levő különböző protestáns felekezeteket, jelesen: Kálvin és Luther követőit a külső jogviszonyok és istenitisztelek alapján az úgynevezett „államegyházi evangélikus unióban“ egyesítette. Ezen unió területén a császár egy önhatalmú nyíltparancsával kerületi és tartományi synodusokat szervezett, s legújabbban egy rendkívüli általános protestáns zsinatot hitt össze 1873. sept. 10-re.

Ezen országos synodusnak nem vala egyéb feladata, mint az előterjesztett császári, illetőleg „főpüspöki“ törvényjavaslatokat elfogadni, s ezek elfogadása által a protestáns német egyházat népképviselési alkotmányával boldogítani, mely szerint az egyházi ügyek országos parlamentje az általános zsinat. Ezen zsinatnak határozatait a kultuszminiszter jóváhagyása után a császár szentesíti s törvénynyé emeli.

A synodus minden 6-ik évben fog összehívatni; mielőtt a császári pápa azt bezárná, kebeléből választ egy 18 tagú zsinattanácsot, mely a legfőbb egyháztanácscsal egyetértve, a császár szándékai szerint igazgatja az egész protestáns német egyházat. Ezzel Poroszhonban meg van alapítva az államegyház, és pedig képviselési rendszer alapján; mert a birodalmi gyűlés e tervezetet a német törvénykönyvbe becikkelyezte, miután dr. Falk ennek elfogadásából tárczakérdést csinált, és miután a császár és Bismarck is úgy akarta.

Íme a minta, melyre a porosz kormány a catholicismust is átalakítani szándékozott. Legalább dr. Virchow birodalmi képviselő és a kormány szándékaiba beavatott tudós ezen szavai-ból, melyeket az oranienburgi kerületi-egylet gyűlésen mondott: „ha a protestáns synodus szervezve lesz, ki áll jól érte, nem fog-e katolikus zsinat is egybehívatni?“ mást nem következ-tethetünk.

Hogyan és mily elemekből akarta Bismarck a kath. zsi-natot összeállítani, és milyen hatáskört akart annak szabni, a kormány titka maradt, arról tehát nem mondhatunk semmi bi-zonyosat; de tárgyunkra vonatkozólag nincs is ennek ismere-tére szükségünk, hisz a mondottakból is oly veszélyt láttunk közeledni a nagyrészben főpásztoraitól megfosztott porosz kath. egyházra, milyent képzelni sem mertünk volna. S utoljára mégis csak kénytelen volt Bismarck is a pápánál és a centrum-párt-nál keresni segílyt.

E veszély szemlélete önkéntelenül is eszünkbe juttatja tervezett kath. magyar autonómiánkat, és e kérdést támasztja lelkünkben: nem nőheti-e ki magát a tervezett autonómiából nálunk is hasonló veszély? a magyar egyházba behozandó ezen népképviselési rendszer nem fog-e tágas tért nyitni a hitetlen liberalismusnak, sőt a szabadkőművességnek is, az egyház ke-belén? — — Lehet, hogy tévedünk, de tartunk tőle, hogy ha csakugyan életbe lép az „egyházi autonómia“ oly alakban, mint a törvényhozás elé terjesztetett, nem szebb jövőt, nem egyet-értést, nem békeséget fog teremni a magyar catholicismusnak, hanem gyászos és siralmas napokat, vizályt, egyenetlenséget, szenvedést, mely bizonynyal legérzékenyebben fogja érinteni a papságot, s kivált a lelkeszkedő papságot.

GYÓGYSZEREK.

A kinek valamely tagjába beleesett a pokolvar, bizony-nyal nagy veszélyben forog, s minél nemesebb testrésze terjed, annál hatványozottabb a veszély, míg végre életét fenyegeti. Mit tesz ilyenkor az élethez ragaszkodó okos ember? Habár bajának gyökeres orvoslása nagy fájdalommal, égető kínal jár, élete megmentéseért, ha nehezen is, rászánja magát a rothadás kivágatására, kiégetésére.

A szabadkőművesség az emberi társadalom testén támadt iszonyú pokolvar, majdnem két század óta majd titkosan, majd rohamosan terjedt tovább s napjainkban már-már a család és állam valamint az egyház életét támadja meg, a földi jólét és boldogság, úgy szinte az örök üdvösség ezen egyedüli közvetítőit: és az emberi társadalom nem birna annyi lélekerővel, hogy e halálos mérget magáról levágassa? az emberiség tehetetlen kislelkűséggel várná ezen orgyilkos Kain. nyomorult halálcsapásait?

Fel tehát minden ember, kiben okossággal párosult becsület lakik, kiben a nemesb önérzet még ki nem halt! fel ti becsületes, de épen becsületességtek miatt elámított, gyalázatosan megcsalt, elárult szabadkőműves testvérek! fel, a pokoli hydra, a sötétben bujdosó, trón és oltár ellen titkon összeesküvő szabadkőművesség ellen; fel! fel! mindnyájan, kik még büszkék vagytok az emberi névre, az emberi méltóságra, melynek fényét a kereszténység szolgáltatja, fel mindnyájan, kiknek szíve még dobogni tud a családért, a hazáért és Istenért, fel a liberalismus álarcza alá rejtőzött e sátánfiak ellen!

Az igazság tanszéke Rómában az ügy élére állott, fennen lobogtatja az igazi szabadság, a mennyei egyenlőség, a test-

vériség szeretetének zászlaját, melyen égi fényben ragyog a boldogító „hit, remény és szeretet“ üdvzálaga: e zászló alá álljunk mindnyájan, e zászló alatt küzdjünk egyesült erővel s törhetetlen bátorsággal dicső harczot a szabadkőműves istentelenség sötét fejedelmei ellen.

A római pápák 1738. óta folyvást figyelmeztetik a trón és oltár romboló szabadkőműves összeesküvésre „a fejedelmeket, de a fejedelmek aludtak és alusznak, óva intik a minisztereket, de a miniszterek nem virrasztanak,“ ¹⁾ sem ezek sem azok nem hallgatnak Krisztus Helytartójának szózatára, „mert ha meghallgatták volna, nem értük volna sem mi, sem apáink ama sok háborút és lázadást, melyek egész Európát lángba borították:“ ²⁾ ébredjete és keljete fel tehát ti népek és nemzetek s eget rázó hangon költsétek fel fejedelmeiteket, kormányaitokat.

Tagadhatatlan ugyan, hogy az európai fejedelmek a római szentszék vészkiáltására kissé feleszméltek, hallatták királyi szavukat, és fejedelmi rendeleteikkel eltiltották, itt-ott halálbüntetés terhe alatt is, a szabadkőművességet, nevezetesen: VI. Károly császár 1736-ban; a berni nagytanács, a svéd király és Hamburg városa 1738-ban; — II. Ágost lengyel király 1739-ben; V. Fülöp spanyol király 1740-ben; Florencz, Modena és Parma hercegei 1741-ben; IV. Ferdinánd nápolyi király 1756-ban; Mária Terézia császárnő 1764-ben; IV. Károly Tódor bajor herceg és Velence 1784-ben; II. József császár 1785 és 1789-ben; II. Ferencz császár 1801-ben; Portugália 1740-ben és 1816-ban; Poroszország 1820-ban és I. Sándor orosz czár 1822-ben;³⁾ ez tagadhatlan, de mindezen tilalom eredménye mennyivel több a semminél?

Hasonlítanak e fejedelmek azon háztulajdonoshoz, ki, miután jó barátja által figyelmeztetve lőn, hogy ellensége rá akarja gyújtani házát, félálomban felemelkedik ágyában; iszonyú hangon fenyegetőzik, kiabál az istentelen gyújtogatóra, azután leteszi fejét, tovább álmodik és csak akkor ébred fel, midőn feje fölött pattog a tűz, midőn mindene pusztító lángokban áll.

¹⁾ XII. Leo. Quo graviora bullájában.

²⁾ IX. Pius 186???. Alloe.

³⁾ V. ö. Dr. Kühn. Freimaur. 89. 157. 1,

A fejedelmek ezen közönyössége aggodalomba ejtett egyes polgárokat és egész testületeket; nem egy hazafit üzött fellázadt lelkiismerete a trónhoz, a kormányhoz, a nemzet-gyűléshez, hogy megerősítsék saját tapasztalataik nyomán mindazon vádak igazságát, melyeket a római szentszék támasztott a szabadkőművesség ellen; de hasztalan: a földi hatalom tétlen maradt.

1768-ban egy francia szabadkőműves, miután a belső titokba beavattatott, mély felindulásában e szavakkal lépett a király miniszteréhez: „Uram! csak egy kérdést akarok önhöz intézni; belátom ezen kérdésem fontosságát és minden netaláni következményeit, de hamindjárt a Bastille-ba jutnék is miatta, mert azt hiszem, hogy ettől függ a király biztonsága és az állam nyugalma, mégis meg kell önt kérdezmem: éber szemmel kíséri-e a szabadkőműveseket‘ és tudja-e, mi történik a páholyban?“ — Meghatotta-e, vagy csak figyelmessé tette-e ezen kérdés a minisztert? Legkevésbé sem. Egyet fordult és így felelt: „Legyen nyugodt, ön nem fog menni a Bastille-ba, a szabadkőművesek pedig nem fogják nyugtalanítani az államot.“¹⁾ Ezzel a faképnél hagyta a becsületes polgárt.

1770-ben a francia parlament főügyésze Segnier feljebb már idézett szavaival bemutatta a törvényhozó gyűlésnek a szabadkőművesség oltár és trón romboló célját; még ugyanazon évben a francia papság járult XVI. Lajos trónjához hasonló váddal, hasonló intéssel; nemsokára ezután Beauregard a párizsi székesegyház szószékéről ezeket kiáltotta: „A királyt, igen, a királyt és a vallást szemelték ki áldozatul. A fejsze és kalapács kezökben van, csak a kedvező pillanatot várják, hogy a trónt és oltárt lerombolhassák. Igen a te templomaid oh Uram! ki fognak raboltni és szétdúlnak, a te ünnepeid eltöröltetnek, a te tiszteleted beszünttetetik. De mit hallok, nagy Isten! mit hallok?! a szent énekek helyett, melyek a te tiszteletedre e megszentelt boltozatokon viszhangzanak, szemtelen, gyalázatos dalok énekeltnak. És te pogány világ becstelen istensége, te fajtalan Venus magad jössz ide, hogy az élő Isten helyét vakmerően elfoglald, hogy a szentek Szentjének trónjára ülj és új imádóid átkozott tömjénfüstjét elfogadd.“²⁾ De valamint Seg-

¹⁾ Barruel, Memoires du Jacobinisme. 178. 1.

²⁾ Eckert Magazin I. k. 1. f. 127. 1.

nier és a francia klérus óvó intése a pusztában kiáltónak szava volt, úgy Beauregard jövendölése is süket fülekre talált.

1791-ben egy ismeretlen lelkes férfiú röpiratban e szavakat intézte az európai fejedelmekhez: „Hová forduljak, hogy szavam felhasson hozzátok, fejedelmek! kiknek javáért akarok most szólani. Hozzátok, kikre agyarkodnak, hogy kormánypálczatokat összetörhessék, hogy trónjaitokat lerombolják; merre menjek, hogy hozzátok közelithessek?! Nincs még talán elzárva minden utam az összeesküvők vagy ezek barátai által? — De ügyeitek zajában lesz-e egypár pillanatotok szavaim meghallgatására? vagy az élet örömei között nincsen időtök engem meghallgatni? Avagy tovaragadnak titeket kéjvadászatokra és tánczvigalmak gyönyöreibe azon időre, míg én hozzátok emelem szavam: hogy jólétetek, trónotok, családotok, gyermekeitek javára szóljak.

„Szent Isten! vajha ne fogadnátok közönnyel előadásomat; bárcsak ne képzelnétek, hogy koldulni jövök hozzátok! Kérésem titeket érdekel, esedezésem titeket illet; ne fordítsátok el tőlem fületeket, ha javatok kedves.

„Legjobban szeretném, ha akkor olvasnátok jelen soraimat, midőn gyermekeitek öléből jöttök elő, ekkor szívetek nyitva állana részvétem előtt, és javatok feletti aggodalmam könyei könyeitekkel vegyülnének.

„Nézzetek körül, mielőtt tovább olvasnátok, és kövessetek engem dicső elődeitek családi termébe. Itt függnek azon legnemesebb férfiak arczképei, kik a hon fölött uralkodtak. Méltóság ül homlokaikon, komolyság és felség. Tekintsetek amott gyermekeitekre, nemzetségiük reményeire, családotok büszkeségére, alattvalóitok jövendő szerencséjére. — Mik voltak elődeitek? - Mik vagytok ti? — És mi lesz utódaitokból?

„Évszázadokon keresztül a köztisztelet tárgya valátok, a gyermeket nagy-apáitok képeihez vezették, s minden alattvaló mosolygott, ha királyi gyermeket látott. Most a szeretet és tisztelet ezen tárgyai a csöcselék gúnytárgyává lesznek, őseitek képeit ki fogják nevetni, gyermekeitek jogait megszenstelenítik.

„Ti majd védelmezni akarjátok jogaitokat, de nem találtok védőre. Ti majd parancsolni akartok, de nem lesz a ki szót fogadna nektek. Ti ótalomért fogtok könyörögni, és senki karja

nem fog többé védelmezni. Fejedelem- és hazaszeretetről fogtok beszélni és nem leend szív, mely szavaitokat megértené. — Félreismeritek fejedelmeiteket? fogjátok mondani, — Isten és a vallás nem parancsol-e engedelmességet? — De a népek nem fogják ismerni Istent, nem semmi vallást; a féktelen szabadság lesz istenök; az önkény és önszeretet lesznek uralkodóik. Lábbal fogják taposni amaz emlékoszlopokat, melyeket tetteiteknek a múlt emelt, és meggyalázzák jó fejedelmeik sírjait; elidegenítik vagyontokat, megfosztanak előjogaitoktól, vagy jelentéktelen árnyképekké tesznek, és zsarnoki gyámságuk alá vetnek.

„Lehetséges“ volna-e az, — kérditek — hogy a dolog ennyire menne? Igen, sőt már valóban el is van vetve a vész magja és késő lesz azt kiirtani, ha egyszer gyökeret vert és fává növekedett. Körünkben egy vakmerő és istentelen felekezet emelte fel fejét, egyik karját a trónok megingatására, a másikat az oltárok ledöntésére nyújtja ki. A kárhozatos ujitás ezen gyalázatos szerzői először a hit ellen merénykedtek és összesküdtek a vallás kiirtására, az ártatlanság megrontására és az erények megfojtására az érsző szívekben.

„Igen, úgy van, világ hatalmasai! valóban létezik a ki nyilatkoztatás ellenségeinek serege, mely reátok nézve veszedelmesebb a külellenségnél, csatái rettenetesebbek, csapásai biztosabbak, győzelmei bizonyosabbak. Terveik nem oda czéloznak, hogy birodalmatok egy területét elragadják, hanem hogy trónjaitokat elrabolják. Egy ideig talán még viselni fogjátok a fejedelmi üres nevet, de ellenségeitek majd végkép eltörlik emlékteket. Ne várjátok e pillanatot, hanem előzzétek meg az aknát, mely ásatik.“¹⁾

E lelkes, e hatalmas szózat sem rázta fel az álomba merült fejedelmeket, még akkor sem, midőn XVI. Lajos Varennesből Párizsba a vérpadra hurczoltatván, fájdalomosan így kiáltott fel: „Mindezt tizenegy év előtt tudtam, hogyan történhetett, hogy nem hittem?“ még akkor sem, midőn a forradalmak lángjai egész Európa felett összecsaptak, és a lázadás öldöklő anygala koronás fejekkel játszott!

Hol van s hol késik az isteni Gondviselés ama nagy férfia, ki a kormányokat és fejedelmeket eszméltre hozandja, ki

¹⁾ Pachtler, Götze 506. 1.

megérteti velök, hogy midőn a szabadkőművességnek kedveznek, midőn az egyházat és vallást, az igazi erkölcsöt s a valódi becsületet irtják vagy irtani engedik, XVI. Lajos francia király és I. Miksa mexikói császár sorsát készítik elő önmaguknak, hogy elősegítik saját személyök és családjok, trónjuk és életök, hazájok és birodalmuk megsemmisítését? Barruel és Eckert, Haugwitz és Kottwitz, Segur és Stolcz, Neut és Paehler, Ketteler, Deschamps és Dupanloup vállalkoztak e nagy munkára, s nálunk Bausenwein és dr. Bartha Tamás. Harsog mindnyájok, harsog számtalan más okos és nemeskeblű férfiú őszinte, jóakarattal teljes, honszerelemtől lángoló szava a fejedelmek füleibe, harsog a legtisztább meggyőződés, a legbensőbb részvét, a legnemesebb érzelem hangján: de mind hasztalan; kiket a forradalmak vértöntő orkánjai, melyek oly fékvesztett dührohamokkal tépik palotáikat, zúzzák trónjaikat, rombolják hazájokat, nem voltak képesek felrázni; kiket a világegyház legfőbb pásztorainak apostoli, az egész földet átható kiáltása nem birt felébreszteni: azokat egyes ember, ha még oly szív-reható szavak, ha még oly bölcsesség és szellemi hatalom áll is rendelkezésére — hiába költögeti. Ők talán még akkor is édesden fognak aludni, midőn a végenyészet tomboló hullámai körül csapkodják, ők talán akkor sem ébrednek fel dicsőségök álmából, midőn a földgömböt elborító lángok egészen körül-özönlik.

Ezt látva, a kétségbeesés kísértő réme tolakodik szívünkbe, de ugyanezen pillanatban egy fényes reménysugár villan át keblünkön, mely elűzi a kétségbeesést és azt mondja: „ne féljétek, én meggyőztem a világot,“ és ime a népek és nemzetek már érezni kezdik a közeledő veszély egész rettenetességét, már aggódva tekintenek a fejök felett feltornyosodó fekete felhőkre; csak húzzátok meg a vészharangot, s ezrek és milliók, egész néptörzsek és országok fognak felriadni s vészkiáltásaik felrázzák a fejedelmeket és kormányokat, vagy ha nem, akkor a népek felzaklatott lelkiismerete, a nemzetek vérig sértett igazságérzete, az országok kigúnyolt becsülete, a tönkre jutott haza elnyomott fiainak joga és honszerelme fog igazságos és szigorú ítéletet mondani, az istentelen, vallástalan, erkölcstipró szabadkőművesség és ennek szabadelvűsége felett, községi, városi, megyei és nemzeti gyűléseiben.

Fel tehát! fel minden jobbérzésű hazafi! fordítsd figyelmedet a szabadkőművesség gonosz üzelmeire, azon zavaros és mély forrásra, melyből a népek, az államok és az egyház életébe minden baj, minden nyomor, minden szenvedés titkon folydogál sőt özönlik; győződjél meg, hogy minden politikai szerencsétlenségnek utolsó oka e világ-összeesküvés; hogy az államadósságok mérhetetlen szaporítása, és az adók folytonos emelése az elviselhetetlenségig, az ő fortélyos műve, melyet a parlamentekben és a kormányon ülő tekintélyes számú testvérei tervszerű pazarlással létesítettek, melylyel a haza romlására törnek, hogy míg az adósságba elmerült államot tehetetlenné tesz, addig az elégtelen és kizsarolt népet újabb adózaklatásokkal a lázadásra és forradalomra neveljék; győződjél meg, hogy a jelen kétségbeejtő állapot azon jelenségei, melyek a törvényhozásnál, az igazságszolgáltatásnál, a tanügynél, a közbiztonságnál mutatkoznak, s melyek szeretett hazád jövőjét veszélyeztetik, a páholyokból áradoznak a mindennapi életbe; győződjél meg, hogy ama vallástalanság, lelkiismeretlenség és lelketlen istentelenség, melyet ma korszellemnek neveznek és mely téged és honfitársaidat olyannyira lesújt s majdnem megnyomorít, a páholyférfiak által hozatott be szülőföldedbe; győződjél meg e szomorú igazságról: — és hazád, nemzeted, családod és gyermekeid javáért dobogó becsületes szíved egész hevével mutass rá minden honfitársad és az egész világ előtt a páholyok vészbarlangjaira; világosítsd fel barátaidat, ismerőseidet, szomszédaidat; világosítsd fel községed értelmiségét, a megyei és országos választó polgárokat, világosítsd fel minden embert, kivel érintkezel szóval és Írásban, a társadalom és irodalom terén, az állami és egyházi ügyekben, hogy a fenyegető pusztulás magvait a szabadkőművesség vetette és veti vakmerően. — Tedd ezt, hogy így nemzeted öntudatra ébredve felismerje e füzetben bemutatott ellenségeit és ezek lelketlen, bűnös, szentségtelen üzelmeit s a legközelebb bekövetkezendő választásoknál tudja magát mihez tartani; tudja, kiben helyezheti bizodalmit, kitől várhatja békéje és nyugalma, jóléte és valódi szabadsága előmozdítását, kitől lelkiismerete, vallásos meggyőződése, emberi, állampolgári, egyházi és keresztényi jogainak tiszteletét.

Ez véleményünk szerint az egyedüli biztos és gyökeres

eszköz vagy gyógyszer az államok és az egyház halálos ellenségének: a szabadkőművességnek legyőzésére, mert ez még a szabadkőművességgel kaczerkódó kormányoknak is fog imponálni.

Mivel azonban a szabadkőműves szellemtől saturált modern liberalizmussal szemben a nemzetek kijózanítása, annyi hazugság és ámitás, annyi bujtogatás és izgatás után sok időt veendő igénybe, és míg e hatalmas gyógyszer alkalmazható lesz, előbb nagy küzdelmeket kellend a becsületességnek és igazságnak egyrészt a téves eszmékkel és könnyelműséggel, a tudatlansággal és gyarlósággal, másrészt a roszakarattal és vallástalansággal, az erkölcstelenséggel és megátalkodással vivniok: nem szabad holnapra halasztanunk, a mit ma megtehetünk; nem szabad közönynyel néznünk a szabadkőművesség tovább terjesztését, elveinek s céljainak tágasb valósítását; hanem Istenben vetett rendíthetetlen bizalommal, szent malasztjával erősített szilárd s rettenthetetlen akarattal kell kiállanunk a csatasíkra, s a józan okosság és szent igazság, a keresztény hit, remény és szeretet szellemi fegyvereivel viaskodnunk kell a sötét páholyok fejedelmei és hatalmasságai ellen; Jézus szent nevében azonnal meg kell kezdenünk a világosság, az isteni világosság nagy óriás harcát sz. Mihály vezérlete alatt, a hitetlenség éjele, a gonoszság ezen rász szellemei ellen.

A szabadkőművesség fegyvere a vakmerő hazugság, aljasttetés, ravasz fortély, álnok csel. Álljunk eléje a világos igazság, a nemes őszinteség, a keresztény egyenesség, a becsületes nyíltság tisztességes és hódító fegyvereivel, álljunk eléje férfi bátorsággal, melyet sem a szabadelvűség üres és hazug szólamai, sem a közvéleménynek csúfolt gondolkozásmód, sem a hitetlenség gúnykaczaja, sem a roszakarat szidalmai, sem az istentelenség fenyegetései, melyet semmi szabadkőműves hatalom nem képes visszariasztani, és mely annál jobban lelkesül a küzdelemre, annál magasabbra emelkedik elszánt viadalában, minél több akadályra és minél hatalmasabb ellenségre talál.

A szabadkőművesség hazug szelleme mindenütt felüti fejét, s a divatos szabadelvűség tetszetős, virító színeibe öltözve hinti átkos elveit a társadalom és irodalom terén. Felhasznál minden alkalmat az egyleti, családi és baráti és magánkörben,

kezdve a palotáktól — a kunyhóig, a kaszinótól a vasúti coupé-ig mindenütt hódít titkon, észrevétlenül.

„Csupán a párizsi páholyok hetenkint 17 ezer frankot gyűjtenek rász újságok és könyvek terjesztésére. Egyetlen könyvkereskedés egy hét alatt 37,000 frank áru közleményt expediált Franciaország nyugati katolikus megyéibe kiosztás végett. Más két könyvkereskedés, három hónap alatt 1,800,000 kötet ily olvasmányt dobott a városi és vidéki nép közé.“¹⁾

A hazugság ennyire képes: és az igazság nem birna hasonló tetterőre mibennünk emelkedni? mi nem tudnánk annyi erélyt kifejteni, hogy a liberális és szabadkőműves hazugságot a befolyásunk alatt álló társadalmi körben az igazsággal le-szorítsuk? Mi nem rendelkeznenk annyi áldozatkészséggel, mely-lyel a gonosz sajtó ellensúlyozható volna?

Fájdalom! még az igazság felkent bajnokai között is találkoznak számosan, kik mohón kapnak a páholyokból áradó álszabadelvűségen, és osztozni kívánnak dicsőségében legalább a társadalmi és politikai életben; kik a szabadelvűen gonosz sajtót anyagilag, s bár igen kevesen, szellemileg is támogat-ják! Ez nem lehet így; mi ha az igazság őszinte hívei akarunk maradni, két urnák nem szolgálhatunk, meg kell tehát vonnunk minden legkisebb támogatásunkat a szabadelvű ha-zugság sajtótermékeitől, különösen a szabadkőművesség szol-gálatában álló liberális hírlapirodalomtól, és minden tehetsé-günkkel pártolnunk és előmozdítanunk kell anyagilag és szel-lemileg az igazságot, híven és becsülettel szolgáló irodalmat; teremtenünk kell hatalmas, tekintélyes virágzó és jó irányú katolikus sajtót, oly mértékben és kiterjedésben, hogy az min-den téren versenyezhesen a gonosz sajtóval.

1875-ik év folytán az egri egyházmegyében alakult iro-dalmi társulat, ha kellő pártfogásra talál, e tekintetben nagy szolgálatokat tehet, és ha hasonczélú egyletek minden egyház-megyében alakíttatnak és ápoltatnak, működésök mily és meny-nyi kiszámíthatatlan áldást teremhet!

További fegyvere e titkos egyletnek a hitetlenség és is-tentelenség. Ezzel egyesektől a hitet és jó erkölcsöt, az egy-háztól pedig az iskolát, a tanszabadságot, a házasságot s egy-

¹⁾ Egri Egyhm. Közlöny 1875. júl. 16. sz.

általában a szentségek és áldások kiosztásának lehetőségét, és végre a hívő népet akarja elszakítani, elrabolni. — Mivel állhatunk neki ellen? mivel mással, mintha a kath. hitéletet lángbuzgalommal, minden rendelkezésünkre álló egyházi szellemű törvényes és szent eszközzel fejleszteni és megerősíteni igyekezünk? Ez elengedhetetlen kötelességünk, ezzel nemcsak az emberiségnek és kereszténységnek, hanem önmagunknak és Istenünknek is tartozunk a legszigorúbb felelősség terhe alatt. Keresztény gondolkozás és érzés, keresztény buzgóság és hitélet olaját kell a népek szívébe öntenünk, s ez azután erkölcsi meggyőződéssel önként meg fogja vetni a polgári temetések, a polgári házasságot, a polgári vallást és minden egyházellenes tant és intézményt, ez tehetetlenné teendő a páholy törvényhozási erőködéseit. Mindennél fontosabb azonban az iskola, a jövő nemzedék szellemének, elveinek, erkölcsének e legelső és legfőbb irányadója; ez méltán számít minden érdekelttségünkre, minden gondjainkra, minden vonzalmunkra és lelkesedésünkre, ezt minden erőnkkel felkarolni hivatásunk, és pedig nemcsak azzal, hogy bármi nagy áldozatok árán tanintézeteink katolikus jellegét megvédjük s elemi tanodáink és képezdeink, gymnasiumaink és egyetemeink elközösítését megakadályozzuk, vagy ha ez már lehetetlen volna, ujjakat alapítsunk, hanem egyszersmind abbeli buzgalommal, mely nem kiméi semmi fáradságot, nem retten vissza semmi nehézségtől, csak hogy jó hazafiakat, jó embereket nevelhessen, kiknél az erkölcs, a becsület, a hazafiság nem hiú, szabadelvű szólam, hanem a vallásos meggyőződésben gyökerező és keresztény lelkiismeretesség-által ápolt jellemlényeg legyen.

Annál sürgősebben kívánja és követeli ezen tevékenységünk minden irányban való kiterjesztését a jelen, mert immár a szabadkőművesség ad titkon irányt a kormányoknak és a törvényhozó gyűléseknek, rendelkezik tehát oly földi hatalommal, mely hazug, álnok, istentelen terveit tudja is akarja is elősegíteni, és ha érdeke úgy hozza magával, erőszakkal is képes azokat a vallás- és lelkiismeret-szabadság, a jog és igazság, a közjó és közerkölcs gúnyjára érvényesíteni.

Ez az, a miért az igazság legfőbb tanszéke annyiszor ..fel-emelte szavát, s bátran kimondotta csalatkozhatatlan ítéletét; ez az, a miért a római pápák oly rettenthetetlenül ostromozzák

a szabadkőműves gonoszságot és annak istentelen elveit, céljait és eszközeit, fejedelmek, királyok és császárok ellenében is, apostoli erélylyel kárhoztatják.

Ez az, a mi kívánatossá teszi sőt parancsolja, hogy a népnevelők, különösen pedig a papok a nemzetet, mindenekelőtt az értelmiséget nemcsak társadalmi és irodalmi téren, hanem oly helyeken, hol páholy létezik, szükség esetében a szószékről is felvilágosítsák: mi az a szabadkőművesség, mi ennek célja, mily eszközöket használ és mennyire veszélyezteti a közjólétet és boldogságot stb.

De nem egyedül ezeknek, hanem édes mindnyájunknak emberbaráti, hazafiúi és keresztényi szent kötelességünk a kijelölt irányban vállvetve működni minden téren, s ha majdan a népek elméjében felvirrad az igazság hajnala, ha a jelen helyzet egész veszélyességét felfogja a műveit világ, ha belátandják a nemzetek, hogy az igazi felvilágosodást és szabadságot püspökei és papjai terjesztik, hogy az emberi méltóság egyedüli őre a katholicismus; ha belátandják az országok, hogy elveszett és keservesen megsiratott békéjük és jólétük egyes egyedül a száműzött vallásossággal és ker. erkölcsökkel térhet vissza az államba; ha az állampolgárok értelmes és jóakarátú része meggyőződik arról, hogy a haza nyomoruságainak kufor rasa a szabadkőműves elvekkel hizlalt liberalismus: — akkor, de csak akkor remélhetjük, hogy a nemzetgyűlések és ezek szavára a fejedelmek is felriadnak mély álmukból, és meghallgatják népeik jogos, igazságos és méltányos kívánalmait s elutasíthatatlan követeléseit, melyek így fognak hangzani:

1-ör. Tiltassék el a lehető legszigorúbb törvény által minden titkos társulat, mert ezek okai minden országos bajnak.

2-or. Töröltessék ki a választó és választható polgárok soraiból, tiltassék el minden állami, megyei és községi hivataltól, fosztassék meg minden polgári jogaitól mindazon egyén: ki a szabadkőművességnek, vagy bármi néven nevezett titkos társulatnak tagja, mert olyan polgár, ki hazája és honfitársai irányában titkokat őriz, semmivel sem különb a honárulónál.

3-or. Megsemmisítendőek mindazon törvények, melyek a kath. egyház tanai, elvei, intézményei, melyek a vallásszabadság és a kath. lelkiismeret ellen a szabadkőművesség kárhóztatos befolyása alatti szabadelvűség nevében hozattak, mert ezek ép oly jogsértők, mint igaztalanok.

4-er. Adassék vissza az egyháznak minden joga és szabadsága, mely úgy is elévülhetetlen; tisztelettel hajoljon meg a törvényhozás, az Isten, az egyház és a vallási örök igazságok előtt, helyezze vissza a vallásos lelkiismeretet minden törvényei és rendeletei fölötti illetékes birói székébe; mert egyedül ez biztosíthatja az államok és nemzetek békéjét és boldogságát.

Lehet, hogy e reményünket merész gondolatnak, vagy jámbor álomnak fogná bélyegezni a jelenkori hős liberalismus; — de ez nem határoz, mert erősen meg vagyunk győződve, s hiszszük, minden komoly olvasónk is arról, hogy jönni kell és jönni fog hozzájárulásunk nélkül, valamint a papság teljes részvéltlensége mellett is, jönni kell és jönni fog, ha senki sem küzd is a szabadkőművesség ellen, ha egy lélek sem háborgatja gonosz terveit, jönni fog azon idő, midőn egész nemzetek és országok Ítéletre szállnak a szabadkőműves összeesküvéssel, csak-hogy ez utóbbi esetben előbb még vérfagyaláló események fogják rázkódtatni a páholyok ezer titkos karjaival a világot, és csak az államok romjain fogja felismerni a nép e halálos elenségeit és gyilkosait: és az Ítélet borzasztó leend.

A népek érdekében, a nemzetek, az egész emberiség javáért, valamint a szabadkőműves testvérek iránti emberbaráti kíméletből kívánjuk lelkünk legmélyéből, hogy az igazság törvényes utón és vérontás nélkül jusson azon diadalra, melyre jutnia kell, midőn minden gondolkozót felhívunk a szabadkőművesség elleni nyílt, becsületes, törvényes és alkotmányos küzdelemre. — A lehető legjobb szándék vezérelte tollunkat, mert e siralom völgyében semmit sem óhajtunk forróbban, mint a keresztény népeket, kiválóan magyar hazánkat megóva látni azon kimondhatatlan pusztításoktól, azon rémes forradalmaktól, azon iszonyú nyomortól, melyet a szabadkőműves vallástalanság és gonoszság készít a civilizált világnak csak azért: — hogy próbára tegye az isteni Gondviselést és lássa, miként fog minden szabadkőműves tan, elv és czél a földet rendítő vérvatárokbán megsemmisülni; mikép fogja Isten a keresztény népeket és anyaszentegyházát ismét egy új, egy dicső diadalra vezérelni.

SAJTÓHIBÁK.

<i>Lap</i>	<i>sor</i>	<i>helyett</i>	<i>olvass</i>
9	14	mely	melyek
18	30	szabadkőműves	szabadkőművesség
19	2. jegyz. 5	az 1812.	azaz 1812.
21	3	(nem szabadkőművesség)	(nem szabadkőműves)
24	1. jegyz. 6	rutusú	rítusu
26	31	e kedélyeket	a kedélyeket
28	5	testvériség	testvériségért
43	2	napi	napi kenyere
48	5	politika	politikai
•	25	a ultramontán	az ultramontán
-57			
58	3	hirdeti	hirdeti
58	32	szabadkőművességet	szabadkőművesség
75	1	egyés	ügyes
75	12	multság	mulatságra
75	21	titok a	titok nem a
76	8	páholyban	páholy
83	1	lelkesült	lelkesül
90	5	rend	rendek
90	17	általánosan	általános
96	5	utánok	utánunk
98	5	volta az, kj	volt-e az, ki
99	18	ez	hogyan ez
100	37	hogyan divattá	hogyan elveinket divattá
102	29	különbség	pártkülönbség
110	4	befolyást	befolyását
119	3	iskoláját	iskolát
126	4	elvével	elvénel
127	30	de a reformatió népét	törlendő
128	5	elenmondott	ellenmondóit
130	27	bátorkodót	bátorkodott
130	30	becsületes jelen	becsület jelenkori
144	32	első	az első
147	5. jegyz. 1	132	138
152	18	népkönyveiben	névkönyveiben
166	18	ismerni	ismernie
167	6	papírszalagot	papírszalagot
173	15	megronthatják	megrontják
205	5	irodalom	irodalomban